

วิถีชีวิตและการเผยแพร่ของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปทุมทริกสูตร
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
Life and Propagation of Lotus Practitioners in the
Three Southern Border Provinces

ณมลษร บุญเอียด
Namonsorn Booneaid

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Master of Arts in Human and Social Development
Prince of Songkla University

2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ วิธีชีวิตและการเผยแพร่ของผู้ปฏิบัติสัทธิธรรมปุณฺฑริกสูตรในสามจังหวัด
 ชายแดนภาคใต้

ผู้เขียน นางฉมลลชร บุญเอียด

สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เทพสิงห์)

.....ประธานกรรมการ
(ดร.อุทัย เอกสะพัง)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุพร ปิยรัตน์วงศ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เทพสิงห์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พัฒนามนุษย์และสังคม

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล ศรีชนะ)
คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(3)

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เทพสิงห์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ

(นางฉมลลขร บุญเอียด)

นักศึกษา

(4)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ

(นางฉมลลสร บุญเอียด)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	วิถีชีวิตและการเผยแพร่ของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
ผู้เขียน	นางฉมลลชร บุญเอียด
สาขาวิชา	พัฒนามนุษย์และสังคม
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและการเผยแพร่ธรรมของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารและภาคสนามโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ สมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (SGT) ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสจำนวน 30 คน ผู้ให้ข้อมูลรองคือ สมาชิกในครอบครัวและเพื่อนบ้านของผู้ปฏิบัติธรรมจำนวน 10 คน นำมาวิเคราะห์และนำเสนอแบบวิเคราะห์พรรณนา

ผลการศึกษาวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตรพบว่า มูลเหตุของความศรัทธาเกิดจากความทุกข์ การเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรม ความเชื่อมั่นศรัทธาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม ความประทับใจในหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติ และสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นำไปสู่การรับ ยึดถือและปฏิบัติ วิถีชีวิตด้านศาสนกิจแบ่งเป็นการปฏิบัติเพื่อตนเองด้วยการสวดมนต์ภาวนา และการปฏิบัติเพื่อผู้อื่นด้วยการเผยแพร่ธรรม ด้านครอบครัวมีการสวดมนต์อธิษฐานในการเลือกคู่ครอง นำหลักคำสอนมาใช้ในการครองเรือนและการเลี้ยงดูบุตร ด้านเศรษฐกิจมีแนวคิดที่มุ่งอริยทรัพย์มากกว่าทรัพย์สินทางวัตถุ ประกอบอาชีพด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ ใช้จ่ายเงินอย่างเหมาะสม จัดการกับหนี้สินด้วยสติปัญญาจากการสวดมนต์และอธิษฐาน และด้านสังคม มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีระเบียบวินัย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคี และมีความเป็นมิตรที่ดี

การเผยแพร่ศีลธรรมปุณฺทริกสูตรเกิดจากแรงจูงใจด้านความศรัทธา ด้านการชำระล้างชะตากรรม ด้านการสั่งสมบุญวาสนา ด้านบุคคล ด้านธรรม และด้านสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำหรับวิธีการเผยแพร่ธรรมประกอบด้วย การสนทนาระหว่างบุคคลสู่บุคคล การสนทนาระหว่างการเยี่ยมบ้านสมาชิก การประชุมสนทนาธรรม และการใช้เอกสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ บุคลิกภาพของผู้เผยแพร่ธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้รับคำแนะนำธรรมเกิดความเชื่อถือและรับไปปฏิบัติ ส่วนอุปสรรคในการเผยแพร่ธรรม ได้แก่ ปัญหาส่วนบุคคล ความไม่ปลอดภัย จำนวนของชาวไทยพุทธในพื้นที่ และอคติของผู้รับคำแนะนำธรรม

Thesis Title	Life and Propagation of Lotus Sutra Practitioners in the Three Southern Border Provinces
Author	Mrs. Namonsorn Booneaid
Major Program	Human and Social Development
Academic Year	2016

ABSTRACT

The objective of this study was to explore life and propagation of Lotus Sutra practitioners in the three Southern border provinces. The data of this qualitative study were collected from related documents and the field through participant observations and in-depth interviews with 30 primary key informants who were members of the Soka Gakkai Thailand (SGT) in the three Southern border provinces, and 10 secondary key informants consisting of family members and neighbors of the practitioners. The data were analyzed and presented with analytical description.

The study found that in terms of life, faith among Lotus Sutra practitioners is derived from their suffering, being family members of Lotus Sutra practitioners, confidence in practitioners' faith, impression with the teachings and practice, and the unrest in the three Southern border provinces. All these have led practitioners to adhere to the faith and practice it. In terms of religious activities, they practice for themselves by chanting and praying, and practice for others by propagating the Dharma. For family, they pray for selecting the right spouse; apply the teachings to marriage life and bringing up children. Economically, they aim at the noble treasures rather than material treasures; earning a living with determination, spending properly, and managing debts intelligently by chanting and praying. Socially, they are responsible for their obligations, well-disciplined, have good human relationships, unity, and characteristics of a good friend.

Propagation of Lotus Sutra is derived from motivation from the faith, faith cleansing, merit accumulation, personal preferences, Dharma, and the

unrest in the three Southern border provinces. The propagation methods used include personal conversations, conversations during visits to members' homes, Dharma discussion meetings, paper documents and electronic media. Personalities of propagators are important because they are an important factor that helps propagation receivers to believe and adopt it for practice. Regarding obstacles to propagation, they include personal problems, safety problems, the limited number of Buddhists in the area, and prejudices among Dharma propagation receivers.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากบุคคลหลายท่าน ที่ได้เสียสละเวลาให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและคอยส่งเสริมกำลังใจตลอดระยะเวลาในการศึกษา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ปัญญา เทพสิงห์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาอุทิศเวลาในการให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง และแนะนำแหล่งความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยด้วยความเมตตา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.อุทัย เอกสะพัง ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุพรปิยรัตน์วงศ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ เป็นอย่างสูง ที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ธรรมสังการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เก็ตถวา บุญปรากฏ และอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาอบรมประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และเป็นแบบอย่างแห่งความสำเร็จให้กับผู้วิจัย

ขอขอบคุณสำหรับทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ประจำปีงบประมาณ 2557 ระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รวมถึงเพื่อน ๆ สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม รุ่นที่ 8 ทุกคน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาในการศึกษาและทำวิทยานิพนธ์นี้

ขอขอบพระคุณสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย ผู้นำและสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และครอบครัวของท่าน ที่กรุณาให้ผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรม ตอบข้อซักถามที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ รวมถึงการให้ที่พักอาศัย และให้การดูแลดูญาติมิตรตลอดระยะเวลาการเก็บข้อมูล ทำให้ผู้วิจัยรู้สึกปลอดภัยเสมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวของท่าน

คุณค่าและประโยชน์อันพึงเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อพัว และคุณแม่เฟื่องฟ้า ยิ้มขาว ผู้เป็นแบบอย่างทั้งวิถีคิดและแนวทางการดำเนินชีวิต และขอขอบพระคุณสมาชิกในครอบครัวรวมถึงญาติมิตรทุกท่าน อาทิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา กุลสุวรรณ ดร.อนิรุทธ คัมภักวี ผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานที่ทำอากาศยานหาดีใหญ่ และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านซึ่งผู้ศึกษาไม่อาจกล่าวนามได้ทั้งหมด ที่ให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน และคอยเป็นกำลังใจตลอดมา

ณมลชกร บุญเอียด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(5)
Abstract	(6)
กิตติกรรมประกาศ	(8)
สารบัญ	(9)
รายการภาพประกอบ	(11)
รายการผลงานที่ตีพิมพ์	(12)
สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการยินยอมจากผู้พิมพ์ผลงาน	(13)
บทนำ	1
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	4
วัตถุประสงค์	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
1. แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต	7
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแพร่ธรรมะ	11
3. หลักสัทธรรมปุณฑริกสูตร	15
4. สมาคมโซคา (Soka Gakkai)	37
5. บริบทพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	41
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
วิธีดำเนินการศึกษา	52
1. การเลือกพื้นที่ที่ศึกษาและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล	52
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล	52
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	53
4. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล	53
5. การตรวจสอบข้อมูล	54

สารบัญ

หน้า

6. การวิเคราะห์ข้อมูล	54
ผลและการวิเคราะห์	55
1. วิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	55
2. การเผยแพร่ศีลธรรมปุณทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้	81
สรุปผลการวิจัย	98
อภิปรายผล	108
ข้อเสนอแนะ	123
1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	123
2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	123
3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	124
บรรณานุกรม	125
บุคลากร	132
ภาคผนวก	135
ประวัติผู้เขียน	158

รายการภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
1	สถานที่ประดิษฐานโองานชนภายในอาคารสมาคม เขตสุโข-ลก	154
2	สถานที่ประดิษฐานโองานชนภายในบ้านสมาชิก ภาคยะลา	154
3	บรรยากาศการประชุมสนทนาธรรม 4 ฝ่าย เขตสุโข-ลก	155
4	บรรยากาศการประชุมสนทนาธรรม 4 ฝ่าย เขตสุโข-ลก	155
5	การรณรงค์เพื่อการเผยแพร่ธรรมภายในห้องพระผู้นำภาคปัตตานี	156
6	คำอธิษฐานประจำวันของสมาชิกในพื้นที่ภาคปัตตานี	156
7	บรรยากาศการต้อนรับในพิธีสวดมนต์ในโอกาสพิเศษ ภาคยะลา	157
8	บรรยากาศในพิธีสวดมนต์ตั้งโต๊ะบูชาและกระถางธูป ภาคยะลา	157

รายการผลงานที่ตีพิมพ์

ณมลชกร บุญเอียด และปัญญา เทพสิงห์. (2558). วิธีชีวิตแห่งผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร
ในสามจังหวัดชายแดนใต้. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่
34 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2558 หน้า 1-12

สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการยินยอมจากผู้พิมพ์ผลงาน

1. การตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ 34 ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม 2558 เรื่อง : วิถีชีวิตแห่งผู้ปฏิบัติสัทธิธรรมปุณฑริกสูตร ในสามจังหวัดชายแดนใต้

ที่ ศธ 0530.1(9.4.2)/099

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย
จังหวัดมหาสารคาม 44150

18 มีนาคม 2558

เรื่อง ตอบรับการส่งบทความวิจัย เพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เรียน คุณณมลชร บุญเอียด

ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิจัย เรื่อง “วิถีชีวิตแห่งผู้ปฏิบัติสัทธิธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนใต้” ทางกองบรรณาธิการวารสารได้รับบทความวิจัยของท่าน และบทความวิจัยของท่านได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาทางวิชาการโดยกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

บัดนี้ บทความวิจัยต้นฉบับของท่าน ได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการ โดยกองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว และกองบรรณาธิการยินดีที่จะตีพิมพ์บทความของท่าน ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามปีที่ 34 ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม 2558 หนึ่ง กองบรรณาธิการอาจมีการเปลี่ยนแปลงบทความดังกล่าวลงในฉบับถัดไปของวารสารตามความเหมาะสมและดุลยพินิจของกองบรรณาธิการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปภฤกษ์บารมี อุตสาหะวณิชกิจ)
บรรณาธิการ

งานวารสาร กองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ
สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
โทรศัพท์ / โทรสาร 043-754416 E-mail : humanmsu@gmail.com

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมปัจจุบันต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม การพัฒนาก่อให้เกิดความเจริญด้านวัตถุ แต่กลับทำให้ความเจริญทางด้านจิตใจของมนุษย์กลับยิ่งตกต่ำลง นำพาชีวิตเข้าสู่ความทุกข์ สังคมวุ่นวายไร้สันติสุข ดังที่ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (2541) กล่าวว่า การพัฒนา (development) นั้น จะเป็นการทำลาย ทั้งที่ “develop” กับ “culture” หรือ “พัฒนา” กับ “วัฒนธรรม” คือคำเดียวกัน “วัฒนธรรม” กับ “วัฒนธรรม” ก็คำเดียวกัน แต่การพัฒนาแบบฝรั่งคือต้องทำลาย ต้องมีคนที่ยิ่งใหญ่ คนเล็กคนน้อยต้องเดินตามคนยิ่งใหญ่อันตรายต้องเดินตามมนุษย์ ธรรมชาติต้องอยู่ใต้อำนาจมนุษย์ และวัฒนธรรมเมืองเป็นวัฒนธรรมของการทำลายการเห็นแก่ตัว ขณะที่วัฒนธรรมป่าเป็นการเผื่อแผ่ เป็นเรื่องของศีลธรรม แต่ทุกวันนี้มนุษย์มุ่งสู่ความเป็นวัฒนธรรมเมืองสูงมาก พร้อมกับทำลายวัฒนธรรมป่าไป ความเจริญด้านวัตถุและสังคมแบบเมืองในยุคโลกาภิวัตน์ ได้ทำลายคุณภาพชีวิตอันงดงามหรือวัฒนธรรมเดิมที่ผู้คนเปี่ยมไปด้วยศีลธรรม พระไพศาล วิสาโล (2548) เห็นว่า กระบวนการสร้างความทันสมัยในประเทศต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมากต่อชุมชนแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่อยู่ในภาวะเสื่อมถอยหรือถึงกับแตกสลาย ปัญหาการย้ายถิ่นของผู้คนในชนบทที่หลังไหลเข้าสู่เมืองใหญ่ ปัญหาความล้มเหลวของรัฐบาลในการปรับปรุงวิถีชีวิตของผู้คน ยิ่งพัฒนาช่องว่างระหว่างคนยากจนกับรัฐบาลยิ่งขึ้น ศาสนาหรือชุมชนทางศาสนาเป็นสิ่งที่ช่วยให้ประชาชนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ในบางประเทศองค์กรทางศาสนาได้กลายเป็นที่พึ่งอย่างเดียวกับประชาชนฝากความหวังได้

ปัจจุบันศาสนาต่าง ๆ มีการเผยแผ่ สืบทอด ขยายตัว และพัฒนาแนวทางปฏิบัติเพื่อความเหมาะสมกับบริบททางสังคมมากขึ้น จากการสำรวจของสำนักวิจัยพิว (Pew Research Center) ในสหรัฐอเมริกาพบว่า ในปี 2050 (พ.ศ. 2593) หรือในอีก 35 ปีข้างหน้า โลกจะมีประชากรราว 9.3 พันล้านคน โดยจะมีจำนวนชาวมุสลิมใกล้เคียงกับชาวคริสต์ คือ 2.8 : 2.9 พันล้านคน (30:31%) ซึ่งเมื่อปี 2010 ศาสนาคริสต์มีผู้นับถือมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง คือ 2.2 พันล้านคน (31%) หรือหนึ่งในสามของประชากรโลกที่มีอยู่ราว 6.9 พันล้านคน ในขณะที่ศาสนาอิสลามมีผู้นับถือมากเป็นอันดับสองคือ 1.6 พันล้านคน หรือ 23% ส่วนผู้ที่ไม่นับถือศาสนาใด ๆ ยังคงอยู่ในอันดับสามของโลกซึ่งมีอัตราส่วนโดยรวมลดลงจาก 16% เป็น 13% ในขณะที่ผู้นับถือศาสนาฮินดูในอันดับ 4 มีจำนวนเพิ่มขึ้น และผู้นับถือศาสนาพุทธซึ่งยังคงอยู่ในลำดับที่ 5 และกลับมีแนวโน้มในการลดจำนวนลง เนื่องจากประเทศที่มีชาวพุทธ

ส่วนใหญ่จะอยู่ในสังคมคนสูงวัย (aging population) และอัตราการเกิดต่ำ (low fertility rates) เช่น จีน ไทยและญี่ปุ่น (ชำนาญ จันทร์เรือง, 2558)

นอกจากปัญหาวิกฤตศรัทธาในศาสนาของบรรพชนจนเกิดชุมชนคนไร้ศาสนาแล้ว ปัจจุบันกลุ่มผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ ยังมีปัญหาความสับสนในคุณค่าของศาสนาต่อคุณภาพชีวิต ทั้ง ๆ ที่ศาสนา ทุก ๆ ศาสนาต่างมีหลักธรรมที่บัญญัติไว้เพื่อให้ศาสนิกชนได้ถือปฏิบัติ เพื่อประโยชน์คือความสุข และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ช่วยควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้มีคติธรรมประจำใจ มีความเมตตากรุณาต่อกัน ดังที่ พระครูประยัติกิติธำรง (2554) กล่าวไว้ว่า “โลกร่มเย็นดับเข็นได้ด้วยศาสนา” เพราะศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี คิดดี พุทธิ และทำดี เมื่อคนในสังคมเป็นคนดี ปัญหาต่าง ๆ ก็จะหมดไป ทำให้ทุกชีวิตในสังคมอยู่อย่างมีความสุข ธรรมะจึงเปรียบเสมือนภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจของผู้คน ทำหน้าที่เป็นหลักยึดในการดำเนินชีวิตทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และการอยู่ร่วมกันในสังคม นอกจากนี้ ท่านพุทธทาส อินทปัญโญ (2555) ยังได้กล่าวไว้อีกว่า ศาสนาทั้งหมดของโลกมีมูลดั้งเดิมร่วมกันมาจากความกลัว ศาสนาทำให้ผู้คนรอดพ้นจากอันตรายในทางจิต พุทธศาสนาเกิดบุคคลที่พบวิธีที่จะเอาชนะสิ่งที่กลัวคือ “พระพุทธเจ้า” และเกิดวิถีปฏิบัติเพื่อความดับทุกข์ “พุทธศาสนา” แปลว่า ศาสนาของผู้รู้ เพราะ “พุทธะ” แปลว่าผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน รู้ความจริงของสิ่งทั้งปวงว่าอะไรเป็นอะไร ไม่เปิดโอกาสให้สิ่งทั้งปวงเกิดปัญหาหรือเป็นที่ตั้งแห่งความหลงใหลยึดถือ จนกระทั่งทำให้เกิดความทุกข์แก่ผู้ที่เข้าไปยึดถืออีกต่อไป พุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่อาศัยสติปัญญาหรืออาศัยวิชาความรู้โดยเฉพาะใช้เป็นเครื่องทำลายความทุกข์ หรือต้นเหตุของความทุกข์

ในสมัยพุทธกาล พุทธศาสนาฝ่ายหินยานหรือเถรวาทได้ถูกเผยแพร่มาทางตอนใต้ของประเทศอินเดีย ได้แก่ ลังกา ไทย ลาว มีพระสงฆ์เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติและเผยแผ่พุทธธรรม โดยการสนับสนุนจากชาวบ้านหรือฆราวาส ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 1 และ 2 ในประเทศอินเดีย เริ่มมีการเคลื่อนไหวของฝ่ายมหายานที่เน้นชี้แนะให้ประชาชนตั้งจิตมุ่งต่อการบรรลุความรู้อันสูงสุด คือ พุทธภาวะ คำสอนที่ยอมรับกันทั่วไปคือ สัทธรรมปุณฑริกสูตร พุทธศาสนาฝ่ายมหายานมีอิทธิพลอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดียและแพร่กระจายไปสู่ประเทศในเอเชียกลาง ได้แก่ จีน เกาหลี และญี่ปุ่น (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2555) สัทธรรมปุณฑริกสูตรได้ถูกแปลเป็นภาษาจีนเป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 255 (พ.ศ. 798) และถูกแปลเป็นภาษาจีนอีกหลายครั้ง แต่ฉบับที่แปลในปี ค.ศ. 406 (พ.ศ. 949) โดยพระกุมารชีวะ ภิกษุคงแก่เรียนจากเอเชียกลางเป็นฉบับที่รู้จักและอ่านกันอย่างกว้างขวางในประเทศจีนและประเทศอื่น ๆ ที่อยู่ในขอบเขตแห่งอิทธิพลของวัฒนธรรมจีน สัทธรรมปุณฑริกสูตรยังถูกแปลเป็นภาษาทิเบต ภาษาซีเชียน มองโกล แมนจู เกาหลี และ ญี่ปุ่น และเมื่อไม่กี่ปี

มานี้ได้ถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษ และภาษายุโรปอื่น ๆ อีกหลายครั้ง ในปัจจุบันสัทธรรมปุณฺทริกสูตรได้ถูกยอมรับให้เป็นหนังสือสำคัญแห่งโลกวรรณคดีไปแล้ว (แสงจิต จรยพรพงศ์, 2550, น. 72-73)

ความศรัทธาในหลักคำสอนสัทธรรมปุณฺทริกสูตรในประเทศญี่ปุ่นก่อให้เกิดองค์กรทางพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานที่เจริญเติบโตเป็นอย่างมากคือ สมาคมโซคาสากล (Soka Gakkai International) หรือ เอสจีไอ (SGI) สมาชิกมีความศรัทธาในพุทธธรรมของพระนิจิเร็นไดโชนิน พระพุทธะแห่งสมัยธรรมปลายผู้ค้นพบว่า สัทธรรมปุณฺทริกสูตร ซึ่งเป็นคำสอนในช่วง 8 ปี สุดท้ายของพระพุทธองค์ เป็นคำสอนที่เปิดเผยว่าประชาชนทั้งหลายไม่มียกเว้นแม้แต่คนเดียวล้วนมีพร้อมธรรมชาติพุทธะในชีวิต ท่านจึงก่อตั้งธรรมะที่เป็นหัวใจของสัทธรรมปุณฺทริกสูตรคือ “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” และจารึกสิ่งสักการบูชาเรียกว่า “โงะฮอนซัน” เอสจีไอ เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนของสหประชาชาติ (Non Governmental Organization : NGO) มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสันติภาพให้แก่โลกโดยไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง มีแนวคิดสร้างความสุขให้แก่มวลมนุษยชาติด้วยการส่งเสริมกิจกรรมด้านสันติภาพ วัฒนธรรม และการศึกษา มีเครือข่ายอยู่ใน 192 ประเทศและ เขตการปกครอง ดำเนินการเคลื่อนไหวในระดับสากลและเป็นที่ยอมรับจากนักคิด นักปรัชญาทั่วโลก (เดชา สัมฤทธิ์, 2559) สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (Soka Gakkai Thailand : SGT) เป็นเครือข่ายของเอสจีไอ เริ่มต้นเผยแผ่พุทธธรรมนี้ เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1961 (พ.ศ. 2504) ปัจจุบันมีสมาชิกในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย รวมถึงพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งได้มีการก่อสร้างอาคารสมาคมฯ เพื่อเป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่ธรรม สาขาสุโขทัย-ลพบุรี จังหวัดนราธิวาส ขึ้นเป็นแห่งแรกในปี พ.ศ. 2543 ก่อนที่จะมีการก่อสร้างอาคารสมาคมฯ สาขาหาดใหญ่ ในปี พ.ศ. 2551 และปัจจุบันอยู่ในระหว่างการก่อสร้างอาคารสมาคมฯ สาขาชุมพร (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2558) มีการถ่ายทอดหลักคำสอนจากรุ่นสู่รุ่น ผู้ปฏิบัติธรรมจึงอาจมีบทบาทในการเผยแผ่ด้วย

ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ประชากรมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทั้งมลายู ไทย และจีน ประมาณร้อยละ 80 เป็นคนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู (ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์, 2550) ประกอบกับสถานการณ์ความรุนแรงที่มีมาตั้งแต่ในอดีต จนทวีความรุนแรงขึ้นหลังจากเกิดเหตุการณ์ปล้นปืนที่ค่ายทหารใหญ่ในอำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 ส่งผลให้เกิดความหวาดระแวงไม่ไว้ใจกันของคนในพื้นที่ มีการย้ายถิ่น และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ตลอดจนความมั่นคงของประเทศ แม้รัฐบาลได้มีมาตรการต่าง ๆ ออกมาแก้ไข แต่ดูเหมือนความมั่นคงปลอดภัยของประชาชนในพื้นที่ก็มิได้เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2549) ความหวาดกลัวส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของชาวไทยพุทธ เป็นเหตุให้เกิดการปรับตัวทางสังคม ในขณะที่ยังคงมีความเชื่อและรักษาประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนาไว้

อย่างเหนียวแน่น แต่มีการปรับเปลี่ยนเวลาในการปฏิบัติศาสนกิจ (พิชามญฺ์ จิรกาญฺ์, 2555) สำหรับผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตรในพื้นที่นี้ มีเพียงผลการศึกษาของ แสงจิต จรยพรพงค์ (2550) ที่ศึกษาถึงคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญาของผู้ศรัทธาในหลักศีลธรรมปุณฺทริกสูตรในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส พบว่า ศีลธรรมปุณฺทริกสูตร ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตด้านสติปัญญาในภาพรวมและทุกด้านในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติชีวิตมุนุขย์รองลงมาคือด้านการมีทรัพย์สินสมบัติของจิตใจ และด้านบรรลุนิสัยทัศน์แห่งมุนุขนิยม จึงเป็นสิ่งที่น่าค้นหา คำตอบว่า ในบริบทของความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมและสถานการณ์ความไม่สงบ ศาสนิกชนกลุ่มนี้ได้ นำพาชีวิตเข้าสู่เส้นทางแห่งความศรัทธาในหลักธรรมนี้ และดำเนินชีวิตเช่นไร ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตรในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งเชิงปัจเจกและสังคม รวมถึงวิธีการเผยแพร่หลักคำสอนซึ่งอาจแตกต่างจากแห่งอื่น ในขณะที่มีเป้าประสงค์เช่นเดียวกันในการที่จะนำพาชีวิตของตนเองและเพื่อนสมาชิกในชุมชนของตนไปสู่ความสุขและสันติสุขสืบไป

คำถามการวิจัย

1. วิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร
2. การเผยแพร่ศีลธรรมปุณฺทริกสูตรของผู้ปฏิบัติธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาการเผยแพร่ศีลธรรมปุณฺทริกสูตรในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เรียนรู้แนวทางในการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนศีลธรรมปุณฺทริกสูตรและการเผยแพร่หลักธรรมนี้ของสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (SGT) ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส
2. เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมทั่วไป และเป็นแบบอย่างในการเผยแพร่พุทธธรรม ทั้งผู้เผยแพร่ธรรมที่เป็นสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทยในพื้นที่อื่น และผู้เผยแพร่ธรรมในองค์กรทางศาสนาอื่น ๆ

3. ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ผู้กำหนดนโยบาย ผู้นำองค์กรต่าง ๆ ที่ทำงานเพื่อพัฒนามนุษย์และสังคม และสร้างสันติภาพแก่คนสามจังหวัดชายแดนใต้

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิถีชีวิตและการเผยแผ่ของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีขอบเขตในการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 เป็นการศึกษามูลเหตุของความศรัทธา และวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺฑริกสูตร ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2 เป็นการศึกษาถึงแรงจูงใจ และวิธีการเผยแผ่ธรรมของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺฑริกสูตรในบริบทของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นดินแดนแห่งพหุวัฒนธรรม และประชาชนดำเนินชีวิตท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษารั้งนี้ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางในการรวมกลุ่มของสมาชิกในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

2.1 อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

2.2 อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

2.3 อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส

3. ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเวลาในการศึกษาวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺฑริกสูตรในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับตั้งแต่สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทยถูกก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2527 จนถึงปัจจุบันคือ ปี พ.ศ. 2559

นิยามศัพท์เฉพาะ

วิถีชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตประจำวัน ควบคู่ไปกับการปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร ทั้งในด้านการดำเนินชีวิตส่วนตัว และการร่วมระบบการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (SGT) ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การปรับตัว หมายถึง การหาวิถีทางตอบสนองความต้องการของตน ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อให้ชีวิตมีความสุข

ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร หมายถึง สมาชิกของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (SGT) ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

สัทธรรมปุณฑริกสูตร หมายถึง หลักคำสอนของพระศากยมนีพุทธในช่วงระยะเวลา 8 ปีสุดท้ายแห่งพระชนม์ชีพ ในที่นี้หมายถึงพระสูตรที่ถูกศึกษาและเผยแพร่โดย พระนิชิเร็นไดโชนิน พระสงฆ์ชาวญี่ปุ่น ในนามคำสอน “นัม-เมียวโฮ-เร็งเง-เคียว” หรือในภาษาสันสกฤตคือ “นโมสัทธรรมปุณฑริกสูตร” มีคำแปลย่อ ๆ ดังนี้

นัม หมายถึง นโม หรือ การอุทิศชีวิต

เมียวโฮ หมายถึง สัทธรรม หรือ ธรรมมหัศจรรย์

เร็งเง หมายถึง ปุณฺธิก หรือ ดอกบัว คือเหตุและผลเกิดขึ้นพร้อมกัน

เคียว หมายถึง พระสูตร หรือ เสียงของสรรพสัตว์ เป็นความเกี่ยวโยงซึ่งกัน

และกันในทุก ๆ ระดับ

การเผยแพร่ หมายถึง การชักชวนแนะนำธรรมหลักสัทธรรมปุณฑริกสูตร เพื่อให้ผู้ได้รับการเผยแผ่เป็นคนดีมีศีลธรรม มีสติปัญญาในการดำเนินชีวิต เพื่อความสุขและสันติสุขของมวลมนุษยชาติ

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิถีชีวิตและการเผยแพร่ธรรมของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแพร่ธรรมะ หลักสัทธรรมปุณฑริกสูตร สมาคมโซคา บริษัทพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต

ชีวิตของผู้คนท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน มีวิทยาการต่าง ๆ มากมายให้ต้องศึกษาเรียนรู้เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้ทันตามกระแสของความเจริญ เด็ก ๆ ถูกปลูกฝังให้มีความรู้ความสามารถที่โดดเด่นรอบด้าน ทั้งทางด้านวิชาการและความรู้รอบตัว โดยเฉพาะในช่วงเวลาของการเข้าสู่การเป็นสมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เช่นทุกวันนี้ หลักสูตรการเรียนการสอนของสถานศึกษามุ่งเน้นสร้างเด็กไทยสู่การเป็นแรงงานที่มีคุณภาพ มีอาชีพการงานที่มีรายได้สูง มีคุณภาพชีวิต (ด้านวัตถุ) ที่ดี ในขณะที่การเรียนรู้ในเรื่องราวของการดำเนินชีวิตกลับถูกละเลยหรือมองข้ามไป ดังที่ทิพย์สุดา นัยทรัพย์ (2549) กล่าวว่า ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้เกิดจากความไม่รู้ไม่เข้าใจชีวิตที่ถูกต้อง ขาดความเข้าใจในความเป็นจริงของชีวิต ไม่รู้เป้าหมายที่แท้จริงของการเกิดมาเป็นมนุษย์ ไม่เข้าใจว่าการทำความดีเขาทำกันอย่างไร จึงดำเนินชีวิตผิดพลาดก่อให้เกิดปัญหารุนแรงขึ้นในครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

“ชีวิต” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542, น. 366, 1075) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นคำนาม หมายถึง ความเป็นอยู่ ตรงข้ามกับความตาย ส่วนคำว่า “วิถีชีวิต” หมายถึง ทางดำเนินชีวิต เช่น วิถีชีวิตชาวบ้าน

พุทธทาสภิกขุ (2542) ได้นิยามคำว่า “ชีวิต” ไว้ในพุทธทาสลิต 2 ว่า คือสิ่งที่ธรรมชาติให้มาพัฒนาตามใจชอบ เพื่อผลคือความสุขและเป็นประโยชน์ยิ่ง แต่มาแยกกันเป็นกิเลส และโพธิญาณ และยังกล่าวอีกว่า ชีวิต คือการดำรงชีวิต เป็นศิลปะ คือต้องการความรู้และความพากเพียร มิใช่ปล่อยให้ตัวเองอย่างหลับนอน เมื่อยังเป็นทารก พ่อแม่ พี่เลี้ยง ต้องจัดให้ถูกต้องให้มีความงามตามแบบของศิลปะมาตั้งแต่ตั้งครรภ์ เมื่ออยู่ในครรภ์ และคลอด เมื่อเป็นวัยรุ่น รู้จักศิลปะแห่งชีวิตยิ่งขึ้น สำรวมระวังรอบคอบยิ่งขึ้น มีความยิ่งขึ้น และขยายตัวออกไป เมื่อเป็นหนุ่มสาว รู้จักควบคุมความคิด ความงาม

แห่งชีวิตไม่ให้เกิดกอยู่ใต้อำนาจการมณั ความรักเป็นศิลปะที่ต้องปฏิบัติอย่างสุขุม ลึกซึ้ง ไม่ให้เป็นกิเลส ทำตัวให้เขารัก ไม่ใช่ไปรักเขา นี่เป็นศิลปะกว่า การย่วยวนเป็นศิลปะของกิเลส ไม่ใช่ของชีวิต

พระครูสุจิตธรรมานุศาสน์ (2546) กล่าวว่า วิถีชีวิต เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตประจำวันในทุกด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และอื่น ๆ เพื่อสนองความต้องการที่จะทำชีวิตให้ดีขึ้น หรือเพื่อสนองความต้องการของตนเองและสังคม

เขตกานต์ สุวรรณรัตน์ และคณะ (2555, น. 5-9) กล่าวสรุปว่า วิถีชีวิต หมายถึง แบบแผนหรือแนวทางพฤติกรรมที่คนกลุ่มหนึ่งใช้ร่วมกัน หรือยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นแบบแผนในการดำรงชีพของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง หรือกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงการประกอบกิจกรรมเพื่อการอยู่รอด การพักผ่อน และความสุขที่ตัวเองต้องการและเห็นคุณค่า แบบแผนดังกล่าวมีปัจจัยทางสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม การศึกษาวิถีชีวิตมนุษย์ เป็นการศึกษาถึงทางดำเนินชีวิตในกลุ่มชนนั้น ๆ ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการตั้งถิ่นฐาน สังคมและวัฒนธรรม การปกครอง การศึกษา ศาสนา ความเชื่อ และประเพณี

เอื้องฟ้า เขากลม (2551, น. 8) กล่าวว่า วิถีชีวิตมีความหมายเดียวกับวัฒนธรรม หรือ วิถีชีวิตคือ วัฒนธรรม วิถีชีวิตจึงเป็นแบบแผนหรือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มหนึ่งหรือสังคมหนึ่งใช้ร่วมกัน มีการยึดถือปฏิบัติและถ่ายทอดไปยังสมาชิกรุ่นต่อไป วิถีชีวิตของคนแต่ละสังคมอาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับการขัดเกลา อบรม ปลูกฝังของคนในสังคมนั้น ๆ ในทางสังคมศาสตร์กล่าวว่า วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิต (Way of life) ของมนุษย์ในสังคม ทั้งนี้ เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน พฤติกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์กระทำไม่ว่าจะเป็นการแปร่งฟัน สวมใส่เสื้อผ้าเครื่องประดับตลอดจนการเล่นกีฬา ดูโทรทัศน์ ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของครอบครัว เศรษฐกิจ การปกครอง การศึกษา ศาสนา เป็นต้น วัฒนธรรมจะกำหนดว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด รวมทั้งเป้าหมายในชีวิตว่าควรเป็นอย่างไร ฉะนั้น กิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นการกิน การดื่ม การพูด การอ่าน การเขียน การคิด การทำงาน การเล่น การติดต่อสัมพันธ์กัน ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของวัฒนธรรมทั้งสิ้น วัฒนธรรมจึงเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม

สังคมหนึ่งก็จะต้องมีวัฒนธรรมหรือวิถีการดำเนินชีวิตเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นตราประจำสังคม สาเหตุที่ทำให้สังคมต่าง ๆ มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันคือ

1) ความคิดเห็นและการมองโลกต่างกัน

ความคิดเห็นและการมองโลกต่างกัน จึงทำให้วัฒนธรรมแตกต่างกันไป ในเรื่องนี้จะเห็นได้ว่า มนุษย์ทุกแห่งของโลกต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์ ความเชื่อ ศาสนา การปกครอง เศรษฐกิจ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ตลอดจนการคบเพื่อนเหมือน ๆ กัน แต่รูปแบบของสิ่งเหล่านี้จะแตกต่างกันไป ตามความคิดเห็นและค่านิยมของแต่ละสังคม

2) สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ต่างกัน

สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ต่างกัน จึงทำให้พบปัญหาแตกต่างกัน เช่น มนุษย์ที่อยู่ในเขตหนาว ก็ต้องพบปัญหาต่างกับมนุษย์ที่อยู่ในเขตร้อน มนุษย์ที่อยู่บนภูเขาย่อมมีปัญหาดังจากมนุษย์ที่อยู่ในที่ลุ่ม ด้วยเหตุนี้แต่ละสังคมจึงต้องคิดหาวิธีการแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ในบางกรณีจะพบว่ามนุษย์ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่คล้ายกันแต่มีวัฒนธรรมต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า การที่วัฒนธรรมจะมีลักษณะอย่างไรวั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ความคิดเห็น การมองโลกแล้ว ยังขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาของแต่ละสังคม ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการกำหนดลักษณะของวัฒนธรรมดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคมนั้น ในทางวิชาการสังคมศาสตร์ถือว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา จะไม่มีการนำวัฒนธรรมของแต่ละสังคมมาเปรียบเทียบในแง่สูง ต่ำ หรือล้ำหลัง ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะมนุษย์สร้างวัฒนธรรมเพื่อช่วยในการดำรงชีวิต และให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของวัฒนธรรมจากสังคมนั้น ซึ่งมักจะคุ้นเคยกับวัฒนธรรมของกลุ่มของเขา และมักจะมีความรู้สึกว่าวัฒนธรรมของเขาดีกว่าของสังคมนั้น (ethnocentrism) ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพราะการจะพิจารณาว่าวัฒนธรรมใดดีหรือไม่ดี เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมนั้น จะต้องพิจารณาภายในขอบเขตเนื้อหาของสังคมเดียวกันเท่านั้น จะนำไปวัดหรือเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมของสังคมนั้นเป็นการไม่ถูกต้องจึงพอสรุปได้ว่า วิถีชีวิต หรือ วัฒนธรรม มีความหมายเดียวกัน หมายถึง แบบแผนหรือแนวทางในการดำเนินชีวิต ในทุก ๆ ด้าน เพื่อสนองความต้องการของตนเองและการอยู่ร่วมกันในสังคม แต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะที่ใช้ร่วมกัน การศึกษาวิถีชีวิตคือการศึกษาถึงแนวทางในการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนนั้น ๆ ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านค่านิยม ความเชื่อ ครอบครัว ศาสนา เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนแต่ละกลุ่มอาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับการขัดเกลา หรือการอบรมของคนในสังคมนั้น ๆ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้คนในสังคมควรหันกลับมามองและทำความเข้าใจเรื่องราวของชีวิต และแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง รวมถึงการปรับตัวในการดำเนินชีวิต เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคมส่วนรวม

การปรับตัว เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการดำเนินชีวิต เป็นการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลเพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางในสิ่งแวดล้อมของตน มนุษย์ทุกคนต้องมีการปรับตัว และมีแบบแผนในการปรับตัวที่แตกต่างกันเพื่อตอบสนองความต้องการของตนทั้งทางร่างกายและทางสังคม นอกจากนี้ การปรับตัวยังช่วยให้การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นไปอย่างราบรื่นในด้านอารมณ์ (จารุ โรจนธรรม, 2537 อ้างถึงใน แวนูรฮายาตี อีสาเฮาะ, 2554) โดยแวนูรฮายาตี อีสาเฮาะ ยังกล่าวอีกว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นเรื่องที่สำคัญที่จะทำให้สามารถอยู่ในสังคมได้ ไม่ว่าจะ เป็นกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นต้น

ฮาร์เบอร์ และรันยอน (Haber and Runyon, 1984, น. 4-6 อ้างถึงใน เฟื่องฟ้า ทองชันลูก, 2547, น. 30) ให้ความหมายของการปรับตัว (adjustment) ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลพยายามจะผ่อนคลายความเครียด โดยการแสวงหาวิถีทางที่จะตอบสนองความต้องการของตน ไม่ว่าจะ เป็นความต้องการทางกาย หรือจิตใจ ซึ่งบุคคลจะต้องปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองทั้งด้านอารมณ์ ความต้องการ และบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น บุคคลจะต้องเรียนรู้ในการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มโดยการยอมคล้อยตามกลุ่มเพื่อให้กลุ่มยอมรับ หรือการที่บุคคลต้องปรับตัวให้เข้ากับงานที่ต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวันและรวมถึงการปรับตัวกับสภาพของร่างกายที่เจ็บป่วยได้ด้วย

มูยลี (Mouly 1968, น. 498-499, อ้างถึงใน เฟื่องฟ้า ทองชันลูก, 2547, น. 37) ได้กล่าวถึงการปรับตัวที่ดีใน 4 ด้าน คือ

1. ด้านการรับรู้และสติปัญญาการปรับตัวที่ดี หมายถึง ประสิทธิภาพในการจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยความสามารถในการปรับตัวซึ่งต้องมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทและความสามารถที่จะแยกแยะสิ่งสำคัญออกจากสิ่งไม่สำคัญ การปรับตัวที่ดีนั้นมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับการรับรู้ตามความเป็นจริงโดยมีการเปิดรับประสบการณ์และการรับรู้ที่ปราศจากการบิดเบือน
2. ด้านส่วนตัวบุคคลที่มีการปรับตัวดี จะยอมรับตนเองและมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตน
3. ด้านสังคม บุคคลที่มีการปรับตัวดีจะมีความไวในการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น เขาจะคล้อยตามสังคม พฤติกรรมจะตั้งอยู่บนรากฐานของเหตุผลและความถูกต้อง
4. ด้านอารมณ์ บุคคลที่ปรับตัวดีจะมีชีวิตอยู่อย่างสงบสุข มีความชื่นชมกับชีวิต มีความคิดสร้างสรรค์ มีอารมณ์ขัน มีความแจ่มใสเบิกบาน

น้ำทิพย์ ภูธนชัย (2550) กล่าวถึง การปรับตัวทางวัฒนธรรมหรือการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม จะเกิดขึ้นในสภาวะแห่งความสอดคล้อง (strain to consistency) ในจุดที่เกิดความพอดีหรือสมดุล และเกิดขึ้นได้ง่ายเมื่อวัฒนธรรมและทัศนคติของกลุ่มชนทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน หากทัศนคติของ

กลุ่มชนยังคงฝังแน่นอยู่กับขนบธรรมเนียมและความเชื่อเดิมอยู่มาก โอกาสที่จะเกิดการปรับวัฒนธรรมใหม่ย่อมเป็นไปได้น้อยมาก ในทางตรงกันข้ามหากมีความเห็นหรือทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมใหม่จะปรับตัวตามวัฒนธรรมใหม่มากขึ้น ลักษณะการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมจะเป็นไปอย่างช้าหรือว่ารวดเร็วเพียงใดขึ้นอยู่กับการผสมผสานทางวัฒนธรรมนั้นว่าจะมีมากน้อย และมีความรุนแรงเพียงใด

การปรับตัวจึงเป็นกระบวนการที่บุคคลพยายามผ่อนคลายความเครียด โดยการแสวงหาวิถีทางที่จะตอบสนองความต้องการของตน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ผู้ที่สามารถปรับตัวได้ดี จะมีชีวิตอยู่อย่างสงบสุข สำหรับผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺฑริกสูตรในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อหันเหความศรัทธาไปยังกลุ่มศาสนาใหม่ จึงน่าจะต้องมีการปรับตัวทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การทำบุญ การสวดมนต์ การปฏิบัติศาสนกิจ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านภาษา และแบบแผนในการปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวในวิถีปฏิบัติศีลธรรมปุณฺฑริกสูตรที่มีวิถีปฏิบัติแตกต่างออกไปจากกลุ่มศาสนาเดิม

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแพร่ธรรมะ

พระพุทธเจ้าคือบุคคลที่ได้รับการยกย่องว่าเป็น “บรมครูแห่งการสอน” พระองค์ทรงมีความรอบรู้ชัดเจนในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอนและทรงปฏิบัติพระองค์ให้เห็นเป็นแบบอย่างจนเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาชาวโลก ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้ (ทวีป อภิสิริ, 2555 น.1-19)

- 1) สถานที่ที่ใช้สอน พระองค์ทรงใช้บ้านเรือนของชาวบ้านหรือสถานที่ที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ
- 2) เป้าหมายในการสอน เป็นการสอนเพื่อให้นักเรียนรู้จักตนเองและรู้จักฝึกตนเองเพื่อให้พ้นทุกข์ ส่วนเป้าหมายของการสอนสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป คือ มุ่งความหลุดพ้นไปจากโลกเข้าสู่นิพพาน คือไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป
- 3) หลักสูตรที่ใช้สอน พระองค์ทรงมีหลักสูตรในใจที่ทรงใช้ในการสอนที่เรียกว่าหลักสูตร “ไตรสิกขา” หรือ องค์ศึกษา 3 ได้แก่ ศีล สมาธิ และ ปัญญา ทั้งนี้ ก็เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ประสงค์จะศึกษาเรียนรู้ที่แตกต่างกัน คือ สายที่ 1 มุ่งสอนให้เป็นคนดีทางโลก และ สายที่ 2 มุ่งสอนให้เป็นคนดีทางธรรม บรรลุธรรมขั้นสูง มุ่งให้คนหลุดพ้นไปจากโลกเข้าสู่ “นิพพาน” คือการดับสูญ ไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป
- 4) จุดเน้นในการสอน พระองค์ทรงยึดหลัก 3 ป. หรือที่เรียกว่า สัทธรรม 3 คือ ปริยัติ ปฏิบัติ และ ปฏิเวธ หรือด้านการศึกษาในยุคปัจจุบันเรียกว่า ด้านความรู้ ด้านทักษะ และ ด้านเจตคติ

5) สื่ออุปกรณ์การสอน สื่อการสอนของพระองค์ได้แก่ วัตถุสิ่งของที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และยังทรงใช้เหตุการณ์หรือกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นแล้วหรือเกิดขึ้นในขณะนั้นเป็นกรณีตัวอย่างประกอบการสอน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อการสอนในยุคปัจจุบันสามารถแบ่งได้ 5 ประเภท คือ ประเภทบุคคล ประเภทอาคารสถานที่ ประเภทหนังสือ ประเภทอิเล็กทรอนิกส์ และประเภททรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6) เทคนิคการสอน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ด้านการศิลปะวิธีการสอน ส่งผล 4 ประการต่อตัวผู้เรียนคือ เข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นคุณค่า มีกำลังใจ และเข้มแข็งร่าเริง ส่วนด้านการใช้กลวิธีการสอน ทรงใช้กลวิธีการสอนไม่น้อยกว่า 6 ประการ คือ รู้จักบุคคลที่จะสอน เลือกธรรมชาติที่เหมาะสมกับบุคคล สอนจากรูปรธรรมคือสิ่งที่มองเห็นได้ไปหานามธรรมคือสิ่งที่มองเห็นไม่ได้ สอนจากสิ่งที่ย้ายไปสู่สิ่งที่เห็นได้ยาก สอนจากสิ่งที่รู้อยู่แล้วไปยังสิ่งที่ยังไม่รู้ สอนด้วยการเปรียบเทียบ อุปมา อุปไมย สอนโดยใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติประกอบการสอน สอนด้วยการทำเป็นตัวอย่างให้ดู

7) วิธีการสอน ทรงใช้วิธีการสอนที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์ใน 5 วิธี คือ ใช้วิธีการพูดคุยสนทนา ใช้วิธีบรรยาย ใช้วิธีวางกฎข้อบังคับ ใช้วิธีตอบปัญหา (วิธีถาม-ตอบ) และ ใช้วิธีสอนโดยทรงทำให้ดูเป็นตัวอย่าง

8) การวัด-ประเมินผล พระองค์ทรงประเมินผลด้วยพระองค์เองโดยการสังเกตพฤติกรรม และการตอบสนองของศิษย์หลังการสอนแต่ละครั้ง อย่างไรก็ตาม อาจสรุปวิธีวัด-ประเมินผลการสอนของพระพุทธเจ้าได้เป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่วัด-ประเมินผลด้วยพระองค์เอง ส่วนที่วัด-ประเมินผลโดยตัวของศิษย์เอง และส่วนที่ให้ศิษย์วัด-ประเมินผลกันเอง

หลักการเผยแผ่ศาสนาของพระพุทธเจ้านั้น มิได้มุ่งให้ผู้ฟังเชื่อตามแต่มุ่งให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอนอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ส่วนผู้ฟังจะเชื่อหรือไม่เชื่อนั้น ขึ้นอยู่กับสติปัญญาของเขาเอง การเผยแผ่ศาสนาของพระองค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์แก่อุภย และความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย การประกาศธรรมของพระพุทธเจ้าภายหลังที่ทรงบรรลุถึงสัมมาสัมโพธิแล้วว่า นับเป็นการตัดสินใจครั้งสำคัญในชีวิตเป็นครั้งที่สองรองลงมาจากตัดสินพระทัยครั้งใหญ่เมื่อทรงสละราชสมบัติออกบำเพ็ญพรตเป็นปริพาชกผู้แสวงธรรม ทรงใช้พระวิจยญาณ และพระเมตตาเป็นมหาบารมีตัดสินพระทัยครั้งใหญ่ เพื่อประกาศธรรมที่ทรงแสวงหามาได้ เพื่อช่วยเหลือคนทั้งหลายที่ยังมีความทุกข์อยู่ให้พ้นทุกข์เพื่อให้แสงสว่างในชีวิตแก่คนทั้งหลาย ในการประกาศธรรมนั้น พระองค์ทรงพิจารณาถึง บุคคล และธรรม ดังนี้ (เสฐียร พันธงศรี. 2542, น. 145)

1) บุคคล ทรงเปรียบเทียบประเภทของสรรพสัตว์ตั้งดอกบัว 4 เหล่า ได้แก่ ดอกบัวที่ตั้งขึ้นพ้นน้ำ เปรียบดังผู้ฟังสอนได้โดยง่าย, ดอกบัวที่ลอยอยู่เสมอน้ำ เปรียบดังผู้มีคุณสมบัติปานกลาง ได้รับความอบรมก็จะบรรลุธรรมได้, ดอกบัวที่ยังไม่ขึ้นจากน้ำ เปรียบดังผู้มีคุณสมบัติยังอ่อน ควรได้รับความแนะนำธรรมเบื้องต้นไปก่อน และดอกบัวอันเป็นรักษาแห่งปลาและเต่า คือผู้ไม่รับคำแนะนำ

2) ธรรม ข้อธรรมที่พระองค์ทรงแสดงครั้งแรก ได้แก่ อัมมจักกัปปวัตตนสูตร แสดงถึงเหตุแห่งทุกข์ 2 ประการ ได้แก่ กามสุขัลลิกานุโยค คือ การกระทำความสุขสบายแก่ตน และ อัตตกิลมณานุโยค คือ การปฏิบัติชีวิตไปสู่ที่สุดอีกทางหนึ่ง ทั้งสองทางไม่เป็นไปเพื่อความเพิ่มพูนแห่งปัญญา ส่วนแนวทางใหม่ที่พระองค์ทรงสอนให้ปฏิบัติ คือ ทางสายกลาง “มัชฌิมาปฏิปทา” คือ การปฏิบัติตนพอดี เป็นการเปิดดวงตาที่มืดให้เห็นความสว่าง เปิดความหนวกที่ไม่ได้ยินให้ได้ยิน เป็นทางนำไปสู่ความไม่เหน็ดเหนื่อย เป็นทางนำไปสู่ความรู้และความหลุดพ้น เรียกว่า “นิพพาน”

ธีรวาส บำเพ็ญบุญบารมี (2550) ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในโครงการธรรมศึกษาวิจัย ได้กล่าวถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าไว้ว่า พระพุทธเจ้าได้ทรงเผยแผ่ธรรมในหลายรูปแบบ เช่น การแสดงธรรม การสนทนาธรรม การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส การตอบปัญหา ข้อข้องใจสงสัย และพระองค์ยังได้ประทานหลักการและเทคนิคในการเผยแผ่ให้สาวกยึดถือปฏิบัติเป็นหลักการในการแสดงธรรมให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจนในแต่ละประเด็น แสดงธรรมด้วยจิตใจเมตตา โดยมุ่งให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ ไม่แสดงธรรมยกตนข่มท่านและไม่เสียดสีข่มผู้อื่นในการอบรมสั่งสอนยอมเป็นส่วนประกอบสำคัญให้เกิดคุณลักษณะของผู้สอนที่เรียกว่า องค์คุณของกัลยาณมิตร 7 ประการ คือ 1) ปิโย น่ารัก (ในฐานะเป็นที่วางใจ และสนิทสนม) 2) ครุ น่าเคารพ (ในฐานะให้เกิดความอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย) 3) ภาวนีโย น่ายกย่อง (ในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้ และภูมิปัญญาแท้จริง) 4) วตฺตา รู้จักพูด (คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดีได้) 5) วจนฺทโม อดทนต่อถ้อยคำ (พร้อมที่จะรับฟังคำซักถามต่าง ๆ อยู่เสมอ และสามารถรับฟังได้ด้วยความอดทนไม่เบื่อหน่าย) 6) คมภีรณฺจ กถ กตฺตา (กล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งได้) 7) โน จฏฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย 5)

กรมวิชาการ (2546, น. 181-188) กล่าวถึงกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้พุทธศาสนาว่าจะต้องเลือกให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะความสนใจ ผู้สอนต้องสร้างความรู้สึกลื่อมใสและเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นเสียก่อน ความเชื่อมั่นที่เกิดจากการเรียนวิชาพระพุทธศาสนามี 3 ประการ คือ 1) เชื่อกันว่าหลักพระพุทธศาสนาเป็นความจริง ความดีจริง และความงามที่แท้จริง พระธรรมคำสอนล้วนเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ 2) เชื่อกันว่าการปฏิบัติตนตามหลักของพระพุทธศาสนาย่อมเกิดผลมีคุณค่าที่แท้จริงแก่ชีวิต และ 3) เชื่อกันว่าการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นการเรียนสาระและความรู้ที่มีเหตุผล สามารถใช้ปัญญาพิสูจน์ให้เห็นจริงได้

ส่วนการเสริมสร้างศรัทธานั้น ครูสามารถปฏิบัติได้ตามแนวทางต่อไปนี้ คือ 1) บุคลิกภาพครู บุคลิกทางกาย มีความสะอาด แจ่มใส สงบและสำรวม เป็นผู้มีสุภาพจิตดี 2) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์ และระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน และ 3) การเสนอสิ่งเร้าและจุดใจที่เกิดจากธรรมชาติและปรากฏการณ์ธรรมชาติที่นักเรียนได้พบเห็นอยู่ทุกวัน สรุปได้ว่า การสอนโดยการสร้างศรัทธานั้นครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม จุดใจ และวิธีการสอนให้นักเรียนเกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ และได้ฝึกฝนวิธีการคิด โดยแยกคายนำไปสู่การปฏิบัติ ปฏิบัติจนประจักษ์จริง มุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน นักเรียนได้มีโอกาสคิด แสดงออก ปฏิบัติอย่างถูกต้อง จนสามารถใช้ปัญญาได้อย่างเหมาะสม

ในการดำเนินชีวิตของผู้คน สิ่ง que แสดงออกในพฤติกรรมต่าง ๆ ล้วนเกิดมาจากแรงจูงใจ ในการสอนและการเผยแพร่ธรรมก็เช่นกัน ตามทฤษฎีในทางจิตวิทยา แรงจูงใจ (Motivation) หมายถึง สภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมเพื่อไปยังจุดหมายปลายทาง (goal) นักจิตวิทยามีความเชื่อว่า มนุษย์หรือสัตว์ก็ตามเมื่อตกอยู่ในสภาวะที่ได้รับการจูงใจ จะต้องมีความกระตือรือร้น และขวนขวายในการทำกิจกรรม หรือแสดงพฤติกรรมเพื่อให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางที่ต้องการ แรงจูงใจ ประกอบด้วย พลังงานที่กระตุ้นให้แสดงพฤติกรรม เป็นตัวกำหนดทิศทางและเป้าหมายของพฤติกรรม และเป็นตัวกำหนดระดับของความพยายาม แรงจูงใจทั้ง 3 ลักษณะ มีลักษณะร่วมกันคือ เป็นสิ่งที่มีพลัง และมีทิศทาง นั่นคือแรงจูงใจจะทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นให้คนมีการกระทำเพื่อไปสู่จุดหมายปลายทาง ซึ่งตัวกระตุ้นนี้อาจจะเป็นแรงที่มาจากภายในซึ่งเรียกว่า แรงจูงใจภายใน หรือตัวกระตุ้นนี้อาจจะเป็นแรงที่มาจากสิ่งเร้าภายนอกซึ่งเรียกว่าแรงจูงใจภายนอก ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 2559)

1) แรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) คือ การจูงใจที่เกิดจากความต้องการภายใน เป็นแรงผลักดันจากภายในตัวของบุคคล นักจิตวิทยาเชื่อว่า มนุษย์มีแรงขับจากภายในที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง แรงจูงใจภายใน ได้แก่ ความต้องการ เจตคติ และความสนใจ

2) แรงจูงใจภายนอก (extrinsic motivation) คือ การจูงใจที่เกิดจากการนำกิจกรรมมา กระตุ้นให้บุคคลอื่นทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ นักจิตวิทยาอธิบายเกี่ยวกับแรงจูงใจภายนอกด้วยเรื่องของการเสริมแรง (reinforcer) กับสิ่งจูงใจต่าง ๆ การเสริมแรง หมายถึง การให้สิ่งเร้าที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ และสิ่งเร้านี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมเพิ่มขึ้น การเสริมแรงมี 2 ชนิด คือ การเสริมแรงทางบวก คือ สิ่งที่ทำให้เด็กหรือบุคคลพอใจ เช่น รางวัล คำชมเชย การยิ้ม พยักหน้า และความสนใจ ส่วนการเสริมแรงทางลบ คือ สิ่งเร้าหรือเหตุการณ์ที่น่ากลัวก่อให้เกิดความไม่สบายใจต่าง ๆ ถ้านำออกไป

จะช่วยเพิ่มให้เกิดการตอบสนองดีขึ้น หรือเกิดพฤติกรรมที่ดีขึ้น ได้แก่ การดู การตำหนิ การลงโทษ คำวิจารณ์ การกระทำที่สังคมไม่ยอมรับ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเผยแพร่ธรรมตามแบบอย่างของพระพุทธองค์ ผู้ทรงเป็นบรมครูแห่งการสอน และวิธีการดังกล่าวได้ถูกถ่ายทอดโดยพระสงฆ์ผู้เป็นสาวกมาจนถึงทุกวันนี้ และการศึกษาในด้านทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในทางจิตวิทยา ทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบแนวทางการศึกษาถึงการเผยแพร่ศีลธรรมปุณฺทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ คือ แรงจูงใจในการเผยแพร่ธรรม วิธีการเผยแพร่ธรรม และอุปสรรคในการเผยแพร่ธรรม

3. หลักศีลธรรมปุณฺทริกสูตร

3.1 ประวัติความเป็นมา

ศีลธรรมปุณฺทริกสูตร หมายถึง พระสูตรหรือคำสอนของพระพุทธเจ้า (Watson อ่างใน แสงจิต จรรย์พรพงศ์, 2550) ตามประวัติของพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน เป็นคำสอนในช่วงบั้นปลายแห่งพระชนม์ชีพ ในช่วง 72 – 80 พรรษา ซึ่งยังคงมีหลักฐานอยู่ในประเทศจีน โดยมีการแปลและรวบรวมจากภาษาสันสกฤตเป็นภาษาจีนในปี ค.ศ. 406 โดยท่านกุมารชีวะ (ค.ศ. 350 – 409) เป็นคัมภีร์ศีลธรรมปุณฺทริกสูตร จำนวน 28 บท ในขณะที่ พระมหาบรรจง ชุตินฺธโร (ผิวทอง) (2547) ได้กล่าวถึงศีลธรรมปุณฺทริกสูตรว่า เป็นพระสูตรสำคัญของพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ปรัชญาธรรมฝ่ายมหายานนั้นเน้นบารมีธรรมตามแนวโพธิสัตว์ยาน “บารมีธรรม” คือ ฐานแห่งพุทธภาวะของสัตว์ทั้งหลายอันสัตว์เหล่านั้นย่อมเข้าถึงได้ ในเรื่องนี้ เสฐียร พันธรังสี (2542 : 339) กล่าวถึงพุทธภาวะว่า มิได้มีจำกัดอยู่เพียงในมนุษย์ แต่สัตว์ดิรัจฉานทั้งหลายย่อมถึงซึ่งทางแห่งพุทธภาวะได้ด้วย เห็นได้จากกรณารื่องของกัณฐะม้าทรง ที่แสดงความจงรักภักดีผูกพันอยู่กับโพธิญาณของเจ้าชายสิทธัตถะ และเรื่องที่พระพุทธเจ้ามีพระราชดำรัสต่อช่างนาฬาคีรีที่เฝ้ามนมุงทำร้ายพระองค์

สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (2555, น. 1-6) กล่าวใน คู่มือแนะนำธรรมเบื้องต้น เกี่ยวกับประวัติพุทธศาสนาสมัยต้นว่า ในคำสอนของพระพุทธองค์ที่มีชื่อเสียงและมีการกล่าวถึงหลายครั้งในศีลธรรมปุณฺทริกสูตรได้แก่ อริยสัจ 4, อริยมรรค มีองค์ 8 และปฏิจกสมุปาบท 12 หรือ 12 ห้วงโซ่ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล เพื่อให้ผู้ปฏิบัติบรรลุความหลุดพ้นจากอวิชชาและความทุกข์ คำสอนฝ่ายมหายานแนะนำให้ประชาชนทั้งชายและหญิงตั้งจิตมุ่งต่อการบรรลุความรู้แจ้งอันสูงสุด คือ “พุทธภาวะ” เพียงอย่างเดียวเท่านั้น และเน้นว่า จะมีผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือเพื่อการเข้าถึงเป้าหมายอันสูงสุดนี้จากบุคคลที่เรียกว่า “พระโพธิสัตว์” พระโพธิสัตว์นี้ ไม่เพียงแต่จะอุทิศตนเพื่อการบรรลุความรู้แจ้ง

ของตนเองเท่านั้น แต่ด้วยความเมตตากรุณาอันยิ่งใหญ่ ท่านยังคงช่วยเหลือผู้อื่นให้บรรลุความรู้แจ้ง เช่นเดียวกับท่านด้วย ในพุทธศาสนาสมัยแรก ๆ มักอธิบายโพธิสัตว์เพียงว่า เป็นอดีตชาติของพระศากยมุนี พุทธเจ้าในสมัยที่พระองค์ยังบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุความรู้แจ้ง แต่ในคัมภีร์พุทธศาสนานิกายมหายาน ส่วนมาก เช่น สัทธรรมปุณฑริกสูตร เป็นต้น ได้พรรณนาให้เห็นว่า มีพระโพธิสัตว์จำนวนมากมานับไม่ถ้วน เป็นผู้เห็นทั่วและเป็นผู้เอาใจใส่ทั่ว สามารถให้ความช่วยเหลือโดยไม่มีขอบเขตจำกัด และให้ความสงเคราะห์แก่ผู้ที่เรียกท่านด้วยความศรัทธาที่จริงใจ การเน้นหนักที่บทบาทของพระโพธิสัตว์นี่เองที่เป็นคุณลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้แนวความคิดของพระพุทธรูปในคัมภีร์พุทธศาสนานิกายมหายานแตกต่างจากความคิดของพุทธศาสนาสมัยแรก ๆ คำสอนฝ่ายมหายานมีอิทธิพลอยู่ในพื้นที่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย แล้วได้เผยแผ่ต่อไปสู่ประเทศแห่งเอเชียกลาง และประเทศจีน อันเป็นผลทำให้พุทธศาสนาของจีนมีลักษณะเป็นมหายานอย่างเด่นชัดมาตั้งแต่เริ่มแรก และเผยแผ่ต่อไปยังประเทศเกาหลี ญี่ปุ่น และเวียดนาม ในช่วงระยะเวลา 8 ปี สุดท้ายแห่งพระชนม์ชีพของพระศากยมุนีพุทธะ พระองค์ได้เทศนาพระสูตรสัทธรรมปุณฑริกสูตรตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์นั้น เพื่ออุทิศให้กับการสั่งสอนมนุษย์ให้รู้วิถีทางที่จะระงับความทุกข์ยากในชีวิตนี้ และเป็นคำสอนที่ถูกต้องที่สุด พระสูตรนี้สอน 2 หลักการใหญ่ที่สำคัญ คือ

1. สอนว่าชีวิตของเรานั้นมีอยู่ตลอดเวลา

2. สอนว่าสภาวะพุทธะมิได้อยู่ภายนอกร่างกายของมนุษย์ แต่เป็นสภาวะที่สูงสุดของชีวิตซึ่งอยู่ในมนุษย์ทุกคน มนุษย์สามารถที่จะนำเอาสภาวะพุทธะซึ่งอยู่ในชีวิตของเขาเองนั้นออกมาได้ แต่น่าเสียดายที่ว่า คำสอนนี้พระองค์ทรงสอนให้แก่พระสงฆ์เท่านั้น เนื่องด้วยประชาชนในสมัยนั้นจะไม่สามารถเข้าใจคำสอนนี้ได้เลย อย่างไรก็ตามพระองค์ได้พยากรณ์ไว้ว่า ภายหลังจากที่พระองค์เสด็จปรินิพพานไป 2,000 ปี อันเป็นยุคสมัยธรรมปลาย จะมีพระพุทธรูปองค์หนึ่งมาเผยแผ่สั่งสอนปรัชญาธรรมสากล ซึ่งสามารถที่จะช่วยให้มนุษย์ทุกคนบรรลุการรู้แจ้งเห็นจริงได้

3.2 การเผยแผ่สัทธรรมปุณฑริกสูตร

ตามประวัติการเผยแผ่สัทธรรมปุณฑริกสูตรในคู่มือแนะนำธรรมเบื้องต้นของ สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (2555 น. 7-14) แบ่งช่วงเวลาในการเผยแผ่สัทธรรมปุณฑริกสูตรเป็น 3 สมัย คือ

3.2.1 สมัยสุทธิธรรม

ช่วงระยะเวลา 1,000 ปีแรก ภายหลังจากการเสด็จปรินิพพานของพระศากยมุนีพุทธะ เป็นช่วงเวลาที่ได้เจริญรุ่งเรืองในประเทศอินเดีย และขณะเดียวกันก็ทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองไปด้วย ภายใต้การปกครองของพระเจ้าอโศกมหาราช ได้มีการประกาศให้

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และเมื่อเส้นทางแห่งการค้าขายได้เริ่มขึ้นพุทธธรรมในประเทศอินเดีย ก็ได้เริ่มเผยแผ่ออกไปทั่วทุกสารทิศ เมื่อเผยแผ่ไปทางทิศเหนือสู่ประเทศจีน บรรดาพระสงฆ์ทั้งหลายต่างก็ให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อคำสอนพุทธธรรมฝ่ายมหายาน และเป็นที่ยอมรับทั่วไปว่า คำสอนสัทธรรมปุณฑริกสูตร เป็นคำสอนที่สูงที่สุดในบรรดาคำสอนทั้งหลายของพระพุทธเจ้า ในช่วงระยะเวลา 1,000 ปีแรก ประเทศจีนก็ได้กลายเป็นศูนย์กลางการศึกษาและปฏิบัติพุทธธรรม และทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองเป็นเวลาหลายร้อยปี ในรัชสมัยของราชวงศ์สุยและราชวงศ์ถัง

3.2.2 สมัยรูปธรรม ช่วงระยะเวลา 1,000 ปีที่สอง ภายหลังจากเสด็จปรินิพพานของพระศากยมุนีพุทธะ โดยในศตวรรษที่ 6 พระมหาธรรมาจารย์เทียนไท่ แห่งประเทศจีน ได้พัฒนาหลักคำสอนทฤษฎีพุทธธรรมให้ได้ระดับสูงสุด ในสองประการ คือ

ประการแรก ท่านได้จำแนกพระสูตรจำนวนมากออกเป็นคำสอน 5 สมัย และ 8 คำสอน โดย คำสอน 5 สมัย เป็นการแบ่งเวลาการสอนของพระศากยมุนีพุทธะตั้งแต่เวลาที่พระองค์ตรัสรู้ และเริ่มเทศนาธรรม ตั้งแต่พระชนมายุ 30 พรรษา จนกระทั่งพระองค์เสด็จปรินิพพาน เมื่อพระชนมายุ 80 พรรษา ได้แก่ สมัยอวตังสกุสูตร สมัยอาคมสูตร สมัยไวบุลยสูตร สมัยปรัชญาปารมิตาสูตร และ สมัยสัทธรรมปุณฑริกสูตร – นีรวานสูตร ส่วนคำสอน 8 ชนิด เป็นการแบ่งคำสอนของพระศากยมุนีพุทธะออกตามเนื้อหาของคำสอนและวิธีการสอน คำสอนแห่งหลักธรรม 4 ชนิด ได้แก่ คำสอนปิฎก คำสอนสัมพันธเชื่อมโยง คำสอนแยกจำแนกเฉพาะ คำสอนสมบุรณ์ ส่วนคำสอนแห่งวิธีการสอน 4 ชนิด ได้แก่ คำสอนฉับพลัน คำสอนตามลำดับ คำสอนลับ คำสอนไม่เจาะจง และโดยสรุปแล้ว ระบบการจัดคำสอนแบบนี้ เป็นการเปิดเผยยืนยันว่า สัทธรรมปุณฑริกสูตรคือ ความมุ่งหมายสูงสุดของพระศากยมุนีพุทธะ

ประการที่สอง พระเทียนไท่ได้เขียนหนังสืออธิบายหลักธรรม หนึ่งขณะจิตสามพัน (อิชิเน็น ชันเซ็น) คือ หนังสือมหาสมถวิปัสสนา (มะคะชิตัน) หนังสืออธิบายเรื่อง หลักธรรม หนึ่งขณะจิตสามพันของชีวิต เป็นคำอธิบายชีวิตที่ลึกซึ้งว่า ชีวิตนั้นเป็นตัวตนที่เคลื่อนไหวได้ มันคงแน่วแน่ได้ และเปลี่ยนแปลงได้ สิ่งที่สำคัญที่สุดที่หลักธรรมนี้กล่าวคือ ธรรมชาติหรือสภาวะแห่งการรู้แจ้ง เห็นจริงหรือพุทธภาวนานั้นดำรงอยู่ในชีวิตทุก ๆ ชีวิต เพียงแต่ใช้เครื่องมือที่เหมาะสมพัฒนาให้ออกมาเท่านั้น แต่ท่านก็ได้พูดว่าเครื่องมืออันนั้นคืออะไร ถึงแม้ท่านจะรู้ว่าเครื่องมืออันนั้นก็คือนัม-เมียว-โฮ-เร็ง-เง-เคียว เพราะท่านรู้ดีว่า ขณะนั้นยังไม่ใช่เวลาเหมาะสมที่จะสอนคำสอนนี้นั่นเอง คำสอนที่ถูกต้องจะปรากฏขึ้นในช่วงระยะเวลาอีกช่วงหนึ่ง และในดินแดนอีกประเทศหนึ่ง

เมื่อประมาณ 500 ปีที่แล้ว พระเต็งเจียว พระสงฆ์ชาวญี่ปุ่นได้นำเอาคำสอนที่พัฒนาสูงสุดของพุทธธรรมในประเทศจีนกลับไปยังประเทศญี่ปุ่น แต่เนื่องจากความลึกซึ้งทางด้าน

การศึกษา ผู้ที่จะปฏิบัติได้จะต้องใช้เวลายาวนาน ต้องใช้ความเพียรพยายามในการศึกษาและทำสมาธิ คำสอนก็ยังจำกัดอยู่ในวงแคบในบุคคลชั้นสูงและพระสงฆ์ที่มีเวลาว่างมาก ๆ เท่านั้น

3.2.3 สมัยธรรมปลาย คือ ช่วงเวลาที่พระศากยมุนีพุทธะ และพระเทียนไท่ ต่างก็ได้พยากรณ์ว่า จะมีคำสอนที่เหมาะสมกับยุคสมัยที่จะมาถึง และยังได้พยากรณ์อีกว่า เวลาใด ที่ใด ที่ไหน และใคร จะเป็นผู้กำเนิดมา พระนิชิเร็นไดโชนิน ซึ่งกำเนิดในประเทศญี่ปุ่นในระยะเวลาเริ่มต้นแห่งสมัยธรรมปลาย คือผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามพุทธพยากรณ์ ระยะเวลาที่พระนิชิเร็นไดโชนินกำเนิดมาเมื่อปี ค.ศ. 1222 (พ.ศ. 1765) นั้น ประเทศญี่ปุ่นอยู่ในระหว่างกลียุค มีการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่และเกิดภัยพิบัติ ความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าเจียวนั้น ได้เสื่อมสลายไปอย่างรวดเร็ว พร้อม ๆ กับความเสื่อมโทรมทางด้านจิตใจของเหล่าขุนนางผู้เป็นใหญ่ ทหารยึดอำนาจปกครองจากพระราชวัง ประชาชนต้องตกเป็นเหยื่อในภาวะสงครามและการทุจริตภายในที่ไม่เป็นธรรม ท่ามกลางความชั่วร้ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นประจำวัน ยังมีภัยพิบัติธรรมชาติที่ร้ายแรงได้เกิดขึ้นด้วย เช่น โรคระบาด ความอดอยาก อหิวาต์ และแผ่นดินไหว ทำให้ประชาชนเกือบครึ่งประเทศถูกทำลายไปสิ้น เหตุการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นไปตามสถานการณ์ของสมัยธรรมปลาย ดังที่ได้มีพุทธพยากรณ์ไว้ในพระสูตร ซึ่งทำนายถึงภัย 3 ชนิด (คือ ข้าวยาก หนักแพง ภัยสงคราม โรคระบาด) และ พิบัติ 7 ชนิด (โรคติดต่อ การบุกรุกจากทหารต่างชาติ การกบฏรบกวนภายในประเทศ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติวิปริต เช่น ลมพายุพัดอย่างรุนแรง และความหนาวเย็นจัด เป็นต้น)

3.3 พระนิชิเร็นไดโชนิน

ในช่วงเวลาแห่งความเลวร้ายทางสังคมในขณะนั้น ทำให้ประชาชนไม่สามารถควบคุมชีวิตของเขาเอง แม้แต่ศาสนายังต้องดิ้นรนเอาตัวรอด ไม่สามารถช่วยเหลือประชาชนผู้มีความทุกข์ ให้มีความอบอุ่นหรือมีกำลังใจได้เลย บรรดาเจ้าอาวาสและนักบวชต่าง ๆ ก็พอใจอยู่แต่การเข้ามานสมาธิขั้นสูง แต่สำหรับคนชั้นต่ำก็จะถูกปิดตาให้ต้องทนทุกข์ทรมาน โดยมีคำมั่นสัญญาว่าจะมีความสุขเมื่อตายจากโลกนี้ไปแล้วในขณะที่เกิดความสับสนวุ่นวายทางด้านทฤษฎีความคิดต่าง ๆ พระนิชิเร็นรู้สึกแปลกใจว่า ทำอย่างไรชีวิตของประชาชนจึงจะพ้นทุกข์ และช่วยโลกให้พ้นจากภัยพิบัติได้อย่างไร แรงกระตุ้นจากปัญหาเหล่านี้ ท่านจึงได้เริ่มต้นศึกษาพระสูตรในพุทธธรรมทั้งหมดเพื่อหาคำตอบ และในที่สุดก็สรุปได้ว่า คำสอนแห่งสังฆธรรมปุณตริกสูตร จัดเป็นคำสอนที่สูงสุดคำสอนเดียวในบรรดาคำสอนทั้งหลายของพระศากยมุนีพุทธะ และยังคงกล่าวอีกว่าชื่อคำสอนคือ “นัม-เมียว-โฮ-เร็ง-เง-เคียว” ได้บรรจุไว้ด้วยสาระสำคัญทั้งหมดของพระสูตรนี้ สิ่งนี้เองเป็นกุญแจสำคัญสำหรับการบรรลุการรู้แจ้งเห็นจริงของมนุษย์หรือกล่าวได้ว่า เพื่อความสุขที่แท้จริงของมนุษย์ ท่านได้ประกาศก่อตั้งคำสอนเมื่อเวลาเที่ยงวันของวันที่ 28 เมษายน ค.ศ.1253 (พ.ศ. 1796) และเริ่มต้นสวด “นัม-เมียว-โฮ-เร็ง-เง-เคียว” แก่บรรดาพระต่าง ๆ

ที่วัดเขอิโซจิ หลังจากนั้นไม่นานท่านก็สอนให้แก่บิดามารดาของท่าน และเริ่มเผยแพร่คำสอนที่เมืองคามาคุระ อันเป็นเมืองศูนย์กลางการปกครองของประเทศญี่ปุ่นในเวลานั้น

ในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1279 (พ.ศ. 1822) พระนิชิเร็นไดโชนินได้จารึก “ไดโงะฮอนซอน” ซึ่งเป็นสิ่งสักการะบูชาที่แท้จริงสำหรับมนุษย์ทั้งปวง ท่านสร้างขึ้นมากเพื่อเป็นการตอบสนองต่อประชาชนที่กำลังแสดงออกถึงความศรัทธาอันแรงกล้า และมีจิตใจที่ใฝ่หาปรัชญาธรรมที่แท้จริง ในวันที่ 13 ตุลาคม ค.ศ. 1282 (พ.ศ. 1825) พระนิชิเร็นไดโชนินได้ดับขันธไปอย่างสงบ ขณะที่มีอายุได้ 61 ปี

3.4 หลักธรรม

แนวคิดทางพระพุทธศาสนาของคำสอนสังฆธรรมปุณทริกสูตรที่เผยแพร่โดยสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย มี 8 แนวคิด ได้แก่ หลักธรรม 10 โลก, แนวคิดการบรรลุพุทธภาวะในหนึ่งชั่วชีวิต, แนวคิดปฎิวัติชีวิตมนุษย์, แนวคิดความสุขสัมบูรณ์และความสุขสัมพัทธ์, แนวคิดอุปสรรค 3 มาร 4, แนวคิดศัตรูที่เข้มแข็ง 3 ชนิด, แนวคิดเปลี่ยนหนักให้ได้รับโดยเบา และแนวคิดศรัทธา ปฏิบัติ ศึกษา ดังนี้

3.4.1 หลักธรรม 10 โลก

ในสังฆธรรมปุณทริกสูตรกล่าววามมนุษย์นั้น เป็นสิ่งมหัศจรรย์ หากคิดว่าเมื่อสักครู่เรามีความรู้สึกที่อ่อนโยน ใจดี แต่ด้วยเหตุใด เมื่อมีบางอย่างสะกิดเข้ามา สามารถทำให้เราโกรธหรือเกิดจิตใจที่ชั่วร้ายได้ขึ้นทันที สำหรับชีวิตที่เปลี่ยนไปมาต่าง ๆ นานาในแต่ละชั่วขณะที่เวลานี้ ถูกแบ่งออกเป็น 10 ชนิด และสิ่งที่ให้ความกระจ่างต่อเรื่องนี้คือ หลักธรรม 10 โลกที่พุทธธรรมได้อธิบายไว้ ซึ่งจะทำให้มองเห็นถึงธาตุแท้ของการทำงานของชีวิตที่เปลี่ยนไปมาอย่างเฉียบคม แต่ละโลกของ 10 โลก ได้แก่

1) โลกนรก ในพุทธธรรมกล่าวว่า “ความโกรธแค้น คือ นรก” ในภาษาญี่ปุ่นอ่านว่า “จิโงซุ” คำว่า “จิ” ของ “จิโงซุ” ซึ่งถึงสถานะที่ต่ำที่สุด ส่วนคำว่า “โงซุ” หมายถึง สภาพที่ถูกพันธนาการ ไม่มีความเป็นอิสระ กล่าวคือ โลกนรกใช้เรียกสภาพชีวิตที่เป็นทุกข์ซึ่งอยู่ต่ำที่สุด ต้องส่งเสียงร้องครวญครางด้วยความโกรธแค้น ไม่มีอิสระ ถูกผูกมัดอยู่กับความทุกข์ความโศกเศร้า

โดยปกติเราจะถูกสอนว่า “นรก” หมายถึงสถานที่ที่ทุกข์ทรมาน แต่ในความเป็นจริง ไม่ได้มีสถานที่เช่นนั้น ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ถ้าทำชั่วแล้วหลังจากที่ตายไปก็ต้องพบกับความทุกข์ เป็นเพียงนิทานเปรียบเทียบเพื่อสอนให้ทำดีเท่านั้น โลกนรกจึงไม่ใช่โลกหลังความตาย ในระหว่างที่พวกเราดำเนินชีวิตประจำวันก็สามารถรู้สึกได้จริง เช่น ในตอนกลัดกลุ้มเรื่องหนี้สินที่ไม่สามารถใช้คืนได้ ก็อาจเรียกได้ว่าเป็นนรกเรื่องหนี้สิน หรือในขณะที่ตกอยู่ในสภาพเจ็บป่วยปางตายก็เป็นโลกนรก

เหมือนกัน ถ้าจะถามว่ามีจำนวนความทุกข์และความโศกเศร้ามากมายขนาดไหนนั้น ก็ตอบได้ว่า มีมากมายนับไม่ถ้วน โดยสรุปก็คือ เป็นสภาพที่หมดพลังชีวิต เมื่อทุกข์ทรมานอยู่กับความเศร้าโศกหรือความทุกข์ ไม่ว่าจะได้อยู่อะไรที่สวยงามขนาดไหนก็มิรู้สึกดีใจ รับประทานอาหารที่อร่อยขนาดไหนก็มิรู้สึกอร่อย เป็นต้น

2) โลกเปรต ในพุทธธรรมกล่าวว่า “ความโลภ คือ เปรต” ความโลภ ใช้กล่าวถึงสภาพชีวิตที่อดอยากเนื่องจากมีความอยากปรารถนาไม่รู้จักพอ ตอนที่พวกเราท้องว่างหรือคอแห้งก็เป็นการปรากฏออกมาของโลกเปรต นอกจากนี้การพยายามให้ได้มาตามความอยากของตนแต่เพียงอย่างเดียว หรือสภาพชีวิตที่ถูกครอบงำโดยความอยาก ความปรารถนา เช่น สภาพชีวิตของขโมยที่พยายามลักขโมยสิ่งที่ยากได้ก็คือ โลกเปรตนั่นเอง

สำหรับมนุษย์ ความอยากความปรารถนาต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นต่อการมีชีวิตอยู่ ความปรารถนาที่อยากจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพื่อสิ่งนั้น ก็กลายเป็นแรงผลักดันให้เกิดความพยายาม ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ก้าวหน้าขึ้น ทำให้สังคมพัฒนาขึ้นได้ แต่ในทางตรงข้ามก็มีตัวอย่างมากมายที่ว่าตัวเองต้องเป็นทุกข์ ทำลายจิตใจผู้อื่นให้เขาต้องเป็นทุกข์เพราะหวั่นไหวไปตามความอยากความปรารถนา

สำหรับความอยากปรารถนาของมนุษย์นั้น ไม่มีขอบเขตจำกัด ดังนั้น トラบเท่าที่ถูกทำให้หวั่นไหวโดยความอยากความปรารถนาแล้ว คน ๆ นั้น ก็จะปรากฏสภาพของโลกเปรตตลอดไป เราไม่สามารถทำให้ความอยากความปรารถนาหายไปได้ แต่สิ่งที่สำคัญคือ การควบคุมความอยากความปรารถนาให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องนั่นเอง

3) โลกเดรัจฉาน ทางพุทธธรรมกล่าวว่า “ความโง่เขลา คือ เดรัจฉาน” ความโง่เขลา ใช้เรียกสภาพชีวิตที่เหมือนกับสัตว์ที่กระทำไปตามสัญชาตญาณโดยไม่ใช้เหตุผล สัตว์ที่แข็งแรงกว่าจะกินสัตว์ที่อ่อนแอ มีชีวิตอยู่ท่ามกลางการแข่งขันเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดแบบปลาใหญ่กินปลาเล็ก สำหรับมนุษย์ ก็คือ สภาพชีวิตของคนที่แสดงต่อคนซึ่งมีตำแหน่งสูงกว่าหรือแข็งแรงกว่า ก็จะพูดประจบสอพลอต่อคนที่ตำแหน่งด้อยกว่าหรืออ่อนแอกว่าก็จะวางท่าใหญ่โต ข่มเหงกลั่นแกล้งเขา สภาพชีวิตเช่นนี้ก็คือโลกเดรัจฉาน นอกจากนี้ ในธรรมนิพนธ์เรื่องเกาะชาโคตะ พระนิชิเร็นไดโชชินได้ยกตัวอย่างกรณีของ “ปลาที่กินเบ็ดซึ่งอยู่ต่อหน้าตัวเอง” ขึ้นมาเป็นตัวแทนของโลกเดรัจฉาน สรรพสัตว์ของโลกเดรัจฉานจะไม่สามารถพิจารณาอนาคตได้ว่า หากกระทำเช่นนี้ในเวลานี้ อนาคตจะมีผลอย่างไร กระทำโดยคิดเฉพาะปัจจุบันว่าเวลานี้ดีก็ไม่มีไร ฉะนั้น พลังของการใช้เหตุและผลที่ควบคุมตนเอง โดยคิดว่าถ้าทำเช่นนี้อนาคตจะเป็นอย่างไรจึงไม่ได้ทำงาน แม้ว่าเป็นมนุษย์ก็ตาม คนที่อยู่ในสภาพชีวิตเช่นนี้ก็มิใช่น้อย กรณีเช่นนี้ แม้รูปลักษณ์ภายนอกจะเป็นมนุษย์ แต่สภาพชีวิตจะอยู่ในระดับเดียวกับสภาพชีวิตของเดรัจฉาน

4) โลกอสุระ ทางพุทธธรรมกล่าวว่า “ประจบสอพลอ คือ อสุระ” ประจบสอพลอ เป็นจิตใจที่บิดเบี้ยว ไม่สามารถยอมรับผู้ที่เหนือกว่าตนเอง เกิดจิตใจอิจฉาริษยาและพยายามขัดขวางผู้นั้น การเอาตนเองเปรียบเทียบกับคนอื่นและพยายามเอาชนะเขา ก็คือลักษณะพิเศษของโลกอสุระ แม้ลักษณะภายนอกจะพยายามสร้างภาพพจน์ ทำตัวเองเป็นคนดีหรือผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี แต่ภายในจิตใจของเขากลับเต็มไปด้วยความอิจฉาริษยา และผูกใจเจ็บต่อผู้ที่เหนือกว่าตนเอง การที่ภายนอกกับภายในมีความแตกต่างกันแบบนี้ มีเบื้องหน้าเบื้องหลังแบบนี้ ก็คือโลกอสุระ เมื่อพบกับผู้ที่มีความแข็งแกร่งกว่าตนเองอย่างแท้จริง ก็จะมีท่าทีประจบสอพลอ ชีวิตของอสุระนั้น จะมีความรู้สึกที่อิจฉาริษยา โกรธแค้นและโหม่งตีคู่ต่อสู้ จึงสามารถใช้เรียกสภาพชีวิตที่ชอบก่อสงครามได้ด้วย แม้โลกอสุระจะเหนือกว่าโลกนรก เปรต และเดรัจฉาน ในแง่ที่มีการสำนึกถึงตนเองมากกว่าก็ตาม แต่เนื่องจากโดยหลักแล้ว ยังอยู่ในสภาพชีวิตที่มีความทุกข์ จึงรวมโลกอสุระเข้ากับ 3 โลกดังกล่าวแล้วเรียกว่า 4 โลกชั่ว หรือ อบายภูมิ 4

5) โลกมนุษย์ ทางพุทธธรรมกล่าวว่า “ความสงบราบเรียบ คือ มนุษย์” โลกมนุษย์เป็นสภาพชีวิตที่สงบเรียบ เหมาะสมกับความป็นมนุษย์ ลักษณะพิเศษของโลกนี้ก็คือ สามารถพิจารณาตัดสินดีชั่ว และมีการทำงานของพลังที่ใช้หลักเหตุและผลในการควบคุมการกระทำของตน โลกที่จิตใจมีการควบคุมตนเองว่าสิ่งใดที่ไม่ควรทำก็จะไม่ทำก็คือโลกมนุษย์

แต่สภาพชีวิตของโลกมนุษย์นั้น หากไม่มีความเพียรพยายามอยู่เสมอแล้ว ก็ไม่สามารถเป็นโลกมนุษย์อย่างต่อเนื่องได้ มนุษย์นั้นหากประมาทแล้ว ก็มักจะพ่ายแพ้ความอ่อนแอของชีวิตตนเอง เรียกว่า โลก โกรธ หลง และตกลงไปสู่โลกนรก เปรต เดรัจฉาน หรืออสุระได้ เพื่อที่จะเอาชนะแนวโน้มชีวิตดังกล่าวให้มีสภาพชีวิตของโลกมนุษย์ต่อไป จะต้องมีความตั้งใจต่อสู้กับความชั่วร้ายที่อยู่ในตนเอง สภาพชีวิตของโลกมนุษย์นั้น ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการบำเพ็ญเพียรพุทธมรรค ตั้งแต่โลกนรกจนถึงโลกอสุระยังไม่สามารถเริ่มต้นบำเพ็ญเพียรพุทธมรรคได้

6) โลกเทวะ ทางพุทธธรรมกล่าวว่า “ความปิติยินดี คือ เทวะ” โลกเทวะ เป็นอารมณ์ของความปิติยินดีของชีวิต เป็นสภาพที่พึงพอใจสมตามความอยากความปรารถนาต่าง ๆ เป็นสภาพที่ยินดีพอใจเหมือนได้ขึ้นไปถึงสรวงสวรรค์ สภาพชีวิตที่ร่าเริง ในเวลาที่ดีใจมาก มีความรู้สึกราวกับว่าทำแต่ไม่ถึงขั้นก็เรียกว่าโลกเทวะ ความปิติยินดีของโลกเทวะนั้น ไม่จีรังยั่งยืน ตัวอย่างเช่น พยายามเก็บออมเงินอย่างเอาจริงเอาจัง จนในที่สุดก็สามารถซื้อรถยนต์ได้เป็นครั้งแรก ในเวลานั้นก็คงจะรู้สึกล่องลอยด้วยความดีใจ แต่พอผ่านไปไม่นานอารมณ์ความรู้สึกนั้นก็จืดจางลง เมื่อเห็นเพื่อนนั่งอยู่ในรถยนต์ที่ดีกว่าก็เกิดความรู้สึกอยากได้รถคันนั้น

ในที่สุด 6 โลก ตั้งแต่नรกจนถึงเทวะนั้น จะหวนไหวไปตามเงื่อนไขภายนอก แม้จะบอกว่าความสงบของโลกมนุษย์ก็ดี หรือความดีอกดีใจของโลกเทวะก็ดี จะสามารถมีอยู่ได้ก็ด้วยเงื่อนไขที่

ทำให้เป็นไปได้เท่านั้น ตัวอย่างเช่น แม้จะเป็นคนที่ดำเนินชีวิตอย่างราบเรียบอยู่ในโลกมนุษย์ก็ตาม ถ้าครั้งหนึ่งถูกไล่ออกจากงานก็คงเสียใจและจมอยู่ในความทุกข์กังวลแห่งโลกนรก กล่าวได้ว่าสภาพชีวิตของ 6 โลกนั้น เป็นสภาพที่จมอยู่กับการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน บางครั้งก็ดีใจ บางครั้งก็โกรธ บางครั้งก็ท้อแท้ใจ เป็นไปตามเงื่อนไขภายนอก เนื่องจากหมุ่นเวียนอยู่ในขอบเขตดังกล่าวเท่านั้น จึงเรียกว่า “วิภวสังสารของ 6 โลก” ซึ่งเวียนว้ายไปมาอยู่ในสภาพชีวิตของ 6 ชนิดนี้

ในทางตรงกันข้ามกับสภาพของชีวิตที่สูงถัดขึ้นไปจากความเป็นมนุษย์มากกว่านั้น เรียก 4 โลกอริยะ ได้แก่ โลกสวาก โลกปัจเจก โลกโพธิสัตว์ และโลกพุทธะ ใน 4 โลกอริยะนี้ โลกสวากและปัจเจกรวมเรียกว่า ทวิยาน

7) โลกสวาก ที่เรียกว่าสวากนั้น เดิมทีหมายถึงได้ฟังเสียงของพระพุทธรูปแล้ว ถวายทอด มีที่มาจากคำว่า “ลูกศิษย์ ผู้เป็นสวาก” เนื่องจากเป็นลูกศิษย์ที่ได้ฟังคำสอนของพระพุทธรูปแล้ว ถวายทอดคำสอนนั้นให้กับผู้อื่น

โลกสวาก จะเข้าใจในความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้คนต่าง ๆ เป็นสภาพชีวิตที่พยายามพัฒนาตนเองให้ตัวเองพรั่งพรูในความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าใครก็ตาม เวลาที่พยายามขัดเกลาร่างกาย และฝึกหัดความรู้ศิลปะวิทยาการติดตัวนั้นก็เรียกว่าโลกสวาก

8) โลกปัจเจก เป็นสภาพชีวิตที่ได้ไปสัมพันธ์กับอะไรบางอย่าง แล้วสามารถตระหนักรู้ในกฎเกณฑ์ของชีวิตและของจักรวาลเพียงบางส่วน หรือสภาพชีวิตที่รู้สึกปิติยินดี หรือรู้สึกพึงพอใจเมื่อได้สร้างอะไรขึ้นมา และคงจะเรียกการวาดภาพ การแต่งเพลง หรือการค้นพบหลักความจริงของนักปราชญ์ว่าเป็นการทำงานของโลกปัจเจกได้

คนที่มีชีวิตของทวิยาน คือ โลกสวากกับโลกปัจเจกรวมกัน มักกลายเป็นคนที่มีความเห็นแก่ตัว ไม่แยแสผู้อื่น คิดว่าตัวเองยิ่งใหญ่ สวากกับปัจเจกมักจะยึดติดกับการรู้แจ้งของตนจนไม่สามารถคิดถึงเรื่องคนอื่นได้ ไม่มีการปฏิบัติเพื่อเป็นประโยชน์ให้ผู้อื่น นี่คือการจำกัดของสวากและปัจเจก นอกจากนี้ยังหมุ่นอยู่กับความรู้แจ้งของตนเอง แล้วคิดว่าแค่นี้ก็น่าจะพอ ไม่ยอมแสวงหาความรู้แจ้งของพระพุทธรูป จึงนับเป็นความจำกัดของโลกสวากและปัจเจก

9) โลกโพธิสัตว์ คือ สภาพชีวิตที่สูงกว่าทวิยาน โลกโพธิสัตว์ ใช้เรียกสภาพชีวิตที่ให้ความสำคัญกับความสำคัญกับความเมตตาต่อผู้อื่น เพื่อผู้อื่นแล้วไม่เสียดายความเหน็ดเหนื่อย และเป็นสภาพของการเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น ซึ่งพยายามมอบสิ่งดี ๆ ให้กับชีวิตของคนอื่น และสามารถที่จะคิดว่าความทุกข์ของคนอื่นก็เป็นความทุกข์ของตนเอง พยายามที่จะถอนทุกข์ของคนอื่น นอกจากนี้โพธิสัตว์จะไม่มีความคิดว่า “แค่นี้ก็พอแล้ว” แต่จะพยายามก้าวหน้าโดยมุ่งสู่สภาพชีวิตของโลกพุทธะตลอด ตามที่กล่าวมานี้ การปฏิบัติเพื่อผู้อื่นกับการแสวงหาธรรมะจึงเป็นลักษณะพิเศษของโพธิสัตว์

สัทธรรมปุณฑริกสูตรกล่าวว่า ผู้ปฏิบัติพุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนินก็คือ “โพธิสัตว์จากพื้นโลก” ฉะนั้น พวกเราที่ปฏิบัติพุทธธรรมจะต้องพยายามมุ่งสู่สภาพชีวิตของโลกโพธิสัตว์ ลักษณะเห็นแก่ตัวที่คิดว่าเฉพาะตนเองได้รับผลบุญก็พอนั้น ไม่สามารถเรียกว่าลูกศิษย์ของพระนิชิเร็นไดโชนินได้ ในขณะที่ตนเองมีความสุข ก็พยายามสอนให้คนอื่นรู้ถึงความสูงส่งของโงะฮอนซัน พยายามให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุขไปด้วยกัน ด้วยพุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนิน เพราะฉะนั้นการชักชวนแนะนำธรรมนั่นเอง ที่เป็นการแสดงออกของสภาพชีวิตโลกโพธิสัตว์ ถ้าเป็นสภาพชีวิตของสาวกหรือปัจเจก ที่คิดแต่เรื่องของตนเองเท่านั้นแล้ว ก็ไม่สามารถเปลี่ยนชะตากรรมและสะสมบุญวาสนาได้ ด้วยการที่มอบคุณค่าให้แก่ผู้อื่น จึงจะสามารถลบล้างบาปกรรมของตนและสร้างบุญกุศลชั้วนินันต์ได้ ฉะนั้น การชักชวนแนะนำธรรมจึงเป็นหนทางตรงของการเปลี่ยนแปลงชะตากรรม

10) โลกพุทธะ คือ สภาพชีวิตที่สูงสุดของมนุษย์ โลกพุทธะ ใช้เรียกการทำงานของชีวิต ที่เปลี่ยนแต่ละโลกของชีวิตใน 9 โลกที่กล่าวมาข้างต้น คือ ตั้งแต่โลกนรกไปถึงโลกโพธิสัตว์ ให้เคลื่อนไหวไปในทิศทางที่สร้างสรรค์ ทิศทางที่มีคุณค่าสูงสุด เป็นการทำงานของชีวิตที่ใสสะอาดแข็งแกร่งที่สุด เช่น คนที่มีชีวิตของโลกอสุระนั้น ภายในจิตใจมักจะขุนมัวไปด้วยความอิจฉาริษยา และจิตใจที่เห่อเหิมหยิ่งยโส เนื่องจากเป็นชีวิตที่อยากเอาชนะผู้อื่นอยู่เสมอ แต่ด้วยความศรัทธา จึงเปลี่ยนไปในทิศทางที่ว่า จะพยายามพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น นอกจากนี้ โลกโพธิสัตว์ที่เป็นการทำงานของชีวิตแห่งความรักใคร่เมตตาต่อผู้อื่น แต่การทำให้ปรากฏหรือดำรงอยู่เรื่อยไปในสถานการณ์ของชีวิตแห่งความเป็นจริงนั้น เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก แต่หากมีความศรัทธาเป็นพื้นฐานแล้ว จะทำให้การทำงานของชีวิตของโลกโพธิสัตว์ ซึ่งปรารถนาถึงความสุขของผู้คนอยู่เสมอ นั้นปรากฏออกมาได้

ในความเป็นจริงตัวตนของพระพุทธรูปมีอยู่แล้วในตัวตนของทุกคนมาแต่ดั้งเดิม เพียงแต่อยู่ในลักษณะแฝง จึงยากที่จะทำให้ปรากฏออกมาเป็นจริงได้ สิ่งที่ทำให้โลกพุทธะนี้ไม่อยู่แค่ในลักษณะแฝง แต่ทำให้ปรากฏเป็นจริงออกมาในชีวิตของแต่ละคนก็คือพุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนิน หากเชื่อโงะฮอนซันและเพียรพยายามในการสวดนมัสการโฮเรงเงเคียวเพื่อตนเองและเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นแล้ว สภาพชีวิตของพุทธะที่แฝงอยู่ในชีวิต ก็จะแสดงออกมาในความเป็นจริง ไม่ว่าใครก็ตาม สามารถแสดงโลกพุทธะให้ปรากฏออกมา และมีพฤติกรรมของพระพุทธรูปได้ ด้วยการรับและยึดถือโงะฮอนซัน นี่คือนิชิเร็นไดโชนิน (คู่มือแนะนำธรรมเบื้องต้น, 2555 น. 28-40)

หลักธรรม 10 โลก จึงเป็นการสะท้อนภาพความจริงของชีวิตที่เกิดขึ้นภายในจิตใจมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นหมุนเวียนกันไปตลอดเวลา ตามเหตุปัจจัย เป็นเรื่องยากที่บุคคลทั่วไปจะหลีกเลี่ยงได้ แต่ในพระสูตรนี้ได้บอกวิธีการควบคุมสภาพชีวิตให้ดำเนินไปในทิศทางที่ดีขึ้น และหลุดพ้นจากความทุกข์ โดยเฉพาะความทุกข์จาก 4 โลกชั่ว หรืออบายภูมิ 4 อันได้แก่ โลกนรก โลกเปรต โลกเดรัจฉาน และโลก

อสุระ แม้แต่สภาพชีวิตของโลกมนุษย์ที่มีความราบเรียบ และโลกเทวะที่มีความสุข ก็ไม่จริงยั่งยืนด้วยความหวั่นไหวไปตามอารมณ์โลก โกรธ หลง และเงื่อนไขภายนอก ส่วนคนที่มีชีวิตในโลกของทวิยานคือโลกสาวกและโลกปัจเจกนั้น แม้จะหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ก็เป็นการหลุดพ้นแต่เฉพาะตัวและพอใจอยู่เพียงแค่นั้น ไม่ได้มีจิตใจที่มุ่งสู่การบรรลุพุทธภาวะ โลกโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นสภาพชีวิตของผู้ที่มีจิตใจแห่งความเมตตา มีการปฏิบัติเพื่อผู้อื่นควบคู่ไปกับการแสวงหาธรรมะ จึงเป็นสภาพชีวิตที่สามารถเข้าสู่สภาพชีวิตที่สูงที่สุดคือ สภาพชีวิตพุทธะ ผู้ปฏิบัติสังฆกรรมปณทริกสูตรของพระนิชิเร็นไดโชนิน คือผู้ที่มีความเพียรพยายามในการมุ่งสู่สภาพชีวิตของโลกโพธิสัตว์ ด้วยการศรัทธาต่อโงะฮอนชุน และสวดท่อง “นมเมียวโฮเร็งเงเคียว” เพื่อยกสภาพชีวิตไปสู่สภาพชีวิตพุทธะซึ่งเป็นสภาพชีวิตที่สูงที่สุดของมนุษย์ได้ในที่สุด

3.4.2 แนวคิดการบรรลุพุทธภาวะในหนึ่งชั่วชีวิต

การบรรลุพุทธภาวะ คือ จุดมุ่งหมายที่เป็นรากฐานของความศรัทธา เพื่อให้สามารถแสดงตัวตนของธรรมมหัศจรรย์ที่ไม่เสื่อมสลายและคงอยู่ตราบชั่วนิรันดร์ออกมาได้ และสามารถอยู่ในสภาพชีวิตแห่งความสุขสมบูรณ์ได้นั่นเอง

พระนิชิเร็นไดโชนินกล่าวว่า “ผู้ปฏิบัติสังฆกรรมปณทริกสูตร หากบำเพ็ญเพียรตรงตามคำสอนแล้ว ในหนึ่งชั่วชีวิตนี้จะสามารถบรรลุพุทธภาวะได้อย่างแน่นอน โดยไม่มียกเว้นแม้แต่คนเดียว ดังตัวอย่างเช่น ในกรณีที่ทำนาในฤดูใบไม้ผลิและฤดูร้อน แม้จะมีข้าวที่ได้ก่อนหรือหลังก็ตาม แต่ภายในหนึ่งปีจะสามารถเก็บเกี่ยวได้อย่างแน่นอน ผู้ปฏิบัติสังฆกรรมปณทริกสูตรก็เช่นเดียวกัน แม้ว่าพื้นฐานชีวิตจะมีทั้งสูง กลาง ต่ำ ก็ตาม แต่ภายในหนึ่งชั่วชีวิตจะสามารถรู้แจ้งได้อย่างแน่นอน” กล่าวคือ หากรับและยึดถือโงะฮอนชุน พร้อมทั้งเพียรพยายามในการปฏิบัติเพื่อตนเองและเทศนาสั่งสอนเพื่อผู้อื่นแล้ว ไม่ว่าจะเป็นอย่างใด จะสามารถเข้าถึงสภาพชีวิตแห่งการบรรลุพุทธภาวะในหนึ่งชั่วชีวิตได้อย่างแน่นอน เรียกว่า “การบรรลุพุทธภาวะในหนึ่งชั่วชีวิต” การบรรลุพุทธภาวะในที่นี้ ไม่ใช่หมายถึงการที่เรากลายเป็นมนุษย์ที่พิเศษแตกต่างออกไปอย่างสิ้นเชิงกับตัวเราในขณะปัจจุบัน หรือการใช้ชีวิตอยู่ในดินแดนสุขาวดีที่ห่างไกลจากโลกแห่งความเป็นจริง คำว่า “บรรลุพุทธภาวะ” หมายถึง ตัวเรายังคงมีรูปร่างหรือสภาพเหมือนดังที่เป็นอยู่ แต่ภายในสภาพที่เราเป็นอยู่ก็สามารถใช้คุณลักษณะเด่นที่ตัวเราเองมีอยู่แต่ดั้งเดิมให้เป็นประโยชน์ และใช้ชีวิตที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความพึงพอใจในตัวเองได้ หรือเป็นการบรรลุถึงชีวิตของพระพุทธะในตัวเรานั้นเอง ที่สุดแล้วก็หมายถึง การสร้างสภาพชีวิตแห่งความสุขสมบูรณ์ที่ไม่มีวันถูกสิ่งใดมาทำให้พังทลายลงได้ในโลกแห่งความเป็นจริงที่เราอาศัยอยู่นี้ ดังที่พระนิชิเร็นไดโชนินกล่าวว่า “สหาโลกในตัวของมันเองก็คือดินแดนแห่งแสงสว่างและสันติ” คำว่า “คุโดชู” (บุญกุศล) คือ ผลตอบสนองที่เกิดจากการทำให้อายุตนะทั้ง 6 บริสุทธิ์ ผู้ที่สวดนมเมียวโฮเร็งเงเคียวนั้น จะมีความ

บริสุทธิ์ในอายตนะทั้ง 6 “คุ” หมายถึง ความสุข อีกทั้งการทำให้ความชั่วร้ายมลายหายไปก็เรียกว่า คุ ส่วนการก่อให้เกิดความดี เรียกว่า โद्यุ ดังนั้น คำว่า คุโद्यุ ก็คือ การบรรลุพุทธภาวะในกายนี้ และยังหมายถึง การทำให้อายตนะทั้ง 6 บริสุทธิ์

สภาพชีวิตแห่งการบรรลุพุทธภาวะ เป็นการแสดงออกของการทำให้อายตนะทั้ง 6 บริสุทธิ์ เมื่ออายตนะทั้ง 6 (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) ของเรา หรือชีวิตทั้งหมดของเราถูกทำให้บริสุทธิ์ ก็จะสามารถแสดงศักยภาพที่มีอยู่แต่ดั้งเดิมได้อย่างเต็มที่ แม้ต้องเผชิญหน้ากับความยากลำบากต่าง ๆ นานาสักเพียงใดก็ไม่หวั่นไหว กลายเป็นบุคคลที่มีความเข้มแข็งขึ้นมาได้ ดังธรรมนิพนธ์ของพระนิชิเร็นไดโชนินเรื่อง จดหมายตอบอุบาสิกาทรมายเมียวอิชิ ที่กล่าวไว้ว่า “ผู้ที่เชื่อต่อสัทธรรมปุณฑริกสูตรก็เปรียบเสมือนฤดูหนาว ซึ่งเมื่อฤดูหนาวหมดไป ฤดูใบไม้ผลิย่อมจะมาถึงอย่างแน่นอน ไม่เคยได้ยินว่าฤดูหนาวจะกลับไปเป็นฤดูใบไม้ร่วง ไม่เคยได้ยินว่าผู้ที่เชื่อสัทธรรมปุณฑริกสูตรจะกลายเป็นฤดูร้อน” ทุกคนจึงสามารถบรรลุพุทธภาวะได้อย่างแน่นอนด้วยการศรัทธาตลอดชีวิตโดยมีเป้าหมายอยู่ที่การบรรลุพุทธภาวะในหนึ่งชั่วชีวิต (คู่มือแนะนำธรรมเบื้องต้น, 2555 น. 59 - 62)

3.4.3 แนวคิดการปฏิวัติมนุษย์

ในคำนำของอาจารย์ไอเคะ ประธานเอสจีไอ ผู้ประพันธ์นวนิยายเรื่อง “การปฏิวัติมนุษย์” มีข้อความที่มีชื่อเสียงท่อนหนึ่งคือ “การปฏิวัติมนุษย์ที่ยิ่งใหญ่ในชีวิตของบุคคลคนหนึ่งสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงชะตากรรมของประเทศและชะตากรรมของมนุษยชาติได้” การปฏิวัติมนุษย์เป็นการเปลี่ยนสภาพ หรือการปฏิวัติมนุษย์ของเราในระดับพื้นฐานนั้น คือกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิต การปฏิวัติชีวิตมนุษย์ไม่ใช่สิ่งที่พิเศษกว่าปกติ หรือแยกออกจากชีวิตประจำวันของเราเลย เช่น มีเด็กชายคนหนึ่งใช้เวลาทั้งหมดของเขาไปกับการเล่น และไม่เคยใช้เพื่อการศึกษา แต่แล้ววันหนึ่ง เขาตัดสินใจใช้ความพยายามที่จะปรับปรุงโอกาสแห่งอนาคตในชีวิตของเขา และก็เริ่มต้นศึกษาเล่าเรียนอย่างจริงจัง นี่แหละคือการปฏิวัติมนุษย์ของเขา

กล่าวอีกนัยหนึ่ง การปฏิวัติมนุษย์นั้น หมายถึง การยกระดับการมองของบุคคลให้ข้ามพ้นขอบเขตที่จำกัดของการดำเนินชีวิตในแต่ละวันของตน แล้วลงมือต่อสู้และอุทิศตนเองเพื่อความสำเร็จในเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่กว่า ลึกซึ้งกว่าและกว้างขวางกว่า ซึ่งนั่นก็หมายถึงการต่อสู้ที่แม้จะเพียงแค่ว่าเรื่องเล็กน้อย แต่เพื่อให้เป็นบุคคลที่เข้มแข็งขึ้นได้นั้น จิตใจแห่ง “แม้เพียงแค่อีกนิด” นั้นเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะก้าวไปข้างหน้าหนึ่งก้าวหรือว่าจะหยุดอยู่กับที่ที่อยู่ในตอนนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตขึ้นอยู่กับการตัดสินใจนั่นเอง บุคคลที่ในตอนเริ่มต้นถูกผูกมัดอยู่กับสภาพแวดล้อมของตนเอง หรือพ่ายแพ้ความอ่อนแอของตนเองอยู่เสมอ และภายหลังสามารถเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตของตนเองได้อย่างงดงาม

อันเนื่องมาจากการปฏิบัติพุทธธรรมอย่างเข้มแข็งนั้น ก็คือบุคคลที่สร้างความประทับใจให้กับผู้อื่นได้อย่างน่าอัศจรรย์นั่นเอง

ในช่วงเวลาที่เราต้องพบกับความทุกข์ที่หนักหนาสาหัสที่สุด หรืออุปสรรคที่ไม่สามารถเอาชนะได้ และอยู่ในภาวะที่ต้องเผชิญหน้ากับทางตันนั้น ก็คือโอกาสที่งดงามที่สุดที่จะทำการปฏิวัติมนุษยชนของเรา บุคคลประเภทที่ความตั้งใจหมดไปได้ง่าย ๆ หรือเป็นคนที่ทำตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ยาก หากหมั่นตั้งใจใหม่อยู่เสมอ ในทุก ๆ ครั้งที่พบว่าตนเองได้ลี้ลี้ไป หากยังคงต่อสู้ต่อไปอย่างกล้าหาญ ผลักดันไปข้างหน้าแทนที่จะถอยหลังและหมดความหวังโดยคิดอยู่เสมอว่า “คราวนี้ฉันจะทำให้สำเร็จ ฉันจะทำให้ได้” ก็จะสามารถประสบความสำเร็จในการปฏิวัติมนุษยชนของตัวเองได้อย่างแน่นอน

ชีวิตเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและถูกกำหนดด้วยปัจจัยต่าง ๆ มากมาย เช่น บุคลิกภาพ อุปนิสัย ชะตากรรม ภูมิหลังของครอบครัว เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้เชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้งและเป็นเรื่องยากที่จะปลดปล่อยตนเองให้เป็นอิสระจากปัจจัยหรืออิทธิพลเหล่านี้ ชีวิตนั้นจะเปล่งประกายแสงเพียงชั่วขณะ หลายคนใช้ชีวิตแต่ละวันวุ่นวายกับธุระมากมาย ดูซับซ้อนแต่ความกลม่อมอกกลมุ่มใจเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่สำคัญและเกี่ยวข้องแต่เรื่องที่ตื่นเงิน หลายคนไม่เคยไปได้สูงกว่าสภาวะชีวิต 6 โลกแรกเลย ซึ่งก็คือโลกนรก เปรต เดรัจฉาน อสุรยะ มนุษย์ และเทวะ อย่างไรก็ตาม เมื่อเราตัดสินใจที่จะตีแตกสภาพชีวิตที่ต่ำเหล่านั้น และจะเข้าถึงสภาวะของโพธิสัตว์และโลกพุทธ โดยแสดงความเมตตากรุณาอันยิ่งใหญ่ ในพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตแต่ละวัน นั่นก็คือเรากำลัง “กระทำ” การปฏิวัติมนุษยชนของเราอยู่ เมื่อความเมตตากรุณาดังกล่าวแผ่ขยายจากระดับบุคคลไปสู่ระดับครอบครัว ระดับชาติ และระดับโลกแล้ว การพัฒนาเพื่อสันติภาพโดยไม่ใช้ความรุนแรงแบบที่ไม่เคยมีมาก่อน ก็จะบังเกิดขึ้น

มีการปฏิวัติหลายประเภท เช่น การปฏิวัติทางการเมือง เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ ศิลปะ การติดต่อสื่อสาร และอื่น ๆ มากมาย แต่ละอย่างมีความสำคัญและมีความจำเป็นในตัวของมันเอง แต่ไม่ว่าอะไรจะเปลี่ยนแปลงก็ตาม โลกของเราก็ยังไม่ดีขึ้น トラบใดที่ประชาชนซึ่งเป็นพลังที่นำทางและกระตุ้นอยู่เบื้องหลังความเพียรพยายามทั้งปวงนั้น ยังคงเห็นแก่ตัวและขาดความเมตตากรุณา ด้วยเหตุนี้เองการปฏิวัติมนุษยชนจึงเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทั้งหมด ในเวลาเดียวกันก็เป็นการปฏิวัติที่จำเป็นที่สุดสำหรับมนุษยชาติด้วย

การปฏิวัติมนุษยชน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงจากหน้ามือเป็นหลังมือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและน่าเร้าใจ การเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปตามจำนวนปีที่เราเจริญเติบโตและเป็นผู้ใหญ่ขึ้นนั้น เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการชีวิตตามธรรมชาติ แต่การปฏิวัติมนุษยชนเกิดขึ้นเมื่อเราทำให้จังหวะของการเจริญเติบโตตามปกติเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเพื่อสิ่งที่ดีกว่า กระบวนการปฏิวัติมนุษยชนนั้นจะมีความมั่นคง มีการปรับปรุงที่เห็นได้ชัด และช่วยให้เราดำรงไว้ซึ่งการเจริญเติบโตและการ

พัฒนาไปจนตลอดชั่วชีวิตและตลอดชั่ววันคืนได้ ความศรัทธา คือเครื่องยนต์ที่จะเป็นแหล่งกำเนิดของพลังเพื่อการปฏิบัติมนุษย

มีคนน้อยมากที่สามารถปฏิบัติชีวิตของเขาได้จากการใช้เครื่องประเทืองปัญญา เช่น โดย การอ่านหนังสือเกี่ยวกับหลักศีลธรรมและจริยธรรม การปฏิบัติมนุษยนั้นไม่สามารถทำได้ง่าย ๆ ด้วยการอ่านหนังสือเพียงอย่างเดียว หรือสามารถเปลี่ยนชะตากรรมด้วยพลังของตัวหนังสือเพียงอย่างเดียว เอสจีไอไม่ได้มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การให้ความรู้ทางทฤษฎี แต่เป็นการปฏิบัติมนุษยอย่างสมบูรณ์และเป็นจริง ซึ่งก็คือการปฏิบัติมนุษยที่ประชาชนสามารถเปลี่ยนท่าทีขั้นพื้นฐาน วิธีการคิดและจิตใจ การกระทำและการดำเนินชีวิตของพวกเขา ให้สามารถมุ่งไปสู่เส้นทางที่ดีที่สุดได้ การปฏิบัติมนุษยเช่นนี้ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อชีวิตอยู่ในสภาวะพุทธะ เมื่อหลอมชีวิตเข้ากับชีวิตของโพธิญาณของพระพุทธะแล้ว ก็จะสามารถดึงเอาพลังที่อยู่ในออกมาและเปลี่ยนแปลงตัวเองในขั้นพื้นฐานได้ ดังนั้น พุทธภาวะก็คือ พลังที่ซ่อนอยู่ในส่วนลึกของชีวิต ซึ่งจะทำให้การเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตเป็นไปได้

มนุษยเรามีความสามารถพิเศษที่จะมีความหวังเพื่อการปรับปรุงตนเองและการเจริญเติบโตของตนเอง เราสามารถคิดถึงการเปลี่ยนแปลงทิศทางชีวิตของเราได้ แทนที่จะปล่อยให้ไปไปตามยถากรรม เมื่อคนเราพูดถึงความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ เขามักจะหมายถึงการได้รับตำแหน่งฐานะทางสังคม แต่การปรับปรุงของเรานั้นเป็นความหวังที่ลึกซึ้งกว่า เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงและยกระดับสภาพชีวิตของเราจากภายใน ฉะนั้น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น จึงเป็นสิ่งที่ยั่งยืนถาวร มีคุณค่าและสูงส่งยิ่งกว่าตำแหน่งฐานะทางสังคม มนุษย์ก็คือมนุษย์ ไม่มีใครเป็นยอดมนุษย์ ด้วยเหตุผลดังกล่าว สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ ขอให้เป็นมนุษย์ที่ดีที่สุดเท่าที่เราจะสามารถเป็นได้ ไม่ว่าจะประดับประดาตัวเองด้วยกับดักของชื่อเสียง ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ความรู้ หรือความมั่งคั่งร่ำรวยสักเพียงใด หากจิตใจของเราขาดแคลนและล้มละลายแล้ว ชีวิตก็มีแต่ความแห้งแล้งและว่างเปล่า ชีวิตจะเป็นอย่างไร หากสิ่งปรุงแต่งจากภายนอกเหล่านั้นหายไป การปฏิบัติมนุษยนั้นเป็นการทำทนายในการเปลี่ยนแปลงชีวิตของเราอย่างถึงแก่น

พระศากยมุนีพุทธะทรงประสูติมาเป็นเจ้าชาย แต่พระองค์ก็ละทิ้งทุกอย่างปลดปล่อยพันธนาการทางโลกทั้งมวล และอุทิศตัวของพระองค์เองเพื่อการบำเพ็ญเพียรพุทธมรรค เพื่อค้นหาสัจธรรม พระองค์ได้ทำการปฏิบัติมนุษยของพระองค์เอง ส่วนพระนิชิเร็นไดโชนิน ผู้ซึ่งไม่มีความมั่งคั่งและตำแหน่งฐานะใด ๆ ผู้ซึ่งประกาศด้วยความภาคภูมิใจถึงชาติกำเนิดของตนเองว่า เป็นชนชั้นจันทรกาล ชนชั้นต่ำที่สุดในสมัยนั้น ก็ได้อุทิศตนเองให้กับพุทธธรรม โดยไม่เห็นแก่ตัวเองเลยเช่นกัน (คู่มือแนะนำธรรมเบื้องต้น, 2555 น. 77 - 83)

กล่าวโดยสรุปแล้วการปฏิวัติมนุษย์ หมายถึง การยกระดับชีวิตของบุคคลในชีวิตประจำวันให้สามารถข้ามพ้นขอบเขตจำกัด เป็นการต่อสู้และอุทิศชีวิตของตนเองเพื่อความสำเร็จในเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่กว่า ลึกซึ้งกว่า และกว้างขวางกว่าชีวิตเดิม ๆ อย่างรวดเร็วจากหน้ามือเป็นหลังมือ ไม่ใช่แบบค่อยเป็นค่อยไป ความทุกข์หรืออุปสรรคนับเป็นโอกาสและแรงผลักดัน ในขณะที่ความศรัทธาเป็นกุญแจสำคัญไปสู่การปฏิวัติชีวิตมนุษย์ การศรัทธาต่อโงะฮนซันและสวดท่อง “นมเมียวโฮเร็งเงเคียว” เป็นเครื่องมือในการยกสภาพชีวิตไปสู่โลกพุทธะ ซึ่งเป็นสภาพชีวิตที่สูงที่สุดของมนุษย์ที่จะสามารถตีแตกชีวิตที่ถูกพันธนาการจากปัจจัยภายนอกที่มักจะนำพาชีวิตไปสู่ 6 โลกแรก คือ โลกนรก โลกเปรต โลกเดรัจฉาน โลกอสุระ โลกมนุษย์ และโลกเทวะ ตราบใดที่สภาพชีวิตยังคงวนเวียนอยู่ใน 6 โลกแรกนี้ ก็ยังเป็นเรื่องยากที่จะปฏิวัติชีวิตของตนเองได้ การปฏิวัติในด้านอื่น ๆ ของประเทศ เช่น ด้านการเมือง เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ฯลฯ ล้วนมีความสำคัญและจำเป็น แต่ตราบใดที่ประชาชนยังคงเห็นแก่ตัวและขาดความเมตตากรุณาแล้ว สิ่งเหล่านั้นก็ไม่อาจสำเร็จได้ การปฏิวัติมนุษย์จึงเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทั้งหมด

3.4.4 แนวคิดความสุขสัมบูรณ์และความสุขสัมพัทธ์ (ความสุขเปรียบเทียบ)

ความสุขสัมพัทธ์ หมายถึง สภาพที่พึงพอใจทางด้านวัตถุสิ่งของ หรือความอยากปรารถนาของเราได้รับการเติมเต็ม แต่ความอยากปรารถนานั้นก็ไม่มีขอบเขตจำกัด สมมติว่า ณ ช่วงเวลาหนึ่งจะดูเหมือนพอใจแล้วก็ตาม แต่ลักษณะเช่นนี้จะไม่ดำรงอยู่ตลอดไป

ความสุขสัมบูรณ์ หมายถึง สภาพชีวิตที่ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน หรือไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น เพียงแค่การได้มีชีวิตอยู่ก็มีความสุขถึงที่สุดแล้ว

ธรรมเนียมของพระนิชิเร็นไดโชชินเรื่อง จักรพรรดิซุซุน สอนว่า “ทรัพย์สมบัติทางกายเหนือทรัพย์สมบัติทางคลัง แต่ทรัพย์สมบัติทางใจเป็นอันดับหนึ่งยิ่งกว่าทรัพย์สมบัติทางกาย” คำว่า “ทรัพย์สมบัติทางคลัง” หมายถึง ความมั่นคงทางวัตถุสิ่งของ เช่น มีเงินมีทอง เป็นต้น ส่วนคำว่า “ทรัพย์สมบัติทางกาย” หมายถึง สุขภาพร่างกายและฝีมือหรือความรู้ที่ติดตัวมา ตรงกันข้ามกับสิ่งเหล่านี้ คำว่า “ทรัพย์สมบัติทางใจ” ก็คือ ความอุดมสมบูรณ์มั่งคั่งที่ได้สร้างขึ้นในชีวิตของเราเอง กล่าวคือเป็นเรื่องของบุคลิกลักษณะ ปัญญา และสภาพชีวิต พระนิชิเร็นไดโชชินได้สอนว่า “จงสร้างทรัพย์สมบัติทางใจต่อไป” อาจกล่าวได้ว่าทรัพย์สมบัติทางใจที่วางนี้ ตรงกับสภาพชีวิตของความสุขสัมบูรณ์นั่นเอง

นอกจากนี้ ความสุขสัมบูรณ์ยังหมายถึงสภาพชีวิตในลักษณะของ “สถานที่ซึ่งปวงสรรพสัตว์มีความสุขสำราญ” ที่พุทธธรรมสอนเอาไว้ในคำสอนชั่วครวก่อนสัทธรรมปฐกสูตรที่เทศนาไว้ว่า โลกที่พวกเราอาศัยอยู่นี้เป็นสหาโลก (โลกแห่งขันธ์) แต่ในสัทธรรมปฐกสูตรได้ชี้ให้รู้ว่ สหาโลกนี้เองที่เป็นสถานที่ซึ่งประชาชนจะมีความสุขสำราญ แม้จะต้องพบเจอกับความยากลำบาก

นานัปการ แต่ถ้าเปรียบเรื่องนี้กับการปีนเขาแล้ว หากเราเป็นผู้ที่มีพลังกำลังแข็งแรง แม้ว่าจะต้องแบกสัมภาระหนักขึ้นไปด้วย ก็สามารถปีนขึ้นเส้นทางบนเนินเขาได้อย่างองอาจสง่างาม เช่นเดียวกับบุคคลที่จิตใจตั้งมั่นอยู่ในสภาพชีวิตแห่งความสุขสมบูรณ์แล้ว จะสามารถใช้ความยากลำบากต่าง ๆ นานาที่เกิดขึ้นเป็นกระดานกระโดด และสามารถข้ามพ้นสภาพอันทุกข์ทรมานไปได้ได้อย่างองอาจสง่างามด้วยพลังชีวิตที่เข้มแข็ง แท้จริงแล้วยิ่งเส้นทางไต่เขาชันมากเพียงไร ความปิติยินดีที่สามารถปีนขึ้นมาถึงยอดเขาได้ ก็ยิ่งพิเศษมากขึ้นเป็นลำดับเท่านั้น เช่นเดียวกัน สำหรับผู้ที่มีพลังชีวิตและปัญญาติดตัว ที่ทำให้สามารถข้ามพ้นความยากลำบากทั้งหลายไปได้แล้ว สหะโลกแห่งนี้เองที่เป็นสถานที่แห่งการสร้างคุณค่าในท่ามกลางการต่อสู้กับสังคมความเป็นจริง จะทำให้ความศรัทธาลึกซึ้งขึ้น และสามารถลิ้มรสสภาพชีวิตแห่งสถานที่ซึ่งสรรพสัตว์มีความสุขสำราญยิ่งขึ้นกว่าเดิมได้

ธรรมเนียมของพระนิชิเร็นไดโชชินเรื่อง จดหมายตอบท่านชิโจคิงโงะ สอนว่า “ไม่มีความสุขสำราญใดสำหรับมนุษย์ที่จะยิ่งใหญ่กว่าการสวดนมเมียวโฮเร็งเงเคียว ” และได้สอนถึงท่าทีของความศรัทธาเพื่อให้เราสามารถตั้งมั่นอยู่ในสภาพชีวิตแห่งความสุขสำราญนี้ว่า “จงทุกข์เมื่อมีทุกข์ จงสุขเมื่อมีสุข ขอให้ถือว่าทั้งความทุกข์และความสุขนั้น เป็นความจริงของชีวิต และจงสวดนมเมียวโฮเร็งเงเคียวอย่างต่อเนื่องตลอดไป ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นก็ตาม ” ท่านชี้ให้เห็นว่า สิ่งสำคัญคือไม่ว่าเวลาเช่นใดก็ตาม ก็ขอให้สวดนมเมียวโฮเร็งเงเคียวต่อไป (คู่มือแนะนำธรรมเบื้องต้น, 2555 น. 62-65)

แสงจิต จรรยพรพงศ์ (2550, น. 117-118) กล่าวว่า ความสุขสัมพัทธ์ คือความสุขจอมปลอม หมายถึงความสุขที่เกิดจากภายนอก จากความอยากได้ออยากเป็นเจ้าของ และความพยายามหาให้ได้มาซึ่งวัตถุมาก ๆ เป็นสภาพความพึงพอใจในวัตถุสิ่งของ หรือความอยากปรารถนาของเรา ให้ได้รับการเติมเต็ม ส่วนความสุขสมบูรณ์ คือ ความสุขที่แท้จริงที่เกิดออกมาจากภายในส่วนลึกของจิตใจเอง ซึ่งเป็นแก่นแท้ที่แสดงออกถึงสภาวะพุทธะที่มีอยู่ในตัวบุคคล เป็นความสุขที่เกิดจากการพัฒนาตนเอง และการสร้างความสมบูรณ์ภายในของมนุษย์ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การปฏิบัติชีวิตตัวเองของมนุษย์นั่นเอง ส่งผลให้บุคคลนั้นมีความปิติ เบิกบาน บังเกิดปัญญา และความเมตตากรุณา

ผู้วิจัยเห็นว่าโลกในยุคปัจจุบันผู้คนส่วนใหญ่อยู่บนหนทางของการหาความสุขแบบสัมพัทธ์ ด้วยค่านิยมบริโภคนิยม การพัฒนา และความทันสมัย ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่ต้องวิ่งตามกระแสเหล่านั้นซึ่งมองไม่เห็นว่าจะสิ้นสุดที่ตรงไหน หากมีวิธีการใดที่ช่วยให้ผู้คนข้ามพ้นความต้องการความสุขสัมพัทธ์ ไปสู่ความสุขสมบูรณ์ได้ หนึ่งในวิธีการนั้นก็คือ การปฏิบัติศรัทธาในสัทธรรมปุณฑริกสูตรนั่นเอง

3.4.5 แนวคิดอุปสรรค 3 มาร 4

พระนิชิเร็นไดโชนินกล่าวว่าในธรรมนิพนธ์เรื่อง ฟีน้อง ว่า “เมื่อบอกกล่าวปรัชญาธรรมนี้ มารจะต้องปรากฏออกมาอย่างแน่นอน หากมารไม่แย้งชิงกันออกมา ก็ไม่อาจรู้ได้ว่าเป็นธรรมะที่ถูกถ่วงแท้จริง หากเพียรพยายามในการปฏิบัติและเข้าใจแล้ว อุปสรรค 3 มาร 4 จะแย้งชิงกันเกิดขึ้น ไม่ควรคล้อยตาม ไม่ควรหวาดกลัว หากคล้อยตามแล้ว ก็พร้อมที่จะพาผู้คนไปสู่ทุกคติได้ หากหวาดกลัวแล้ว การบำเพ็ญเพียรธรรมะที่ถูกถ่วงแท้จริงก็จะถูกขัดขวาง คำอธิบายนี้ไม่เพียงแต่ตรงกับอาตมานิชิเร็นเท่านั้น แต่ยังเป็นกระจกเงาให้กับลูกศิษย์ด้วย จงเรียนรู้ด้วยท่าทีน้อมรับและถ่ายทอดให้เป็นสิ่งประจักษ์ชีวิตสำหรับอนาคต”

คำว่า “บอกกล่าวปรัชญาธรรมนี้ หมายถึง การปฏิบัติเพื่อตนเองและเทศนาสั่งสอนเพื่อผู้อื่น ซึ่งก็คือตัวเองมีความศรัทธาในพุทธธรรมแห่งนัมเมียวโฮเร็งเงเกียวของพระนิชิเร็นไดโชนินและสอนให้ผู้อื่นสวดด้วย เมื่อพยายามจะกระทำเช่นนี้ มารซึ่งเป็นการกระทำที่ขัดขวางศรัทธาจะต้องปรากฏออกมาอย่างแน่นอน และด้วยเหตุที่เป็นพุทธธรรมที่ถูกถ่วงแท้จริงที่จะไปสู่การบรรลุพุทธภาวะ มารจึงแย้งชิงกันเกิดมา ดังที่กล่าวไว้ว่า “หากมารไม่แย้งชิงกันออกมา ก็ไม่อาจรู้ได้ว่าเป็นธรรมะที่ถูกถ่วงแท้จริง” การกระทำที่เกิดขึ้นเพื่อขัดขวางในเวลาปฏิบัติศรัทธาในธรรมะที่ถูกถ่วงแท้จริงนั้น เรียกว่า “อุปสรรค 3 มาร 4” ซึ่งแบ่งเป็นอุปสรรค 3 ชนิด และมาร 4 ชนิด

พระมหาธรรมอาจารย์เทียนไท่ได้ตั้งเตือนว่า เวลาที่อุปสรรค 3 มาร 4 แย่งชิงกันเกิดขึ้น จะต้องไม่หวาดกลัว ไม่คล้อยตาม ที่กล่าวเช่นนี้ก็เนื่องจากว่า ถ้าหวาดกลัวหรือคล้อยตามอุปสรรค 3 มาร 4 เหล่านี้แล้ว จะไม่สามารถไปสู่เป้าหมายแห่งการบรรลุพุทธภาวะได้ ตรงกันข้าม กลับจะตกลงสู่อบายภูมิเสียด้วยซ้ำ ดังนั้น พระนิชิเร็นไดโชนินจึงชี้ให้เรียนรู้และถ่ายทอดคำตักเตือนของพระมหาธรรมอาจารย์เทียนไท่ ในฐานะที่เป็นสิ่งประจักษ์ชีวิต (เข้มชี้) ชั่วฉับวินาทีที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปจนถึงอนาคตหมื่นปีแห่งธรรมปลาย พร้อมไปกับเป็นกระจกเงาให้กับลูกศิษย์ของท่านเองด้วย

เกี่ยวกับเรื่องอุปสรรค 3 มาร 4 นั้น ในธรรมนิพนธ์ของพระนิชิเร็นไดโชนินเรื่อง ฟีน้อง กล่าวว่า “ที่เรียกว่าอุปสรรค 3 มาร 4 นั้น ได้แก่ กิเลสอุปสรรค กรรมอุปสรรค และผลตอบแทนอุปสรรค กิเลสอุปสรรคก็คือสิ่งที่ขัดขวางอันเกิดจากความโลภ โกรธ หลง เป็นต้น กรรมอุปสรรคคือ สิ่งขัดขวางอันเกิดจากภรรยาและบุตร เป็นต้น ผลตอบแทนอุปสรรคก็คือ สิ่งขัดขวางอันเกิดจากผู้ปกครองบ้านเมือง บิดามารดา เป็นต้น และพญามารซึ่งอยู่ในมาร 4 นั้น ก็เช่นเดียวกัน”

อันดับแรก คำว่า “อุปสรรค” ของ “อุปสรรค 3” ก็คือการสกัดกั้นหรือขัดขวาง เป็นคำที่ใช้เรียกการกระทำที่คอยขัดขวางการบำเพ็ญเพียรความศรัทธา แบ่งออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่ กิเลสอุปสรรค กรรมอุปสรรค และผลตอบแทนอุปสรรค

กิเลสอุปสรรค คือ การที่กิเลส เช่น โภภ โภธ หลง กลายเป็นสิ่งขัดขวางการบำเพ็ญเพียรความศรัทธา

กรรมอุปสรรค คือ การที่กรรมชั่วซึ่งเราได้กระทำไว้ เช่น กรรมชั่ว 10 ประการ หรือนันทริยกรรม 5 ประการ เป็นต้น ขัดขวางความศรัทธา ในข้อความนี้เฉพาะเจาะจงว่าเกิดจากบุคคลใกล้ตัว เช่น ภรรยาและบุตร

ผลตอบสนองอุปสรรค คือ อุปสรรคที่เกิดจากผลตอบสนองของอบายภูมิ 3 ได้แก่ นรก เปรต เดรัจฉาน และการวิพากษ์วิจารณ์ธรรมะที่ถูกถ่วงแท้จริง ในข้อความนี้กล่าวถึงเกิดจากบุคคลที่เราจะต้องเชื่อฟัง เช่น พ่อแม่ หรือผู้ปกครองบ้านเมือง เป็นต้น

มาร 4 คำว่า “มาร” ของ “มาร 4” มีความหมายว่า ผู้แย้งชิง ผู้สังหาร ผู้ทำลาย เป็นการกระทำที่แย่งชิงความสดใสของชีวิตที่เป็นตัวตนของธรรมมหัสจรรย์จากภายในชีวิตของผู้ปฏิบัติศรัทธา มาร 4 นั้น ได้แก่ ชั้นธมาร กิเลสมาร มรณมาร และเทพบุตรมาร

ชั้นธมาร คือ การที่ชั้น 5 (การทำงานของกายเนื้อและจิตใจ) ของผู้ปฏิบัติศรัทธาทำงานไม่ปกติจนกลายเป็นสิ่งที่ขัดขวางการปฏิบัติศรัทธา

กิเลสมาร คือ การที่กิเลสซึ่งได้แก่ โภภ โภธ หลง เกิดขึ้น และทำลายความศรัทธา

มรณมาร คือ มารที่ขัดขวางการบำเพ็ญเพียรด้วยการคร่าชีวิตของผู้บำเพ็ญเพียร กล่าวได้ว่าเกิดความสงสัยต่อความศรัทธาอันเนื่องมาจากการเสียชีวิตของผู้บำเพ็ญเพียรคนอื่น ก็เป็นทำที่ที่พ่ายแพ้ต่อมรณมารเช่นกัน

เทพบุตรมาร คือ มารที่เป็นรากฐานที่สุด เป็นการทำงานที่เกิดจากราชาแห่งสวรรค์ชั้นปรนิมิตตสวรรค์ (พญามารแห่งสวรรค์ชั้นที่ 6) และเป็นชื่อย่อของปรนิมิตตสวรรค์เทพบุตรมาร พระนิชิเร็นไดโชนินกล่าวไว้ว่า “อริชชาขั้นพื้นฐานของชีวิต จะปรากฏออกมาเป็นพญามารแห่งสวรรค์ชั้นที่ 6” กล่าวคือ มารชนิดนี้เกิดขึ้นจากสภาพชีวิตที่หลงผิดขั้นพื้นฐานของชีวิต และทำการกดขี่ผู้บำเพ็ญเพียรโดยใช้พลังต่าง ๆ ทั้งหมด เช่น เข้าไปอยู่ในตัวผู้มีอำนาจ เป็นต้น

บนหนทางของการบำเพ็ญเพียรพุทธมรรคานั้น ความทุกข์ยากและอุปสรรคต่าง ๆ นานา จะแย่งชิงกันเกิดมา แต่ตัวตนของสิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นอุปสรรคหรือมารตั้งแต่แรก มันจะปรากฏออกมาเป็นอุปสรรค 3 มาร 4 ก็ต่อเมื่อสภาพชีวิตที่อ่อนแอของผู้ปฏิบัติศรัทธาที่หวั่นไหวคล้อยตามกับสิ่งเหล่านั้น พระศากยมุนีพุทธะสามารถมองเห็นทะลุความหลงผิดของจิตใจที่เกิดขึ้นนี้ว่า เป็นการกระทำของมารจึงสามารถตรัสรู้ครั้งยิ่งใหญ่ ฉะนั้น สิ่งที่ตัดกมารได้ก็คือ ความศรัทธาที่เข้มแข็งไม่หวั่นไหวไปกับสิ่งใด ๆ พระนิชิเร็นไดโชนินกล่าวไว้ว่า “น้ำขึ้นก็ตื้นน้ำลงก็ตื้น พระจันทร์ข้างขึ้นข้างแรมก็ดี

ช่วงเปลี่ยนระหว่างฤดูร้อน ฤดูใบไม้ร่วง ฤดูหนาว ฤดูใบไม้ผลิที่ดี เรื่องความผิดแผกแตกต่างกันนั้นจะต้องมีอย่างแน่นอน การที่ปุถุชนจะเป็นพุทธะก็เช่นเดียวกัน สิ่งขัดขวางที่เรียกว่าอุปสรรค 3 มาร 4 จะต้องปรากฏออกมาอย่างแน่นอน เมื่อเป็นเช่นนั้น “คนฉลาดจะดีใจ คนโง่เขลาจะท้อถอยไป” เนื่องจากเวลาที่อุปสรรค 3 มาร 4 ปรากฏออกมาตัวเอง ทำให้เชื่อมั่นได้ว่า เป็นเวลาแห่งการก้าวหน้าไปสู่พุทธภาวะที่ยิ่งใหญ่ แน่แน่นอนว่าการก้าวข้ามสิ่งนี้ไปด้วยความศรัทธาแบบคนฉลาดที่รู้สึกดีใจนั้น เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง (คู่มือแนะนำธรรมเบื้องต้น, น. 66 - 72)

แนวคิดอุปสรรค 3 มาร 4 นี้ แสดงให้รู้ว่า ผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺฑริกสูตร จะต้องพบกับอุปสรรค 3 มาร 4 ในรูปแบบต่าง ๆ จิตใจที่เข้มแข็งเท่านั้นที่จะนำพาไปสู่ชัยชนะ การมีความศรัทธาที่เข้มแข็ง ปฏิบัติและศึกษาธรรม จึงจะสามารถเอาชนะอุปสรรค 3 และมาร 4 นี้ได้

3.4.6 แนวคิดศัตรูที่เข้มแข็ง 3 ชนิด

ในบทคาถา 20 บรรทัดของศีลธรรมปุณฺฑริกสูตรบทที่ 13 บทการชักชวนและยึดถือได้ชี้ไว้ว่า ศัตรูที่เข้มแข็ง 3 ชนิด ซึ่งเป็นผู้ที่ทำให้การกตขี้ข่มเหง 3 ชนิด ปรากฏขึ้นในชีวิตของผู้ที่เผยแผ่ศีลธรรมปุณฺฑริกสูตรในสมัยธรรมปลาย

พระมหาธรรมอาจารย์เมียวลัก (บุคคลในศตวรรษที่ 8 เป็นผู้ที่ฟื้นฟูนิกายเทียนไท่แห่งประเทศจีนในยุคกลาง) ได้กำหนดชื่อของศัตรูแต่ละชนิดว่า ชนิดที่ 1 คือฆราวาสที่ทะนงตัวอวดดี ชนิดที่ 2 คือ นักบวชที่ทะนงตัวอวดดี ชนิดที่ 3 คือ ผู้สูงยศผู้ลู่แก่อำนาจที่ทะนงตัวอวดดี คำว่า “ทะนงตัวอวดดี” ใช้เรียกผู้ที่คิดว่าตนเองเหนือกว่าคนอื่น ๆ เกิดความรู้สึกอวดดีว่าตนรู้แจ้งในธรรมะที่เหนือกว่า (ดีกว่า)

ศัตรูที่เข้มแข็งชนิดที่ 1 ฆราวาสที่ทะนงตัวอวดดี หมายถึง ผู้ที่โง่เขลาในเรื่องพุทธธรรม ที่ทำการกตขี้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺฑริกสูตร ซึ่งมีเทศนาไว้ว่า คนเหล่านี้จะหลุดจากตำแหน่งหรือทำร้ายร่างกายผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺฑริกสูตร ด้วยดาบและกระบอง

ศัตรูที่เข้มแข็งชนิดที่ 2 นักบวชที่ทะนงตัวอวดดี หมายถึง นักบวช (สงฆ์) ที่กตขี้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺฑริกสูตร เนื่องจากมีปัญหาที่ชั่วร้ายและจิตใจที่คดโกง ทั้ง ๆ ที่เข้าไม่ถึงพุทธธรรมที่แท้จริง แต่ก็ยึดมั่นในความคิดของตนเอง คิดว่าตัวเองเป็นเลิศ และกตขี้ผู้ที่ยึดถือธรรมะที่ถูกถ่วงแท้จริง

ศัตรูที่เข้มแข็งชนิดที่ 3 คือ ผู้สูงยศผู้ลู่แก่อำนาจที่ทะนงตัวอวดดี คือสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์สูงและได้รับการเคารพยกย่องจากผู้คนทั้งหลาย โดยปกติจะอาศัยอยู่ในสถานที่ที่แยกออกจากสังคม อยากรได้แต่ผลประโยชน์ของตัวเอง มีจิตใจชั่วร้าย และพยายามทำให้ผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺฑริกสูตรตกอยู่

ในภาวะที่ยากลำบากโดยใช้วิธีเข้าหาผู้ปกครองบ้านเมือง หรืออำมาตย์ เป็นต้น ชักใยผู้มีอำนาจให้กดขี่ผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตร โดยพุดจาใส่ร้ายป้ายสีผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตรว่าเป็นพวกมิจฉาทิฐิ เป็นต้น

พระมหาธรรมาจารย์เมียวลักได้เทศนาว่า แม้จะสามารถอดทนต่อศัตรูชนิดที่ 1 และ 2 ได้ก็ตาม แต่การถูกทำร้ายโดยศัตรูชนิดที่ 3 ผู้สูงยศผู้ลู่แก่อำนาจที่ทะนงตัวอวดดีนั้น เป็นเรื่องที่อดทนได้ยาก ทั้งนี้ ก็เพราะเป็นการยากที่จะมองทะลุได้ว่า พวกเขาเป็นผู้สูงยศผู้ลู่แก่อำนาจที่ทะนงตัวอวดดี พระนิชิเร็นไดโชชินกล่าวในธรรมนิพนธ์เรื่อง การบำเพ็ญเพียรตามคำสอนไว้ว่า “เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว จงรู้ไว้ว่า สำหรับผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตรแห่งการบำเพ็ญเพียรตามคำสอนของพระพุทธะ จะต้องพบกับศัตรูที่เข้มแข็ง 3 ชนิดอย่างแน่นอน” และยังคงกล่าวในธรรมนิพนธ์เรื่องคำสอนพื้นฐานชีวิต เวลา และถิ่นประเทศไว้ว่า “หากศัตรูที่เข้มแข็ง 3 ชนิด ไม่ปรากฏออกมาแล้ว ก็ไม่ใช่เป็นผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตร หากทำให้ปรากฏออกมาแล้ว จึงจะเป็นผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตร” พระนิชิเร็นไดโชชินได้พิสูจน์แล้วว่า ตัวท่านเองเป็นผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตรในสมัยธรรมปลาย ด้วยการทำให้ศัตรูที่เข้มแข็ง 3 ชนิดนี้ ปรากฏออกมาในความเป็นจริง (คู่มือแนะนำธรรมเบื้องต้น, 2555 น. 72-74)

3.4.7 แนวคิดเปลี่ยนหนักให้ได้รับโดยเบา

เปลี่ยนหนักให้ได้รับโดยเบา ก็คือ การเปลี่ยนเรื่องที่หนักให้ได้รับในลักษณะที่เบา คำว่า “หนัก” ในที่นี้หมายถึงบาปกรรมหนักที่เราได้สั่งสมเอาไว้ตั้งแต่อดีตกาลอันยาวนาน เช่น หมิ่นประมาทธรรมที่ถูกถ้วนแท้จริง เป็นต้น

ด้วยทฤษฎีธรรมของเหตุและผล บาปกรรมของการหมิ่นประมาทธรรมที่ทับถมมาตั้งแต่อดีตซึ่งถือเป็นเหตุ จะทำให้เกิดการตอบสนองเป็นผลในชีวิตของเราในปัจจุบัน ดังนั้น ถ้าสั่งสมบาปกรรมหนักมา ก็จะได้รับการตอบสนองที่หนัก จึงเป็นกฎเกณฑ์ปกติ แต่การ “เปลี่ยนหนักให้ได้รับโดยเบา” ในที่นี้ก็หมายถึง การที่สามารถเปลี่ยนผลตอบสนองที่หนัก ซึ่งเดิมที่จะต้องได้รับไม่เพียงแค่ชาตินี้ ยังข้ามไปถึงชาติหน้าด้วยเช่นกัน ให้ได้รับโดยเบาในชาตินี้ และลบล้างบาปกรรมนั้นให้หมดไปได้โดยการทำงานของ “พลังบุญของการพิทักษ์รักษาธรรม” เป็นพลังบุญที่ได้รับจากการปกป้องธรรมะที่ถูกถ้วนแท้จริงอย่างถึงที่สุด ซึ่งถูกสะสมอยู่ในชีวิตของผู้ปฏิบัติศรัทธา โดยการพยายามบำเพ็ญเพียรและศรัทธาในธรรมะที่ถูกถ้วนแท้จริงในชาตินี้

พระนิชิเร็นไดโชชินได้กล่าวเกี่ยวกับปรัชญาธรรมแห่งการเปลี่ยนหนักให้ได้รับโดยเบาว่า “ในนิรวาณสูตร มีปรัชญาธรรมที่เรียกว่า การเปลี่ยนหนักให้ได้รับโดยเบา กรรมในอดีตที่หนักไม่หมดสิ้นในชาตินี้ จึงจะต้องได้รับความทุกข์แห่งนรกในอนาคต แต่เนื่องจากได้รับความทุกข์ทรมาน

เช่นนี้ในชาตินี้ ความทุกข์แห่งนรกจึงมลายหายไปในช่วงพริบตา และเมื่อตายไปแล้วจะได้รับประโยชน์แห่ง มนุษย์ เทวะ ตรียาน และเอกยานได้”

นอกจากนี้ ในธรรมนิพนธ์เรื่องเกาะชาโตะ หลังจากยกข้อความจาก ปรินิรวาณสูตรที่ว่า “และที่ได้รับความทุกข์ที่ตอบสนองมาของมนุษย์ต่าง ๆ ที่เหลือได้โดยเบาในชาตินี้ นั่น ก็เป็นเพราะด้วยพลังของบุญกุศลแห่งการพิทักษ์รักษาดูแลธรรมนี้” แล้วท่านก็ได้เทศนาความหมายของ “เปลี่ยนหนักที่ได้รับโดยเบา” ให้เข้าใจง่าย และยกตัวอย่างประกอบดังนี้

อุปมาดังเช่น ประชาชนขณะที่ยังอยู่ในเมือง ในหมู่บ้าน และอื่น ๆ ถึงแม้จะมี หนี้สินกับผู้ปกครองท้องถิ่นแบบไหนก็ตาม ก็จะไม่ถูกเร่งรัดนัก จะสามารถยืดหนือออกไปได้ทุกปี แต่ ในขณะที่ออกจากสถานที่แห่งนั้น ก็จะแย่งชิงกันปรากฏออกมา ฉะนั้น ที่กล่าวว่า นี่เป็นเพราะด้วยพลัง ของบุญกุศลแห่งการพิทักษ์รักษาดูแลธรรมะ และอื่น ๆ นั้น ก็คือสิ่งนี้นั่นเอง

ในที่นี้เปรียบเทียบว่า บาปกรรมซึ่งเป็นเหตุที่พวกเราสะสมไว้ในอดีตกาลอัน ยาวนาน ก็คือหนี้สินมากมายที่ประชาชนผู้อยู่อาศัยในเมือง ในตำบล ได้กู้ยืมมาจากผู้ปกครองท้องถิ่น ตราบใดที่ประชาชนยังอาศัยอยู่ในเมืองนั้นหรือตำบลนั้นแม้หนี้จะก้อนใหญ่มาก แต่ผู้ปกครองท้องถิ่นก็จะ ไม่เคียวเชิญให้ใช้คืน การใช้คืนนี้สามารถยืดออกไปได้เป็นปี ๆ แต่ว่าถ้าประชาชนอยากจะย้ายออกจาก เมืองนี้ ตำบลนี้ ไปอยู่ในท้องถิ่นอื่น ก็จะถูกเคียวเชิญให้ใช้คืนทั้งหมดที่หยิบยืมไป

พวกเราก็เช่นกัน หากไม่รับ และยึดถือธรรมะที่ถูกถ่วงแท้จริงแล้ว ผลตอบสนองของชะตากรรมหนักของการหมิ่นประมาทธรรมที่ได้สะสมมาในอดีตก็จะปรากฏขึ้นในชาตินี้ ยิ่งไปกว่านั้น ในอนาคตที่จะเกิดมาทุกครั้งก็ต้องได้รับผลตอบสนองดังกล่าวอีก

ท่าทีของพวกเราที่วนเวียนอยู่ใน 6 โลก สามารถเปรียบได้กับท่าทีของ ประชาชนที่ยังคงอาศัยอยู่ในเมืองหรือตำบลเดิม เมื่อประชาชนออกจากเมืองหรือตำบล ก็หมายถึงการที่ พวกเราผู้ปฏิบัติศรัทธาในธรรมะที่ถูกถ่วงแท้จริงหลุดพ้นจากสภาพที่วนเวียนอยู่ใน 6 โลก และได้รับ สภาพชีวิตที่มีความสุขสมบูรณ์ซึ่งเรียกว่า “บรรลุปุทธภาวะ” ในเวลานั้น บาปกรรมหนักในอดีตชาติที่ จะต้องได้รับไปจนถึงอนาคต ก็จะลบล้างให้หมดสิ้นไปได้ในชาตินี้

เพราะฉะนั้นสิ่งสำคัญก็คือ ระหว่างที่ปฏิบัติศรัทธาในธรรมะที่ถูกถ่วงแท้จริง เมื่อความทุกข์ยากต่าง ๆ ปรากฏออกมา ก็ขอให้เข้าใจว่าสิ่งนั้นเป็นเหตุแห่งการหมิ่นประมาทธรรมในอดีต ของตนเอง ขณะเดียวกันขอให้เชื่อมั่นว่าจะสามารถเปลี่ยนผลตอบสนองที่เดิมควรจะได้รับหนักกว่าใน ระยะยาวให้ได้รับโดยเบา ด้วยพลังของบุญกุศลที่ศรัทธาและปกป้องธรรมะที่ถูกถ่วงแท้จริง จะสามารถ ลบล้างสิ่งนี้ให้หมดไปได้ พร้อมกันนี้ก็มีความกล้าหาญและเพียรพยายามในการปฏิบัติศรัทธาอย่าง ๆ ขึ้น (คู่มือแนะนำธรรมเบื้องต้น, 2555 น. 74 - 77)

แสงจิต จรรย์พรพงศ์ (2550, น. 114, 117) กล่าวว่า การเปลี่ยนหนักให้ได้รับ โดยเบาในที่นี้ หมายถึง การที่สามารถเปลี่ยนผลตอบสนองที่หนัก เช่นหากเดิมที่ต้องได้รับไม่เพียงแค่ว่าตินี้เท่านั้น ยังข้ามไปถึงชาติหน้าด้วย สามารถเปลี่ยนเป็นได้รับโดยเบาในชาตินี้และลบล้างบาปกรรมนั้นให้หมดไปได้ ด้วยความศรัทธาที่เข้มแข็งทำให้พลังของพุทธธรรมปรากฏออกมา ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรจะได้รับผลแห่งบาปกรรมที่หนักในลักษณะที่เบาบางลงมา และในขณะเดียวกันก็สามารถพัฒนาตนเองและเอาชนะต่อความทุกข์ดังกล่าวได้

3.4.8 แนวคิดศรัทธา ปฏิบัติ ศึกษา

รากฐานการปฏิบัติบำเพ็ญเพียรในพุทธธรรมของพระนชิเร็นไดโชนินที่มุ่งสู่การปฏิบัติชีวิตของตนเองนั้น คือหลัก 3 ข้อแห่ง “ศรัทธา ปฏิบัติ ศึกษา” การเชื่อในพุทธธรรมของพระนชิเร็นไดโชนิน อันเป็นธรรมที่ถูกถ่วงแท้จริงของสมัยธรรมปลาย ก็คือ “การศรัทธา” การปฏิบัติอย่างถูกต้องก็คือ “การปฏิบัติ” และการใฝ่ศึกษาเรียนรู้ในคำสอนของธรรมดังกล่าวก็คือ “การศึกษา” ถ้าขาดแม้เพียงข้อใดข้อหนึ่งใน 3 ข้อนี้ ก็ไม่สามารถเป็นการบำเพ็ญเพียรพุทธมรรคที่ถูกต้องได้ ดังนี้

1) ศรัทธา พระนชิเร็นไดโชนินได้นำเอาคำสอนที่เป็นแก่นแท้ของพุทธธรรมจารึกเป็นโงะฮอนชอน (สิ่งสักการบูชา) การเชื่อต่อโงะฮอนชอนอย่างลึกซึ้ง จึงเป็นรากฐานสำคัญของการบำเพ็ญเพียรพุทธธรรม ในธรรมนิพนธ์ของพระนชิเร็นไดโชนินเรื่อง จดหมายตอบคุณนายนิชิเนียว กล่าวว่า “การบรรลุพุทธภาวะโดยสวดแต่นัมเมียวโฮเร็งเงเคียวเท่านั้นมีความสำคัญที่สุด ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความหนาบางของความศรัทธา รากฐานของพุทธธรรมนั้น คือ ยึดถือความศรัทธาที่เป็นบ่อเกิด และในธรรมนิพนธ์เรื่อง ท่านนิชิเอะ กล่าวว่า “ที่เรียกว่า มีความเข้าใจแต่ไม่มีความศรัทธาก็คือ ผู้ที่เข้าใจในปรัชญาธรรมแต่ไม่มีความศรัทธา เขาผู้นี้ก็จะไม่สามารถบรรลุพุทธภาวะได้” ท่านชี้ให้เห็นว่า การเชื่อต่อโงะฮอนชอนนั้นเป็นรากฐานสำคัญของการปฏิบัติพุทธธรรม

2) ปฏิบัติ หมายถึง การบำเพ็ญเพียรอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมโดยตั้งอยู่บนความเชื่อที่มีต่อโงะฮอนชอน ในธรรมนิพนธ์ของพระนชิเร็นไดโชนินเรื่อง จดหมายที่แนบมากับคัมภีร์แห่งการอธิษฐาน กล่าวว่า “ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรนั้น หากไม่มีการถอยในด้านความศรัทธา ไม่มีการเสแสร้งในด้านการกระทำและการปฏิบัติบำเพ็ญเพียรตามคำกล่าวของพระพุทธรูป โดยอุทิศตนให้กับสัทธรรมปุณฑริกสูตรแล้ว ชาติหน้านั้นไม่ต้องพูดถึง แม้แต่ชาตินี้ก็สงบสุขและอายุยืน สามารถได้รับผลตอบสนองยิ่งใหญ่แห่งชัยชนะที่มหัศจรรย์และทำให้ความปรารถนายิ่งใหญ่ของการเผยแผ่ธรรมไพศาลบรรลุผลสำเร็จได้” หากมีการบำเพ็ญเพียรโดยการยึดถือความศรัทธาที่มีต่อโงะฮอนชอนเป็นรากฐานแล้ว ไม่เพียงแต่ชาติหน้า ในชาตินี้ก็จะสามารถได้รับสภาพชีวิตของการบรรลุพุทธภาวะและมีชีวิตที่เปี่ยมล้นไปด้วยบุญกุศลได้ ยิ่งไปกว่านั้น ความปรารถนาอันยิ่งใหญ่ในการเผยแผ่ธรรมไพศาลก็จะประสบความสำเร็จอีกด้วย

สำหรับ “การปฏิบัติ” ที่ว่านี้ มีอยู่ 2 ด้าน คือ “การปฏิบัติเพื่อตนเอง” และ “การปฏิบัติเพื่อผู้อื่น” เปรียบดั่งล้อทั้งสองข้างของรถ หากขาดด้านใดด้านหนึ่งแล้ว การบำเพ็ญเพียรก็จะไม่ครบสมบูรณ์ การปฏิบัติเพื่อตนเอง เป็นการบำเพ็ญเพียรเพื่อให้ตัวเราเองได้รับบุญกุศลแห่งธรรมะ ส่วนการปฏิบัติเพื่อผู้อื่น เป็นการปฏิบัติโดยการสอนพุทธธรรมให้กับผู้อื่น เพื่อให้เขาผู้นั้นได้รับบุญกุศล การปฏิบัติทั้งเพื่อตนเองและเพื่อผู้อื่น คือ ตัวเราเชื่อต่อโงะฮอนซนและสวดโตโมซุไปพร้อม ๆ กับสอนเรื่องความศรัทธาที่มีต่อโงะฮอนซนและบุญกุศลที่จะได้รับให้กับผู้อื่นด้วยนั้น เป็นการบำเพ็ญเพียรพุทธมรรคที่ถูกต้องในพุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนิน กล่าวอย่างชัดเจนก็คือ คำว่าการปฏิบัติเพื่อตนเองก็คือ การสวดมนต์เช้า-เย็น (สวดคัมภีร์และโตโมซุ) ส่วนการเทศนาสั่งสอนเพื่อผู้อื่นก็คือ การเผยแผ่คำสอนนั่นเอง นอกจากนี้กิจกรรมการเคลื่อนไหวต่าง ๆ นานาที่เป็นประโยชน์แก่การเผยแผ่ธรรมไพศาล ก็เป็นการบำเพ็ญเพียรเพื่อผู้อื่นด้วยเช่นกัน

3) ศึกษา คือ การศึกษาเรียนรู้ปรัชญาธรรมของพุทธธรรมอย่างถูกต้อง โดยการอ่านธรรมนิพนธ์ที่พระนิชิเร็นไดโชนินได้สั่งสอนเอาไว้เป็นพื้นฐาน การเรียนรู้พุทธธรรมนั้น ก็เพื่อทำให้ความศรัทธาที่มีต่อโงะฮอนซนลึกซึ้งยิ่งขึ้น และเพียรพยายามในการปฏิบัติอย่างถูกต้องนั่นเอง เพราะฉะนั้นถึงแม้จะศึกษาพุทธธรรม แต่หากไม่มีการลงมือปฏิบัติจริง ๆ ก็เหมือนกับไม่ได้ศึกษาเรียนรู้อะไรเลย

อาจารย์โอเคตะ กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาธรรมว่า วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ การเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจว่าเป้าหมายคืออะไร และมีทรรศนะในเรื่องของชีวิตและสังคมอย่างถูกต้อง ข้อที่ 2 คือ เป็นการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความศรัทธา และเป็นอาหารหล่อเลี้ยงของการปฏิบัติ ข้อที่ 3 คือ การเรียนรู้เพื่อให้เราเติบโตและก้าวหน้าขึ้นในทุก ๆ วัน ข้อที่ 4 คือ เป็นการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลังในการชี้นำ และสามารถให้การชี้นำแก่รุ่นน้องได้

นอกจากนี้ หากว่าการศึกษาธรรมแล้วทำให้ความศรัทธาที่มีต่อโงะฮอนซนลึกซึ้งขึ้น ทำให้สามารถเอาชนะความยากลำบากทั้งหลายไปได้ แม้ว่าจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธาโดยตลอดต่อเนื่องก็ตาม แต่ก็ต้องพบกับความยากลำบากต่าง ๆ นานาเหมือนกัน ทำให้บางครั้งอาจเกิดความสงสัยขึ้นมาว่า ทำไมศรัทธาแล้วยังต้องเจอเรื่องเหล่านั้นได้อีก ในเวลาเช่นนั้น การศึกษาธรรมอย่างลึกซึ้งจะทำให้ไขข้อสงสัยดังกล่าวได้

อาจารย์โทตะ นายกสมาคมคนที่ 2 ได้พูดถึงความสัมพันธ์ของทฤษฎีกับความเชื่อเอาไว้ว่า “ทฤษฎีก่อให้เกิดความเชื่อ ความเชื่อทำให้แสวงหาทฤษฎี ทฤษฎีที่สะอาดสวยงามนั้น จะทำให้เกิดความเชื่อมากยิ่งขึ้น และความเชื่อที่มากยิ่งขึ้น จะทำให้เราเข้าใจทฤษฎีได้อย่างลึกซึ้ง” (คู่มือแนะนำธรรมเบื้องต้น, 2555 น. 41-47)

รากฐานการปฏิบัติศรัทธาในสัทธรรมปุณฑริกสูตร หรือพุทธธรรมที่พระนิชิเร็นไดโชนินได้ถ่ายทอดไว้นั้น จึงหมายถึงหลักปฏิบัติ 3 ข้อแห่งศรัทธา ปฏิบัติ และศึกษา ซึ่งมีความเชื่อมโยงกัน ขาดข้อใดข้อหนึ่งไปไม่ได้ โดซาซุ อิเคดะ (2547, อ้างใน แสงจิต จรรยพรพงศ์ (2550, น. 109) กล่าวว่า “ศรัทธา” จะรวบรวมความหมายของความจริง ความกล้าหาญ ปัญญา และบุญวาสนาไว้ภายในตัวเอง นอกจากนี้ “ศรัทธา” ยังรวมเอาความหมายของความเมตตา กรุณา มนุษยธรรม พร้อมทั้งสันติภาพ วัฒนธรรม และความสุขไว้ด้วย การปฏิบัติพุทธธรรมที่แท้จริง จะต้องเป็นการปฏิบัติเพื่อตนเองควบคู่ไปกับการปฏิบัติเพื่อผู้อื่นด้วย ดังที่ แสงจิต จรรยพรพงศ์ (2550, น. 111) กล่าวถึงการปฏิบัติว่าเป็นการปฏิบัติที่มีทั้งเพื่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งก็คือตัวเราเชื่อมต่อโงะฮอนซนและสวดโดโมซุไปพร้อมๆ กับสอนเรื่องความศรัทธาที่มีต่อโงะฮอนซนและบุญกุศลที่จะได้รับให้กับผู้อื่นด้วยนั้น เป็นการบำเพ็ญเพียรพุทธมรรคที่ถูกต้องในพุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนิน นอกจากนี้ กิจกรรมการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่การเผยแผ่ธรรมไพศาลก็เป็นการบำเพ็ญเพียรเพื่อผู้อื่นด้วยเช่นกัน ส่วนการศึกษานั้น คือ การศึกษาเรียนรู้พุทธธรรมอย่างถูกต้องโดยยึดการอ่านธรรมนิพนธ์ที่พระนิชิเร็นไดโชนินได้สอนสั่งเอาไว้เป็นพื้นฐาน เพื่อให้เราเกิดความศรัทธาที่ลึกซึ้งต่อโงะฮอนซน แต่ถ้าหากไม่มีการลงมือปฏิบัติจริง ก็เหมือนกับว่า ไม่ได้ศึกษาอะไรเลย

4. สมาคมโซคา (Soka Gakkai)

สมาคมโซคา (Soka Gakkai) หรือเรียกอีกอย่างว่าสมาคมสร้างคุณค่า ได้ถูกก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน ค.ศ. 1930 (พ.ศ. 2473) ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มการศึกษาของครูอาจารย์ต่าง ๆ โดยบุคคล 2 คน คือ อาจารย์จิเนะซาบุโร มาคิจิ และอาจารย์โจเซอิ โทดะ อาจารย์มาคิจิ เข้าศรัทธาในพุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนินเมื่อ 2 ปีก่อนคือ ใน ค.ศ. 1928 (พ.ศ. 2471) และอาจารย์โทดะผู้เป็นศิษย์ได้ติดตามท่านและเข้าศรัทธาในเวลาไล่เลี่ยกัน ก่อนที่อาจารย์มาคิจิจะมาปฏิบัติศรัทธา ท่านได้เขียนหนังสือ 2 เล่ม ชื่อว่า “ทฤษฎีภูมิศาสตร์แห่งชีวิต” และ “ระบบการศึกษาสร้างคุณค่า” ซึ่งเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมอย่างมากจากมหาชนในปี ค.ศ. 1937 (พ.ศ. 2480) อาจารย์มาคิจิ ได้รับตำแหน่งเป็นประธานคนแรกอย่างเป็นทางการของสมาคมโซคา ในขณะนั้นยังใช้ชื่อว่า สมาคมโซคาเคียวอิชิ มีการจัดประชุมสนทนาธรรมอย่างสม่ำเสมอ โดยมีผู้เข้าร่วมสมาคม คือ บรรดาครูอาจารย์ในโรงเรียนต่าง ๆ และประชาชนจำนวนมาก ในขณะนั้นทหารมีกำลังอำนาจมาก และกดขี่บีบบังคับบรรดาปัญญาชนและองค์กรต่าง ๆ ผู้ซึ่งไม่ยอมรับนับถือศาสนาชินโต อาจารย์มาคิจิได้พิมพ์หนังสือ “การสร้างคุณค่า” แต่ได้รับคำสั่งจากรัฐบาลทหารให้ยุติการพิมพ์ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1942 (พ.ศ. 2485) และในปีต่อมาตำรวจนอกเครื่องแบบเริ่มเข้ามาปะปนอยู่ในการประชุมสนทนาธรรมซึ่งจัดขึ้นอย่าง

สมัครโดยไม่มีวันไหวต่อการคุกคามต่าง ๆ เหล่านี้ จำนวนสมาชิกได้เพิ่มขึ้นถึง 3,000 คน กระจายไปทั่วประเทศญี่ปุ่น แต่ก็มีคำสั่งห้ามจัดการประชุมสนทนาธรรมโดยใช้อำนาจอ้างอิงกฎหมายอันเข้มงวดว่าเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบสุขของประชาชน

วันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ. 1943 (พ.ศ. 2486) อาจารย์มาคิจิ และผู้นำอีก 20 คน รวมทั้งอาจารย์โทตะ ได้ถูกจับตัวและนำตัวไปคุมขังในข้อหากระทำผิดฐานเป็นกบฏ ในจำนวนทั้งหมดมี 19 คน ยินยอมที่จะละทิ้งสมาคมจึงถูกปล่อยตัวออกมา เหลือเพียงแต่อาจารย์มาคิจิและอาจารย์โทตะเท่านั้นที่ยังถูกคุมขังอยู่ อาจารย์มาคิจิเสียชีวิตในคุกเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน ค.ศ. 1944 (พ.ศ. 2487) ขณะที่ยังอายุได้ 74 ปี ภายหลังเมื่ออาจารย์โทตะถูกปล่อยตัว ท่านได้ดำเนินการฟื้นฟูสมาคมขึ้นมาใหม่อีกในวันที่ 3 กรกฎาคม ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) และได้เริ่มต้นกิจกรรม โดยการกล่าวปาฐกถาต่าง ๆ ในเรื่องสัทธรรมปุณฑริกสูตร ให้กับบรรดาสมาชิกที่ยังหลงเหลืออยู่ และท่านเป็นผู้ที่ไม่เกรงกลัวต่อการกดขี่บีบบังคับอย่างรุนแรงจากเจ้าหน้าที่ทหารเลย

วันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 1951 (พ.ศ. 2494) อาจารย์โทตะได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานสมาคมคนที่ 2 ท่านได้พยายามวางรากฐานโครงสร้างของสมาคมฯ ให้เข้มแข็ง และอุทิศตนให้กับการบูรณะปฏิสังขรวัดใหญ่โทเซจิ ปลายปี ค.ศ. 1957 (พ.ศ. 2500) อาจารย์โทตะก็ได้บรรลุผลสำเร็จคือ มีจำนวนสมาชิกถึง 750,000 ครอบครัว ตามที่ท่านเคยให้สัญญาไว้ในพิธีรับตำแหน่งประธานสมาคมฯ เจตนารมณ์ของอาจารย์โทตะได้ถ่ายทอดให้กับศิษย์ที่ใกล้ชิดที่สุดของท่านก็คือ อาจารย์ ไดซาซุ อิเคดะ ผู้ซึ่งต่อมาภายหลังได้รับตำแหน่งประธานสมาคมคนที่ 3 เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 1960 (พ.ศ. 2503) หลังจากเข้ารับตำแหน่ง อาจารย์อิเคดะ ได้ทำให้สมาคมโซคาเจริญเติบโตรวดเร็วยิ่งขึ้น

วันที่ 2 ตุลาคม ค.ศ. 1960 (พ.ศ. 2503) อาจารย์อิเคดะ ได้เริ่มต้นการเดินทางไปเผยแผ่พุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนินในต่างประเทศ โดยเริ่มต้นไปเยือนทวีปอเมริกา ไม่ว่าท่านจะไปไหน ท่านก็ได้หว่านเมล็ดแห่งพุทธธรรมคำสอนนี้ไปทั่ว

วันที่ 26 มกราคม ค.ศ. 1975 (พ.ศ. 2518) อาจารย์อิเคดะ ได้ก่อตั้งองค์กรเอสจีไอ (Soka Gakkai International : SGI) เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนของสหประชาชาติ (Non Governmental Organization : NGO) มีสมาชิกมากกว่า 12 ล้านคน ใน 192 ประเทศและเขตการปกครอง (เมื่อปี ค.ศ. 2008 (พ.ศ. 2551)) กิจกรรมของ SGI ก็คือ

- 1) ส่งเสริมสันติภาพ วัฒนธรรม และการศึกษาไปสู่ทั่วโลก โดยอยู่บนพื้นฐานของพุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนิน
- 2) ส่งเสริมให้ทั่วโลกเกิดสันติภาพ โดยการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างประชาชนธรรมดาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

3) ส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติพุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนิชิ ซึ่งเป็นคำสอนแห่งสันติภาพที่แท้จริง ด้วยพื้นฐานเช่นนี้ มุ่งให้ทุกคนเป็นพลเมืองที่ดีตามขนบธรรมเนียมและกฎหมายของแต่ละประเทศ

สำหรับสมาชิก SGI นั้น พุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนิชิก็คือ ปรัชญาแห่งการเพิ่มพลังศักยภาพให้กับบุคคลแต่ละคน และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายใน ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองและรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเองได้ ในฐานะผู้ปฏิบัติศรัทธา สมาชิก SGI จะเพียรพยายามในชีวิตประจำวัน โดยให้เกิดความสามารถพัฒนาศักยภาพในการดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ สร้างคุณค่าได้ในทุกสถานการณ์ ช่วยเหลือเพื่อน ๆ ครอบครัว และท้องถิ่นของตน (คู่มือแนะนำธรรมเบื้องต้น, 2555 น. 16-19)

การเผยแผ่พุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนิชิในประเทศไทยเริ่มในปี ค.ศ.1959 (พ.ศ. 2502) โดยนายคิโยทาโร่ นิชิอิเดะ เป็นสมาชิกโซคาคนแรกที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ในฐานะพ่อครัวของสถานทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย ท่านคือผู้เริ่มต้นแนะนำพุทธธรรมให้แก่นายยาโงโร่ นากาโนะ ชาวญี่ปุ่นซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศไทยในขณะนั้น

ในปี ค.ศ. 1931 (พ.ศ. 2474) อาจารย์อิเคดะ ประธานสมาคมท่านที่สาม มาเยือนประเทศไทยเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1961 (พ.ศ. 2504) และถือเป็นวันเริ่มต้นของการเผยแผ่ธรรมในประเทศไทย ซึ่งขณะนั้นมีผู้ศรัทธาในประเทศไทยแล้ว 2 คน และในวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 1961 (พ.ศ. 2504) ได้ก่อตั้งระบบการตำบลขึ้นเป็นครั้งแรก ใช้ชื่อว่า “ตำบลบางกอก” มีสมาชิกทั้งหมด 5 คน

เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1962 (พ.ศ. 2505) อาจารย์อิเคดะได้เดินทางมาเยือนประเทศไทยเป็นครั้งที่ 2 และประกาศก่อตั้งระบบเขตแรกขึ้นเรียกว่า “เขตบางกอก” และการมาเยือนประเทศไทยครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม ค.ศ. 1964 (พ.ศ. 2507) ระบบการมีความเติบโตก้าวหน้าขึ้นเป็น 1 เขต 6 ตำบล ขณะนั้น ผู้ศรัทธาได้ช่วยกันเผยแผ่ธรรมอย่างขะมักเขม้นมากขึ้นและเริ่มขยายการแนะนำธรรมออกไปยังพื้นที่ในจังหวัดต่าง ๆ สมาชิกชาวไทยเริ่มมีสายสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างอาจารย์กับศิษย์ต่ออาจารย์อิเคดะอย่างอบอุ่น และยังขอให้อาจารย์อิเคดะ ส่งผู้บรรยายธรรมมายังประเทศไทยด้วย

เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1966 (พ.ศ. 2509) การเผยแผ่ธรรมไพศาลในประเทศไทยเริ่มมีความเจริญก้าวหน้าขึ้น ได้มีการก่อตั้งระบบการเขตใหญ่ขึ้น คือ “เขตใหญ่ไทยแลนด์” และเริ่มจัดสอบธรรมสำหรับสมาชิกขึ้นเป็นครั้งแรก

ปี ค.ศ. 1967 (พ.ศ. 2510) ได้ก่อตั้งระบบการระดับภาค เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 1967 (พ.ศ. 2540) โดยอาจารย์อิคเคะแตงตั้งให้ คุณเฮอิชิ ทากากิ เป็นหัวหน้าภาค รวมทั้งดูแลสมาชิกของ เอเชียอาคเนย์ด้วย โดยมีคุณพั้ว เคียวซิง เป็นผู้ช่วย

กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินรุดหน้า และมีความหลากหลายมากขึ้น เช่น มีการจัดงานเยาวชนสร้างสรรค์ครั้งที่ 1 การแข่งขันกีฬา และการก่อตั้งกลุ่มกะโยโก มีการจัดงานวัฒนธรรมขึ้นครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 1971 (พ.ศ. 2514) ใช้ชื่องานว่า “ฉลองปีกลอง”

ปี ค.ศ. 1973 (พ.ศ. 2516) ได้จัดงานกีฬาสามัคคี และในปี ค.ศ. 1975 (พ.ศ. 2518) สมาชิกประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์กรเอสจีไอ และในปีเดียวกัน มหาวิทยาลัยโซคา ได้เริ่มต้นโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษากับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี ค.ศ. 1981 (พ.ศ. 2524) เนื่องในโอกาสการฉลองครบรอบ 200 ปี ของการสถาปนากรุงเทพมหานคร สมาคมได้ร่วมจัดงานเฉลิมฉลองขึ้นที่สมาคมแต่จิว โดยใช้ชื่อว่า “งานวัฒนธรรมฉลองสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี”

ด้วยวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนบนแนวทางที่จะเสริมสร้างสันติสุขให้แก่อีกโลกนี้ สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทยได้ดำเนินกิจกรรมทุกอย่างเพื่อสร้างสรรค์สังคมที่ดี เริ่มต้นจากการสร้างสรรค์แนวคิดที่ถูกต้องของสมาชิกลำไปสู่การสร้างสรรค์สันติสุขภายในครอบครัว และขยายออกสู่สังคมประเทศชาติ รวมถึงทั่วโลก โดยอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม

สมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทยมีอยู่ในทุกจังหวัดของประเทศไทย ปัจจุบันมีอาคารสมาคมเพื่อเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติธรรม ณ สำนักงานใหญ่และสาขารวมทั้งสิ้น 11 แห่งทั่วประเทศ เปิดใช้แล้ว 9 แห่ง ได้แก่ 1) สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย สำนักงานใหญ่ ที่ตำบลปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 2) สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย สาขานนทบุรี 3) สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย สาขานนทบุรี 4) สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย สาขาตะวันออก จ.ชลบุรี 5) สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย สาขาสุโขทัย-ลก 6) สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย สาขาสาขาลำปาง 7) สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย สาขาอุดรธานี 8) สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย สาขาหาดใหญ่ 9) สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย สาขาเชียงใหม่ และอาคารสมาคมที่อยู่ระหว่างการก่อสร้าง 2 แห่ง ได้แก่ 1) สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย สาขาชุมพร และ 2) สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย สาขานครราชสีมา (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2558) สำหรับพื้นที่ที่ยังไม่มีการก่อสร้างอาคารสมาคม การรวมกลุ่มของสมาชิกจะเกิดขึ้น ภายในห้องพระที่บ้านของผู้ศรัทธาโดยเฉพาะบ้านของสมาชิกในระดับผู้นำ เพื่อจัดการประชุมสนทนาธรรมและสวดมนต์ร่วมกันกับสมาชิกในความรับผิดชอบของตน

5. บริบทพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส มีลักษณะเฉพาะ คือ มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทั้งมลายู ไทย และจีน ประชากรร้อยละ 80 เป็นมุสลิมเชื้อสายมลายูที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภาษามาช้านาน และถือได้ว่าเป็นชนส่วนใหญ่ของดินแดน (majority group) ในอดีตประชาชนในพื้นที่ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขตลอดมา จนกระทั่งภายหลังเหตุการณ์ปล้นปืนที่ค่ายทหารใหญ่ในอำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 เหตุการณ์ความไม่สงบได้ทวีความรุนแรงขึ้นและกลายเป็นเหตุการณ์ความรุนแรงรายวันนับแต่นั้นมา ได้แก่ เหตุการณ์ที่มีสยิดกรีโอเซะ จังหวัดปัตตานี ในวันที่ 28 เมษายน 2547 ตามด้วยเหตุการณ์ความรุนแรงที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ในวันที่ 25 ตุลาคม 2547 และเหตุการณ์ร้ายรายวันอื่น ๆ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการดำเนินชีวิตประจำวันตลอดจนความมั่นคงของประเทศ (ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์, 2550)

พระทรงเกียรติ ศรีจันทร์ (2552) กล่าวถึงสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า เป็นชื่อเรียกขานที่เรามักจะได้ยินได้เห็นผ่านสื่อของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ หรือข่าวหนังสือพิมพ์รายวัน ที่สะท้อนภาพทหาร ตำรวจ และนักข่าวซึ่งกำลังปฏิบัติการเพื่อค้นหาหลักฐานและการปราบปรามขบวนการโจรก่อการร้ายที่สร้างสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ ท่ามกลางสายตาของประชาชนที่อยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทั้งทางศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีที่กำลังจ้องมองการปฏิบัติการเหล่านั้นด้วยความสนใจว่า จะมีหนทางในการแก้ปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับคนในพื้นที่ได้มากน้อยเพียงใด ในขณะที่ผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างแสวงหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและความอยู่รอดของตน

สาเหตุของการก่อการร้ายใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความด้อยพัฒนาและความยากจน อิทธิพลของอุดมการณ์ทางศาสนา ความต้องการสถาปนารัฐปัตตานี อาชญากรรมจัดตั้ง การละเมิดสิทธิมนุษยชนและการเลือกปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยทางโครงสร้างทางประวัติศาสตร์และทางพฤติกรรมของบุคคล แต่สาเหตุที่สำคัญ ๆ น่าจะเกิดจากการกระทำของกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มแบ่งแยกดินแดน กลุ่มธุรกิจผิดกฎหมาย กลุ่มนักรบการเมืองและผู้นำท้องถิ่นและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งการไม่ยอมรับอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่จากข้าราชการในอดีต (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2553 อ้างถึงใน ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ, 2556) นอกจากนี้ยังเกิดจากการต่อสู้แย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย (ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์, 2550)

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ส่งผลกระทบอย่างมากต่อจำนวนผู้ประกอบการชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยพุทธ แต่ทางด้านผู้ประกอบการชาวมุสลิมกลับขยายตัวอย่างมาก สถานการณ์ที่ไม่แน่นอนทำให้การดำรงชีวิตเต็มไปด้วยความระแวงระวัง การปรับตัวเพื่อให้เกิดความปลอดภัยทั้งชีวิตและ

ทรัพย์สิน ตลอดจนการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ การกำหนดเวลา เปิด-ปิด ร้าน ให้เข้ากับสถานการณ์ การติดตั้ง กล้องวงจรปิด การหลีกเลี่ยงที่จะตั้งถังขยะหรือถังดับเพลิงไว้หน้าร้าน ไม่อนุญาตให้รถจักรยานยนต์และ รถยนต์ของคนแปลกหน้ารวมทั้งของตำรวจทหารมาจอดที่หน้าร้าน รวมไปถึงร้านข้างร้านลงทุนจ้างลูกจ้าง มาเฝ้าหน้าร้านเพื่อระวังป้องกันเหตุร้ายที่จะเกิดขึ้น และเมื่อไหร่ที่ลูกค้าชาวมุสลิมเข้ามาซื้อสินค้าในเขต ชุมชนน้อยผิดปกติ อาจสามารถคาดการณ์ได้ว่าจะมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ, 2556) รัฐบาลได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2548 และประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2548 ให้รัฐมีอำนาจพิเศษใช้ความรุนแรงเพื่อแก้ไขปัญหาความ ไม่สงบในภาคใต้ ทำให้ดินแดนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เต็มไปด้วยทหารและตำรวจ แต่ในความเป็นจริง ความไม่มั่นคงปลอดภัยของประชาชนส่วนใหญ่ก็ได้ลดน้อยลงจวบจนปัจจุบัน และยังมีหลายฝ่ายให้ ความสนใจศึกษา ไม่ว่าจะเป็นรัฐสภาทั้งในส่วนของวุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎร มีการตั้ง คณะกรรมาธิการวิสามัญศึกษาปัญหาชายแดนครั้งแล้วครั้งเล่า นอกจากนั้นยังมีงานศึกษาวิจัยมีใช้น้อยซึ่ง ผลการศึกษา มักได้รับคำตอบที่ไม่แตกต่างกันนัก ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา มักมิได้ถูกนำไปสู่การ ปฏิบัติหรือปฏิบัติอย่างผิวเผินขาดความจริงจังและจริงจัง (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2551)

อาทิตยา เทียงวงษ์ (2548) ศึกษาเรื่อง การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในชุมชนรูสะมิแล จ.ปัตตานี ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมยังมีการทำงานร่วมกันอยู่เป็นประจำ ชาวไทยพุทธจะมีการประชุม ร่วมกันค่อนข้างมากกว่าชาวไทยมุสลิม มีการไปมาหาสู่กันบ้าง แต่ในส่วนของการทำงานร่วมกันที่ต่าง ๆ การทำกิจกรรมในพื้นที่ และการพบปะหรือกับผู้นำชุมชนต่างศาสนา รวมถึงการแก้ปัญหาหรือดำเนิน นโยบายต่าง ๆ และการทำงานร่วมกันกับกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน ชาวไทยพุทธระบุเข้าร่วมใน ระดับต่ำกว่า ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมยังมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่พอสมควร สำหรับ ปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารได้แก่ การไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาของคู่สื่อสารต่างศาสนา และการไม่เข้าใจวัฒนธรรมของอีกฝ่าย หรือเข้าใจผิด คนศาสนาเดียวกันมีการรวมกลุ่มกันมากกว่าคนต่าง ศาสนา ชาวไทยพุทธรับรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนสองศาสนาในระหว่างวิกฤตการณ์อยู่ในสภาวะที่ แย่ลงมาก ในขณะที่ชาวไทยมุสลิมรับรู้ว่ายู่ในสภาวะปกติมากที่สุด

รชฎ จันทรทอง (2550) ศึกษาเรื่อง แนวทางแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธีในกรณีปัญหาความ ไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ตามแนวทางสมานฉันท์ พบว่า ปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้เกิดจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่ ปัญหาที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกับพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ เช่น ความยากจน ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ ความไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ

ความบกพร่องทางด้านกระบวนการยุติธรรม ยาเสพติด และปัญหาที่เกิดจากประวัติศาสตร์ ศาสนา ภาษา ประเพณี และวัฒนธรรมของพื้นที่ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งกลุ่มก่อความไม่สงบได้ใช้เหตุผลดังกล่าว เป็นข้ออ้างและหาแนวร่วมก่อความรุนแรงขึ้นในพื้นที่เพื่อต่อต้านอำนาจรัฐและแสวงหาผลประโยชน์ตาม เป้าหมายของแต่ละกลุ่ม และเห็นว่าการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธีตามแนวทางสมานฉันท์ของ คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) น่าจะเป็นแนวทางที่มีความเป็นไปได้ในทาง ปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ไปสู่ความสำเร็จโดยรวมได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะแนวทางไขปัญหา (รชฎ จันทรทอง, 2550)

- 1) การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แนวทางนโยบายจะประสบความสำเร็จได้ ขึ้นอยู่กับการ บริหารจัดการ และความเป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างของนายกรัฐมนตรี
- 2) ควรเร่งรณรงค์ต่อสังคมให้เกิดความตระหนัก เห็นคุณค่าของสังคมที่มีความแตกต่าง ของเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งยอมรับความแตกต่างของสังคมร่วมกัน
- 3) เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นการเปิด โอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจของคณบดีในพื้นที่ กำหนดนโยบาย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่
- 4) เน้นกระบวนการที่จะทำให้ประชาชนในพื้นที่และในประเทศ ได้เล็งเห็นถึง ความสำคัญ ความจำเป็น และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการใช้แนวทางสันติวิธีในการแก้ปัญหา ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการยอมรับของสังคมมากขึ้น และก่อให้เกิดความร่วมมือของสังคมต่อแนวทางดังกล่าว ทำให้ การแก้ปัญหามีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการศึกษาบริบทพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงสรุปได้ว่า พื้นที่แห่งนี้ มีเอกลักษณ์ในด้านความหลากหลายของสังคม หรือที่เรียกว่าดินแดนแห่งพหุวัฒนธรรม ทั้งทางด้าน เชื้อชาติ ศาสนา และภาษา จากเดิมที่เป็นดินแดนอันน่าอยู่อาศัย แม้อยู่บนพื้นฐานของความแตกต่าง แต่ผู้คนก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข จนกระทั่งสถานการณ์ความไม่สงบเข้ามาทำให้ชีวิตและ ความเป็นอยู่ของผู้คนเปลี่ยนแปลงไป ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม เกิดความหวาดระแวงไม่ไว้ใจกัน ใน กลุ่มคนต่างศาสนา แม้มีหน่วยงาน หรืองานวิจัยต่าง ๆ ได้ศึกษาและหาหนทางแก้ไข แต่ก็ไม่มีทีท่าว่า ปัญหาเหล่านั้นจะจบลงได้เมื่อใด มีเพียงศาสนาเท่านั้นที่พอจะเป็นที่พึ่งทางใจให้กับพวกเขาได้ แต่ สถานการณ์ความไม่สงบก็ยังส่งผลกระทบต่อการศึกษาของคณาจารย์ในพื้นที่ โดยเฉพาะชาวไทยพุทธ และพระสงฆ์ รวมถึงผู้ปฏิบัติศีลธรรมปณฺธิกสุตฺร ซึ่งเป็นสมาชิกของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (SGT) เดิมทีชาวพุทธกลุ่มนี้มีสมาชิกราวหนึ่งพันครอบครัว จนกระทั่งภายหลังเหตุการณ์ปล้นปืนที่อำเภอเจาะ ไร่ร้อง จังหวัดราชบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2547 ความกลัวทำให้สมาชิกยังมีความเข้มแข็งในการปฏิบัติศรัทธา

และพยายามเผยแพร่หลักคำสอนนี้ไปสู่สมาชิกในพื้นที่มากขึ้น เพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้ข้ามพ้นจากความทุกข์ และสร้างความมั่นใจในการดำเนินชีวิต นับแต่นั้นมาจำนวนสมาชิกจึงเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก จนกระทั่งปัจจุบันมีสมาชิกในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ราวห้าพันครอบครัว (บารมี มั่นคงธรรม, 2557) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตและการเผยแพร่ธรรมของคนในกลุ่มศาสนานี้ ในบริบทของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประชาชนต้องต่อสู้ในการดำเนินชีวิตมากกว่าในพื้นที่อื่น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มศาสนิกชน ทั้งในและนอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงแนวทางการเผยแพร่หลักธรรมคำสอน เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังงานวิจัยของ แสงจิต จรรย์พรพงศ์ (2550) ศึกษาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญาของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส พบว่า ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 46 – 60 ปี มีระยะเวลาการปฏิบัติธรรม 10 ปี ขึ้นไป ฝ่ายในระบบการเกือบครึ่งหนึ่งเป็นผู้ใหญ่หญิง ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมที่ถูกต้อง มีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้นำในองค์กร ลักษณะกลุ่มของผู้ปฏิบัติธรรม และมีความใกล้ชิดในศาสนาในภาพรวมระดับมาก มีคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญาในภาพรวมและทุกด้านในระดับมาก ได้แก่ 1) ด้านการปฏิบัติชีวิตมโนชัย 2) ด้านการมีทรัพย์สินสมบัติของจิตใจ 3) ด้านการบรรลุวิสัยทัศน์แห่งมนุษยนิยม 4) ด้านการได้รับบุญกุศล และ 5) ด้านการเปลี่ยนกิเลสเป็นโพธิญาณ (ตามลำดับจากมากไปหาน้อย) โดยปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญาได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ฝ่ายในระบบการ 4 ฝ่าย (ฝ่ายผู้ใหญ่ชาย ฝ่ายผู้ใหญ่หญิง ฝ่ายยุวชนชาย และฝ่ายยุวชนหญิง) ระยะเวลาการปฏิบัติธรรม บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมที่ถูกต้อง บทบาทของผู้นำในองค์กร ลักษณะกลุ่มของผู้ปฏิบัติธรรม และความใกล้ชิดศาสนา ส่วนงานวิจัยของพระทรงเกียรติ ศรีจันทร์ (2552) ศึกษาวิถีชีวิตชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาชาวพุทธในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เกิดขึ้นมานานหลายยุคหลายสมัย ปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน ละเอียดอ่อน เนื่องจากมีความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ประเพณีวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และความแตกต่างอื่น ๆ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ผลกระทบโดยทั่วไป ทำให้เกิดความหวาดระแวงกันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เกิดช่องว่างทางสังคม ทำให้ผู้ไม่ประสงค์ดีใช้เป็นแนวทางก่อความไม่สงบตามมา ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม ชาวบ้านต้องอยู่

อย่างอดทนและไม่ประมาท ส่งผลต่อการประกอบอาชีพทำให้ยากจนลง และยังถูกกดขี่ข่มเหงรังแกจากผู้มีอิทธิพลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้เกิดอุดมการณ์แบ่งแยกดินแดน 2) ผลกระทบต่อการปฏิบัติศาสนกิจของชาวพุทธในวันสำคัญต่าง ๆ บางพื้นที่มีผู้มีจิตศรัทธาไปร่วมกิจกรรมน้อยลง มีการปรับเปลี่ยนเวลาในการประกอบพิธีกรรม ส่วนในด้านความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ยังคงมั่นคงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 3) ผลกระทบด้านศาสนบุคคลทำให้พระภิกษุ สามเณร นักเรียนมีจำนวนลดลงอย่างมาก การอุปสมบท บรรพชา บวชเณร มีจำนวนน้อยลงอย่างต่อเนื่อง แต่ชาวบ้านยังคงดูแลเอาใจใส่ดูแลพระที่อยู่ภายในวัด เพื่อให้ท่านอยู่เป็นขวัญและกำลังใจและเป็นศูนย์รวมศรัทธาของชาวพุทธให้นานและดีที่สุด ส่วนการเปลี่ยนแปลงศาสนาในปัจจุบันไม่ค่อยมี 4) ผลกระทบด้านศาสนวัตถุ เกือบทุกวัดมีความพร้อมทางด้านศาสนวัตถุอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องสร้างเพิ่ม มีการทำบุญบริจาคกันตามปกติ 5) ผลกระทบด้านศาสนธรรม ชาวบ้านยังมีการปฏิบัติศาสนธรรมร่วมกับพระสงฆ์ที่วัดประจำหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องตามความเหมาะสม เพราะการปฏิบัติธรรมสามารถช่วยให้จิตใจสงบ มีแรงจูงใจและกำลังใจในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังมีการปฏิบัติที่บ้านได้แก่ ฟังธรรมจากวิทยุ เทป ซีดี

จากผลการศึกษาข้างต้นสะท้อนภาพการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ที่ดำรงชีวิตท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบ ในขณะที่ผลการศึกษาของแสงจิต จรรย์พรพงศ์ แสดงถึงคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺธิริกสูตรทางด้านสติปัญญาในภาพรวมและทุกด้านซึ่งพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยยังไม่ได้ศึกษาถึงผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ แต่เมื่อมาดูผลการศึกษาของพระทรงเกียรติ ศรีจันทร์ แล้ว พบว่าสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลต่อการดำเนินชีวิตชาวไทยพุทธ ทั้งในด้านการดำเนินชีวิตทั่วไป ด้านการปฏิบัติศาสนกิจ และด้านศาสนบุคคล

วิทวัส ช่างคร (2553) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธหลังเหตุความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 – พ.ศ. 2554 ศึกษากรณี หมู่ 4 ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า ระบบครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีการสื่อสารกันด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารมากขึ้น การวางแผนครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูบุตรไม่มีผลกระทบ, ระบบเศรษฐกิจ อาชีพที่มีผลกระทบขึ้นอยู่กับสถานที่ทำงานอยู่ในพื้นที่อันตรายหรือต้องผ่านเส้นทางอันตราย และเป็นอาชีพที่จำเป็นต้องเดินทางไปในที่ต่าง ๆ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ คือ ผลผลิตที่เก็บไว้ไม่ได้นานเป็นผลผลิตที่ไม่สามารถแปรรูปหรือไม่นิยมนำไปแปรรูป และเป็นผลผลิตที่ออกตามฤดูกาล การกักขังหนี้สินมีผลกระทบในช่วงแรก, ระบบการเมืองการปกครอง กลุ่มเกี่ยวกับความมั่นคงมีการปฏิบัติงานที่เข้มข้นขึ้น มีการประสานงานและความร่วมมือกับหน่วยงานด้านความมั่นคงจากส่วนกลางมากกว่าเดิม และเจ้าหน้าที่ระดับสูงด้านความมั่นคงลงพื้นที่มากขึ้น, ระบบการศึกษา ไม่เต็ม

ประสิทธิภาพ และลดการทัศนศึกษา, ระบบศาสนาและความเชื่อ มีผลกระทบกับพิธีกรรมที่จัดในช่วงเวลากลางคืน คือ เริ่มพิธีเร็วขึ้น พิธีกรรมที่มีงานเลี้ยงงานเลี้ยงจบเร็วหรือลดเวลา พระสงฆ์ระมัดระวังในการรับกิจนิมนต์, ระบบการสื่อสารและการคมนาคม ชาวบ้านสื่อสารระหว่างกันมากขึ้น และเดินทางออกนอกพื้นที่โดยเฉพาะเวลากลางคืนเท่าที่จำเป็น การไปรษณีย์ไม่มีผลกระทบ, ระบบการนันทนาการ งานแสดงสัญจรมีลดน้อยลง มักเป็นงานแสดงขนาดเล็ก งานรื่นเริงประจำปีงด และชาวบ้านลดการนันทนาการภายนอกเคหะสถาน โดยเฉพาะภายนอกตำบลในเวลากลางคืน, ระบบศิลปะ และระบบการแพทย์และสาธารณสุข ไม่มีผลกระทบ

เห็นได้ว่าสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของชาวไทยพุทธทำให้พวกเขาต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในหลาย ๆ ด้าน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ พิชามณัฐ จิระกาญจน์ (2555) ที่ได้ศึกษาวิธีการดำเนินชีวิตของชาวไทยพุทธท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในเขตพื้นที่ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี พบว่า สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลต่อความรู้สึกในการดำเนินชีวิตประจำวัน กล่าวคือ ทำให้ชาวไทยพุทธเกิดความหวาดกลัว หวาดระแวงต่อภัยอันตรายต่าง ๆ ความรู้สึกเหล่านี้เป็นเหตุให้เกิดการปรับตัวทางสังคม ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ด้านความปลอดภัย การเดินทางในแต่ละวันต้องมีการเปลี่ยนเส้นทาง หรือเปลี่ยนเวลาไม่ให้ซ้ำกัน การปิดประตูหน้าบ้านเร็วขึ้น ปรับเปลี่ยนเวลาในการเปิดปิดร้านค้า สงสรรค์กับกลุ่มเพื่อนน้อยลง จัดงานเลี้ยงในตอนกลางวันแทนกลางคืน การสวดพระอภิธรรมในงานอวมงคลจะสวดในตอนเย็นแทนตอนค่ำ ชาวบ้านช่วยกันสอดส่องระวังดูแลความปลอดภัยซึ่งกันและกัน การปรับตัวด้านสังคมซึ่งมีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม คนไทยพุทธมีการปรับตัวด้านการใช้ภาษา เนื่องจากคนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายมลายู มีการใช้ภาษามลายูในการสื่อสารระหว่างกัน ชาวไทยพุทธจึงต้องปรับตัวโดยการเรียนรู้ภาษามลายูจากบุคคลรอบข้าง และการที่คนไทยพุทธจะสามารถฟัง พูดหรือเข้าใจภาษามลายูได้นั้นต้องใช้เวลา นายจ้างที่เป็นคนไทยต้องจ้างลูกจ้างที่เป็นชาวไทยมุสลิมมาขายของหน้าร้าน เพื่อจะได้ลูกค้าชาวไทยมุสลิมด้วย ด้านความเชื่อ ประเพณี และความศรัทธาทางด้านพุทธศาสนา ยังคงดำรงอยู่อย่างเหนียวแน่น แต่มีการปรับเปลี่ยนเวลาในการจัดกิจกรรมด้านศาสนพิธีให้อยู่ในตอนกลางวันที่มีแสงสว่างเพียงพอ เพื่อความปลอดภัยของผู้ร่วมกิจกรรม สำหรับในด้านการศึกษานั้น สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนน้อยลง เนื่องจากต้องมีการปรับเปลี่ยนเวลาให้กระชับ มีการเลิกเรียนเร็วขึ้น ทำให้มีเวลาสอนไม่เพียงพอ ผู้ปกครองมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากการ รับ-ส่ง บุตรหลาน และนักเรียนชาวไทยมุสลิมจะมีโอกาสในการรับทุนการศึกษามากกว่าชาวไทยพุทธ เป็นเหตุให้เด็กนักเรียนชาวไทยพุทธไม่มีแรงจูงใจในการทำเรื่องขอรับทุน การศึกษาเปรียบเทียบกับอดีต ปัจจุบัน ของวัฒนธรรมไทยพุทธ พบว่า วัฒนธรรมไทยพุทธครั้งอดีตมีรูปแบบพิธีกรรมที่สอดคล้องและคล้ายคลึงกับพื้นที่อื่น ๆ คือ จะมีพระภิกษุออกเดินบิณฑบาตตาม

บ้านเรือน โดยมีเด็กวัดเป็นคนเดินตามหลัง การจัดพิธีกรรมทางศาสนาในวันมาฆบูชา วันออกพรรษา เช่น การเวียนเทียน จะมีการจัดพิธีกรรมในตอนกลางคืน เป็นต้น แต่ในปัจจุบัน มีการปรับเปลี่ยนไปการออกเดินบิณฑบาตของพระภิกษุ จะมีการจัดวางพื้นที่สำหรับการบิณฑบาตเฉพาะจุดหรือพื้นที่ตามหน่วยงานทางราชการได้จัดให้ หรือมีการทำบุญ ตักบาตร เฉพาะในพื้นที่วัดเท่านั้น และปัจจุบันการออกเดินทางบิณฑบาตของพระภิกษุจากที่มีเด็กวัดคอยเดินตามเปลี่ยนเป็นกลุ่มของทหาร หรือตำรวจ ที่เข้ามาทำหน้าที่แทน

จากผลการศึกษาข้างต้นภายใต้สถานการณ์เดียวกัน ในขณะที่แสงจิต จรรย์พรพงศ์ นำเสนอพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตรในทุก ๆ ด้าน แต่งานวิจัยอื่น ๆ กลับมุ่งนำเสนอถึงผลกระทบและการปรับตัวในการดำเนินชีวิต แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือชาวไทยพุทธทั้งสองกลุ่มยังคงมีความยึดมั่นในความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิต เพียงแต่กลุ่มผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตรอาจมีวิถีและแนวคิดการดำเนินชีวิตที่แตกต่างออกไป อีกทั้งผู้ปฏิบัติธรรมกลุ่มนี้เป็นสมาชิกขององค์กรทางพระพุทธศาสนาของประชาชนที่มีต้นกำเนิดจากประเทศญี่ปุ่น การที่หลักธรรมนี้ถูกเผยแพร่ไปทั่วโลกจึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงการเผยแพร่หลักธรรมนี้สู่ประชาชนในพื้นที่นี้เป็นอีกประเด็นหนึ่ง จึงได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ธรรมเพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ในการศึกษา ดังนี้

วุฒิกกรณ วุฑฒิกกรณ (พรมพิมพ์) (2548) ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชวรมุณี (ประยูร ธมฺมจิตโต) พบว่า เนื้อหาพุทธธรรมของพระราชวรมุณีมีจุดเด่นคือ มีเนื้อเรื่องบรรยายธรรมเป็นลำดับขั้น เป็นขั้นตอน แต่ละประเด็นจะมีความรู้ใหม่ ๆ ให้ขบคิดอยู่เสมอ โดยใช้ภาษาร่วมสมัย ฟังเข้าใจง่าย อธิบายพุทธธรรมให้ลุ่มลึก ชัดเจน เนื้อหาของพุทธธรรมที่นำเสนอแบ่งได้ 4 ประเภทคือ 1) เนื้อหาประเภทพัฒนาจิตใจเพื่อชีวิตที่ดีงาม 2) เนื้อหาประเภทบูรณาการและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) เนื้อหาประเภทพระธรรมเทศนา และ 4) เนื้อหาประเภทวิชาการ และจากการวิจัยหนังสือและผลงานของพระราชวรมุณี จำนวน 42 เรื่อง พบว่า ท่านมีเทคนิคและวิธีการเผยแพร่หรือนำเสนอพุทธธรรมที่เด่นชัด 6 วิธี คือ 1) การนำเสนอโดยการยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบ 2) นำเสนอโดยวิธีการยกอุปมาเปรียบเทียบ 3) นำเสนอโดยวิธีการยกพุทธศาสนสุภาษิต ปรัชญา คำคม โคลง บทประพันธ์ และบทกลอน 4) นำเสนอโดยวิธีการพูดเชื่อมโยงเรื่องราวหรือเหตุการณ์สถานการณ์ต่าง ๆ 5) นำเสนอโดยวิธีการยกบุคคลตัวอย่างประกอบการบรรยาย และ 6) นำเสนอโดยวิธีการแทรกด้วยเรื่องที่ทำให้เกิดอารมณ์ขัน ผลการสำรวจทัศนคติของพระภิกษุสามเณรทั้งสองกลุ่มเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อบุคลิกลักษณะ เนื้อหาพุทธธรรม และเทคนิควิธีการเผยแพร่พุทธธรรม และมีความพอใจระดับดีมากต่อการเผยแพร่ธรรมของพระราชวรมุณี ในปัจจุบันหนังสือที่อ่านมากกว่าครึ่งของทั้งสองกลุ่มคือ เรื่องปลูกปลูกใจ

ในยามวิกฤติ และพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ และมีข้อเสนอแนะให้พระราชวรมุณีนำเสนอพุทธธรรมไปสู่สาธารณชนผ่านสื่อต่าง ๆ ให้อยู่และมากกว่าปัจจุบันนี้

ผลการศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงสาระในการเผยแผ่ธรรม ได้แก่ ตัวผู้เผยแผ่ธรรม ในที่นี้คือ พระราชวรมุณี (ประยูร ธมมจิตโต) หลักธรรมหรือเนื้อเรื่องที่เผยแผ่ เทคนิควิธีการในการเผยแผ่ หลักธรรม สื่อหรือช่องทางในการเผยแผ่ธรรม และผู้รับธรรม นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ ศักดิ์พิชิต ฐานสิทธ (ชัยดี) (2549) ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปดี (วีระ ภาทจารี) พบว่า ท่านได้เผยแผ่บทบาทภาระงานกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ประการ ได้แก่ บทบาทการปกครอง บทบาทศาสนศึกษา บทบาทสาธารณูปการ บทบาทการศึกษาสงเคราะห์ บทบาทสาธารณสงเคราะห์ และบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรม นอกจากนี้ท่านยังมีรูปแบบและแนวทางการเผยแผ่พุทธธรรมที่ดำเนินตามพุทธวิธีการสื่อสาร วิธีการเผยแผ่ของพระสาวก และมีการนำหลักการสื่อสารตามหลักนิเทศศาสตร์เข้ามาช่วยในการเผยแผ่พุทธธรรม รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) รูปแบบใช้สื่อบุคคล ได้แก่ ตัวท่านเองในฐานะผู้ส่งสาร โดยนำเสนอพระธรรม 5 วิธี คือ การนำเสนอโดยตรง นำเสนอโดยการเปรียบเทียบ อุปมา อุปมัย นำเสนอโดยใช้ตัวอย่าง นำเสนอโดยเชื่อมโยงกับสถานการณ์ และนำเสนอโดยวิธีการยกพุทธศาสนสุภาษิต คำคม โคลง คำกลอนประกอบ 2) รูปแบบการใช้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ และ 3) รูปแบบการใช้สื่อเฉพาะกิจ เช่น การสร้างวัดดงมดล บทความ แลบบันเทิงเสียง สำหรับแนวทางการเผยแผ่พุทธธรรม มีทั้งเชิงรุกและเชิงรับ เชิงรุก ได้แก่ โครงการเปิดพระอารามภาคกลางคืน โครงการเรายกวัดมาไว้ที่เซเว่นๆ โครงการยกวัดไปไว้ที่ตลาด โครงการร่มโพธิ์ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แบบบูรณาการ การท่องเที่ยวเชิงพุทธ การส่งเสริมบุคคลากรในการเผยแผ่พุทธธรรมทางวิทยุ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และการเผยแผ่ในต่างประเทศ ส่วนการเผยแผ่เชิงรับ ได้แก่ โครงการอบรมพระนวกะตลอดปี การจัดตั้งศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาวัดสุทัศน์เทพวราราม และท่านยังมีแนวทางการเผยแผ่พุทธธรรมด้วยการใช้สำนวนภาษา 2 แนวทาง ได้แก่ 1) การใช้ถ้อยคำที่มีลักษณะเข้าใจง่าย ใช้คำสัพยอก ซึ่งมีลักษณะเป็นการคุ้นเคยและสร้างความสนใจ การใช้คำภาษาบาลี โดยแปลความหมายให้ด้วย และใช้คำหรือภาษาร่วมสมัยในการสื่อสาร 2) การใช้ภาพพจน์ ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การใช้ภาพพจน์อุปมา และการใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน การเผยแผ่ธรรมของพระวิสุทธาธิปดี (วีระ ภาทจารี) เป็นการเผยแผ่ธรรมจากพระสงฆ์สู่พระสงฆ์ โดยใช้พุทธวิธีการสื่อสาร วิธีการเผยแผ่ของพระสาวก และมีการนำหลักการสื่อสารตามหลักนิเทศศาสตร์มาใช้ รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) รูปแบบใช้สื่อบุคคลในฐานะผู้ส่งสาร 2) รูปแบบการใช้สื่อมวลชน และ 3) รูปแบบการใช้สื่อเฉพาะกิจ ทั้งนี้ เนื้อหาของหลักธรรมและรูปแบบของการนำเสนอควรตรงกับความต้องการของผู้รับการเผยแผ่

วรจักร ฉันทชาโต (มุ่งเกี่ยวกลาง) (2550) ศึกษาบทบาทและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชสังวรญาณ (พุทธญาณิโย) พบว่า 1. การเผยแผ่ศาสนาของสงฆ์ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงแสดงยึดหลักประโยชน์ 3 ประการคือ 1) ทิษฐิธัมมิกัตถประโยชน์ในชาตินี้ 2) สัมปรายิกัตถประโยชน์ในชาติหน้า 3) ปรมัตถประโยชน์ ประโยชน์อย่างยิ่ง โดยมีวิธีการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าจำแนกได้ 4 ประการ คือ 1) การสอนแบบสากัจฉา หรือสนทนา เพื่อให้เกิดความเข้าใจธรรมะและความเลื่อมใสศรัทธา 2) การสอนแบบบรรยาย ทรงใช้ที่ประชุมใหญ่ในการแสดงธรรมประจำวัน 3) การสอนแบบตอบปัญหา 4) การสอนแบบวางกฎข้อบังคับ ใช้วิธีการกำหนดหลักเกณฑ์กฎและข้อบังคับให้พระสาวกหรือสงฆ์ยึดถือปฏิบัติด้วยความเห็นชอบพร้อมกันเพื่อความสงบสุขแห่งหมู่คณะ 2. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ญาณิโย) จะเน้นการสอนในเรื่องการเจริญสติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักของพระพุทธศาสนา คือ หลักสติปัฏฐาน 4 คือ การพิจารณากาย เวทนา จิต และธรรม นอกจากนั้นท่านยังเน้นสอนหลักการทำสติตามรู้ความคิดให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันคือ ให้สามารถทำสติตามรู้การยืน เดิน นั่ง นอน รับประทานอาหาร ดื่ม ทำ พูด คิด เป็นการฝึกสติสมาธิได้ทุกอิริยาบถ ท่านมีรูปแบบการเผยแผ่หลายวิธี เช่น การบรรยายธรรม การสนทนา การถามและตอบปัญหาธรรมะ เทปและแผ่นซีดี หนังสือธรรมะ ชื่อ “ฐานียปูชา” 3. วิธีประยุกต์หลักธรรมมาใช้ในการสอนของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ญาณิโย) การปฏิบัติพระกรรมฐาน ผู้เข้าปฏิบัติจะต้องเข้าถึงพระรัตนตรัย ทำใจและกายให้สงบ มีความบริสุทธิ์โดยอาศัยหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นที่ตั้ง จากนั้นจึงสอนวิธีปฏิบัติเน้นการฝึกสติเป็นสำคัญ ในฐานะผู้เผยแผ่ธรรม พระราชสังวรญาณ (พุทธ ญาณิโย) เป็นนักเผยแผ่ที่เต็มเปี่ยมด้วยศรัทธาที่มั่นคงในพระพุทธศาสนาและมีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ต่องานเผยแผ่พุทธธรรม เป็นแบบอย่างให้พระนักเผยแผ่รุ่นหลังได้ดำเนินรอยตาม

ผลการศึกษาข้างต้น ทำให้รู้ว่าการเผยแผ่ศาสนาของสงฆ์ในสมัยพุทธกาลก็เพื่อประโยชน์ในชาตินี้ ประโยชน์ในชาติหน้า ประโยชน์อย่างยิ่ง ในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการเผยแผ่ธรรมก็เพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของเพื่อนมนุษย์ การเผยแผ่ธรรมของพระราชสังวรญาณ (พุทธญาณิโย) เน้นการเจริญสติและใช้วิธีการสอนตามแบบอย่างของพระพุทธเจ้า ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนา การถามและตอบปัญหาธรรมะ และใช้เทป แผ่นซีดี และหนังสือ เป็นสื่อในการถ่ายทอดธรรมะ ซึ่งสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการเผยแผ่ธรรม ซึ่งในยุคปัจจุบันมีนักเผยแผ่ธรรมทั้งที่อยู่ในสถานะของพระสงฆ์ และฆราวาส ดังงานวิจัยของเกลียวพร พุทธิภิภูวณ (2551) ศึกษาเรื่องการเผยแผ่ธรรมะในสังคมไทยร่วมสมัยศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมของ ว.วชิรเมธีและดังตฤณ พบว่า วรรณกรรมของ ว.วชิรเมธีและดังตฤณ มีทั้งความเหมือนและแตกต่างกันในด้านสารัตถธรรมและเทคนิคการสอน โดยสารัตถธรรมมีทั้งสัจธรรมและจริยธรรม รวมทั้งสอนในเรื่องทาน ศีล และภาวนา เพื่อบรรลุประโยชน์ในชั้นต่าง ๆ คือ ทิษฐิธัมมิกัตถุ สัมปรายิกัตถุ และ

ปรมาตมะ (ประโยชน์ในชาตินี้ ประโยชน์ในชาติหน้า และประโยชน์อย่างยิ่ง) เหมือนกัน แต่ ว.วชิรเมธีให้ความสำคัญกับธรรมปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อทวิภูมิธัมมิกัตถะและสัมปรายิกัตถะมากกว่า ในขณะที่ตั้งตฤณให้ความสำคัญกับธรรมปฏิบัติเพื่อการบรรลุประโยชน์ 3 ชั้น ส่วนในด้านเทคนิคการสอน ผู้เขียนทั้งสองท่านต่างใช้ลีลาการสอนที่สอดคล้องกับพุทธลีลา ได้แก่ สันทัสสนา เพื่ออธิบายให้เกิดความกระจ่าง ลีลาสมาทปนา เพื่อจูงใจให้ยอมรับไปปฏิบัติ ลีลาสมุตเตชนา เพื่อปลุกใจให้กระตือรือร้นในการปฏิบัติ และลีลาสัมปังกัสสนา เพื่อปลอบประโลมใจให้ปฏิบัติตามด้วยความเข้มแข็งเบิกบาน ทั้งนี้ ตั้งตฤณ มีจุดเด่นในการใช้ลีลาสันทัสสนา อธิบายความ สอนให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ แม้ในเรื่องที่ยากและลึกซึ้ง หรือไม่อาจพิสูจน์ด้วยตาเปล่า ได้แก่ กฎแห่งกรรม และการภาวนา ส่วน ว.วชิรเมธีมีจุดเด่นในการใช้ลีลาสัมปังกัสสนา สร้างความเพลิดเพลินในการสอน ทำให้ผู้ฟังไม่รู้สึกรำคาญใจได้รับความเบิกบานในการศึกษาธรรมะได้เป็นอย่างดี

จะเห็นได้ว่า ทั้ง ว.วชิรเมธีและ ตั้งตฤณ ต่างก็นำสารัตถธรรม หรือเนื้อหาและเทคนิคการสอน ตามแนวทางของพระพุทธเจ้ามาใช้ในการเผยแผ่ธรรม เพียงแต่อาจมุ่งประโยชน์ที่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะนักเผยแผ่ทั้งสองท่านอยู่ในคนละสถานะ คือในสถานะของสงฆ์และในสถานะของฆราวาส เพียงแต่โดยส่วนใหญ่หรือนับตั้งแต่สมัยพุทธกาลเป็นต้นมา พระสงฆ์หรือพระสาวกคือผู้ที่เป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าในฐานะผู้เผยแผ่คำสอนเพื่อประโยชน์สุขของคนหมู่มาก จึงไม่แปลกที่ในปัจจุบันประเทศไทย มีงานวิจัยด้านการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์ปรากฏขึ้นมากมาย ดังงานวิจัยของ โอภาสธรรมภิกขุ (2554) ศึกษาหลักและวิธีการเผยแผ่ธรรมของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุโท) พบว่า ในครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่แบบประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ทางสังคม จารีต ประเพณีแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันมากมาย เช่น ทรงใช้อุบายในการเลือกบุคคล รोजังหะหรือโอกาส เป็นต้น เพื่อความสุขแก่สิ่งมีชีวิตทั้งหลาย เพื่อความสุขแก่คนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก พระพุทธเจ้าทรงมีพระสงฆ์สาวกเป็นกำลังหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์สาวกส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติสมควร และยึดมั่นในคุณธรรมของผู้แสดงธรรม จึงสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างแพร่หลายจนถึงยุคสมัยปัจจุบัน โดยหลักและวิธีการเผยแผ่ธรรมของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุโท) ท่านเป็นพระเถรอาจารย์ที่เป็นปูชนียสงฆ์แห่งคณะสงฆ์และประชาชนชาวจังหวัดสุรินทร์ มีคุณสมบัติครบถ้วนของความเป็นนักเผยแผ่พุทธธรรม มีความรู้ลึกซึ้งในสิ่งที่สอน ใช้รูปแบบและแนวทางการสอนให้ประจักษ์ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี แนะนำสั่งสอนให้ผู้อื่นมีความรู้คู่คุณธรรม ปฏิบัติหน้าที่ของสงฆ์ในการอนุเคราะห์ประชาชนไม่ให้ทำความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันดีงาม ได้สนองบทบาทกิจการคณะสงฆ์ทั้งการปกครอง การศาสนการศึกษา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะของการประยุกต์ให้สอดคล้องวิทยาการ

สมัยใหม่ นำเสนอแบบวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังได้รู้ถึงหลักคำสอนที่ทางพระพุทธศาสนา มุมมองที่แตกต่างผ่านออกมาในลักษณะการแสดงธรรมเทศนา และการกล่าวสัมโมทนียกถา ในลักษณะที่จะฉลองศรัทธาเจ้าภาพ และให้กำลังใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ให้มีกำลังใจในการประกอบศาสนกิจที่สมบูรณ์ต่อไป การวิเคราะห์หลักและการเผยแผ่ธรรม พบว่าท่านมีรูปแบบและแนวทางในการนำเสนอพุทธธรรมที่ทำให้ผู้ฟังมีความรู้ความเข้าใจ มีมุมมองให้แง่คิด สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ โดยการยกอุทาหรณ์ การเล่านิทานประกอบ การเปรียบเทียบ ด้วยข้ออุปมาอุปมัย การใช้วิธียกตัวอย่าง บุคคล การใช้วิธีการแทรกเรื่องทำให้มีอารมณ์ขัน และการใช้ภาษาง่าย ๆ เหมาะสมกับผู้ฟังนำมาเสนอ ซึ่งเป็นรูปแบบและแนวทางที่ใช้จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของท่าน จึงเป็นการเผยแผ่พุทธธรรมที่สอดคล้องกับพุทธวิธีในการสอนอย่างแท้จริง ผลเด่นชัดของการศึกษาข้างต้น คือ ด้านคุณสมบัติของการเป็นนักเผยแผ่ธรรม ได้แก่ ความเป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติสมควร และยึดมั่นในคุณธรรมของผู้สอน ความรู้อย่างลึกซึ้งในเรื่องที่สอน รูปแบบแนวทางการสอน อนุเคราะห์ประชาชนให้ตั้งอยู่ในความดี ประยุกต์การสอนให้สอดคล้องกับวิทยาการสมัยใหม่ เป็นต้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตและการเผยแผ่สังฆธรรมปุนทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้นำหลักคำสอนของพระนิชิเร็นไดโชนิน พระสงฆ์ชาวญี่ปุ่นมาใช้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ในขณะที่ผลการศึกษาของนักวิจัยส่วนใหญ่ สะท้อนถึงผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของชาวไทยพุทธในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการดำเนินชีวิตทั่วไป ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการศึกษา และด้านการอยู่ร่วมกับสังคม เป็นต้น และจากการที่พื้นที่แห่งนี้เป็นดินแดนแห่งพหุวัฒนธรรม ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ชาวไทยพุทธนับเป็นชนกลุ่มน้อยเท่านั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงการเผยแผ่หลักธรรมนี้ในพื้นที่ ตามแนวทางการเผยแผ่ธรรมที่ได้ศึกษาข้างต้น ซึ่งพอสรุปได้ว่าประกอบไปด้วย หลักธรรม ผู้เผยแผ่ธรรม เทคนิคและวิธีการเผยแผ่ธรรม และผู้รับการเผยแผ่ธรรม เพื่อที่ผลการศึกษาอาจเป็นประโยชน์หรือแนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชนทั่วไป และเกิดความเข้าใจในการเผยแผ่หลักธรรมของอีกกลุ่มศาสนาหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันได้แผ่ขยายไปทั่วโลกโดยองค์การทางพระพุทธศาสนาของประชาชนที่มีต้นกำเนิดมาจากประเทศญี่ปุ่น ว่ามีแนวทางในการเผยแผ่หลักธรรมนี้ให้กว้างไกลได้เช่นไรในยุคปัจจุบัน

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตและการเผยแพร่ของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research method) โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้ 1) การเลือกพื้นที่ที่ศึกษาและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล 3) การบันทึกข้อมูล 4) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และ 5) การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเลือกพื้นที่ที่ศึกษาและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การศึกษารครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกในแต่ละจังหวัด ได้แก่ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และ อำเภอสุไหง-โกลก จังหวัดนราธิวาส

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) คือ สมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (SGT) ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีเจาะจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกของสมาคมฯ มาเป็นเวลานานน้อยกว่า 2 ปี มีความเชื่อ ความรู้ และปฏิบัติตามคำสอนในสัทธรรมปุณฑริกสูตร และได้รับมอบหมายหน้าที่จากสมาคมฯ ได้แก่ ผู้นำระดับรวมภาค, ผู้นำระดับภาค, ผู้นำระดับเขต, ผู้นำระดับตำบล, ผู้นำระดับหมู่ และสมาชิกทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายผู้ใหญ่หญิง, ฝ่ายผู้ใหญ่ชาย, ฝ่ายยุวชนหญิง และฝ่ายยุวชนชาย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวและเพื่อนบ้านของผู้ปฏิบัติธรรมที่ได้รับการชักชวนแนะนำธรรมแล้วแต่ยังไม่ได้เข้ามาปฏิบัติธรรม จำนวน 10 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) โดยการอ่านและเก็บใจความสำคัญเกี่ยวกับแนวคิดในการดำเนินชีวิต แนวคิดการปรับตัว แนวคิดการเผยแพร่ศาสนา และเนื้อหาของสัทธรรมปุณฑริกสูตร จากตำราทางวิชาการ วารสาร หนังสือและเอกสารเผยแพร่ของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (SGT) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

2.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) และการจดบันทึก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth Interview) โดยสัมภาษณ์ตามประเด็นแนวคำถามที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ ภูมิหลังของผู้ถูกสัมภาษณ์ การดำเนินชีวิตเมื่อเข้ามาปฏิบัติธรรม และการเผยแผ่ธรรม โดยส่วนใหญ่ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเดี่ยว (single interview) ซึ่งจะทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกมีอิสระ และมีความเป็นส่วนตัว ไม่ต้องกังวลว่าผู้อื่นจะรับรู้ความคิดของตน ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการโทรศัพท์นัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้าก่อน เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีโอกาสเตรียมตัวและจัดสรรเวลาที่เหมาะสมให้ได้ ในส่วนของผู้วิจัยเองก็มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับแนวคำถาม อุปกรณ์ในการจดบันทึก เทคนิคการสัมภาษณ์และซักซ้อมก่อนการสัมภาษณ์จริงเพื่อให้เกิดความมั่นใจ และความน่าเชื่อถือ

2.2.2 การสังเกต ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) โดยเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับสมาชิกในพื้นที่ และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ พิธีประดิษฐาน โองานชน การประชุมเพื่อวางแผนงาน การประชุมสนทนาธรรม เป็นต้น เพื่อศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสภาพสังคม การกระทำ แบบแผนการกระทำ ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม และความคิดความเชื่อของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺฑริกสูตร ในการดำเนินชีวิตประจำวันและการร่วมกิจกรรมของกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม

2.2.3 การจดบันทึก ผู้วิจัยใช้วิธีจดบันทึกย่อเพื่อไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกที่กำลังถูกสังเกต ซึ่งจะมีผลให้เขาหยุดคิด หรือมีปฏิกิริยาที่ไม่เป็นธรรมชาติ ผู้วิจัยจึงบันทึกเฉพาะข้อความที่สำคัญ ๆ หรือใช้คำย่อ ส่วนในเหตุการณ์ที่ไม่สามารถจดบันทึกอะไรได้เลย ผู้วิจัยใช้วิธีจำและรีบจดบันทึกในภายหลัง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แนวคำถาม เป็นแนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้างซึ่งใช้ประเด็นสัมภาษณ์อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ถูกต้องตรงกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา

3.2 อุปกรณ์ในการช่วยรวบรวมข้อมูลนอกจากการจดบันทึกแล้ว ได้แก่ กล้องถ่ายรูป และอุปกรณ์สำหรับการจดบันทึก ได้แก่ กระดาษ ปากกา

4. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตและการเผยแผ่ของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นเรื่องราวของความเชื่อและศรัทธาส่วนบุคคล ผู้วิจัยจึงต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณของการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลอย่างเคร่งครัด โดยไม่เปิดเผย ชื่อ-สกุล จริงของผู้ให้ข้อมูล และได้จัดทำ

หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากนายกสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (SGT) รวมทั้งปฏิบัติตามกฎของสมาคมฯ ที่จะไม่บันทึกภาพหรือเสียงในขณะร่วมกิจกรรมตามระบบการฯ จนกว่าจะได้รับอนุญาต

5. การตรวจสอบข้อมูล

เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ ครบถ้วน มีคุณภาพ และครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล หากได้ข้อมูลที่ยังไม่ครบ ผู้วิจัยก็เก็บข้อมูลเพิ่มเติมในวันต่อไป และมีการสรุปประเด็นการสัมภาษณ์ทุกครั้งกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นเพิ่มเติมหรือทักท้วงจนกว่าเข้าใจตรงกัน และผู้วิจัยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการ (methodological triangulation) กล่าวคือ ใช้การสังเกตควบคู่กับการสัมภาษณ์ พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จัดบันทึกจากการศึกษาด้านเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ และผ่านการตรวจสอบข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ โดยการตีความและสร้างข้อสรุปเชิงพรรณนา เพื่อตอบปัญหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลและการวิเคราะห์

การวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตและการเผยแพร่ของผู้ปฏิบัติสัทธิธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยนำเสนอในสองประเด็นหลักคือ 1) วิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธิธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 2) การเผยแพร่สัทธิธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

1. วิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธิธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธิธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงมูลเหตุของความศรัทธาและ วิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธิธรรมปุณฑริกสูตร ดังนี้

1.1 มูลเหตุของความศรัทธา

มูลเหตุของความศรัทธาในหลักสัทธิธรรมปุณฑริกสูตรพบว่า ความทุกข์เป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้สมาชิกในพื้นที่รับหลักธรรมนี้นำไปปฏิบัติ นอกจากนั้นมูลเหตุอื่นๆ ที่สำคัญได้แก่ การเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรม ความเชื่อมั่นและศรัทธาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม ความประทับใจในหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติ และสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

1.1.1 ความทุกข์

ความทุกข์เป็นมูลเหตุสำคัญของการเข้ามาศรัทธาในหลักสัทธิธรรมปุณฑริกสูตรของคนในพื้นที่ที่ต้องพบกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งทางกาย สังคมและจิตใจ เป็นภาวะที่ทำให้เกิดความพยายามหาวิธีการบรรเทาทุกข์ จึงเปิดใจยอมรับหลักธรรมใหม่นี้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ร้อยละ 99 เข้ามาปฏิบัติศรัทธาเพราะความทุกข์ มีเพียงประมาณหนึ่งเปอร์เซ็นต์เท่านั้นที่เข้ามาปฏิบัติศรัทธาเพราะความสนใจและอยากเรียนรู้สิ่งใหม่...”

(ธีรพงษ์ รุ่งเรือง, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2557)

ความทุกข์จากปัญหาเศรษฐกิจนับเป็นสาเหตุที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดที่ทุกคนต่างดิ้นรนเพื่อหาหนทางแก้ไขทั้งด้วยการประกอบอาชีพเสริม กู้หนี้ยืมสิน บนบานศาลกล่าว ตลอดจนการเสี่ยงโชค

ลาภจากหอยบนดิน ใต้ดิน ทั้งจากเจ้ามือฝั่งไทยและมาเลเซียแต่โดยส่วนใหญ่ นอกจากไม่ได้ช่วยอะไรแล้วยังเป็นการเพิ่มภาระหนี้สินมากขึ้นไปอีก สวนยางสวนผลไม้ที่เคยเป็นแหล่งรายได้หลักกลับถูกปล่อยทิ้งร้างหรือทยอยขายไปเพราะไม่สามารถเข้าไปดูแลเก็บเกี่ยวผลผลิต เมื่อได้รับคำแนะนำให้สวดท่องนมเมียวโฮเร่งงเคียว เพื่อแก้ไขชะตากรรมด้านเศรษฐกิจที่กำลังเผชิญอยู่ จึงเป็นมูลเหตุสำคัญที่ส่งผลให้สมาชิกในพื้นที่รับไปปฏิบัติ จากคำบอกเล่าของผู้ปฏิบัติธรรมพบว่า เมื่อสวดท่องมนต์ “นมเมียวโฮเร่งงเคียว” ทำให้พวกเขามีกำลังใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น การค้าคล่องตัว มีสติปัญญาในการฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ จนสามารถชำระหนี้สินให้หมดไปได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...อธิษฐานต่อโงะฮนซนให้ลูกมีบุญวาสนา มีเงินไปชำระหนี้ ด้วยแรงอธิษฐาน ได้เงินเท่าไรเอาไปใส่ธนาคารหมดไม่เหลือแม้แต่บาทเดียว ปรากฏว่า จาก 15 ปี เราสามารถผ่อนหนี้ได้เพียง 4 ปี 8 เดือน...”

(รุ่งฤดี วงศ์ขจร, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2557)

นอกจากความทุกข์เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจแล้วความทุกข์จากความเจ็บป่วย ทั้งที่เกิดขึ้นกับตนเองและเครือญาติก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งซึ่งผลักดันให้หาวิธีการบำบัดนอกจากบำบัดทางกายตามอาการโดยแพทย์และใช้ยาตามหลักวิชาการแล้ว การบรรเทาด้วยการสร้างพลังใจที่เข้มแข็งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สมาชิกเข้ามาปฏิบัติศรัทธาในหลักธรรมนี้ ด้วยเชื่อว่าการสวดบริกรรม “นมเมียวโฮเร่งงเคียว” สามารถเปิดภาวะพุทธะระหว่างผู้ป่วยและแพทย์ เป็นเหตุให้ผู้ป่วยได้พบกับแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญในโรคนั้น ๆ และแพทย์ก็มีปัญญาพุทธะในการรักษาอาการป่วยจนสามารถรอดพ้นจากความตายและหายป่วยได้ดังประสงค์ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...น้องสาวฉันป่วยนอนราบ เคঁมาบอกให้สวดมนต์นี้ ฉันไม่อยากให้น้องตาย เพราะเคঁมีลูกเล็กอีก 2 คน ตัวเองก็ลูก 5 แล้ว รับประทานไม่ไหว จึงได้สวดมนต์นี้...”

(อรวรรณ จิตใจดี, สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2557)

มูลเหตุของความศรัทธายังเกิดจากความทุกข์ในเรื่องอื่นๆ อีก เช่น ความทุกข์จากความผิดหวังทั้งของตนเองและครอบครัว ทั้งในด้านการศึกษา หน้าที่การงานและชีวิตครอบครัว การเข้าหาหลักธรรมนี้ช่วยให้พวกเขาสมหวังในสิ่งที่ปรารถนา การสวดท่อง “นมเมียวโฮเร่งงเคียว” ช่วยให้พวกเขามีจิตใจที่เข้มแข็งมากขึ้นสามารถชำระล้างความขุ่นมัวของความทุกข์ที่เกาะกุมอยู่ภายในจิตใจยิ่งสวดมากยิ่งขึ้น

ทำให้เกิดสติปัญญาในการข้ามผ่านปัญหาหรือความรู้สึกนั้น ทำให้เกิดความเข้าใจในความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิต เมื่อสามารถเข้าใจสภาพความเป็นจริงของสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ก็สามารถข้ามผ่านความทุกข์เหล่านั้นไปได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...สวดไปเรื่อย ๆ ปรากฏว่าผลการเรียนของลูกสาวก็เปลี่ยนไป จากได้เกรด 1 กว่า ๆ ตอนนี้ได้เกรด 3 กว่า สอบที่ไหนก็ได้ กลายเป็นเด็กที่ว่าเรียนเก่ง...”

(เครือวรรณ จิตกุล, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2557)

“...ลูกชายสอบเข้าเตรียมทหาร ปีแรกไม่ได้อธิษฐานขอ ยังสอบไม่ได้ พอปีที่ 2 สอบใหม่ เพื่ออธิษฐานขออยู่ 1 ปี ปรากฏว่า ลูกสอบได้ทั้ง 3 เหล่า ทำให้พี่เข้มแข็งในการปฏิบัติศรัทธาขึ้นมา...”

(โกวิทย์ พิทักษ์กุล, สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2557)

1.1.2 การเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรม

การเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรมทำให้ซึมซับหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติไปโดยปริยาย ทั้งจากที่สมาชิกปฏิบัติให้เห็นที่บ้านและการได้ติดตามไปร่วมกิจกรรมทั้งที่ตั้งใจหรือด้วยความบังเอิญ เช่น ต้องขับรถไปส่งสมาชิกในครอบครัว สมาชิกที่มีบุตรหลานมักนำเด็ก ๆ ไปร่วมกิจกรรมของสมาคมอย่างสม่ำเสมอ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...สวดมนต์มาตั้งแต่เด็ก ตามคุณพ่อคุณแม่ ตั้งแต่อายุ 12 ขวบ การดำเนินชีวิตประจำวันก็สวดมนต์ เข้า-เย็น ประมาณวันละ 1 ชั่วโมง ถ้าวันไหนเหนื่อยจริง ๆ ก็จะได้โมฆะ 3 คำ...”

(สมยศ เทียงธรรม, สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2557)

“...ตอนนั้นเขาชวนแฟนพี่ไปประชุม แฟนขับรถไม่เป็น พี่ก็ขับรถไปส่งแรก ๆ ก็ไม่ได้ขึ้นไปประชุม หลัง ๆ ก็ไปด้วย สุดท้ายพี่ก็สวดมนต์นี่...”

(โกวิทย์ พิทักษ์กุล, สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2557)

เด็กที่มีอายุในระหว่าง 4-12 ปี จัดอยู่ในสมาชิกกลุ่ม “มิโรบุ” หรือเรียกอีกอย่างว่า “สมาชิกฝ่ายอนาคต” พวกเขาจะได้เรียนรู้หลักคำสอนและวิถีปฏิบัติตามระบบการของสมาคมผ่านการฟังนิทาน และการละเล่นต่าง ๆ ที่สร้างความเพลิดเพลินไปพร้อมๆ กับการเรียนรู้ ในขณะที่เด็กโตพ่อแม่อาจต้องใช้กุศโลบาย เช่น ให้สวดมนต์ 3 คำ ก่อนรับค่าขนมที่วางอยู่หน้าตู้พระ คอยเตือนให้หมั่นสวดมนต์เพื่อการดำเนินชีวิตที่ราบรื่นปลอดภัย และส่งเสริมให้ทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกฝ่ายยุวชน เพื่อรับการฝึกฝนและขัดเกลาชีวิตให้เจริญเติบโตขึ้นเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยมีหลักธรรมเป็นเกราะคุ้มกันภัย

1.1.3 ความเชื่อมั่นและศรัทธาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม

จากผลของการปฏิบัติศรัทธาของสมาชิกในรุ่นบุกเบิกที่สามารถข้ามพ้นเรื่องราวแห่งความทุกข์ครั้งแล้วครั้งเล่าด้วยการสวดท่องนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ศึกษาและปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระนิชิเร็นไดโชนิจนตลอดจนคำชี้แนะของอาจารย์โอเคดะ อีกทั้งภาระหน้าที่ในฐานะสมาชิกและผู้นำตามระบบการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย ได้แก่ ผู้นำระดับหมู่ ผู้นำระดับตำบล ผู้นำระดับเขต ผู้นำระดับภาค และ ผู้นำระดับรวมภาค (พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกเรียกว่า พื้นที่รวมภาคใต้ 2) สิ่งเหล่านี้ได้หล่อหลอมให้กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมมีบุคลิกลักษณะที่น่าเชื่อถือ มีภูมิความรู้ และมีจิตใจที่มีความเมตตา กรุณา อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงจิตใจของผู้ที่ตกอยู่ในความทุกข์ พวกเขาคอยเป็นที่ปรึกษาและให้คำชี้แนะแก่เหล่าสมาชิกทุกคนไม่เลือกชนชั้นวรรณะ ด้วยความเคารพในธรรมธาตุพุทธะที่มีอยู่ภายในของทุกคน จนสามารถสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาของกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมที่เป็นผู้ศรัทธาใหม่

หากดูจากภาพลักษณ์ภายนอกแล้ว ผู้ปฏิบัติธรรมนั้นอาจดูเหมือนเพียงชาวบ้านธรรมดา แต่เมื่อได้สนทนาด้วยแล้ว จึงพบว่าพวกเขามีแนวคิดในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างออกไป ทำให้คู่สนทนาเกิดความเชื่อถือและได้สัมผัสกับมุมมองใหม่ในการดำเนินชีวิตที่ก่อให้เกิดความสุขและความปลื้มปิติ ปรากฏขึ้นภายในจิตใจ การออกเยี่ยมเยียนสมาชิกและร่วมงานพระในแต่ละครั้งผู้นำในพื้นที่จะพกวาเอารอยยิ้ม และตระเตรียมธรรมนิพนธ์หรือคำชี้แนะของอาจารย์โอเคดะ เพื่อนำไปบอกเล่าและส่งเสริมกำลังใจให้แก่เหล่าสมาชิก เป็นการส่งมอบความปรารถนาดีจากบุคคลสู่บุคคลที่สามารถเห็นได้เด่นชัดในองค์กรนี้นอกจากนั้น ความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวผู้ปฏิบัติธรรม ยังเกิดจากความไว้วางใจจากความเป็นญาติ ความเป็นเพื่อนบ้านที่ดี ความเป็นสากลของวิถีปฏิบัติ และเป็นผู้ที่สังคมให้การยอมรับ เช่น อาจารย์ แพทย์ หน่วยงาน หรือผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตแล้วในระดับหนึ่ง ล้วนเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้ได้รับการชักชวนแนะนำธรรมเกิดความเชื่อถือและปฏิบัติตาม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...เพื่อนบ้านชวนป่าไปเข้าร่วมประชุมหลายครั้ง จนป่าไปด้วยความเกรงใจ แต่เมื่อพบกับผู้นำเขาเข้ามาสวัสดีป่า ทั้งที่เค้าอายุมากกว่า และป่าก็ได้รับคำชื่นชมที่ดีมาก เลยตัดสินใจสวดมนต์นี้...”

(สมถวิล กรองแก้ว, สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2557)

“...อาจารย์คนหนึ่งในที่ประชุมแกบอกว่าแกไปเรียน ป.โท ที่อเมริกา คนที่อเมริกาก็สวด พี่ก็เลยรู้สึกว่าคุณอเมริกายังสวด ประสาอะไรกับคนเอเชีย สวดท้ายพี่ก็ค่อย ๆ เข้ามาและตั้งโต๊ะบูชาในบ้านโดยใช้ชื่อพี่เป็นผู้รับพระ...”

(โกวิท พิทักษ์กุล, สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2557)

1.1.4 ความประทับใจในหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติ

ในขณะที่วิถีชีวิตแบบเดิมของชาวไทยพุทธถูกสอนให้ตัดกิเลส การปฏิบัติธรรม อาจต้องปลีกตัวออกจากสังคม ทั้งภาระหน้าที่ทั้งในเรื่องการประกอบอาชีพการงานและการดูแลครอบครัวไว้เบื้องหลัง การสร้างบุญสร้างกุศลเน้นไปที่การบริจาคทาน ประกอบกับการปฏิบัติศาสนกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่แต่ละครั้งจะต้องเลือกกาลเวลาที่เหมาะสมและมักมีทหารเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอท่ามกลางสถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัย เมื่อได้รับคำแนะนำให้สวดท่อง “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” นับเป็นทางเลือกที่ง่ายต่อการปฏิบัติตาม โดยเฉพาะไม่จำเป็นต้องเดินทางไปวัดก็ปฏิบัติธรรมได้ คำสอนและวิถีปฏิบัติขององค์กรนี้แตกต่างออกไปจากวิถีเดิม ดังเช่น คำสอนที่ว่า ธรรมชาติพุทธะมีอยู่ในตัวองทุกคนไม่ว่าหญิงหรือชายก็สามารถบรรลุพุทธะภาวะได้ ความรู้สึกที่ไม่ดีต่อคำว่า “กิเลส” มาวันนี้พวกเขาได้รับคำแนะนำให้เปลี่ยนกิเลสมาเป็นโพธิญาณ เปลี่ยนความอยากได้ให้เป็นความเพียร นำความทุกข์มาเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติธรรม หรือที่เรียกว่าการเปลี่ยนพิษให้เป็นยา ยิ่งทุกข์มากยิ่งสวดมนต์ได้มาก ยิ่งสวดมนต์มาก ฆะตกรรมที่สั่งสมมายังถูกชำระล้างจากฆะตกรรมหนักให้ได้รับโดยเบา จากฆะตกรรมเบาให้สามารถชำระล้างได้หมดภายในชาตินี้ และยังเป็นการสร้างบุญกุศลให้กับตนเองและญาติ ไม่ว่าความทุกข์จะถาโถมเข้ามามากมายเพียงไร ที่ไหน และเมื่อใด ทั้งในเรื่องส่วนตัวและสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น การสวดท่อง “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” สามารถสร้างพลังให้เกิดขึ้นภายในจิตใจได้เสมอ ภายใต้การดูแลและส่งเสริมกำลังใจจากผู้นำในองค์กรที่ถูกฝึกฝนมาเป็นอย่างดีจากสมาคมนักปฏิบัติคุณค่าในประเทศไทย พุทธธรรมนี้จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ทำให้สมาชิกในพื้นที่ประทับใจ และยึดเอาหลักคำสอนนำไปปฏิบัติ

1.1.5 สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่โดยเฉพาะชาวไทยพุทธต้องดำเนินชีวิตอยู่บนความไม่ประมาท ทั้งในเรื่องของการดำเนินชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ และการเดินทาง รวมไปถึงการปฏิบัติศาสนกิจที่จะต้องปรับเปลี่ยนเวลาและต้องคอยระแวดระวังในเรื่องของความไม่ปลอดภัย ในเบื้องต้นเมื่อได้รับคำแนะนำธรรมโดยให้สวดท่อง “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” จึงเป็นเรื่องง่ายที่จะปฏิบัติตามเพราะสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองในทุกที่และทุกเวลาในชีวิตประจำวัน โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางออกจากบ้าน โดยเฉพาะหลังเหตุการณ์ปล้นปืนในค่ายทหารใหญ่เมื่อปี พ.ศ. 2547 ยิ่งทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมเกิดความกลัวไม่กล้าเดินทางไปไหนโดยไม่จำเป็น จึงมีเวลาสวดมนต์ได้มากยิ่งขึ้นจนรู้สึกว่าได้รับบุญกุศลมากกว่าแต่ก่อน ด้วยความเชื่อตามคำสอนของพระนิชิเร็นไดโชนินที่ว่า การต่อสู้ในดินแดนแห่งความเลวร้ายจะได้รับบุญกุศลมากกว่า และด้วยความต้องการช่วยเหลือญาติมิตรและเพื่อนบ้านให้มีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เนื่องจากการปฏิบัติศาสนกิจในวิถีเดิมอาจไม่สะดวกและปลอดภัยนัก จึงทำให้การเผยแพร่หลักธรรมนี้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น เป็นการต่อสู้ทางสังคมเพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้โดยใช้ธรรมนิพนธ์เป็นที่ตั้ง และยึดหลักความไม่ประมาทดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...เพราะกลัวไปไหนไม่ได้ ทำให้สมาชิกสวดมนต์มากขึ้น แต่ละคนก็ได้รับบุญกุศลกลายเป็นชีวิตที่ก้าวหน้ากว่าเก่า เก็บเงินเก็บทองได้มากกว่าปกติ...”

(โกวิท พิทักษ์กุล, สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2557)

“...ก่อนเหตุการณ์เมื่อปี 2547 มีคนสวดมนต์นี้แค่ประมาณ 1,000 ครอบครัว แค่นั้น แต่พอหลังจากนั้นคนสวดมนต์นี้มากขึ้น จนตอนนี้มีประมาณ 4,000 ครอบครัวแล้ว...”

(บารมี มั่นคงธรรม, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2557)

1.2 วิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปณฺฑริกสูตร

วิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปณฺฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านศาสนกิจ ด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ และด้านการอยู่ร่วมกับสังคม ดังนี้

1.2.1 วิถีชีวิตด้านศาสนกิจ

วิถีชีวิตด้านศาสนกิจของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปณฺฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีรากฐานอยู่ที่ความศรัทธาหรือความเชื่อในพุทธธรรมนี้ นำไปสู่การปฏิบัติโดยการสวดท่อง “นัมเมียวโฮเรงเงเคียว” เป็นหลัก พร้อมกับการศึกษาหลักธรรมตามระบบการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (SGT) ผู้วิจัยได้ศึกษาการดำเนินชีวิตด้านศาสนกิจของสมาชิกในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามแนวคิด ศรัทธา ปฏิบัติ ศึกษา ดังนี้

1) ด้านความศรัทธา ผู้ปฏิบัติธรรมมีความเชื่อในอานุภาพของโงะฮอนชนเป็นรากฐานและถ่ายทอดสู่สมาชิกในพื้นที่ แม้ในเบื้องต้นผู้ปฏิบัติจะยังไม่มีความเข้าใจในหลักธรรม แต่ด้วยความเชื่อว่าหากสวดท่องหาคำนี้จะสามารถเปลี่ยนแปลงชะตาชีวิตและก่อให้เกิดสติปัญญาในการข้ามพ้นจากความทุกข์และสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างไร้ขีดจำกัด ในอีกทั้งการสวดท่องหาคำนี้จะสามารถชำระล้างชะตากรรมจากหนักให้ได้รับโดยเบาจนกระทั่งสามารถชำระล้างให้หมดสิ้นไปได้ภายในชาตินี้ การสวดท่อง “นัมเมียวโฮเรงเงเคียว” เป็นบ่อเกิดแห่งบุญวาสนา และเป็นหนทางของการบรรลุพุทธภาวะ โดยมีเงื่อนไขสำคัญอยู่ที่ความศรัทธา การสวดมนต์เป็นการปลุกเร้าให้ธรรมชาติพุทธะซึ่งมีอยู่แล้วในตัวของคนได้ปรากฏออกมาเป็นสภาพชีวิตแห่งการรู้แจ้งและเป็นอิสระจากอวิชชาหรือความไม่รู้ทั้งปวง นอกนั้น ยังเป็นการเชื่อมต่อพลังจากภายในร่างกายซึ่งผู้ปฏิบัติธรรมเรียกว่า “จักรวาลเล็ก” ให้ทำงานสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายนอก ร่างกายที่เรียกว่า “จักรวาลใหญ่” การสวดมนต์เข้า จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การดำเนินชีวิตในวันนั้นเป็นไปอย่างราบรื่น และการสวดมนต์เย็น เป็นการขอบคุณที่ได้รับการคุ้มครองจากโงะฮอนชนและทุกสรรพสิ่งและเป็นการสั่งสมบุญวาสนาในการดำเนินชีวิตในวันต่อ ๆ ไป

สมาชิกฯ มีความเพียรพยายามในการปฏิบัติศรัทธาโดยการสวดมนต์ ศึกษา หลักธรรม เผยแผ่ธรรม และร่วมกิจกรรมงานพระ เพื่อสร้างบุญกุศลในการดำเนินชีวิตให้กับตนเองรวมถึงญาติ ทั้งเจ็ดชั้นบนและล่าง แม้ในเบื้องต้นอาจต้องการเพียงแค่สามารถข้ามผ่านความทุกข์ยากในชีวิตเท่านั้น แต่ข้อพิสูจน์ทางความเป็นจริงพบว่า บุญกุศลได้ปรากฏออกมาในรูปของสภาพจิตใจที่เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และก่อให้เกิดสติปัญญาในการข้ามผ่านความทุกข์ ความเจ็บป่วย และปัญหาต่าง ๆ นานับการโดยปราศจากความหวาดกลัว รวมถึงได้รับการปกป้องคุ้มครองจากเทพธรรมบาล ในที่นี้หมายถึงได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลที่

เกี่ยวข้องกับอยู่เสมอ ดังเช่น หากกำลังต่อสู้กับความเจ็บป่วย สมาชิกเชื่อว่านั้นเป็นผลจากชะตากรรม จึง สวดมนต์และอธิษฐานขอให้สามารถแก้ไขชะตากรรมในเรื่องของความเจ็บป่วยนั้นให้ได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ตอนที่จะไปผ่าตัดเส้นเลือดหัวใจ ตอนนั้นอาการหนักมาก เหนื่อยบ่อย สวด มนต์วันละสามชั่วโมงเพื่อให้มีพลังที่เข้มแข็ง อธิษฐานให้หมอที่รักษามีปัญญาที่ดี และไม่ ติดการกิจ ...”

(ธีรพงษ์ รุ่งเรือง, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2557)

“...พลังการรักษาของหมอเป็นเรื่องที่สำคัญ แต่ที่สำคัญที่สุดคือพลังของคนไข้ เอง หมอมีความสำคัญ 30 เปอร์เซ็นต์ ที่เหลือก็คนไข้ ถ้าคนไข้ไม่มีพลังแม้จะหายจากโรค ที่ว่าก็จะพบโรคอื่น พลังของนมเมียวโฮเร็งเงเคียว จะเปลี่ยนแปลงชะตากรรมเรื่องความ เจ็บป่วยได้...”

(บารมี มั่นคงธรรม, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2557)

นอกจากความเพียรพยายามในการปฏิบัติศรัทธาเพื่อให้ได้รับบุญกุศลแล้ว สมาชิกฯ ยังต้องระมัดระวังไม่ให้บุญกุศลที่ได้รับรั่วไหลไปกับการดูหมิ่นธรรม ด้วยความเชื่อว่ในชีวิตทุกคน มีธรรมชาติพุทธะอยู่ภายใน โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร การต่อว่าหรือทำร้ายบุคคลอื่น ถือว่าเป็น การทำร้ายพระพุทธะ โดยเฉพาะผู้ที่ทำร้ายผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร จะได้รับเคราะห์กรรมหนัก ด้วยเหตุ ที่ว่า ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรคือผู้ที่จะบรรลุภาวะพุทธะภาวะได้อย่างแน่นอนในชาตินี้ สมาชิก จึงต้อง ควบคุมตนเองทั้งในด้านความคิด คำพูด และการกระทำต่อบุคคลอื่นอยู่เสมอ แต่ในบางครั้งการดูหมิ่นธรรม อาจเกิดขึ้นโดยมิได้ตั้งใจ ในทุกเช้าคำสมาธิฯ จึงต้องอธิษฐานเพื่อขอขมากรรมและขอให้ตนเองอย่าได้มีจิตใจ ที่อคติกับผู้ใด ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“... ทุกวันอธิษฐานต่อโงะฮนชนว่า ขอให้ลูกเป็นคนดี คิดดี ทำดี อย่าอคติกับใคร ทั้งนั้น เพราะเรายังเป็นปุถุชนในบางครั้งก็อาจควบคุมจิตใจ คำพูด การกระทำของตนเอง ไม่ได้...”

(รุ่งฤดี วงศ์ขจร, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2557)

“... การที่เราตำหนิอะไรใครเท่ากับเราส่งบุญออก การพูดสิ่งที่ไม่ดีออกไปเท่ากับ
ย่ำว่าไม่ดี ...”

(เครื่องวรรณ จิตกุศล, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2557)

การอธิษฐาน เป็นการปฏิบัติที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่สมาชิกฯ มีความเชื่อมั่นว่า
ไม่มีคำอธิษฐานใดไม่ได้รับคำตอบ การอธิษฐานในห้วงเวลาของการสวดมนต์ เช้า-เย็น ตามรูปแบบที่
ถูกกำหนดไว้ในคู่มือสวดมนต์ เป็นพื้นฐานของคำอธิษฐานที่ทำให้สมาชิกฯ มีความมั่นคงทางจิตใจ นอกจากนั้น
แล้ว ในทุกท่วงทำนองของการดำเนินชีวิตก็ประกอบไปด้วยการอธิษฐานแทบทั้งสิ้น สิ่งสำคัญที่สมาชิกฯ ปฏิบัติ
ควบคู่ไปกับการอธิษฐานคือการสวดมนต์เพื่อให้คำอธิษฐานนั้นได้รับคำตอบ กล่าวกันว่าการสวดมนต์นั้นหนึ่ง
คำก็น้อย ร้อยคำก็ไม่มาก หมายถึง การสวดมนต์แค่เพียงหนึ่งคำด้วยความเชื่อ อาจส่งผลได้มากกว่าการ
สวดมนต์หนึ่งร้อยคำโดยปราศจากความเชื่อ หรือในอีกกรณีหนึ่งคือ หากผู้นั้นเป็นผู้มีบุญวาสนา การสวดมนต์
แค่เพียงหนึ่งคำก็สามารถสร้างผลบุญได้อย่างมากมาย แต่หากมีชะตากรรมหนัก การสวดมนต์หนึ่งร้อยคำก็ไม่
เพียงพอที่จะชำระล้างชะตากรรมนั้นได้ ในขณะที่การอธิษฐานถึงสุขภาพและความปลอดภัยเป็นพื้นฐานของ
การดำเนินชีวิตในแต่ละวันแล้ว ทุกเรื่องของการดำเนินชีวิตยังเจอไปด้วยการอธิษฐานแทบทั้งสิ้น ดังคำ
สัมภาษณ์ที่ว่า

“...อาจารย์บอกว่า ทุกเรื่องต้องอธิษฐาน และได้โมหุ แล้วก็มีชัยชนะ เรียก
พลังของราชสีห์ พลังแห่งความกล้าหาญ...”

(บารมี มั่นคงธรรม, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2557)

สถานที่ในการปฏิบัติศรัทธา ก็คือสถานที่ที่พวกเขาดำเนินชีวิตประจำวันนั่นเอง
โดยที่ไม่จำเป็นต้องปลีกตัวออกจากสังคมแต่อย่างใด สิ่งสำคัญที่ต้องปฏิบัติให้ได้ในทุกวันคือการสวดมนต์
เช้า-เย็น การสวดมนต์พิเศษในระหว่างวันเป็นการปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างพลังและความสำเร็จ จากที่เคยพร่ำบ่น
ในยามที่พบเจอกับปัญหาหรืออุปสรรค แต่เมื่อมาปฏิบัติพุทธธรรมนี้แล้ว สิ่งเหล่านั้นกลับกลายเป็นเหตุปัจจัย
ให้สามารถสวดมนต์ได้มากขึ้น จึงกลายเป็นโอกาสที่ทำให้โลกพุทธะภายในได้ปรากฏออกมา และเป็นบุคคลที่
ได้รับความไว้วางใจจากสังคม นอกเหนือจากความพยายามปฏิบัติชีวิตตนเองด้วยพุทธธรรมนี้ สมาชิกฯ ยังมี
การตั้งปณิธานร่วมกันในการเผยแผ่หลักธรรมนี้สู่บุคคลอื่นในสังคมให้สามจังหวัดชายแดนภาคใต้กลายเป็น
ดินแดนแห่งพระพุทธะ พร้อมกับอธิษฐานร่วมกันเพื่อความสงบสุขของพื้นที่นี้

2) ด้านการปฏิบัติ ตามแนวทางของสมาคมโซคาที่แบ่งการปฏิบัติออกเป็น 2 ด้าน คือ การปฏิบัติเพื่อตนเอง และการปฏิบัติเพื่อผู้อื่น หากขาดด้านใดด้านหนึ่งแล้วการปฏิบัติบำเพ็ญเพียรจะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ เปรียบเหมือนล้อ 2 ข้างของรถ การปฏิบัติเพื่อตนเอง คือ การปฏิบัติบำเพ็ญเพียรเพื่อให้ได้รับผลบุญแห่งธรรมะ และการปฏิบัติเพื่อผู้อื่น คือ การปฏิบัติโดยสอนพุทธธรรมให้ผู้อื่นได้รับผลบุญ การลงมือปฏิบัติจริงทั้งในการปฏิบัติเพื่อตนเองและผู้อื่นนั้น เป็นการบำเพ็ญเพียรพุทธมรรคที่ถูกต้องในพุทธธรรมของพระวิจิเร็นไดโชนินในด้านรูปธรรม

การปฏิบัติเพื่อตนเอง คือ การสวดมนต์เช้า-เย็น (สวดคัมภีร์และโดโมชู) ต่อหน้า โงะฮอนซัน การสวดมนต์ เช้า-เย็น เป็นการปฏิบัติหลักที่สมาชิกให้ความสำคัญ และเพียรพยายามปฏิบัติให้ได้ในทุกวัน ช่วงเวลาของการสวดมนต์เช้าอยู่ในระหว่างเวลา 00.01 – 12.00 นาฬิกา และช่วงเวลาของการสวดมนต์เย็นอยู่ในระหว่างเวลา 12.01-24.00 นาฬิกา ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถเลือกช่วงเวลาในการสวดมนต์เช้า-เย็น ได้ตามความเหมาะสมตามจังหวะการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล สมาชิกที่ยังไม่ได้ตั้งโตะบูชาและรับโงะฮอนซันเพื่อประดิษฐานที่บ้านสามารถสวดมนต์โดยหันหน้าไปทางด้านทิศตะวันออก การสวดมนต์ด้วยความเชื่อก็เปรียบได้กับการสวดมนต์ต่อหน้าโงะฮอนซันเช่นกัน ส่วนการปฏิบัติเสริม คือ การสวดท่อง สัทธรรมปุณฑริกสูตร บทที่ 2 บทกุศโลบาย (โฮะเบ็น) และบทที่ 16 บทการหยั่งอายุกาลของพระตถาคต (จูเรียว) ในส่วนที่เป็นจิงเงะ เป็นการช่วยเสริมทำให้บุญกุศลของโดโมชูที่เป็นการปฏิบัติหลักปรากฏออกมา การสวดท่อง “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” หรือที่สมาชิกเรียกว่า “โดโมชู” เป็นบทสวดมนต์ที่ผู้ศรัทธาใหม่ได้รับคำแนะนำให้สวดท่องเพื่อต่อสู้กับชะตากรรมและเพิ่มบุญวาสนาในการดำเนินชีวิต เป็นการปฏิบัติที่สามารถทำได้ในทุกสถานที่และเวลาตั้งแต่เช้าจรดค่ำ แม้ในขณะที่เดินทาง ทำงานบ้าน ค้าขาย โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่จิตใจตกอยู่ในความทุกข์ สมาชิกได้รับคำแนะนำให้ภาวนาหาคำนี้จนสามารถมีจิตใจที่เข้มแข็ง และมีสติปัญญาข้ามผ่านความทุกข์เหล่านั้นไปได้ เมื่อเกิดความศรัทธาในพุทธธรรมนี้จึงได้รับคำแนะนำให้เป็นสมาชิกของสมาคมโซคา มีการตั้งโตะบูชา และรับโงะฮอนซัน อันเป็นสิ่งสักการบูชาสูงสุด มาประดิษฐานที่บ้าน ในแต่ละวันการสวดมนต์เช้านับได้ว่าเป็นชัยชนะแรกของวันที่จะส่งผลต่อชัยชนะในการดำเนินชีวิตไปตลอดทั้งวัน จนกระทั่งถึงเวลาของการสวดมนต์เย็นเป็นการปฏิบัติเพื่อขอบคุณโงะฮอนซันและเทพธรรมบาลที่ให้การปกป้องคุ้มครองการดำเนินชีวิตในวันนั้น ๆ และขอขมาในสิ่งที่ได้กระทำผิดต่อโงะฮอนซัน อีกทั้งเป็นการสะสมบุญวาสนาในการดำเนินชีวิตสำหรับวันต่อ ๆ ไป ดังนั้น สิ่งแรกที่นึกถึงหลังจากเที่ยงวัน หรือเมื่อกลับถึงบ้าน หลังเวลาเลิกงานคือการสวดมนต์เย็นให้ได้ในแต่ละวัน ระยะเวลาในการสวดมนต์ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการดำเนินชีวิตของแต่ละคน และจำเป็นต้องมีการวางแผนเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้ในทุกวัน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ต้องตื่นเช้า ถ้าตื่นสายสวดไม่ทันจะกระสับกระส่ายไม่มีสมาธิ มีบางที่ที่ตื่นสายเช่น อากาศเย็น ก็สวดชดเชย พยายามสวดครึ่งละหนึ่งชั่วโมง ซึ่งมันก็ยาก บางคนคิดว่าต้องทำให้ได้ทุกวัน แต่ผู้นำให้สวดเยอะ ๆ ง่าย อาจารย์สอนว่า ไตโมซูเป็นสิ่งสำคัญ แม้กระทั่งอยู่บนรถไฟอาจารย์ก็สวดตลอด ทุกอย่างต้องอธิษฐาน ขอให้เราเป็นคนดี คิดดี พูดดี อย่าอคติกับใครทั้งนั้น ขอทุกอย่าง ถ้าเกิดวันไหนทุกข์ก็ขอสติปัญญา...”

(พรรณี รักษาทรัพย์, สัมภาษณ์ 5 กรกฎาคม 2557)

“...สวดมนต์เข้าตั่งเป้าไว้เลยวันละหนึ่งชั่วโมง อธิษฐานให้ลูก ตอนนี้สวดมนต์ให้คนที่อีกหนึ่งชั่วโมงด้วย เพราะเค้าจะสอบวันจันทร์ บอกเค้าด้วยทุกนาทีที่หายใจเข้าออกให้คิดถึงแต่นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว คิดถึงโงะฮนชน...”

(เครือวรรณ จิตกุล, สัมภาษณ์ 5 กรกฎาคม 2557)

“...ปกติจะสวดเช้าหนึ่งชั่วโมง เย็นหนึ่งชั่วโมง แต่ถ้ามีอะไรเกิดขึ้น 6 ชั่วโมงก็ทำได้ สวดแล้วมันมีพลังไม่เหนื่อยไม่อะไรเลย ลู๊สุด ๆ เลย...”

(รุ่งฤดี วงศ์ขจร, สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2556)

โงะฮนชน คือสิ่งสักการบูชาสูงสุดที่สมาชิกให้ความเคารพและเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ มีลักษณะเป็นจารึกอักษรโดยพระนิชิเร็นไดโชนินผู้ประกาศคำสอน การรับโงะฮนชนมาประดิษฐานที่บ้านจะเกิดขึ้นเมื่อสมาชิก มีความมั่นใจว่าจะศรัทธาและปฏิบัติตามคำสอนนี้ตลอดไป บนโต๊ะบูชาโงะฮนชนของทุกบ้านประกอบไปด้วย กระจกธูป (แบบญี่ปุ่น) เชิงเทียน และแจกันพุ่มไม้สีเขียวเป็นเครื่องถวาย ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยบนโต๊ะบูชาเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงถึงความราบรื่นในการดำเนินชีวิต ก่อนการสวดมนต์เข้าสมาธิจะต้องถวายน้ำสะอาดและผลไม้ตามฤดูกาล (ถ้ามี) ในทุกอย่างก้าวของการดำเนินชีวิตจะประกอบไปด้วยการสวดมนต์และอธิษฐานต่อโงะฮนชนเสมอ ความศรัทธาต่อโงะฮนชนถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากสมาชิกสู่สมาชิก ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...โงะฮนชนของคณีนีเปรียบดั่งแก้วสารพัดนึก ผมพิสูจน์มาแล้ว 30 กว่าปี ขอให้ตั้งใจสวดคำว่า นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว โงะฮนชนคือเครื่องจักรผลิตความสุข จะทำงานได้ต้องสวดหรือเครื่องด้วยการ ไตโมซู ไม่ว่านี่อะไรจะได้รับการตอบ แต่จะอธิษฐานอย่างเดียวไม่ได้ ต้องลงมือกระทำด้วย...”

(บารมี มั่นคงธรรม, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2557)

การปฏิบัติเพื่อผู้อื่น คือการเผยแพร่ธรรม ได้แก่ การแนะนำธรรมและการร่วมกิจกรรมตามระบบการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย หรือที่เรียกว่าการทำงานพระ ภายใต้การดูแลของผู้นำในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ หัวหน้ารวมภาคใต้ 2 (ดูแลสมาชิกในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส), หัวหน้าภาค (ภาคปัตตานี ภาคยะลา ภาคนราธิวาส), หัวหน้าเขต, หัวหน้าตำบล, หัวหน้าหมู่ ไปจนถึงสมาชิก (แบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้ใหญ่หญิง, ฝ่ายผู้ใหญ่ชาย, ฝ่ายยุวชนหญิง, และฝ่ายยุวชนชาย) การได้รับมอบหมายหน้าที่ในการทำงานพระในโอกาสต่าง ๆ เช่น การประชุมสนทนาธรรม การศึกษาธรรม การแนะนำธรรม และการเยี่ยมสมาชิก นอกจากความเชื่อที่ว่า ผู้ปฏิบัติจะได้รับผลบุญอย่างมากแล้วยังเป็นการขัดเกลาชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรมจากการได้ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น และเรียนรู้หลักธรรม นอกจากนั้น ยังเป็นการฝึกฝนทักษะด้านการฟัง การอ่าน การพูด บุคลิกภาพ ภาวะผู้นำ และทัศนคติในการดำเนินชีวิต และเป็นการสร้างความรักความสามัคคีภายในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมอีกด้วย

ในแต่ละเดือนรายการประชุมสนทนาธรรมจะถูกกำหนดและแจ้งให้สมาชิกทราบล่วงหน้า ทั้งในเรื่องของวัน เวลา สถานที่ และรายการประชุม ได้แก่ การประชุมสมาชิกฝ่ายผู้ใหญ่หญิง, สมาชิกทั่วไปชมวิดีโอ, สมาชิกทั่วไปสวดมนต์ธรรรงค์เพื่อความเที่ยงธรรม, สมาชิกผู้ใหญ่หญิงทั่วไปสวดมนต์พิเศษ และสมาชิกทั่วไปประชุมสนทนาธรรม 6 ฝ่าย และการศึกษาธรรม เป็นต้น ในแต่ละการประชุมจะมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ผู้ดำเนินการประชุม ผู้นำสวด ผู้บรรยายธรรมนิพนธ์ ผู้เล่าประสบการณ์ ผู้กล่าวคำปราศรัย (สมาชิกในระดับผู้นำ) โดยสมาชิกที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ จะต้องมีความรับผิดชอบในการจัดสรรเวลา และเตรียมตัวเป็นอย่างดี แต่หากมีเหตุให้ไม่สามารถไปปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ ได้ ต้องให้แน่ใจว่าสมาชิกผู้นั้นได้แจ้งให้ผู้นำทราบล่วงหน้าและมีผู้อื่นรับหน้าที่นั้นแทนเรียบร้อยแล้ว ถึงจะไปปฏิบัติภารกิจอื่นได้สถานที่ในการประชุมสนทนาธรรมถูกจัดขึ้นในห้องพระของสมาชิกระดับผู้นำภายในห้องถูกจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควร เช่น เบาะรองนั่ง เก้าอี้ พัดลมหรือเครื่องปรับอากาศ บริเวณหน้าตู้พระ มีการถวายน้ำและผลไม้ตามฤดูกาล การร่วมประชุมถือเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญที่สมาชิกจะต้องวางแผนให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตด้านอื่น ๆ โดยสมาชิกมักให้ความสำคัญกับการทำงานพระก่อนเสมอ แต่จะต้องไม่ทำให้การงานหรือการดูแลครอบครัวต้องเสียหาย สิ่งที่สมาชิกตระหนักเป็นอย่างดีคือ ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฺฑริกสูตรจะต้องทำงานหนักกว่าผู้อื่นสามเท่า คือ การดูแลครอบครัว การประกอบอาชีพ และการทำงานพระ ทุกอย่างจะต้องทำให้ดีที่สุด จะต้องให้ได้รับการกล่าวขานว่าเป็นบุคคลที่ยอดเยี่ยม

เมื่อถึงเวลาที่กำหนดในทุกการประชุมสิ่งแรกที่ต้องปฏิบัติคือการสวดมนต์ร่วมกัน ในระยะเวลาที่เหมาะสม โดยส่วนใหญ่ใช้เวลาประมาณ 20 นาที หลังจากนั้นผู้ดำเนินการประชุมจึงกล่าวทักทายสมาชิกโดยส่วนใหญ่มักเป็นการทักทายว่า “ทุกคนสบายดีมั๊ยคะ” เพื่อแสดงความห่วงใยต่อกัน และกล่าวถึงกฎสามข้อของสมาคม คือ สมาชิกจะต้องไม่ยืมเงินกัน ไม่เป็นหุ้นส่วนธุรกิจกัน และไม่มีปัญหาด้าน

ผู้ชาย แล้วผู้รับผิดชอบในวาระต่าง ๆ ก็ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย จนกระทั่งได้เวลาที่เหมาะสม ทุกคนจึงสวดมนต์สามคำพร้อมกัน (โตโมซุ) เพื่อลาโงะฮอนซน โดยส่วนใหญ่ในการประชุมจะใช้เวลาไม่เกินหนึ่งชั่วโมงครึ่ง หรือน้อยกว่านั้นตามสถานการณ์ การไม่ควบคุมเวลาในการประชุมเป็นสิ่งสำคัญเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย สมาชิกในพื้นที่ที่มีความกระตือรือร้นและเต็มใจในการเข้าร่วมประชุมในทุกครั้ง เนื่องจากทำให้พวกเขารู้สึกมีพลังและมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตกิจกรรมที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการเยี่ยมสมาชิก แม้ไม่มีเงินเดือนหรือค่าตอบแทนแต่ผู้นำในพื้นที่ก็ให้ความสำคัญและเต็มใจทำหน้าที่นี้ ด้วยความสมัครใจและเต็มใจ เพื่อจะได้ช่วยเหลือคลายความทุกข์ของสมาชิก ได้ดูแลความเป็นอยู่ และคอยส่งเสริมกำลังใจให้กับสมาชิก

การเยี่ยมสมาชิกเป็นหน้าที่ของผู้นำในระดับหัวหน้าหมู่ โดยมีการประชุมวางแผนร่วมกันกับสมาชิกในระดับสูงขึ้นไปทั้งในเรื่องของ วัน เวลา และเป้าหมายว่าจะไปเยี่ยมใครบ้างในแต่ละเดือน หัวหน้าระดับตำบลมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการวางแผนงานและร่วมกันจัดตารางการเยี่ยม แผนงานนี้จะถูกนำเสนอต่อผู้นำในระดับเขตเพื่อทราบ ซึ่งในบางครั้งหัวหน้าหมู่อาจขอให้หัวหน้าระดับตำบลหรือสูงกว่า ออกเยี่ยมสมาชิกด้วยกัน และนำคำชี้แนะต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้นำไปเล่าให้สมาชิกได้ฟังเพื่อส่งเสริมให้มีความศรัทธาที่เข้มแข็งและนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ในกรณีที่สมาชิกกำลังประสบปัญหาใหญ่หรือแก้ไขได้ยาก อาจเชิญหัวหน้าในระดับเขตหรือสูงกว่านั้นเข้าไปช่วยเหลือในการให้คำปรึกษาแก่สมาชิกรายนั้น โดยเฉลี่ยแล้วสมาชิกในพื้นที่จะได้รับการเยี่ยมประมาณเดือนละหนึ่งครั้ง

สำหรับปัญหาอุปสรรคในการออกเยี่ยมสมาชิกก็อาจมีบ้าง เช่น สมาชิกไม่ว่าง ไม่สะดวกที่จะให้ผู้นำไปเยี่ยม ถึงแม้จะมีการวางแผนงานเอาไว้แล้วก็ตามแต่ก็อาจไม่เป็นไปตามแผนก็เป็นได้ ผู้นำจึงต้องใช้วิจารณญาณในการเยี่ยมให้เหมาะสม เช่น บางครั้งอาจมีการสวดมนต์ร่วมกันก่อนพูดคุยสนทนา บางครั้งอาจทำได้เพียงการพูดคุยในเวลาพอสมควร ไม่ใช่เวลานานจนรบกวนสมาชิก ซึ่งอาจไม่ค่อยมีเวลาเพราะต้องทำงาน ในช่วงแรกสมาชิกอาจรู้สึกเบื่อไม่อยากให้มาเยี่ยม แต่ภายหลังจากผู้นำไม่มาเยี่ยมก็จะรู้สึกว่ามีบางสิ่งที่ยากหายไป และอยากให้นำมาเยี่ยมอีก ในขณะที่ผู้นำในพื้นที่ ได้ให้ความสำคัญในการเยี่ยมสมาชิกโดยจะไม่ทอดทิ้งแม้สมาชิกที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรืออยู่ในพื้นที่สีแดงก็ตาม แต่ทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนความไม่ประมาท คือ การเลือกเวลาเดินทางที่เหมาะสม เช่น เดินทางในช่วงเวลากลางวัน การใช้โทรศัพท์แทนการเดินทางไปด้วยตนเอง หรืออาจให้สมาชิกในพื้นที่เสี่ยงเป็นผู้เดินทางออกมาเองจะเป็นทางเลือกที่ดีกว่า เนื่องจากสมาชิกจะรู้จักเส้นทางดีกว่า

ในกลุ่มผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร ก็มีการทำบุญเช่นเดียวกับสมาชิกในกลุ่มศาสนาอื่น โดยรูปแบบการทำบุญของสมาชิกกลุ่มนี้ ได้แก่ การทำบุญหว่านพืชและการทำบุญพิเศษ การทำบุญหว่านพืช หรือเรียกว่า ไยบุ หมายถึง หว่านสิ่งใดเข้าไปก็จะได้ผลสิ่งนั้น เป็นเคล็ดในการดำเนินชีวิต

โดยจะไม่มีเหรียญอะไร แต่เป็นที่ทราบกันในหมู่สมาชิก จะทำได้ ไม่ทำได้ ไม่มีการบังคับ การทำบุญหว่านพืชสมาชิกได้รับการแนะนำให้เก็บเดือนละ 20 บาท ครบ 1 ปี จะได้เงิน 240 บาท เท่ากับ 1 ทุน ระยะเวลาในการทำบุญหว่านพืชอยู่ในช่วงต้นปี ส่วนการทำบุญพิเศษ สามารถทำได้ตลอดเวลาตามความศรัทธา สิ่งสำคัญ คือ ต้องทำด้วยความเต็มใจ อาจมีการระบุว่า ทำบุญเพื่อสร้างอาคารสมาคม หรือเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายทั่วไปของสมาคม เช่น ค่าทำความสะอาด ค่าจ้างรักษาความปลอดภัย และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้สมาชิกจะทำบุญผ่านผู้นำที่ได้รับมอบหมาย และจะได้รับหลักฐานการรับเงินทำบุญในทุกครั้ง เงินทุกบาททุกสตางค์จะถูกจัดเก็บและทำบัญชีอย่างเรียบร้อยก่อนนำส่งให้สมาคมฯ เพื่อใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาค ผู้นำที่รับผิดชอบหน้าที่นี้ปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...เวลารับเงินทำบุญจากสมาชิก จะต้องจดบันทึกไว้ก่อนแล้วจึงส่งให้
ผู้รับผิดชอบออกไปเสร็จรับเงินให้กับสมาชิก เงินที่รับมาจะต้องเก็บแยกต่างหากจาก
กระเป๋าส่วนตัว เพราะผู้อาวุโสชี้แนะว่า หากเก็บรวมกันกับเงินส่วนตัว ผู้รับผิดชอบจะต้อง
พบกับชะตากรรมเรื่องเศรษฐกิจอย่างแน่นอน...”

(ธีรพงษ์ รุ่งเรือง, สัมภาษณ์ 4 พฤษภาคม 2558)

3) ด้านการศึกษา สมาชิกในพื้นที่ศึกษาหลักคำสอนใน 3 ช่องทางหลัก ได้แก่ การฟัง การอ่าน และการชมวีดีโอ

การฟัง เป็นช่องทางแรกของการเรียนรู้หลักธรรมนี้ ทั้งจากการสนทนาส่วนบุคคล การเยี่ยมสมาชิกของเหล่าผู้นำและการประชุมสนทนาธรรมตามระบบการของสมาคม สมาชิกในระดับผู้นำ ถูกกำหนดให้มีหน้าที่ศึกษาหลักธรรมเพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับสมาชิก ตามเนื้อหาที่สมาคมกำหนดให้ในแต่ละเดือน แล้วจึงถ่ายทอดลงไปสู่สมาชิก

การอ่าน เป็นสิ่งที่ช่วยให้สมาชิกเกิดความศรัทธาที่ถูกต้องไม่ผิดเพี้ยนไป คู่มือฝึกอบรมสร้างคุณค่า คือหนังสือเล่มแรกๆที่ผู้ศรัทธาใหม่จะได้ศึกษาแนวทางการปฏิบัติศรัทธา ในโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อขอรับโงะฮอนซัน มีเนื้อหาในการสร้างความเข้าใจในด้านความศรัทธาที่ถูกต้อง และแนวทางที่จะนำธรรมะไปใช้ในการดำเนินชีวิต และหนังสืออีกเล่มหนึ่งที่นับว่าสมาชิกในพื้นที่ให้ความสำคัญในการอ่านคือ วารสารสร้างคุณค่า ที่ถูกส่งถึงมือสมาชิกโดยผู้นำในระดับหมู่เป็นประจำทุกเดือน ภายในเล่มบรรจุไปด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวสารของสมาคม พุทธธรรม คำชี้แนะในการดำเนินชีวิต และบอกเล่าเรื่องราวชัยชนะที่ได้รับจากการปฏิบัติศรัทธาของสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (SGT) และสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าสากล (SGI) ทั่วโลก วารสารสร้างคุณค่า จึงเปรียบเป็นเพื่อนคู่คิดในการดำเนินชีวิต ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ในแต่ละเดือนเมื่อมีเวลาว่างที่จะพยายามอ่านวารสารสร้างคุณค่า อ่านแล้วอ่านอีก บางครั้งก็อ่านออกเสียงด้วยจะทำให้เข้าใจได้มากขึ้น และบอกให้ลูกสาวในหนึ่งเดือนให้อ่านหลาย ๆ รอบ เพื่อให้เข้าใจความหมายได้ตัวอักษรของธรรมนิพนธ์ โดยเฉพาะเวลาที่ไม่สบายใจอะไรซักอย่าง เมื่อหยิบวารสารมาอ่านเปิดหน้าไหนขึ้นมาก็ได้ มักจะเจอข้อความที่ทำให้ความทุกข์คลี่คลายไปได้ในทุกครั้ง...”

(รุ่งฤดี วงศ์ขจร, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2557)

“...วารสารสร้างคุณค่า พยายามอ่านในแต่ละเล่ม ถ้าอ่าน ตรงจุดจุดนั้นจะเข้าใจอะไรหลาย ๆ อย่างได้ จะนึกภาพออกว่ามันจะมีอยู่ในสังคมเรานั้นแหละ ถ้าเราไม่อ่านเราก็จะซึบซึบกับกระแสสังคมไป...”

(ยรรยง คุณธรรม, สัมภาษณ์ 22 กุมภาพันธ์ 2557)

นอกจากนี้ยังมีหนังสืออีกหลายเล่มที่สมาชิกในพื้นที่นิยมอ่าน เช่น วารสารสู่ความสุข วารสารลูกหงส์ หนังสือสู่ความสุข หนังสือทวงทำนองชีวิตของคานะโกะ ฯลฯ รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาเพื่อขัดเกลาชีวิตของผู้อ่านในทุกเพศทุกวัย และยังสามารถนำความรู้ที่ได้บอกเล่าสู่ผู้อื่นเพื่อให้ได้พบกับความสุข หรือแม้กระทั่งมอบเป็นของขวัญในโอกาสสำคัญต่าง ๆ

การชมวีดีโอ ช่วยให้สมาชิกของแต่ละพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เรียนรู้แนวคิดและคำชี้แนะจากอาจารย์โตซาซุ อิเคดะ ประธานสมาคมฯ จากบันทึกการกล่าวปราศรัยในการประชุมของสมาคมสร้างคุณค่าสากล (SGI) ณ ประเทศญี่ปุ่น ในรายการชมวีดีโอ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกเดือน เนื้อหาในวีดีโอยังถ่ายทอดกิจกรรมที่สำคัญและประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจของสมาคมในโอกาสต่าง ๆ ทำให้สมาชิกในพื้นที่ได้เรียนรู้ในสิ่งเดียวกันกับสมาชิกในพื้นที่อื่นทั่วโลก ก่อให้เกิดความศรัทธาที่เรียกว่า “ต่างกายใจเดียว” ทุกถ้อยคำของอาจารย์อิเคดะ ถูกสลักอยู่ในจิตใจของสมาชิกและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เป็นคำชี้แนะในการดำเนินชีวิตประจำวันในทุกเรื่อง ที่มีผลตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงสังคม เป็นคำพูดที่ทรงพลังทำให้สมาชิกฯ ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงตัวเองจากภายในจนกระทั่งเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สังเกตได้จากในทุกเรื่องราวของการดำเนินชีวิต สมาชิกจะกล่าวถึงหรืออ้างอิงต่อคำชี้แนะของอาจารย์อยู่ตลอดเวลา เรียกได้ว่า อาจารย์อิเคดะ เป็นอาจารย์แห่งชีวิต ทำให้สมาชิกในพื้นที่ก่อเกิดกำลังใจและความหวังในการดำเนินชีวิต ทำให้สมาชิกมีจิตใจเป็นหนึ่งเดียวกันในการปฏิบัติชีวิตตนเอง และเผยแผ่ธรรมในพื้นที่เพื่อสร้างสังคมที่สันติสุขสืบไป

1.2.2 วิธีชีวิตด้านครอบครัว

หลักสัทธรรมปุณฑริกสูตร เปรียบเสมือนเกราะป้องกันและเครื่องชี้แนวทางในการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะการดำเนินชีวิตด้านครอบครัว ทั้งในเรื่องสามี ภรรยา และเรื่องการเลี้ยงดูบุตร เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น มีความจำเป็นต้องใช้สติปัญญาในการหาหนทางแก้ไข หลายครั้งการใช้อารมณ์ทำให้เกิดเหตุการณ์ยิ่งเลวร้าย ปัจจุบันในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสมาชิกราว 4,000 ครอบครัว พวกเขานำหลักธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตด้านครอบครัว ดังนี้

1.2.2.1 การเลือกคู่ครอง

สมาชิกที่พบพุทธธรรมนี้ก่อนมีครอบครัวนับได้ว่าเป็นโอกาสดีที่จะได้สวดมนต์และอธิษฐานเพื่อให้มีสติปัญญาและบุญวาสนาในการพบคู่ครองที่ดี โดยส่วนใหญ่สมาชิกมักอธิษฐานให้เจอคู่ที่เป็นผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรเช่นเดียวกัน ภายใต้ความเชื่อในหลักคำสอน แนวทางในการดำเนินชีวิต รวมถึงแบบอย่างการดำเนินชีวิตคู่ของสมาชิกในระดับอาวุโส โดยเฉพาะ อาจารย์ไคซาซุ อิเคดะ และภรรยา ที่เป็นต้นแบบของการใช้ชีวิตคู่สำหรับผู้ศรัทธาทั่วโลก สมาชิกในวัยยุวชนมักอธิษฐานเรื่องคู่ครองดังกล่าว

“...ก็อธิษฐานนะเรื่องคู่ครอง ผู้อาวุโสแนะนำว่าให้อธิษฐานขอให้เจอคนที่สวดมนต์เหมือนกัน ก็อธิษฐานอยู่ ขอให้เจอคนดี หน้าตาดี ฐานะดี และที่สำคัญขอให้เจอคนที่สวดมนต์เหมือนกัน แต่ถ้าไม่ได้ก็ค่อยชวนเค้ามาสวดมนต์นี้ด้วยกันทีหลัง...”

(พิณทอร ลิมสกุล, สัมภาษณ์ 9 พฤษภาคม 2558)

ในกรณีที่มีคู่หมายอยู่แล้ว ทั้งคู่ก็จะสวดมนต์ภาวนาให้มีวาสนาได้ครองคู่กัน ขอให้ผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายยอมรับและให้การสนับสนุน จนกระทั่งได้แต่งงานและร่วมกันสร้างครอบครัวที่ดำเนินชีวิตโดยยึดแนวทางแห่งผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรและนำธรรมเนียมพิธีของพระนิชิเร็นไดโชนิน รวมถึงคำชี้แนะของอาจารย์อิเคดะ มาใช้ในการดำเนินชีวิต แต่ถึงกระนั้น การสวดมนต์ยังไม่ใช่ว่าคำตอบของการได้ครองคู่กันเสมอไป หากอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ไม่มีศีลหรือบุญวาสนาต่อกัน หรืออาจมีชะตากรรมร้ายต่อกัน การสวดมนต์ภาวนา เป็นสิ่งที่ช่วยให้หลุดพ้นจากชะตากรรมที่มีต่อกันนั้น ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีสติปัญญาที่ ข้ามผ่านชะตากรรมนั้นไปได้ จึงอาจไม่ได้ครองคู่กันซึ่งจะเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่น

1.2.2.2 การครองเรือน

สภาวะสังคมในปัจจุบันนับว่าส่งผลกระทบต่อการครองเรือนเป็นอย่างมาก ทั้งในเรื่องของวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ความเจริญด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร สังคมออนไลน์ ทำให้พฤติกรรมมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งรูปแบบการดำเนินชีวิต ทำให้ผู้คนเข้าถึงแก่นแท้ของศาสนาซึ่งเป็นเกราะป้องกันในการดำเนินชีวิตได้น้อยลง สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตด้านครอบครัวเป็นอย่างมาก ปัจจุบันมีประชาชนที่ประสบปัญหาครอบครัวอยู่เป็นจำนวนมาก แม้ในกลุ่มสมาชิกผู้ปฏิบัติธรรมยังพบว่าพวกเขาก็ประสบปัญหาครอบครัวเช่นกัน เพียงแต่ว่าเมื่อพวกเขาได้พบกับหลักธรรมนี้ การปฏิบัติศรัทธาทำให้เกิดปัญญาที่จะคลี่คลายปัญหาดังกล่าว ด้วยการยอมรับความจริง ตั้งสติและภาวนา ประกอบกับการการดูแลอย่างใกล้ชิดจากสมาชิกในระดับผู้นำที่คอยรับฟัง และนำหลักธรรมมาใช้ในการชี้แนะแนวทางแก้ปัญหา พร้อมทั้งคอยส่งเสริมกำลังใจ จนกระทั่งสมาชิกฯ สามารถข้ามพ้นปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นได้ในที่สุด ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...สมัยก่อนตอนที่เริ่มสวดใหม่ ๆ ตอนนั้นมีปัญหากับสามีมาก เพราะเค้าชอบกินเที่ยวชอบกินเหล้า แต่ผู้อาวุโสชี้แนะว่า ให้ใช้ชีวิตสวดมนต์และอย่าไปดูคำวาทกล่าว ทำหน้าที่ของเราอย่าให้ขาดตกบกพร่อง เมื่อเขากลับมาก็ทาน้ำหาทำให้กิน ถามเค้าว่าหิวมั๊ย กินอะไรมาแล้วยัง พุดกับเขาเพราะ ๆ ตอนนั้นพี่ก็ทำตามทุกอย่าง พอเค้าออกจากบ้านไปพี่ก็ไปนั่งสวดมนต์ สวดๆๆๆๆ จนรู้สึกเหมือนตัวจะลอย พอเค้ากลับมาพี่ก็ไม่ดูคำวาทอะไร ทำตามที่ผู้อาวุโสแนะนำทุกอย่าง สมัยก่อนเค้าสอนละเอียดมาก เรื่องครอบครัว จนตอนนี้สามีก็เลิกเที่ยวเลิกกินเหล้าและดูแลครอบครัวเป็นอย่างดี...”

(พาฝัน วิจิตรา, สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2558)

“...เมื่อก่อนพี่ตัดสินใจจะทิ้งครอบครัวไปแล้ว คิดว่าจะไปบวชชิตลอดชีวิต แต่พอเอาเข้าจริง ๆ ก็ทำไม่ได้ เพราะข่าวว่าลูก ๆ ร้องให้กระจองอแง เลยทำให้ผ้าขาวร้อน ต้องกลับบ้าน การบวชคือต้องตัดกิเลส แต่การที่คนข้างนอกเขาไปทำบุญที่วัด ทำให้เราได้รับได้เห็น มีคนเอาข่าวไปบอกก็ทำให้ผ้าขาวร้อน ผลสุดท้ายเราก็ตัดกิเลสไม่ได้ แต่การออกมาปฏิบัติศรัทธานี้ 1 ปี เจ็ดเดือน ทำให้พ่อบ้านเปลี่ยนแปลง แต่ตอนนั้นเรายังอาละวาดไปเข้าไปตามถึงในห้องอาหารด้วยซ้ำ ยิ่งตามเขาก็ยิ่งหนี มันทรมาณ พอผู้นำแนะนำให้สวดมนต์ให้มาก พอลูกนอนก็สวดมนต์จนเขากลับ แล้วเราก็เปลี่ยนพฤติกรรม พุดกับเค้าดีดี ที่นี้เค้าก็เปลี่ยน...”

(พรธณี รักษาทรัพย์, สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2557)

การสวดมนต์ภาวนาทำให้สภาพจิตใจของผู้ปฏิบัติธรรมค่อย ๆ สงบเยือกเย็นลง ยิ่งทุกข์มาก ทำให้ยิ่งสวดมนต์ได้มาก การสวดมนต์เป็นเวลานานช่วยให้จิตใจคลายจากความอคติ ลำเอียง คิดเข้าข้างตนเองและโทษฝ่ายตรงข้ามอยู่เสมอ คงเหลือไว้แต่สภาพจิตใจที่สงบก่อให้เกิดปัญญาพุทธะ ค้นพบข้อบกพร่องของตนเอง และสามารถเข้าใจในจิตใจและพฤติกรรมของอีกฝ่าย ท่าทีที่แสดงออกจึงเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เช่น ไม่ใช่อารมณ์ ใช้ถ้อยคำและน้ำเสียงที่ดีขึ้น ผู้นำมักแนะนำให้เปลี่ยนความทุกข์ที่เกิดขึ้นให้เป็นความปิติยินดีและสวดมนต์ให้อีกฝ่ายเพื่อชำระล้างชะตากรรมที่ได้กระทำไว้ต่อกัน ผู้นำในพื้นที่มีบทบาทเป็นอย่างมากในการให้คำปรึกษาปัญหาครอบครัวให้กับสมาชิกโดยใช้ธรรมนิพนธ์เป็นที่ตั้ง ไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จนกว่าจะช่วยเหลือให้สมาชิกข้ามพ้นปัญหาเหล่านั้นไปได้

1.2.2.3 การเลี้ยงดูบุตร

ผู้ปฏิบัติธรรมเชื่อว่า การได้เกิดในครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรมปุณทริกสูตร นับเป็นบุญวาสนา การได้ยินเสียงสวดท่อง “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ ทำให้ได้รับบุญญาและการปกป้องคุ้มครองจากเทพธรรมาบาล พ่อแม่หรือผู้ปกครองจะนำเด็ก ๆ เข้าร่วมกิจกรรมตามระบบการของสมาคมตั้งแต่ยังแบเบาะ และเติบโตขึ้นมาท่ามกลางเสียงสวดมนต์ ได้รับฟังหลักคำสอนแม้รู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้าง แต่ทุกอย่างจะค่อย ๆ ซึมซับอยู่ในจิตใจ สมาชิกที่มีอายุไม่เกิน 12 ปี เรียกว่า “มิโรบุ” หรือ “สมาชิกฝ่ายอนาคต” จะได้เรียนรู้หลักธรรม แนวคิด และวิถีปฏิบัติจากสิ่งที่ผู้ใหญ่กระทำ และยังได้รับการฝึกฝนผ่านระบบการของสมาคมตามความเหมาะสมกับวัย เช่น การฟังนิทาน เล่นเกมส์ ฝึกอ่านธรรมนิพนธ์ และวารสารสำหรับสมาชิกมิโรบุ ซึ่งถูกจัดพิมพ์ในรูปแบบเล่มและเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัย

นอกจากการส่งเสริมให้ลูกเข้าร่วมกิจกรรมตามระบบการของสมาคมแล้ว การอยู่ร่วมกันภายในครอบครัว พ่อแม่จะปลูกฝังในเรื่องของการสวดมนต์ เช้า – เย็น ในระยะแรกอาจใช้กุศโลบายบ้าง เช่น การวางเงินค่าขนมไว้หน้าโงะฮอนซน เพื่อให้ลูกได้สวดมนต์ก่อนที่จะรับเงินค่าขนมในทุก ๆ วัน ส่งเสริมกำลังใจให้ลูกหมั่นสวดมนต์โดยพ่อแม่ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้เห็น ใช้การสนทนาในการอบรมสั่งสอน พูดจาด้วยถ้อยคำอันนุ่มนวล ไม่ดุว่าว่ากล่าว ด้วยความเชื่อที่ว่าทุกคนมีธรรมชาติพุทธะ การต่อว่าบุคคลอื่นจึงหมายถึงเป็นการต่อว่าพระพุทธรูป ในกรณีที่ลูกมีพฤติกรรมเกเร ก้าวร้าว ไม่ตั้งใจเรียน ทำตัวมีปัญหา ทำให้พ่อแม่กลัดกลุ้ม เดิมทีพ่อแม่อาจใช้วิธีการรุนแรง หรือดุว่าว่ากล่าว แต่นั่นไม่ใช่ทางออกของผู้ปฏิบัติธรรมปุณทริกสูตร สิ่งที่สมาชิกได้รับการชี้แนะคือ สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของชะตากรรมที่สามารถแก้ไขได้ ด้วยการ สวดมนต์อธิษฐานต่อโงะฮอนซน เพื่อชำระล้างชะตากรรมที่เกิดขึ้น นอกจากนั้น พ่อแม่พึงใช้ถ้อยคำที่ส่งเสริมกำลังใจ พร้อมทั้งจะรับฟังปัญหาของลูก ทำตัวเป็นมิตรที่ดีจนลูก ๆ ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นได้ในที่สุด ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...เวลาลูกออกจากบ้านไปพี่จะไม่โทรตามเลยนะ สวดมนต์อย่างเดียวเลย ให้
 คำปลอดภัยให้เค้าเจอเพื่อนที่ดี การที่เราไปต่อว่าลูกเท่ากับเราต่อว่าพระพุทธรูป ซึ่งมี
 อยู่ในตัวเค้า เราต้องให้เกียรติเค้า แสดงความรักต่อเค้าให้มาก ๆ แล้วเค้าจะค่อย ๆ
 เปลี่ยนแปลงได้เอง ...”

(พรรณี รักษาทรัพย์, สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2557)

“...สามมีพี่ปะทะกับผู้ก่อการร้ายเสียชีวิตตั้งแต่ลูกอยู่ในท้องสองเดือน แต่น้องเป็น
 เด็กดีมากไม่มีปัญหา ไม่มีปมด้อย สมัยที่ยังไม่รับพระ พอดกเย็น สองแม่ลูกจะปูเสื่อหน้า
 บ้านหันหน้าไปทางทิศตะวันออก สวดมนต์ทุกวัน พอคนมาเราก็เอามือลง พอคนไปเราก็ยก
 มือสวดต่อ สวดทุก ๆ วัน ไม่เคยหยุด ตอนนั้นอธิษฐานว่าลูกสาวโตขึ้นทุกวัน อยากได้บ้าน
 ที่มั่นคงแข็งแรงและปลอดภัย...”

(รุ่งฤดี วงศ์ขจร, สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2556)

“...สวดมนต์ตั้งเป้าไว้เลยวันละ 1 ชั่วโมง อธิษฐานให้ลูก ตอนนี้อวดให้คนที่อีก 1
 ชั่วโมงด้วย เพราะเค้าจะสอบวันจันทร์ บอกเค้าไว้ด้วยว่าทุกนาทีที่หายใจเข้าออกให้คิดถึง
 แต่น้ำเมียวโฮแรงเงงเคียว และคิดถึงโงะฮนซน ...”

(เครือวรรณ จิตกุล, สัมภาษณ์ 5 ธันวาคม 2557)

ผลบุญที่เด็ก ๆ ได้รับหลังจากเข้าศรัทธา ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของผลการ
 เรียนที่ดีขึ้น ได้พบเจอกับมิตรที่ดี เจอบุคคลที่คอยอุปถัมภ์ค้ำชู พ่อแม่จึงซึ้งจงและอธิษฐานให้ลูกหลานของ
 ตนเองมีบุญวาสนาได้เข้ามาปฏิบัติศรัทธาในพุทธธรรมนี้ และยังส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมตามระบบการ
 ของสมาคมฯ เนื่องจากเห็นว่าพื้นที่นี้เป็นเขตปลอดภัยด้วยกฎระเบียบของการอยู่ร่วมกัน และมีกิจกรรมที่ช่วย
 ชัดเกลาให้บุตรหลานเป็นบุคคลที่ดีมีคุณภาพของสังคมในวันข้างหน้า นอกจากนั้น จากความต้องการทางเลือก
 ที่ดีกว่าในด้านการศึกษา ประกอบกับสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้สมาชิกส่วนใหญ่มักจะส่ง
 บุตรหลานไปศึกษาเล่าเรียนในพื้นที่อื่น เช่น ในพื้นที่จังหวัดสงขลา กรุงเทพมหานครฯ หรือแม้กระทั่งการ
 เดินทางไปศึกษาต่างประเทศ การที่บุตรหลานได้ปฏิบัติศรัทธาในพุทธธรรมนี้ มีส่วนทำให้พ่อแม่หรือ
 ผู้ปกครองรู้สึกมั่นใจว่าพวกเขาจะปลอดภัย ได้พบเจอกับมิตรที่ดี ได้รับการปกป้องคุ้มครองจากเทพธรรมาบาล
 และมีภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจในการใช้ชีวิตอิสระนอกบ้าน ซึ่งอาจต้องพบเจอกับสิ่งเลวร้าย เนื่องจากได้รับการ

ขัดเกลาจากหลักคำสอนทั้งในเรื่องแนวคิดการดำเนินชีวิต การเลือกคบเพื่อน รวมถึงการวางตัวในสังคมได้อย่างเหมาะสม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ลูกพี่ไปเรียนที่ออสเตรเลีย แต่พี่ไม่ห่วงเลย พี่เชื่อว่าเค้าจะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากเทพธรรมาบาล ก็จริง ๆ ด้วย เค้าได้รับการดูแลเป็นอย่างดีจากอาจารย์ เป็นที่รักของเพื่อน ๆ ทำให้พี่สบายใจ จนตอนนี้เค้าเรียนจบและเดินทางกลับเมืองไทยแล้ว...”

(อมร กิจรุ่งเรือง, สัมภาษณ์ 19 มกราคม 2558)

1.2.3 วิธีชีวิตด้านเศรษฐกิจ

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจของสมาชิกในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ แนวคิดการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ การใช้จ่ายเงิน และการจัดการกับหนี้สิน ดังนี้

1.2.3.1 แนวคิดการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจ

การทุ่มเทเวลาในการทำงานเพื่อสร้างรายได้ เป็นเรื่องของการสร้างมูลค่าให้กับชีวิต แต่เมื่อเข้ามาปฏิบัติศรัทธาในสัทธรรมปุณฑริกสูตร การสวดมนต์และทำงานพระ เป็นการสร้างคุณค่าที่ช่วยให้สมาชิกสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข แต่เมื่อได้รับผลบุญจากการปฏิบัติศรัทธาแล้ว หลายครั้งผู้ปฏิบัติธรรม ก็อาจละเลยการทำงานพระเนื่องจากต้องทุ่มเทเวลาในการประกอบอาชีพ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ตอนนั้นพี่ลาออกจากงาน พอไม่มีเงินเดือนก็หาสิ่งยึด เค้าบอกว่าอธิษฐานขอได้หมด พี่ก็อธิษฐานจนสามารถเปิดกิจการเป็นของตัวเองได้ในที่สุด ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น มีธุรกิจหลายตัวมาก ทั้งล้างอัดฉีดรถ สวนอาหาร ซักรีด แพนเปิดร้านเสริมสวย จนกระทั่งทำให้ห่างระบบการไปหลายปี เนื่องจากมีธุรกิจมากและสังคมพาไป จนกระทั่งช่วงเศรษฐกิจฟองสบู่แตก ทำให้ต้องขายธุรกิจไปทั้งหมด จึงหันมาสวดมนต์อีกครั้ง โดยได้รับคำชี้แนะว่า เพ็ชรแม่มีโคลนตมติด เมื่อนำมาล้างก็ยังเป็นเพชรเหมือนเดิม โงะฮนชนก็ยังคงมีอานุภาพเหมือนเดิมเช่นเดียวกัน หลังจากกลับมาสวดมนต์ทุกสิ่งทุกอย่างก็ฟื้นขึ้นมาหมด จึงเผยแผ่ธรรมเข้มแข็งมาจนปัจจุบันนี้...”

(โกวิทย์ พิทักษ์กุล, สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2557)

การที่คนเรารวยหรือจนไม่เท่ากันนั้นสมาชิกมีความเชื่อว่าเป็นเรื่องของชะตากรรมและบุญวาสนาที่ไม่เท่าเทียมกัน แต่การปฏิบัติศรัทธาในพุทธธรรมนี้ บุญกุศลที่ได้รับคือการมีบุญวาสนาที่จะได้ครอบครองทรัพย์สมบัติสามประการ ได้แก่ ทรัพย์สมบัติทางคลัง ทรัพย์สมบัติทางร่างกาย และทรัพย์สมบัติทางจิตใจ ทรัพย์สมบัติทางคลังนั้น เป็นสิ่งที่ใคร ๆ ก็ต้องการ ผู้ที่มีฐานะร่ำรวยนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีบุญวาสนา แต่ในความเป็นจริงทรัพย์สมบัติเหล่านั้น อาจไม่ได้ทำให้ผู้ครอบครองดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขที่แท้จริงได้ เนื่องจากความรู้สึกรอคอยในทรัพย์สิน มีแล้วก็อยากมีมากขึ้นไปอีก หรือความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปไม่มีที่สิ้นสุด ความสุขที่ได้รับจึงเป็นความสุขเพียงชั่วคราว หรือที่เรียกว่าความสุขสัมพัทธ์ ทรัพย์สมบัติทางคลังนั้น ถึงแม้จะมีมากมายเพียงใด แต่หากร่างกายเกิดความเจ็บป่วย ก็ไม่อาจมีความสุขในการดำเนินชีวิตได้ นอกจากนั้นแล้วยังอาจเป็นเหตุให้ทรัพย์สมบัติทางคลังต้องลดน้อยลงหรือหมดไป การอธิษฐานของสมาชิกในพื้นที่ จึงมุ่งเน้นไปที่การอธิษฐานถึงสุขภาพที่แข็งแรงเป็นอันดับหนึ่ง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...การอธิษฐาน ให้ขอเรื่องสุขภาพมาก่อนอันดับหนึ่ง แล้วไม่ต้องกลัวเรื่องการเงิน ขอสภาพชีวิตที่เข้มแข็ง ขอให้ทุกวันหัวานเมล็ดพุทธะวันละเม็ดสองเม็ด...”

(พรณี รักษาทรัพย์, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2557)

ทรัพย์สมบัติทางจิตใจ คือเป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติศรัทธา ทั้งการปฏิบัติเพื่อตนเอง และการปฏิบัติเพื่อผู้อื่น ล้วนเป็นบ่อเกิดแห่งความสุขแม้ไม่ได้มีฐานะที่ร่ำรวย หรือแม้มีความเจ็บป่วยทางด้านร่างกาย แต่ผู้มีทรัพย์สมบัติทางจิตใจ ก็สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขอย่างที่ไม่มีการสามารถมาแย่งชิงไปได้ สมาชิกในพื้นที่นอกจากมีชื่อเสียงเลื่องลือในการปฏิบัติศรัทธาที่เข้มแข็งแล้ว เพื่อความสุขของเพื่อนสมาชิกพวกเขายังเสียสละเวลา และทรัพย์ส่วนตัวเพื่อการเผยแพร่ธรรม ทุ่มเทศงานเพื่อเพื่อนสมาชิก โดยผลตอบแทนที่ได้รับคือความสุขที่ได้ช่วยเหลือให้ผู้อื่นได้พบกับทางสว่างและความสุขในชีวิต ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...เงินมีมากก็เปล่าประโยชน์หากไม่รู้คุณค่า สู้เอามาทำงานพระและส่งเสริมกิจกรรม แคะนี่ก็เป็นสุขแล้ว ทรัพย์สมบัติมีมากก็พาไปไม่ได้ เมื่อถึงเวลานั้น สู้ทำความดีและเผยแพร่ธรรมให้กว้างใหญ่ไพศาลเสียจะดีกว่าอีก ...”

(พรณี รักษาทรัพย์, สัมภาษณ์ 9 พฤษภาคม 2558)

1.2.3.2 การประกอบอาชีพ

ในด้านการประกอบอาชีพ สมาชิกยึดหลักว่าต้องทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด จนได้รับการกล่าวขวัญว่าเป็นบุคคลที่ยอดเยี่ยม ไม่ว่าจะทำงานที่ไหน จะต้องมีความรับผิดชอบ ต่อผู้ด้วยจิตใจที่กระตือรือร้น พัฒนาตนเองอยู่เสมอไม่อยู่เฉย จะต้องมีความรู้ในหน้าที่การงานอย่างทะลุปรุโปร่ง ไม่ว่าจะ เป็นอาชีพค้าขาย รับราชการ หรืออาชีพอื่นใด นอกจากความเพียรพยายามในการประกอบอาชีพแล้ว ด้วยยุทธวิธีของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร คือการสวดมนต์และอธิษฐานต่อโงะฮนชน ก่อให้เกิดสติปัญญาและบุญวาสนาในอาชีพการงานที่ทำ ดังเรื่องราวแห่งชัยชนะในการปฏิบัติศรัทธาที่ปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ

1.2.3.3 การใช้จ่ายเงิน

การเป็นสมาชิกผู้ปฏิบัติธรรม จะต้องดำเนินชีวิตโดยยึดหลักความไม่ประมาท ในเรื่องการใช้จ่ายเงิน สมาชิกจะต้องใช้ปัญญาในการพิจารณา เช่น การใช้จ่ายเงินให้สมกับฐานะ จะซื้อสิ่งใดก็ ต้องรู้จักซื้อแค่พอประมาณไม่มากไม่น้อยจนเกินไป ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...หลังจากลูกชายคนเล็กเรียนจบก็อธิษฐานต่อโงะฮนชนเลยว่าจะไม่ขอยืมเงินใครแล้ว เพราะกฎของการเป็นสมาชิกคือต้องไม่ยืมเงินกัน มีแค่นั้นก็กินแค่นั้น เราต้องรู้จักพอเพียง พอสวดมนต์แล้วก็มีสติปัญญา ของแพง ๆ เราต้องมีสติปัญญาซื้อให้พอกินได้ ซื้อให้ลูกให้หลานพอได้กิน...”

(เครือข่ายรรณ จิตกุศล, สัมภาษณ์ 5 กรกฎาคม 2557)

การออกทำงานพระของสมาชิกในระดับผู้นำ เป็นการทำงานด้วยจิตอาสาอย่างแท้จริง พวกเขาต้องจัดสรรทั้งเวลาและงบประมาณส่วนตัวในการออกเยี่ยมเยียนสมาชิก ทั้งในพื้นที่ใกล้ไกล แต่ทุกคน ก็เต็มใจกระทำด้วยจิตใจแห่งความปลื้มปิติยินดี

1.2.3.4 การจัดการกับหนี้สิน

การมีหนี้สินเป็นชะตากรรมอย่างหนึ่ง ที่สามารถแก้ไขได้ด้วยการการสวดมนต์และอธิษฐานเพื่อชำระล้างชะตากรรมนั้น ในขณะที่เดียวกันก็ไม่สร้างหนี้สินเพิ่มขึ้นมาใหม่อีก สมาชิกหลายรายมีประสบการณ์ในการสวดมนต์และอธิษฐานในเรื่องนี้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ตอนนั้นเป็นหนี้ธนาคาร และได้รับหนังสือว่าภายในเจ็ดวันจะยึดบ้านหลังนี้แล้ว อธิษฐานไปร้องให้ไปต่อหน้าโงะฮนชน ช่วยลูกนะ ถ้ายึดบ้านแล้วเราจะไปอยู่ที่ไหนล่ะ สวดไปวันละหกชั่วโมง ไปหาผู้อาวุโสระดับสูง เค้าช่วยไปเจรจากับเจ้าหน้าที่ธนาคารจนได้ทำสัญญาใหม่ หลังจากนั้นก็อธิษฐานต่อโงะฮนชนอีกขอให้ลูกมีบุญวาสนา มีเงินไปชำระหนี้ ตอนนั้นมีเงินเท่าไรเอามาไปใส่ธนาคารหมด เพียงสี่ปีแปดเดือนก็หมดหนี้ ได้โอนคกลับมาบ้านเปิดตู้พระขอบคุณโงะฮนชน ลูกขอสัญญาจะไม่ทำอีกแล้ว ถวายบนพานกับโงะฮนชน แล้วเอาโหนดใส่ตู้พระและไม่เคยเอาไปทำอะไรอีกเลย...”

(วรณ . สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2556)

“...เพราะต้องส่งลูกหลานเรียนหนังสือ เลยต้องไปยืมเงินชาวบ้านแต่สามีไม่รู้เลย เพราะทำงานในอีกหมู่บ้านหนึ่ง ยืมไปยืมมาจนสองล้านบาท ที่นี้ชะตากรรมออก เค้าว่าเราจะโกงก็มาทวงเลย ไม่กล้าออกไปไหนเลยที่นี้ พอสามีรู้ว่าขายสวน แต่พอมารประชุมที่ยะลา ผู้นำบอกว่าขายสวนนั้นมันไม่ถูก คุณต้องขอใหม่ละ ต้องขอว่าคุณเป็นหนี้สิน คุณขอเปลี่ยนชะตากรรม ขอให้พบเงินจากดอกกุ๊กมาเสียดอกแพง จากดอกแพงหมดไปแล้ว ขอให้ได้เงินที่ไม่เสียดอกมาจ่ายดอกกุ๊ก สวดไปเลยวันละ 8 ชั่วโมง สวดๆๆๆ เจ้าหน้าที่รุกเข้ามา จนตอนหลังสามีไปได้เงินจากญาติมาล้านนึง และกู้ยืมสหกรณ์บ้าง ธกส. บ้าง จนในที่สุดก็ปลดหนี้ได้หมด...”

(อรรณ จิตใจดี. สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2556)

1.2.4 วิธีชีวิตด้านสังคม

ด้วยระบบการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย สมาชิกในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถูกส่งเสริมให้อ่านธรรมนูญของพระนิชิเร็นไดโชชินิน คำชี้้นำในการดำเนินชีวิตของอาจารย์อิเคดะ รวมถึงการปรับตัวด้านวัฒนธรรมในการร่วมกิจกรรมของสมาคมฯ ได้หล่อหลอมให้สมาชิกในพื้นที่ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกับสังคม ดังที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ความรับผิดชอบในหน้าที่ ความมีระเบียบวินัย มนุษยสัมพันธ์ ความสามัคคี และการเป็นมิตรที่ดี ดังนี้

1.2.4.1 ความรับผิดชอบในหน้าที่

สมาชิกถูกปลูกฝังว่า ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรจะต้องทำงานหนักกว่าบุคคลอื่นสามเท่าคือ การทำงานพระ การดูแลครอบครัว และการประกอบอาชีพ โดยสมาชิกจะให้ความสำคัญ

กับการทำงานพระเป็นอันดับหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันจะต้องไม่ละทิ้งหน้าที่ในการดูแลครอบครัว และการประกอบอาชีพ การปฏิบัติหน้าที่ทั้งสามด้านนี้จะต้องทำให้ดีที่สุด หากวันไหนมีหน้าที่รับผิดชอบในการทำงานพระ สมาชิกจะต้องจัดสรรเวลาในการทำหน้าที่ด้านครอบครัว และด้านการประกอบอาชีพให้ลงตัว ไม่ให้บกพร่องเสียหาย พร้อมกันนั้นจะต้องเตรียมตัวเองให้พร้อมสำหรับการทำงานพระ ตั้งแต่การวางแผนเรื่องเวลา การแต่งกายให้เหมาะสม การรักษาสุขภาพให้ดีอยู่เสมอ และต้องศึกษาทำความเข้าใจกับภารกิจที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี เช่น หากมีหน้าที่บรรยายธรรมนิพนธ์ จะต้องศึกษาธรรมนิพนธ์ที่จะบรรยายในวันนั้นให้มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ พร้อมทั้งฝึกฝนการบรรยายจนเกิดความมั่นใจว่า จะสามารถอธิบายให้สมาชิกเข้าใจและเกิดความเลื่อมใส สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตจริงได้ แต่หากได้รับมอบหมายแล้วไม่สามารถทำหน้าที่นั้นได้ จะต้องแน่ใจว่าได้แจ้งให้ผู้นำทราบล่วงหน้า และมีผู้ปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ แทนแล้ว

1.2.4.2 ความมีระเบียบวินัย

การออกทำงานพระทำให้สมาชิกได้เรียนรู้วัฒนธรรมด้านความมีระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ตามแบบอย่างของวัฒนธรรมในประเทศญี่ปุ่น และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ เริ่มตั้งแต่การจัดโต๊ะที่ประดิษฐานโงะฮอนซัน ผู้ศรัทธาจะต้องหมั่นดูแลทำความสะอาดและจัดวางสิ่งของบูชาให้เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ ก่อนการสวดมนต์เข้าสมาธิจะต้องนำน้ำสะอาดมาถวาย พร้อมด้วยผลไม้ตามฤดูกาล เมื่อสวดมนต์เข้าเสร็จแล้วสมาชิกสามารถสวดมนต์เพื่อขอผลไม้ นั้นไปให้สมาชิกในครอบครัวได้รับประทานต่อไป การวางผลไม้ไว้ที่ตู้พระเป็นเวลานานไม่เป็นผลดี เนื่องจากดมดมอาจเข้ามากัดกิน ทำให้โต๊ะบูชาสกปรกทำให้ไม่เป็นสิริมงคลในการดำเนินชีวิต

การสวดมนต์ เข้า – เย็น ต่อหน้าโงะฮอนซัน แม้จะเป็นโงะฮอนซันที่ประดิษฐานในห้องพระภายในบ้านก็ตาม สมาชิกยังถูกปลูกฝังให้ระมัดระวังในเรื่องของการแต่งกาย โงะฮอนซันเป็นสิ่งสักการบูชาสูงสุด ผู้ที่นั่งอยู่หน้าโงะฮอนซันจะต้องแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่รัดกุม ให้คิดเสมือนหนึ่งว่ากำลังนั่งอยู่ต่อหน้าผู้ที่เราให้ความเคารพนับถือ ไม่สวมใส่ชุดนอนในการสวดมนต์ การดูแลบ้านเรือนที่อยู่อาศัยก็เช่นเดียวกัน สมาชิกจะต้องคอยดูแลทั้งเรื่องความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ เพราะผู้นำหรือสมาชิกอาจมาเยี่ยมเยือน หรือใช้เป็นสถานที่สวดมนต์ร่วมกันได้ตลอดเวลา ในเรื่องนี้สมาชิกได้ซึมซับแนวทางมาจากการเข้าร่วมกิจกรรม ณ อาคารสมาคมที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมในเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อย เน้นความสะอาด มีการจัดเตรียมอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ที่มาเยือน นับตั้งแต่สถานที่จอดรถ สถานที่เก็บรองเท้า สิ่งอำนวยความสะดวกในห้องสวดมนต์ เช่น เบาะรองนั่ง หรือเก้าอี้ รวมถึงบรรยากาศ เช่น การเตรียมพัดลม หรือเครื่องปรับอากาศ รวมไปถึงธูปเทียนไม้ตรีของเจ้าของบ้าน เพื่อให้ผู้มาเยือนรู้สึกมีความสุขและมีความประทับใจ

1.2.4.3 มนุษย์สัมพันธ์

วัฒนธรรมการไหว้พร้อมด้วยรอยยิ้มและคำกล่าวสวัสดิ เป็นวัฒนธรรมที่สมาชิกในพื้นที่ยึดถือปฏิบัติแม้พวกเขาจะเพียงเดินผ่านกันไปมา นอกจากเพื่อแสดงความเคารพต่อตัวบุคคลแล้ว ยังถือว่าการแสดงความเคารพต่อพระพุทธรูปที่มีอยู่ในตัวของทุกคน สมาชิกที่อายุมากกว่าจึงสามารถพนมมือไหว้และกล่าวคำทักทายสมาชิกที่มีอายุน้อยกว่าได้อย่างไม่เคอะเขิน การอยู่ร่วมกันในสังคมสิ่งสำคัญจะต้องมีการสนทนากัน ทั้งต่อสมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน หรือเพื่อนร่วมงาน การถามไถ่และแสดงความห่วงใยในเรื่องสุขภาพ เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะได้พบเห็นเป็นปกติ เป็นวัฒนธรรมที่สมาชิกฯ ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมประชุมในโอกาสต่าง ๆ การแสดงความห่วงใยในเรื่องของสุขภาพนี้ อาจเป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมมาจากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีสภาพภูมิอากาศหนาวเย็น ทุกคนจึงต้องรักษาสุขภาพให้ดีอยู่เสมอ การสนทนากับผู้อื่น ผู้ปฏิบัติธรรมมักใช้ความระมัดระวังในการเลือกใช้ถ้อยคำที่สุภาพไพเราะ และเป็นถ้อยคำที่ส่งเสริมกำลังใจ แก่คู่สนทนา การใช้วาจาก้าวร้าวต่อคู่สนทนา ถือเป็นการดูหมิ่นพระพุทธรูป การนิ่งเสียจึงเป็นทางเลือกที่ดีกว่า ผู้ปฏิบัติธรรมมักหลีกเลี่ยงการพูดจาตำหนิติเตียนผู้อื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“... ผู้ปฏิบัติศรัทธาจะต้องมีชัยชนะ 3 ด้าน คือ ความศรัทธาเยี่ยมยอด การดำเนินชีวิตเยี่ยมยอด และความสัมพันธ์กับผู้คนรอบข้างเยี่ยมยอด เราต้องได้รับการกล่าวขวัญ หลักของพี่คือความอ่อนน้อมถ่อมตน การวางตัวกับคนอื่นไม่ว่าจะเป็นบุคคลในครอบครัว หรือเพื่อนบ้านต้องเห็นว่าเราดี เป็นที่ห่วงของมิตร ยกมือไหว้ พูดยกับเขาดี ๆ ใช้เวลาในการพูดคุยสัพพัญญูยกยอกล้อบ้างเพื่อให้เขาเห็นว่าเราไม่ถือตัว...”

(โกวิทย์ พิทักษ์กุล, สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2557)

1.2.4.4 ความสามัคคี

สมาชิกจะถูกปลูกฝังให้เสียสละเพื่อส่วนรวม สร้างความสุขให้ตนเองและผู้อื่น เช่น ในการประชุม ทุกคนจะได้รับหน้าที่ความรับผิดชอบในฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ ฝ่ายต้อนรับ มีการแบ่งหน้าที่ในแผนกต่าง ๆ เช่น ฝ่ายบริการที่จอดรถ ฝ่ายบริการเก็บรองเท้า ฝ่ายบริการน้ำดื่ม ฝ่ายดูแลเรื่องความสะดวก ฝ่ายเครื่องเสียงและการจัดสถานที่ประชุม เป็นต้น ทำให้สมาชิกเรียนรู้ที่จะร่วมกันทำงานเป็นทีมให้ประสบความสำเร็จ ในการประชุม สมาชิกจะมีการแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจัง จนในบางครั้งอาจดูเหมือนใช้อารมณ์ในการพูดคุยกันบ้าง แต่ภายใต้การควบคุมของผู้นำทุกอย่างจึงสามารถผ่านไปได้ด้วยดีในทุกครั้ง

1.2.4.5 การเป็นมิตรที่ดี

มิตรที่ดี หรือกัลยาณมิตรเปรียบเหมือนผู้ที่คอยค้ำจุน คอยอุทิศให้พ้นจากสภาพความทุกข์ ให้ได้พบกับความสุขในจิตใจ ชีวิตก็เหมือนต้นไม้ หากมีไม้ค้ำ เมื่อต้องพบกับพายุหรือลมแรง ก็จะไม่ล้ม การไม่ประมาทในการอยู่ในสังคมคือการมีเพื่อนที่ดี คนเราจึงต้องพยายามคบหามิตรที่ดีเอาไว้ นอกจากนั้นเราเองก็ต้องเป็นมิตรที่ดีกับคนอื่นด้วย ต้องทำตัวเป็นเพื่อนที่ดีของทุกคน ผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่ได้รับการขัดเกลาให้เป็นมิตรที่ดีทั้งต่อบุคคลภายในองค์กร และการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม ทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่ต้องคอยหวาดระแวงกัน ในบางครั้งการอยู่ร่วมกันในสังคมอาจมีการกระทบกระทั่งกันบ้าง การสวดมนต์และร่วมกิจกรรมตามระบบการของสมาคมฯ เป็นการขัดเกลาจิตใจของสมาชิกให้มีความเมตตากรุณา ทำให้ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“... ให้เรามีเวลาร่วมกิจกรรมกับสมาคม ทุกคนมีธรรมชาติพุทธะ คือ มีจิตใจที่มีความเมตตากรุณา เพียงแต่มนุษย์ยังมีจิตใจริษยาที่มาคั่งบังอยู่ การอ่านเยอะ ๆ จะทำให้เราให้อภัยได้ คำพูดที่ขัดหูขัดใจไม่ได้ แต่พอเราสวด นมัสโยเริ่งงเด็ยว ทำให้เราฟังได้ สำหรับการเป็นผู้นำ การที่ในบางครั้งสมาชิกอาจโกรธเราก็ไม่เป็นไร เพราะยังดีกว่าเราไปโกรธสมาชิก ในสังคมถ้าไม่มีความซื่อจะไม่มีหนึ่งความดี เราจึงต้องมีความอดทนและเปลี่ยนท่าทีจิตใจไม่ให้คับแคบ แม้สวมใส่เสื้อผ้าที่สวยงาม แต่หากจิตใจคับแคบลิ่งเหล่านั้ ก็เป็นเพียงความว่างเปล่า คนเราถ้าดีจริงใจความดีจะส่ง เปรียบ...”

(พรรณี รักษาทรัพย์, สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2557)

“...การที่เราตำหนิอะไรใครเท่ากับเราส่งบุญออก...”

(เครือวรรณ จิตกุล, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2557)

การอยู่ในสังคมของผู้ปฏิบัติธรรมฯ เน้นมองจุดบกพร่องของตนเองเพื่อแก้ไข และมองจุดดีของผู้อื่น การอยู่กับเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนบ้าน จะต้องมีการเสวนา แม้ไม่ได้เป็นผู้ศรัทธา เช่นเดียวกันกับตน มีการตั้งปณิธานในการเผยแผ่ธรรมและปฏิบัติศรัทธาอย่างเต็มที่เพื่อผู้อื่นไปโดยตลอด และคอยส่งเสริมกำลังใจให้กับเพื่อนผู้ศรัทธาให้สามารถปฏิบัติธรรมได้ตลอดไป นอกจากนี้ ผู้ปฏิบัติศรัทธาปุณทริกสูตร จะต้องปฏิบัติตามกฎของการอยู่ร่วมกัน 3 ข้อ คือ

กฎข้อที่ 1 ไม่กู่หนียืมสินหรือเล่นแชร์กันในกลุ่มสมาชิก

กฎข้อที่ 2 ไม่ร่วมหุ้นในการทำธุรกิจกันในกลุ่มสมาชิก

กฎข้อที่ 3 ห้ามประพฤติผิดในเรื่องชู้สาว

การปฏิบัติตามกฎ 3 ข้อ ข้างต้น ช่วยให้สมาชิกสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข หากไม่เช่นนั้นแล้ว การทำผิดกฎแม้เพียงข้อใดข้อหนึ่ง อาจเป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และนำไปสู่หนทางของการถอยศรัทธาในภายหลังได้

นอกจากการได้รับขัดเกลาให้มีคุณสมบัติของความเป็นมิตรที่ดีกับผู้อื่นในสังคมแล้ว ในทุก ๆ วัน สมาชิกในพื้นที่ยังมีการอธิษฐานถึงบุคคลที่อาจมีการกระทบกระทั่งเกิดขึ้นในการใช้ชีวิตร่วมกัน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ถ้ามีคนที่ไม่ดีกับเรา ก็จะอธิษฐานถึงเค้า เวลาสวดมนต์เช้า-เย็น ก็จะไม่เอ่ยชื่อเค้า แล้วอธิษฐานขอให้เค้ามีความสุข ขอให้เค้ามีความสุขแข็งแรง ให้มีความราบรื่นปลอดภัย ให้มีการเงินที่ดี และขอให้มีความเจริญก้าวหน้า สวดไปทุกวัน ๆ พอเค้ามีความสุขเค้าก็จะไม่ทำร้ายเรา...”

(พิณทอร ลิ้มสกุล, สัมภาษณ์ 9 พฤษภาคม 2558)

การอธิษฐานข้างต้น สำหรับบุคคลทั่วไปแล้วนับเป็นสิ่งที่กระทำได้อย่างยากยิ่งนัก แม้แต่ผู้ปฏิบัติศีลธรรมปณฺฑริกสูตรเองก็ต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจและปรับทัศนคติ เพื่อให้สามารถอธิษฐานถึงผู้ที่ทำร้ายตนได้ ผู้วิจัยเห็นว่า การกระทำเช่นนี้ ก่อให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคม ผู้ที่อยู่ได้ก่อนก็ย่อมจะพบกับความสุขได้ก่อน แต่การให้อภัยไปพร้อมกับอธิษฐานให้กับผู้ที่คิดร้ายกับตนนั้น ต้องอาศัยจิตใจแห่งความเมตตาในโลกโพธิสัตว์ หรือโลกพุทธะเท่านั้น ดังนั้น ผู้ปฏิบัติศีลธรรมปณฺฑริกสูตร หรือผู้ที่ในแต่ละวันมีความเพียรพยายามในการยกสภาพชีวิตตนเองสู่โลกพุทธะ คือผู้ที่มีคุณสมบัติที่จะได้พบกับความสุขอย่างแท้จริงในชีวิต

2. การเผยแผ่ศีลธรรมปณฺฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

หลักคำสอน “ศีลธรรมปณฺฑริกสูตร” ถูกเผยแผ่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาแล้วไม่น้อยกว่า 50 ปี ทำหน้าที่เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของชาวไทยพุทธทั้งในกลุ่มนิคมหายาน และหินยาน ซึ่งทั้งสองกลุ่มรวมกันก็ยังนับว่าเป็นชนส่วนน้อยของประชากรในพื้นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามในบริบทของความเป็นพหุวัฒนธรรมและท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบ โดยเฉพาะเมื่อหลังเกิดเหตุการณ์ร้ายในปี พ.ศ. 2547 มีผู้รับหลักธรรมนี้ไปปฏิบัติมากขึ้น จนถึงปัจจุบันมีสมาชิกมากกว่า 4,000 ครอบครัว จากการเพียรพยายามในการเผยแผ่ธรรมของผู้นำและสมาชิกในพื้นที่ เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้ได้พบกับความสุขและ

สันติสุข ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงแรงจูงใจในการเผยแพร่ธรรม วิธีการเผยแพร่ธรรม และอุปสรรคในการเผยแพร่ธรรม ดังนี้

2.1 แรงจูงใจในการเผยแพร่ธรรม

ในยุคแรกหลักธรรมนี้ถูกเผยแพร่ภายในกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพค้าขายและในหมู่ญาติมิตรหรือเพื่อนบ้านเท่านั้น จนกระทั่งหลังเหตุการณ์ความไม่สงบเมื่อปี พ.ศ. 2547 การเผยแพร่ธรรมได้หยุดชะงักไประยะหนึ่งจนกระทั่งผู้นำในพื้นที่เห็นว่าขณะนั้นประชาชนตกอยู่ในความทุกข์และความกลัว จึงได้ร่วมกัน เผยแพร่หลักธรรมนี้อีกครั้ง ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแรงจูงใจในการเผยแพร่ธรรมของสมาชิกในพื้นที่ใน 3 ประเด็น คือ แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก และ แรงจูงใจจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

2.1.1 แรงจูงใจภายใน

แรงจูงใจภายในที่ทำให้สมาชิกมีความมุ่งมั่นในการการเผยแพร่หลักธรรมนี้ ได้แก่ แรงจูงใจด้านความศรัทธา ด้านความต้องการชำระล้างชะตากรรม และด้านการสั่งสมบุญวาสนา ดังนี้

2.1.1.1 แรงจูงใจด้านความศรัทธา

จากผลของการปฏิบัติ การศึกษาธรรม และการร่วมระบบการของสมาคม สร้างคุณค่าในประเทศไทย ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติธรรมเกิดความศรัทธา จึงกล้าที่จะบอกกล่าวหลักธรรมนี้สู่สมาชิกในครอบครัวและชุมชนของตนด้วยความเชื่อว่าจะสามารถช่วยให้พวกเขาเหล่านั้นเกิดปัญญาข้ามพ้นความทุกข์ และพบกับความสุขสมหวังในการดำเนินชีวิตได้เช่นเดียวกันกับตน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...เมื่อปี 2510 มีคนแนะนำน้องชาย ตอนนั้นเป็นช่างซ่อมวิทยุ ให้สวดมนต์นี้ ฉันฟังก็ชอบเพราะตอนนั้นลำบาก เคื่อบอกว่าจะช่วยให้มีเงินเหลือกินเหลือใช้ ก็ไม่ถามแล้ว โงะฮนจนเป็นไง รับมาสวดเลย ตอนนั้นรับโงะฮนจน 47 บาท ไม่เหมือนเดี๋ยวนี ใช้เงินเป็นพัน เอกล่องนมตราหมีมาทำเป็นตุ้พระ สมัยนั้นไม่ค่อยรู้จักบอกคน แล้วเคื่อก็ไม่ค่อยเชื่อด้วย เราก็สวดของเราไป ก็อยู่เย็นเป็นสุขมาจนทุกวันนี้...”

(พาฝัน วิจิตรรา, สัมภาษณ์ 9 พฤษภาคม 58)

“...ซ้อแจ็กเปิดร้านซ่อมจักรยายน ปะยาง ไม่มีเงิน ทหารายได้ไปแต่ละวัน ตอนนั้นพี่ เป็นสมาชิกคนที่ 5 จนตอนหลังเพิ่มมาเป็น 10 คน ซ้อแจ็ก บอกว่าถ้าอยากรวยให้สวดมนต์ นี้สิ...”

(พรณี รักษาทรัพย์, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2557)

“...ม่ะรับพระปี 2513 ปีสวดก่อน ตอนนั้นขายน้้าแข็งใส เพื่อนเค้าขายข้าวต้ม ป้าก็ว่าขายดีจริงนิ เพื่อนของป้าเลยบอกว่าเค้ามีพระจะรับมัยจะบอกให้ ตอนนั้นเค้าเอามา ให้ถึงบ้านเลย เราก็เตรียมอุปกรณ์ ...”

(พิณทุอร ลิมสกุล, สัมภาษณ์ 9 พฤษภาคม 2558)

2.1.1.2 แรงจูงใจด้านการชำระล้างชะตากรรม

การสวดท่องมนต์ “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” และอธิษฐาน เป็นการปฏิบัติเพื่อตนเอง จะได้รับผลบุญในระดับหนึ่งเท่านั้น หากสมาชิกต้องประสบกับชะตากรรมหนัก ก็มักจะอธิษฐานขอ แลกชะตากรรมนั้นกับการเผยแพร่หลักธรรมนี้ไปตลอดชีวิต และมีการอธิษฐานเพื่อชำระล้างชะตากรรมของคน ในพื้นที่ให้พบกับความสันติสุขในเร็ววันอีกด้วย ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ร่างกายพื่ออยู่ในศูนย์ แต่ใจไม่ได้ศูนย์ตามไปด้วย ปฏิบัติมา 20 กว่าปี เริ่ม สวดประมาณปี 2537 ตอนนั้นอายุ 40 กว่าปี เป็นช่วงที่มีปัญหาหอรุ่มร่ามาก ๆ มีหนี้ 2 ล้าน น้องสาวก็มาล้มป่วย ช่วงนั้นสวดมนต์วันละ 8 ชั่วโมง จนผ่านชะตากรรมเรื่อง เศรษฐกิจมาได้ จึงตั้งต้นเผยแพร่ธรรม จากตอนนั้นในหมู่บ้านมีสมาชิก 5 คน เดียวนี้มี 56 ครอบครัวแล้ว วันนี้สมาชิกชวนมาประชุมรับปากทันที ตอนนีกำลังต่อสู้กับโรคไต ตอน พอกไตเพลียมาก ๆ ทำไม่ถึงอยู่ได้ อยู่ได้เพราะนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว สวดมนต์อย่างถวาย ชีวิต ที่เป็นโรคไตเราก็ไม่ย่อท้อ รักษาามาหมดแล้วสุดท้ายมาพอกไต แต่ว่าต้องขอบคุณโรค ไต ถ้าเป็นอย่างอื่นอาจเผยแพร่ธรรมไม่ได้ หลังจากเป็นโรคไตได้เผยแพร่ธรรม ปีนี้ตั้งไปแล้ว สามองค์ ปี 57 เราได้ 7 องค์แล้ว...”

(อรรธรณ จิตใจดี, สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2557)

“...เราเผยแพร่ธรรม ก็จะเป็นการเปลี่ยนหนักให้เป็นเบา กรรมที่เรามีในอดีตก็จะ ชำระล้างไปทั้งในอดีตและปัจจุบัน...”

(ยรรยง คุณธรรม, สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2557)

2.1.1.3 แรงจูงใจด้านการสั่งสมบุญวาสนา

นอกจากการปฏิบัติเพื่อชำระล้างชะตากรรมแล้ว การปฏิบัติศรัทธาในวิถีของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺธิกรสูตรยังเป็นการสั่งสมบุญวาสนาอีกด้วย ผลบุญจากการปฏิบัติเพื่อตนเองโดยการสวดมนต์และอธิษฐาน รวมถึงการปฏิบัติเพื่อผู้อื่น โดยการเผยแพร่ธรรม ทั้งตัวผู้ปฏิบัติธรรมรวมถึงบุคคลในครอบครัวทั้ง 7 ชั้นบนและล่าง ก็จะได้รับผลบุญด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะการเผยแพร่ธรรมเป็นการสร้างบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่ อันเกิดจากการได้ช่วยเหลือผู้อื่นให้พบกับความสุขที่แท้จริงในชีวิต ไม่ใช่ความสุขจอมปลอมที่เกิดขึ้นและหมดไปในทุกวัน การได้ช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความสุขผู้เผยแพร่ธรรมในฐานะผู้ให้จึงยิ่งได้รับความสุขกลายเป็นบุคคลที่มีคุณค่า จึงได้รับสิ่งที่ดีเข้ามาในชีวิตมากขึ้นเรียกว่าผู้มีบุญวาสนา ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...การเผยแพร่ธรรมเป็นการสร้างบุญที่ยิ่งใหญ่ สามารถเปลี่ยนแปลงชะตากรรมได้ บุญกุศลที่ได้จะเปลี่ยนกรรมหนักให้ได้รับโดยเบา เมื่อสร้างบุญได้มาก ย่อมมีความสุขในการดำเนินชีวิต...”

(บารมี มั่นคงธรรม, สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2557)

2.1.2 แรงจูงใจภายนอก

สำหรับแรงจูงใจภายนอกที่ผลักดันให้สมาชิกเผยแพร่หลักธรรมนี้ ได้แก่แรงจูงใจด้านบุคคล ด้านธรรม และด้านสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

2.1.2.1 แรงจูงใจด้านบุคคล

สมาชิกในระดับผู้นำทั้งในพื้นที่และผู้แทนจากสมาคมฯ เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ เป็นแบบอย่างและเป็นผู้ที่ส่งเสริมให้สมาชิกในพื้นที่ตระหนักถึงภาระหน้าที่ของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺธิกรสูตรที่นอกจากจะต้องปฏิบัติเพื่อตนเองด้วยการสวดมนต์และอธิษฐานแล้ว ภาระหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการเผยแพร่ธรรม ตามเจตนารมณ์ของพระนิชิเร็นไดโชนินและประธานสมาคมทั้งสามท่าน เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์และได้พบกับความสุข

2.1.2.2 แรงจูงใจด้านธรรม

หลักคำสอนศีลธรรมปุณฺธิกรสูตร เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ที่ศึกษาและเผยแผ่โดยพระนิชิเร็นไดโชนินนั้น มีแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่แตกต่างออกไปจากแนวคิดเดิมในฝ่ายเถรวาท อาทิ ทฤษฎี 10 โลก ได้อธิบายความจริงของชีวิตไว้ว่า การทำงานของชีวิตคนเรามี

การเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาระหว่าง โลกนรก โลกเปรต โลกเดรัจฉาน โลกอสุรยะ โลกมนุษย์ โลกเทวะ โลกสาวก โลกปัจเจก โลกโพธิสัตว์ และโลกพุทธะ ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบ ทำให้บางครั้งทุกข์ บางครั้งสุข บางเวลาจิตใจสงบ บางเวลาไม่โหดร้ายกราด การสวดท่องมนต์ “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” คือวิธีการที่จะดึงสภาพชีวิตของมนุษย์สู่โลกพุทธะหรือโลกแห่งความสุขที่แท้จริงได้ หรือแนวคิดเปลี่ยนหนักให้ได้รับโดยเบา ที่สอนว่า ผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตรสามารถเปลี่ยนชะตากรรมหนักให้ได้รับโดยเบาและลบล้างบาปกรรมนั้นให้หมดไปได้ นอกจากนี้ยังมีแนวคิดทางพระพุทธศาสนาข้ออื่น ๆ ที่ถูกถ่ายทอดสู่ผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่ เพื่อเป็นเครื่องมือต่อกรกับความทุกข์และสามารถปฏิบัติได้ในดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกที่ล้วนอยู่ในเพชรราวาสโดยไม่จำเป็นต้องปลีกตัวออกจากสังคม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...พอเราศึกษาธรรมะเข้าใจ เราก็เข้าใจในเบื้องต้นก่อนว่าเราเป็นศิษย์ติดตามพระพุทธเจ้า ตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระองค์เรียกว่าพระโพธิสัตว์จากพื้นโลก เราจะรู้ลึกกว่าเราไม่ใช่ธรรมดา เราก็เป็นผู้มีบุญคนหนึ่งที่เป็นศิษย์พระพุทธเจ้า เมื่อถึงสมัยธรรมปลายศิษย์นี้จะมาทำตามสัญญา เราถือว่าเป็นภาระหน้าที่ในการเกิดมาในชาตินี้ในฐานะผู้ที่สัญญาไว้ ก็จะทำให้เกิดแรงบัลดาลใจในการเผยแผ่ธรรมะ คือความเชื่อจากพระสูตร เป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าเทศนาว่า เป็นพุทธธรรมที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้หลังจากสมัยของพระองค์สองพันปี เหมาะสมกับทุกพื้นที่ทั่วโลกไม่ใช่เฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพุทธธรรมที่มีพลังที่จะช่วยเหลือประชาชนในยุคสมัยแห่งความชั่วร้าย แต่สำหรับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยิ่งเหมาะสม เพราะความชั่วร้ายเกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มากกว่าที่อื่นในประเทศไทย ก็ไม่มีอะไรเหมาะสมเท่า พื้นที่ใดในโลกที่มีความชั่วร้าย คำสอนหรืออริยบุคคลจะไปเกิดที่นั่นเสมอ เช่น ประเทศอินเดียในยุคสมัยของพระพุทธเจ้าเป็นยุคที่แบ่งชนชั้นวรรณะ พระพุทธเจ้าจึงจุติไปที่อินเดีย ญี่ปุ่นก็เช่นเดียวกัน พระนิชิเร็นไดโชชิน จุติไปที่นั่น ในประเทศไทย พื้นที่สามจังหวัดเป็นพื้นที่ที่การปฏิบัติศรัทธาก้าวหน้า แข้มแข็งที่สุด พูดได้เลย...”

(โกวิท พิทักษ์กุล, สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2557)

2.1.3 แรงจูงใจจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การเผยแผ่ธรรมในพื้นที่ที่มีแต่ความเลวร้าย จะทำให้ได้รับบุญกุศลมากกว่าในพื้นที่ปกติ เหตุการณ์ร้ายในปี พ.ศ. 2547 ส่งผลให้การเผยแผ่ธรรมจะหยุดชะงักไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เนื่องจากสมาชิกเกิดความกลัว ไม่กล้าเดินทางออกจากบ้าน การประชุมถูกจัดขึ้นในเวลากลางวัน ในช่วงระยะเวลานั้น

สมาชิกฯ ต่างมีเวลาในสวดมนต์มากขึ้นจนกระทั่งถึงจุดหนึ่งจึงเห็นพ้องต้องกันว่า แม้ไม่เคลื่อนไหวในการเผยแผ่ธรรมก็เชื่อว่าจะรอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ไปได้ หากอะไรจะเกิดก็ต้องเกิด การเผยแผ่ธรรมจึงเริ่มต้นขึ้นอีกครั้งในช่วงเวลานั้นเองที่ทำให้มีสมาชิกฯ เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...เดิมทีแรก ๆ ก็มีผลกระทบในเรื่องความปลอดภัย ก็หยุดระบบการไปช่วงหนึ่ง แต่ก็คิดว่าเป็นโอกาสได้สร้างบุญสร้างกุศล ถึงไม่ทำอะไรถ้าจะต้องตายก็ต้องตาย จึงได้จัดการประชุมขึ้นมา และด้วยความเชื่อมั่นต่อโงะฮนซุนว่าเราจะได้รับการปกป้องคุ้มครอง นอกจากนั้นเราก็ต้องยึดหลักในการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ตั้งแต่ปี 2547 ถึงปัจจุบันก็ถือว่าปลอดภัยมาโดยตลอด พี่ไปเบตงเดือนละสองถึงสามรอบ ปลอดภัยมาโดยตลอด ประชาชนเขาเป็นทุกข์เนื่องจากเขาไม่มีที่พึ่ง เราก็ใช้โอกาสนี้แนะนำธรรม การเผยแผ่ธรรมจึงเกิดความก้าวหน้า...”

(โกวิท พิทักษ์กุล, สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2557)

“...อาจารย์บอกว่า มนุษย์คือการต่อสู้ ชีวิตคือการต่อสู้ ชีวิตเราก็เหมือนกับทะเล บางครั้งก็มีคลื่นลม ทะเลที่ไม่มีคลื่นก็จะเป็นธรรมชาติ เวลามีกคลื่น นักโต้คลื่นจะมีความสุขมาก นรก คือสถานที่ที่มีพระพุทธรูปอาศัยอยู่ แต่ถ้าพระพุทธรูปไปเกิดแต่ในดินแดนที่มีความสุข แล้วใครจะช่วย พระพุทธรูปจึงต้องมาเกิดในที่ที่ไม่มีความสุข และช่วยเหลือประชาชนไม่ให้ตกลงนรกแต่คนเดียวการปฏิบัติ 1 วัน ในดินแดนที่ไม่สะอาดบริสุทธิ์ เทียบเท่ากับการทำความดีในสวรรค์ 100 ปี...”

(บารมี มั่นคงธรรม, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2557)

2.2 วิธีการเผยแผ่ธรรม

จากการศึกษาวิธีการเผยแผ่ธรรมของผู้ปฏิบัติสี่ธรรมปณฺธิกริสฺตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า สมาชิกในพื้นที่มีวิธีการเผยแผ่ธรรมในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การสนทนาธรรมระหว่างบุคคลสู่บุคคล การสนทนาธรรมระหว่างเยี่ยมบ้านสมาชิก การประชุมสนทนาธรรม และการใช้เอกสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

2.2.1 การสนทนาระหว่างบุคคลสู่บุคคล

พื้นฐานของการเผยแพร่ธรรมของสมาชิกในพื้นที่อยู่ ที่การสนทนาระหว่างบุคคลสู่บุคคล สามารถทำได้ในชีวิตประจำวันในชุมชนของตน ทั้งนี้ ต้องดูสถานการณ์ด้วยว่าคุณสนทนาว่างคุยหรือไม่ ใครบ้างที่กำลังตกอยู่ในความทุกข์ หรือมีปัญหาในชีวิตจึงแนะนำหลักธรรมนี้ไปลองปฏิบัติ โดยมีวิธีการชักชวนแนะนำธรรมตามหลักการที่ได้รับการถ่ายทอดจากของสมาคมฯ ซึ่งมี 2 แบบ คือ แบบเข้มงวด (ชะชุกุ) เป็นการชักชวนแนะนำให้ปฏิบัติศรัทธาในหลักคำสอนนี้เพียงอย่างเดียวแทนศาสนาเดิม และการชักชวนแบบคล้อยตาม (โชจุ) เป็นการแนะนำให้ปฏิบัติศรัทธาในหลักธรรมนี้ โดยยังปฏิบัติศาสนกิจในศาสนาเดิมได้ เช่น ไปวัดได้ ตักบาตรได้ สวดมนต์อื่น ๆ ได้ สำหรับการเผยแพร่ธรรมของสมาชิกในพื้นที่ สมาชิกมีการพิจารณาตามสถานการณ์และพิจารณาตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคลไป ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...การชักชวนแบบชะชุกุเหมาะกับท้องถิ่นที่เขาเข้าใจและปฏิบัติดีมาก แล้วเช่น ประเทศญี่ปุ่น ในประเทศไทยต้องดูเป็นราย ๆ ไป ส่วนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะดูตามสถานการณ์ ค่อย ๆ ดึงเขาเข้ามา ดูเหตุผลของเขาก่อนว่าเขามีความทุกข์เรื่องอะไร เช่น สุขภาพ เศรษฐกิจ ครอบครัว ก็จะโยงเรื่องการปฏิบัติธรรมให้เข้ากับเรื่องนั้น ๆ...”

(โกวิท พิทักษ์กุล, สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2557)

“...คนที่รู้จักหรือคนที่ไม่รู้จัก ก็แนะนำหมด เช่น เวลาไปซื้อของก็ถามเค้าว่าชายติ่มมัย อยากขายติ่มมัย มีของดีให้น่า เคยได้ยิมมัย นัมเมียวโฮเรงเงเคียว เป็นศาสนาพุทธนะ ไม่ใช่ศาสนาญี่ปุ่น สนใจมัย ชายติ่มมากลองทำดูนา ทำตั้งแต่วินนี้ สวดตรงมุมห้องตรงไหนก็ได้ แล้วอธิษฐานว่าวันนี้ลูกจะไปขายของนะ ขอให้คนซื้อมีเงิน สวดแบบนี้ทุกวัน ถ้าไม่มีลูกค้าก็สวดได้นะ ออกเสียงเท่าที่เราได้ยิน พอลูกค้ามาค่อยหยุด (ให้เบอร์โทรไว้ด้วยถ้ามี) มีอะไรโทรมาหนะ ทำดูไม่เสียหายอะไรเลย ไม่ขาดทุนเลย มีแต่กำไร กำไร ถ้าเป็นเด็กก็ถามว่า อยากเรียนแก่งมัย ถ้าอยากเรียนแก่งก็ให้สวดมนต์ กลับไปบอกพ่อบอกแม่ด้วยนา แต่บางวันก็ไม่ได้แนะนำเลย เราต้องดูจังหวะด้วยว่าเค้าว่างคุยหรือปล่าว คนไหนกำลังทุกข์หรือมีปัญหาให้เค้าลองทำดู ถ้าไม่จริงจังก็ค่อยหยุดชะ เราอย่าพูดมาก พูดมากไม่ได้ คุณคนนิตนึ่ง สนใจก็ว่าสอบถามได้...”

(รุ่งฤดี วงศ์ขจร, สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2556)

2.2.2 การสนทนาระหว่างการเยี่ยมบ้านสมาชิก

การเยี่ยมบ้านสมาชิก คือ การที่สมาชิกในระดับผู้นำต้องเข้าไปดูแลสมาชิก ทั้งด้านความเป็นอยู่ และการส่งเสริมกำลังใจ ผู้นำในระดับหมู่บ้านคือผู้ที่มีความใกล้ชิดกับสมาชิกมากที่สุด และเป็นผู้เสนอแผนการเยี่ยมโดยอาจนัดประชุมกันกับผู้นำในระดับตำบลเพื่อจัดทำรายการเยี่ยมสมาชิก ซึ่งมีกำหนดการเยี่ยมประมาณครบคร้วละหนึ่งครั้งต่อเดือน ในการเยี่ยมสมาชิกนั้น ผู้นำจะต้องคำนึงถึงความสะดวกของสมาชิกด้วยว่าจะต้องอยู่ในเวลาที่เหมาะสมและไม่รบกวนต่อการประกอบอาชีพ หากมีเวลาก็จะร่วมกันสวดมนต์ก่อนพูดคุยเกี่ยวกับหลักธรรมและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต แต่หากในกรณีที่สมาชิกมีปัญหา ผู้นำระดับสูงขึ้นไปอาจได้รับการร้องขอให้ร่วมเดินทางไปเพื่อให้คำปรึกษาด้วยเนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติศรัทธาและการให้คำปรึกษามากกว่า ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...การเยี่ยมสมาชิกจะมีแผนระดับตำบล เช่น เดือนนี้ไปกี่ครอบครัวดี อาจไม่ทุกครอบครัวก็ได้ แต่บางทีไปแล้วเค้าก็ไม่ว่าง ไม่อยากให้เยี่ยม หากมีปัญหา ก็จะไปขอคำปรึกษากับเขต เวลาเยี่ยมก็มีการสวดมนต์ด้วยกัน พูดคุยในเวลาไม่นาน แล้วก็กลับ ไม่คุยยาวเพราะเขาต้องทำมาหากิน คือ ผู้นำต้องมีสามัญสำนึก ส่วนใหญ่ก็สอบถามปัญหา แก้ไขได้แล้ว ยัง เช่น ถ้าสามีภรรยามีปัญหา ก็จะถามว่าพูดคุยกันแล้วยัง บางทีก็ต้องแนะนำให้เขาปฏิบัติตัวเองด้วย ผู้หญิงก็อย่าเอาแต่ใจตัวเองนัก บางครั้งทำแผนไว้แล้วแต่อาจไม่สามารถไปเยี่ยมได้ก็ไม่ใช่ไร เพราะต้องแล้วแต่สถานการณ์ด้วย สำหรับในพื้นที่เสี่ยงก็ไปเหมือนกัน อย่างตาเนาะปู่เต๊ะ นังตา อาจนัดกันซักจุดนึงเพื่อไปพูดคุยกัน เป็นการเยี่ยมรวม ใครมาได้ก็มา ก็จะพูดคุยสอบถามสารทุกข์สุกดิบ เช่น เรื่องสามี ลูก เมีย พ่อ แม่ เป็นการพูดคุยสละระตะ แล้วค่อยเอาหลักธรรมเข้าไปแนะนำ...”

(ธีรพงษ์ รุ่งเรือง, สัมภาษณ์ 31 พฤษภาคม 2558)

2.2.3 การประชุมสนทนาธรรม

ผู้นำในพื้นที่ได้จัดให้มีการประชุมสนทนาธรรมสำหรับสมาชิกในแต่ละฝ่ายตามระบบการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (SGT) ได้แก่ ฝ่ายผู้ใหญ่หญิง ฝ่ายผู้ใหญ่ชาย ฝ่ายยุวชนหญิง ฝ่ายยุวชนชายและการประชุมสนทนาธรรมหกฝ่าย (รวมสมาชิกทุกฝ่ายข้างต้น และสมาชิกที่มีอายุไม่เกิน 12 ปี คือ กลุ่มมิโรบุหญิงและชาย) เป็นต้น ในการประชุมแต่ละครั้ง เหล่าผู้นำจะมีการรณรงค์ให้สมาชิกเชิญชวนญาติมิตรให้เข้าร่วมประชุมด้วยกัน เป็นการแสดงความปรารถนาดีต่อบุคคลอื่นให้ได้พบกับธรรมะเพื่อใช้เป็น

สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและพลังในการดำเนินชีวิตในสังคมต่อไป สำหรับวาระหลักในการประชุมสนทนาธรรม ประกอบไปด้วย

การสวดมนต์ร่วมกันต่อหน้าโงะฮอนซน เมื่อถึงเวลาที่นัดหมายในทุกการประชุมจะเริ่มต้นด้วยการสวดมนต์ต่อหน้าโงะฮอนซนร่วมกันเสมอ โดยใช้ระยะเวลาตามความเหมาะสมของแต่ละกิจกรรม อาจเป็นเวลา 5 นาที 20 นาที หรือ 1 ชั่วโมง

การกล่าวปราศรัยของผู้นำ ภายหลังจากสวดมนต์ร่วมกัน ผู้นำที่ได้รับมอบหมายและได้รับความไว้วางใจ จะกล่าวทักทายและสร้างบรรยากาศที่ดีในการประชุมร่วมกัน รวมถึงบอกเล่าเรื่องราวข่าวสารใหม่ ๆ ของทางสมาคมแก่เหล่าสมาชิก

การบรรยายธรรมนิพนธ์ เนื้อหาในการบรรยายธรรมนิพนธ์นี้จะปรากฏอยู่แล้วภายในวารสารสร้างคุณค่า ฉบับที่ผ่านมาแล้ว 2 เดือน เพื่อให้สมาชิกได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองก่อนที่จะมารับฟังการบรรยายอีกครั้งจากผู้นำ เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและลึกซึ้งมากขึ้น ทั้งนี้ ผู้บรรยายธรรมนิพนธ์จะได้รับการถ่ายทอดเทคนิคของการถ่ายทอดและเนื้อหาของหลักธรรมในเชิงลึกมากกว่าที่ปรากฏในวารสาร โดยผู้นำระดับรวมภาคจะเป็นผู้เดินทางไปรับธรรมะนี้ ณ อาคารสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย สำนักงานใหญ่ เป็นประจำทุกเดือนเพื่อนำมาถ่ายทอดให้แก่ผู้นำในพื้นที่ได้เรียนรู้และถ่ายทอดสู่สมาชิกต่อไป

เรื่องราวชัยชนะแห่งความศรัทธา ดังคำพูดที่กล่าวกันอยู่เสมอในกลุ่มผู้ปฏิบัติศีลธรรม ปุณฺทริกสูตรว่า “ไม่มีคำอธิษฐานใดไม่ได้รับคำตอบ” ภายหลังจากการปฏิบัติศรัทธามาในระยะเวลาหนึ่ง ผู้ปฏิบัติธรรมมักได้รับผลบุญในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพ และอื่น ๆ ที่ทุกคนสามารถนำมาบอกเล่าสู่สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อเป็นบทพิสูจน์ของหลักธรรมธรรมด้านบุคคล ซึ่งปรากฏอยู่อย่างมากมายในทุกพื้นที่ทั่วโลก รวมถึงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แห่งนี้ด้วย

รายการสาระนำรัฐ นอกเหนือจากเรื่องราวของหลักธรรมแล้ว ในการประชุมสนทนาธรรมสมาชิกยังได้รับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในด้านอื่น ๆ ได้แก่ เรื่องราวเกี่ยวกับสุขภาพ การประกอบอาชีพ หรือสาระนำรัฐอื่น ๆ ตามภูมิความรู้ของแต่ละคนนำมาบอกเล่าสู่เพื่อนสมาชิก เป็นการแลกเปลี่ยนเรื่องราวดี ๆ แก่กันและกัน

การร้องเพลงร่วมกัน เป็นกิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่ง ที่สร้างความเพลิดเพลิน และสร้างพลังในการดำเนินชีวิตให้กับสมาชิก บทเพลงที่ร้องร่วมกัน มักเป็นบทเพลงที่ประพันธ์โดย อาจารย์ไต่ชาซู อิคเคะ ประธานสมาคม ที่แม่มีเนื้อร้องเป็นภาษาญี่ปุ่น แต่สมาชิกก็ร้องเพลงร่วมกันอย่างมีความสุข และในบางครั้ง อาจเป็นเพลงไทยที่มีเนื้อหาสร้างกำลังใจในการดำเนินชีวิต เช่น เพลงศรัทธา เพลงชัยชนะของนักรู้ เป็นต้น

รายการแจ้งข่าวสาร เพื่อแจ้งกำหนดการประชุมและกิจกรรมสำคัญในแต่ละเดือน อาทิ กำหนดวันและเวลาการประชุมของสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ กิจกรรมในวาระพิเศษ การสวดมนต์ในพิธีแต่งงาน

ของสมาชิก การสวดมนต์ในพิธีศพของสมาชิก เพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถวางแผนในการเดินทางไปร่วมกิจกรรมและไม่กระทบกับการดำเนินชีวิตด้านอื่น ๆ

สวดมนต์ลาโงะฮนชน เมื่อถึงเวลาอันสมควร ผู้นำและสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมจึงร่วมกันสวดมนต์สามจบ เพื่อลาโงะฮนชน ก่อนที่จะแยกย้ายกันเดินทางกลับบ้าน ด้วยจิตใจที่อิ่มเอิบพร้อมที่จะต่อสู้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

จากวิธีการเผยแผ่ธรรมทั้งสามประการข้างต้น ได้แก่ การสนทนาระหว่างบุคคลสู่บุคคล การสนทนาระหว่างการเยี่ยมบ้านสมาชิก และการประชุมสนทนาธรรม พบว่า บุคลิกภาพของผู้เผยแผ่ธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้รับการเผยแผ่เกิดความเลื่อมใส ยอมรับฟังคำแนะนำธรรมและนำหลักธรรมนี้ไปปฏิบัติ บุคลิกภาพของผู้เผยแผ่สัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1) บุคลิกภาพภายใน สิ่งที่สัมผัสได้อย่างชัดเจนเมื่อได้พบปะพูดคุยกับสมาชิกในพื้นที่คือ รอยยิ้มพร้อมคำกล่าวทักทายที่สุภาพและท่าทีที่เป็นมิตรทำให้คู่สนทนารู้สึกผ่อนคลายและเกิดความไว้วางใจ ประกอบกับความกล้าที่จะบอกกล่าวพุทธธรรมนี้ออกไป ทั้งนี้ อยู่บนพื้นฐานของกาลเทศะ เช่น มีการพิจารณาว่าในขณะที่ผู้รับธรรมอยู่ในภาวะที่พร้อมรับฟังเรื่องราวเหล่านี้หรือไม่เพียงไร

2) บุคลิกภาพภายนอก ได้แก่ รูปร่างหน้าตา การแต่งกาย กิริยาท่าทาง การสื่อสาร การชักจูงใจ ทักทายการฟัง และการพูด กล่าวคือในเรื่องของรูปร่างหน้าตานั้น แม้ผู้ปฏิบัติธรรมอาจไม่ได้มีหน้าตาที่หล่อหรือสวยดังเช่นดารานักแสดง แต่ด้วยการหมั่นเพียรสวดมนต์ภาวนาเพื่อขัดเกลาจิตใจ การรู้จักดูแลตัวเอง ทั้งในด้านสุขภาพ ความสะอาด การแต่งกายที่เหมาะสมกับกาลเทศะ และการรู้จักสำรวม ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติธรรมดูมีสง่าราศี นอกจากนี้ การได้รับบทบาทหน้าที่ในการร่วมกิจกรรมงานพระ ได้แก่ การบอกเล่าประสบการณ์ของการปฏิบัติศรัทธา การเป็นผู้บรรยายธรรมนิพนธ์ การกล่าวส่งเสริมกำลังใจ และการกล่าวปราศรัย ตลอดจนกิจกรรมการเยี่ยมสมาชิก ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีการฝึกฝนในเรื่องของการเป็นนักพูด และเป็นนักฟังที่ดี

ตามแนวทางแห่งการศรัทธา ปฏิบัติ และการศึกษา หลักคำสอนสัทธรรมปุณฑริกสูตรตามระบบการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย เป็นสิ่งที่ช่วยการขัดเกลาทั้งบุคลิกภาพภายในและบุคลิกภาพภายนอกของเหล่าสมาชิกในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ ช่วยให้การเผยแผ่ธรรมในพื้นที่ที่มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น เรียกได้ว่าเป็นการเผยแผ่ธรรมโดยบุคลิกภาพ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ใช้คำชี้แนะของอาจารย์ที่สอนว่า ให้เราทำงานหนักกว่าผู้อื่นสามเท่าในทุก ๆ เรื่อง พยายามพัฒนาปรับปรุงตนเองให้สามารถแก้ไขปัญหาในเรื่องการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นแบบอย่างของคนในองค์กร ปรับเปลี่ยนองค์กรให้ได้ ทำให้องค์กรที่เราทำงานมีความเจริญก้าวหน้า เมื่อเป็นเช่นนั้นเราก็จะเป็นที่ยอมรับของบุคคลในองค์กร เป็นการเผยแพร่ธรรมโดยบุคคลิกภาพ...”

(สมยศ เทียงธรรม, สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2557)

2.2.4 การใช้เอกสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2.2.4.1 การเผยแพร่ธรรมโดยใช้เอกสาร

รูปแบบการเผยแพร่ธรรมโดยเอกสารที่พบ ได้แก่ เอกสารประกอบการฝึกอบรม คู่มือ วารสาร หนังสือ โบสถ์การ์ด และปฏิทิน เป็นต้น คู่มือฝึกอบรมสร้างคุณค่า คือหนังสือเล่มแรกที่ผู้ศรัทธาใหม่ได้ศึกษาเมื่อเข้ารับการศึกษาผู้ขอรับโงะฮอนซัน ทำให้ได้เรียนรู้ถึงประวัติพุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนิน และอาจารย์ผู้ก่อตั้งสมาคมทั้งสามท่าน พื้นฐานเกี่ยวกับพุทธธรรม และผลบุญจากการปฏิบัติพุทธธรรม ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาในหลักธรรมนี้ และได้เรียนรู้แนวทางในการปฏิบัติศรัทธาได้อย่างถูกต้อง หลังจากนั้นทุกคนจึงได้รับการณรงค์ให้อ่านวารสารสร้างคุณค่า ซึ่งเป็นวารสารรายเดือน มีเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวสารของสมาคม พุทธธรรม คำชี้แนะในการดำเนินชีวิต และเรื่องราวชัยชนะในการดำเนินชีวิตของผู้ศรัทธาทั้งในประเทศและทั่วโลก สมาชิกในพื้นที่ให้ความสำคัญกับการอ่านวารสารเล่มนี้เป็นอย่างมาก เปรียบเหมือนคู่มือในการดำเนินชีวิตทุก ๆ เรื่อง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ในแต่ละเดือน เมื่อมีเวลาว่างก็จะพยายามอ่านวารสารสร้างคุณค่า อ่านแล้วอ่านอีก บางครั้งก็อ่านออกเสียงด้วย จะทำให้เข้าใจได้มากขึ้น และบอกให้ลูกสาวอ่านหลาย ๆ รอบ เพื่อให้เข้าใจความหมายได้ตัวอักษรของธรรมนิพนธ์ โดยเฉพาะเวลาที่ไม่สบายใจอะไรซักอย่าง เมื่อหยิบวารสารมาอ่าน เปิดหน้าไหนขึ้นมาก็ได้ มักจะเจอข้อความที่ทำให้ความทุกข์คลี่คลายไปได้ในทุกครั้ง...”

(รุ่งฤดี วงศ์ขจร, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2557)

“...วารสารสร้างคุณค่า พยายามอ่านในแต่ละเล่ม ถ้าอ่าน ตรงจุดจุดนั้นจะเข้าใจอะไร ๆ หลาย ๆ อย่างได้ จะนึกภาพออกว่ามันจะมีอยู่ในสังคมเรานั้นแหละ ถ้าเราไม่อ่านเราก็จะซึ่มซึบกับกระแสสังคมไป...”

(ยรรยง คุณธรรม, สัมภาษณ์ 22 กุมภาพันธ์ 2557)

จุลสาร สุขุความสุข เป็นหนังสือที่สมาคมฯ จัดพิมพ์ขึ้นเป็นรายเดือนและถูกส่งถึงมือสมาชิกพร้อมกับวารสารสร้างคุณค่า ภายในมีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติ แนวคิดในการดำเนินชีวิต มีเนื้อหาที่กระชับ สอดแทรกด้วยบทกลอนที่ประพันธ์โดยอาจารย์อิคเคะ ที่สามารถเข้าถึงจิตใจของผู้่านเข้าใจสภาพชีวิตและเรียนรู้หลักธรรมได้โดยง่าย ช่วยเปิดดวงตาให้เห็นธรรมและขัดเกลาสภาพชีวิตให้ก้าวเดินไปสู่หนทางแห่งการบรรลุพุทธภาวะได้ เป็นการเรียนรู้หลักธรรมได้ง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน

สำหรับสมาชิกในกลุ่มมิไรบุ (อายุไม่เกิน 12 ปี) หรือเรียกอีกอย่างว่าสมาชิกฝ่ายอนาคต เป็นกลุ่มสมาชิกที่สมาคมให้ความสำคัญในฐานะเป็นความหวังของโลก จึงได้ออกแบบหนังสือเพื่อถ่ายทอดหลักธรรมให้เหมาะสมกับวัยของสมาชิกกลุ่มนี้ นั่นก็คือ วารสารลูกหงส์ มีการออกแบบรูปเล่มในลักษณะหนังสือการ์ตูน บอกเล่าเรื่องราวและเนื้อหาสาระด้านพุทธธรรมผ่านนิทาน ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัยของผู้่าน ช่วยให้เกิดความความเพลิดเพลินและเข้าถึงจิตใจเด็ก ๆ ได้โดยง่าย เช่น การเรียนรู้พุทธธรรมจากนิทานพุทธประวัติ บทกวี และเกมส์ประเทืองความรู้ต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังมีหนังสืออื่น ๆ ที่ถูกแปลและจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อถ่ายทอดเนื้อหา ด้านพุทธธรรมและคำชี้แนะในการดำเนินชีวิต อาทิ หนังสือสุขุความสุข (แปลจาก On Happiness ภาษาจีนกลาง โดย ดร.โตซาซุ อิคเคะ) ถ่ายทอดความมุ่งหมายของผู้แต่งที่จะให้ศตวรรษที่ 21 เป็นศตวรรษที่สร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นให้ได้ เพื่อเอื้อให้ดอกไม้แห่งความสุขผลิบานจรุงกลิ่นหอมจรจายยิ่งกว่าศตวรรษใด ๆ, หนังสือท่วงทำนองแห่งชีวิตของคานะโกะ เป็นหนังสือที่รวบรวมบทสัมภาษณ์และชีวประวัติของ คานะโกะ อิคเคะ ภรรยาของ ดร.โตซาซุ อิคเคะ ประธานสมาคมฯ เป็นเรื่องราวตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น ในฐานะภรรยาผู้สนับสนุนภารกิจที่ยิ่งใหญ่ของสามีและในฐานะคุณแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูก และยังมีหนังสืออื่น ๆ อีกหลายเล่มที่สมาชิกในพื้นที่ให้ความสนใจในการอ่านเพื่อขัดเกลาชีวิตตนเอง และบอกเล่าสู่ผู้อื่นเพื่อให้ได้พบกับความสุข นอกจากนี้สมาชิกรยังนิยมให้หนังสือเป็นของขวัญในโอกาสสำคัญต่าง ๆ แก่บุคคลอันเป็นที่รัก อาทิ ในโอกาส รับประทานวันแต่งงาน หรือในโอกาสทั่ว ๆ ไป เพื่อส่งมอบหลักธรรมในการดำเนินชีวิตให้กับผู้อื่น

2.2.4.2 การเผยแพร่ธรรมโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สมาชิกในพื้นที่ใช้ในการเผยแพร่ธรรมประกอบด้วย การฉายวิดีโอ การเผยแพร่ธรรมผ่านเว็บไซต์ และสังคมออนไลน์

การฉายวิดีโอ เป็นกิจกรรมตามระบบการของสมาคมที่ถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกเดือนเพื่อให้สมาชิกในพื้นที่ได้รับฟังแนวคิดและคำชี้แจงในการดำเนินชีวิตจากอาจารย์อิคเคะ ในรูปแบบวิดีโอบันทึกการกล่าวปราศรัยในการประชุมของสมาคมสร้างคุณค่าสากล (SGI) ณ ประเทศญี่ปุ่น รวมถึงการถ่ายทอดกิจกรรมและประวัติศาสตร์ที่สำคัญของสมาคมในโอกาสต่าง ๆ เป็นการสร้างศรัทธาแก่สมาชิกในพื้นที่ให้ไปในทิศทางเดียวกันกับสมาชิกทั่วโลก ที่เรียกว่า “ความศรัทธาแบบต่างกายใจเดียว” น้ำเสียง อากัปกริยา และ แววตาแห่งความเมตตาของอาจารย์อิคเคะ ถูกส่งไปยังศิษย์จากทั่วทุกมุมโลกที่หมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันไปเข้าร่วมประชุมในพื้นที่แห่งนั้น รวมถึงสมาชิกที่ไม่ได้เดินทางไปรับฟังด้วยตนเอง ก็สามารถรับฟังได้จากกิจกรรมการชมวิดีโอเป็นประจำทุกเดือน สมาชิกในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็เช่นเดียวกัน ในแต่ละเดือน ผู้นำในพื้นที่ได้จัดกิจกรรมการชมวิดีโอขึ้น และยังเป็นโอกาสที่สมาชิกจะได้รับฟังคำปราศรัยของผู้นำในพื้นที่ เรื่องราวชัยชนะแห่งความศรัทธาของเพื่อนสมาชิก และยังได้รับชมการแสดงของสมาชิกที่ถูกจัดขึ้นเพื่อสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้ร่วมกิจกรรม ทำให้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย และเป็นการฝึกฝนให้สมาชิกที่รับบทบาทเป็นนักแสดงได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ฝึกความกล้าแสดงออก และการทำงานร่วมกันในหมู่คณะอย่างมีความสุข เป็นไปตามแนวทางของอาจารย์อิคเคะ ที่ท่านมักประพันธ์บทกลอนและบทเพลง สำหรับเพื่อนผู้ศรัทธาทั่วโลกได้ร่วมกันขับร้อง และก็มีบ่อยครั้งที่ท่านก็ได้ใช้วิธีการรายรำพัดเงิน ที่ช่วยให้สมาชิกได้รับความเพลิดเพลินและรับรู้ถึงความเมตตาจากความตั้งใจในการแสดงของท่านอีกด้วย

การเผยแพร่ธรรมผ่านเว็บไซต์ และสังคมออนไลน์ เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่เกิดจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน ที่สมาคมสร้างคุณค่าสากล (SGI) ได้นำมาใช้ในการเผยแพร่หลักธรรมไปสู่สมาชิกทั่วโลก สมาชิกในพื้นที่สามารถเรียนรู้หลักคำสอนได้จากเว็บไซต์ของสมาคมสร้างคุณค่า ในประเทศไทย (SGT) ช่วยให้เกิดความศรัทธาบนพื้นฐานของความเข้าใจที่ถูกต้อง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ก่อนหน้านี้ ญาติพี่เค้าชวนให้สวด นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว เพราะเค้าเห็นเราดูจะเป็นทุกข์ แต่ก่อนที่พี่จะสวด ก็ลองเข้าไปดูที่กูเกิ้ล พอพิมพ์คำว่า “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” เข้าไป ก็เจอข้อมูลเยอะแยะ และเจอเว็บไซต์ของเอสจีที ก็ค่อย ๆ อ่านดู พออ่านประสบการณ์ของคนที่สวดมนต์นี้ก็เห็นว่าชีวิตเค้าก็มีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ก็เลยคิดว่าชีวิตเราก็น่าจะดีขึ้นเหมือนกันเลยสวดบ้าง...”

(พัชรา แก้วมณี, สัมภาษณ์ 9 พฤษภาคม 2558)

นอกจากนี้สังคมออนไลน์ อาทิ เฟสบุ๊กส์ และไลน์แอปพลิเคชัน เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารด้านพุทธธรรม และถ่ายทอดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้สมาชิกในกลุ่มได้รับทราบข้อมูล รวมถึงเป็นช่องทางในการนำหลักธรรมมาใช้ในการส่งเสริมกำลังใจซึ่งกันและกัน โดยส่วนใหญ่เป็นการส่งต่อข้อความธรรมนิพนธ์ หรือคำชี้แจงในการดำเนินชีวิตสั้น ๆ ที่สมาชิกสามารถบันทึกไว้อ่านยามที่พบกับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินชีวิตได้

สมาชิกในพื้นที่บางส่วนเข้าร่วมกลุ่มไลน์เพื่อส่งข้อความ รูปภาพ และวิดีโอเกี่ยวกับหลักธรรม พร้อมทั้งพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และส่งเสริมกำลังใจซึ่งกันและกัน หากผู้ใดมีความเข้าใจหรือมีการปฏิบัติที่ผิดเพี้ยนไป ก็จะมีผู้รู้ภายในกลุ่มเข้ามาทักท้วงและอธิบายให้เกิดความกระจ่าง ทั้งในด้านแนวคิด และวิถีปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีการเข้าร่วมกลุ่มไลน์กับสมาชิกในพื้นที่อื่นที่มีวัตถุประสงค์ไม่เพียงเพื่อส่งผ่านข้อมูลข่าวสารเท่านั้น แต่ยังมี การสวดมนต์พิเศษโดยตั้งเป้าหมายในการสวดและอธิษฐานร่วมกันอีกด้วยในเรื่องนี้ผู้นำในพื้นที่ไม่เห็นด้วยเท่าใดนัก เนื่องจากไม่ได้อยู่ภายใต้ระบบการของสมาคม แต่ก็ไม่ได้ขัดขวาง เพียงแต่ให้คำแนะนำว่าต้องใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากในสังคมออนไลน์มีทั้งข้อมูลที่ เป็นเชิงบวกและเชิงลบ มีทั้งผู้ที่มีความศรัทธาที่ถูกต้อง และผู้ที่มีความศรัทธาที่ผิดเพี้ยนไป หากมีปัญหาหรือข้อข้องใจเกิดขึ้นขอให้สมาชิกรีบขอปรึกษาจากผู้นำในพื้นที่ เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

2.3 อุปสรรคในการเผยแผ่ธรรม

การเผยแผ่ธรรมของผู้ปฏิบัติศรัทธาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ปัญหาส่วนบุคคล ความไม่ปลอดภัย จำนวนของชาวไทยพุทธในพื้นที่ และ ทัศนคติของผู้รับคำแนะนำธรรม ดังนี้

2.3.1 ปัญหาส่วนบุคคล

อุปสรรคสำคัญในการเผยแผ่ธรรมในช่วงแรกได้แก่ สมาชิกขาดความกล้าที่จะชักชวนแนะนำธรรมซึ่งมีสาเหตุมาจากยังมีความเข้าใจไม่มากพอ อย่างไรก็ตามการได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากผู้นำ ประกอบกับผลบุญที่ได้รับจากการปฏิบัติศรัทธา และการศึกษาจากการอ่านและการร่วมประชุมสนทนาธรรม ในโอกาสต่าง ๆ ก็สามารถแก้ปัญหาไปได้ นอกจากนั้นความกล้าที่จะแนะนำธรรมนี้ยังสามารถสร้างได้ ดังคำแนะนำของผู้นำในพื้นที่ที่ว่า

“...พระพุทธะนั้นมีแต่ความเมตตากรุณาที่สูงส่งที่สุด แต่พวกเราเป็นมนุษย์ปุถุชน ที่จะให้มีจิตใจเมตตาแบบพระพุทธะนั้นยากมาก แต่สิ่งที่จะสามารถชดเชยได้ก็คือ ความกล้าหาญ ที่จะเข้ามาแทนที่ความเมตตา กล้าที่จะมอบสิ่งดี ๆ ให้กับผู้อื่น คือการแนะนำธรรมออกไปนั่นเอง...”

(บารมี มั่นคงธรรม, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2557)

นอกจากความกล้าแล้ว ความน่าเชื่อถือของผู้แนะนำธรรมก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการแนะนำธรรมให้กับผู้ใกล้ชิดโดยเฉพาะบุคคลในครอบครัว มักไม่ได้รับการตอบรับได้ง่าย ๆ ดังคำบอกเล่าที่ว่า

“...ปฏิบัติมา 20 กว่าปี เริ่มสวดประมาณปี 2537 จากตอนนั้นสมาชิก 5 คน เดียวนี้ในหมู่บ้านมี 56 ครอบครัวแล้ว ตั้งต้นเผยแผ่ธรรมมาหลายปี แม้แต่คนในครอบครัว ตอนแรกก็ไม่เชื่อ ไม่ใช่ง่าย ๆ เราต้องพยายาม เพราะเขาเห็นพฤติกรรมเรามาตลอด จนว่าเค้าเจอกับความทุกข์เขาจึงยอมเข้ามาสวด...”

(อรรธรณ จิตใจดี, สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2557)

อย่างไรก็ตาม ผู้นำในพื้นที่ก็ให้คำแนะนำแก่สมาชิกในพื้นที่ว่า การที่เราแนะนำธรรมออกไปเท่ากับเราได้สร้างผลบุญแล้ว ไม่ว่าจะรับหรือไม่รับ แต่เมื่อวันหนึ่งที่เขาต้องพบกับชะตากรรมที่ต้องหาทางออก เมล็ดพุทธะที่เราได้หว่านออกไป หรือคำว่า นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ที่อยู่ภายในจิตใจของเขาก็จะแตกหน่อออกมาเอง เปรียบดังการหว่านเมล็ดข้าวลงในผืนนา เมื่อได้รับละอองฝนเมล็ดข้าวนั้นก็แตกหน่อออกมาอย่างแน่นอน

2.3.2 ปัญหาด้านความไม่ปลอดภัย

ความไม่ปลอดภัยเป็นปัญหาในระดับหนึ่ง ในบางพื้นที่ เช่น บ้านนงสตาร์ ซึ่งภูมิภาคนี้มีลักษณะเป็นคอขวด หรือในพื้นที่ ตีอรอง ตาเนาะปุเต๊ะ ผู้ปฏิบัติธรรมก็จะใช้วิธีให้ผู้แนะนำระดับตำบล พูดคุยทางโทรศัพท์ หรือให้คนในพื้นที่เดินทางออกมาจะสะดวกกว่า ภายหลังเหตุการณ์ปล้นปืนเมื่อปี พ.ศ. 2547 ส่งผลกระทบต่อการเผยแผ่ธรรมไปในระยะเวลาหนึ่ง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเดิมทีก็มีผลกระทบในเรื่องความปลอดภัย ก็หยุดระบบการไปช่วงหนึ่ง แต่ตอนหลังก็คิดว่าเป็นโอกาสได้สร้างบุญสร้างกุศล แม้ไม่ทำอะไรถ้าจะตายก็ต้องตาย จึงมีการจัดประชุมขึ้นมาใหม่ หลักของเราคือความเชื่อมั่นต่อโงะฮนซัน ว่า จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง และต้องยึดหลักการดำเนินชีวิตโดยไม่ประมาทด้วย จนถึงปัจจุบันก็ถือว่าปลอดภัยมาโดยตลอด พี่ไปเบตงเดือนละสองรอบสามรอบ ปลอดภัยมาโดยตลอด ก็ในเมื่อประชาชนเขาเป็นทุกข์เนื่องจากเขาไม่มีที่พึ่ง เราก็ใช้โอกาสนี้แนะนำธรรมการเผยแผ่ธรรมก็เลยก้าวหน้า...”

(โกวิท พิทักษ์กุล, สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2557)

2.3.3 ปัญหาด้านจำนวนของชาวไทยพุทธในพื้นที่

จำนวนของชาวไทยพุทธในพื้นที่ มีประมาณร้อยละสิบของประชากรทั้งหมดเท่านั้น ทำให้โอกาสในการเผยแผ่หลักธรรมนี้จึงน้อยกว่าในจังหวัดอื่น ๆ แต่ในทางกลับกัน ผู้ได้รับการเผยแผ่ธรรมในพื้นที่นี้มีโอกาสที่จะรับหลักธรรมไปปฏิบัติสูงกว่าในพื้นที่อื่น เนื่องจากเป็นสิ่งที่เขาจะยึดถือเพื่อต่อสู้กับความไม่ปลอดภัย การประกอบอาชีพ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ ดังที่พระพุทเจ้าได้ทำนายว่า หลักคำสอนสัทธรรมปุณฑริกสูตรเป็นพุทธธรรมที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้หลังจาก 2,000 ปี นับจากสมัยพุทธกาล และเหมาะสมกับทุกพื้นที่ทั่วโลกไม่เฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นพุทธธรรมที่มีพลังในการที่จะช่วยเหลือประชาชนในยุคสมัยแห่งความชั่วร้าย เพราะฉะนั้นจึงเหมาะกับทุกพื้นที่ ปัจจุบันทั่วโลกจะเข้าสู่ยุคแห่งความชั่วร้ายเหมือนกันหมดสำหรับในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยิ่งเหมาะสม เพราะความชั่วร้ายเกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มากกว่าที่อื่น จึงไม่มีอะไรเหมาะสมเท่า พื้นที่ใดในโลกนี้ที่มีความชั่วร้าย คำสอนหรืออริยบุคคล จะไปเกิดที่นั่นเสมอ เช่น ประเทศอินเดียในยุคสมัยพระพุทเจ้าเป็นยุคที่แบ่งชนชั้นวรรณะ พระพุทเจ้าไปจุดที่อินเดีย ญี่ปุ่นก็เช่นเดียวกัน พระนิชิเร็นไดโชชินก็ไปจุดที่นั่น ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พุดได้ว่าเป็นพื้นที่ที่การปฏิบัติศรัทธาก้าวหน้า เข้มแข็งที่สุด

2.3.4 ปัญหาด้านอคติของผู้รับคำแนะนำธรรม

ด้วยความเป็นศาสนาใหม่ ผู้รับการเผยแผ่ซึ่งยึดมั่นอยู่ในวิถีเดิมอาจรู้สึกอคติต่อผู้มาแนะนำธรรมได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...บางคนก็ว่าเราว่า คนเราต้องมีอาชีพ ออกจากงานมานั่งสวดมนต์อย่างเดียวจะมีกินมีใช้ เราจึงต้องดูช่องทาง ดูโอกาสด้วย บางคนปิดประตูโครมแล้วว่า มาแล้วหล่าว สวดนมัเมียว ไปตะะ (ไปเถอะ) ไปสวดให้รวยก่อนแล้วค่อยมาบอก บางรายรำคาญ แต่ผลสุดท้ายก็มาสวดมนต์นี้

การที่เราแนะนำธรรม มารจะมาในลักษณะต่าง ๆ แล้วแต่สถานที่ บุคคล บางที่ยังไม่ถึงเวลาของเขา แต่เมื่อถึงเวลาเขาก็เข้ามาสวด ทั้งนี้ทั้งนั้นอยู่ที่ว่าในอดีตชาติเขาได้สัญญาไว้กับพระพุทธเจ้าหรือปล่าว ถ้าไม่เราก็ต้องหว่านเมล็ดไว้ก่อน บางคนไม่สวดแล้ว ทำทำร้ายก็จะเป็นการ ดูหมิ่นธรรมโดยไม่รู้ตัว คนที่เรียนมาก ๆ จะกลัวไปหมด...”

(รุ่งฤดี วงศ์ขจร, สัมภาษณ์ 28 ธันวาคม 2556)

“...เมื่อแนะนำธรรมไปแล้วเค้าไม่เชื่อ ก็บอกเค้าว่าไม่เป็นไร ขอคุณเค้าและบอกว่าไว้โอกาสหน้านะคะ แล้วค่อยคุยกันใหม่ เราจะยกมือไหว้ด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่โกรธในเวลาที่เค้าไม่รู้ หรือคิดว่าเรามาหลอก ก็เข้าใจว่าตั้งแต่เกิดมาก็รู้จักการสวดมนต์แบบเดิม แต่อยู่ ๆ จะมาบอกให้เรื่องมหายานก็คงไม่ง่าย ...”

(มานี สุริยา, สัมภาษณ์ 9 พฤษภาคม 2558)

การรับหรือไม่รับหลักธรรมนี้ไว้ปฏิบัติจึงขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณของผู้รับคำแนะนำธรรม ผู้ปฏิบัติธรรมเพียงทำตามหน้าที่นอกเหนือจากการสวดมนต์ซึ่งเป็นการปฏิบัติเพื่อตัวเอง โดยการเผยแผ่ธรรม อันเป็นการปฏิบัติเพื่อผู้อื่น ได้แก่ คนในครอบครัว เพื่อน และญาติ ให้ได้พบกับธรรมะที่ถูกถ่วงแท้จริงเท่านั้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องวิถีชีวิตและการเผยแพร่ของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. วิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษาวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านมูลเหตุของความศรัทธา และด้านวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติศรัทธา สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 มูลเหตุของความศรัทธา

มูลเหตุของความศรัทธาในหลักคำสอนสัทธรรมปุณฑริกสูตรของสมาชิกในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วย ความทุกข์ การเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรม ความเชื่อมั่นและศรัทธาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม ความประทับใจในหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติ และสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

1.1.1 ความทุกข์

ความทุกข์ เป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้สมาชิกในพื้นที่ศรัทธาในหลักคำสอนสัทธรรมปุณฑริกสูตร โดยเฉพาะความทุกข์ในเรื่องของเศรษฐกิจ นอกนั้นก็มีความทุกข์ในเรื่องของครอบครัว ความเจ็บป่วย ความผิดหวัง และอื่น ๆ ในขณะที่ตกอยู่ในห้วงแห่งความทุกข์และต้องการหาหนทางแก้ไข เมื่อได้รับคำแนะนำให้สวดท่อง “นัมเมียวโฮเร็งเงเศียว” จึงทำให้พวกเขาเริ่มฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำ แล้วอธิษฐานเพื่อนำพาชีวิตให้รอดพ้นจากความทุกข์ทั้งหลายเหล่านั้น จากคำบอกเล่าของผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่พบว่า การสวดมนต์นี้ช่วยให้พวกเขามีกำลังใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น การสวดมนต์ช่วยชำระล้างความขุ่นมัวที่เกาะกุมอยู่ในจิตใจ ก่อให้เกิดสติปัญญาที่จะข้ามผ่านปัญหาและความทุกข์ไปได้

1.1.2 การเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรม

การเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรม ทำให้ได้ซึมซับหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติไปโดยปริยาย ทั้งจากการถูกชักชวนและได้เห็นแบบอย่างในการปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การสวดมนต์เช้า – เย็น และติดตามไปร่วมกิจกรรมตามระบบการของสมาคมฯ ในโอกาสต่าง ๆ จนกระทั่งเกิด

ความเลื่อมใสศรัทธาในหลักคำสอนนี้ พวกเขาเชื่อว่าการได้เกิดมาในครอบครัวของผู้ปฏิบัติศีลธรรม ปุณฺทริกสูตรนับเป็นบุญวาสนา เนื่องจากจะได้รับผลบุญจากการปฏิบัติของคนในครอบครัวและมีโอกาสได้สั่งสมบุญวาสนาจากการปฏิบัติด้วยตนเอง สมาชิกในกลุ่ม “มิโรบุ” (สมาชิกที่มีอายุระหว่าง 4-12 ปี) เรียกอีกอย่างว่า “สมาชิกฝ่ายอนาคต” จะถูกสอนให้สวดมนต์ตามพ่อแม่และเรียนรู้หลักคำสอนในรูปแบบที่เหมาะสมกับวัย ได้แก่ การฟังนิทาน และการละเล่นต่าง ๆ ที่สร้างความเพลิดเพลินไปพร้อมกับการเรียนรู้ จนกระทั่งเติบโตขึ้นมาในฐานะสมาชิกฝ่ายเยาวชน ก็จะได้รับการศึกษาและขัดเกลาชีวิตให้เจริญเติบโตขึ้นเป็นคนดีของสังคม โดยมีหลักธรรมเป็นเกราะป้องกันภัย

1.1.3 ความเชื่อมั่นและศรัทธาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม

จากเรื่องราวชัยชนะแห่งความศรัทธาของกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่ที่สามารถข้ามพ้นชะตากรรมร้ายและได้รับผลบุญในด้านต่าง ๆ ประกอบกับได้รับการขัดเกลาชีวิตด้วยพุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนิน การร่วมกิจกรรมและการปฏิบัติหน้าที่ตามระบบการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย ทั้งในฐานะสมาชิกและผู้นำ สิ่งเหล่านี้ได้หล่อหลอมให้พวกเขามีการพัฒนาทั้งในด้านทำที่จิตใจแห่งความเมตตากรุณา ความสามารถในการเข้าถึงจิตใจผู้คน บุคลิกภาพและภาวะผู้นำเป็นผู้ที่คอยรับฟังและให้คำชี้แนะในการดำเนินชีวิตแก่เหล่าสมาชิกในพื้นที่อย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยโดยไม่เลือกชนชั้นวรรณะและด้วยความเคารพในธรรมชาติพุทธะที่มีอยู่ภายในชีวิตของทุกคน นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติธรรมบางส่วนอยู่ในกลุ่มของผู้ที่มีต้นทุนทางสังคมสูง หรือประกอบอาชีพที่สังคมให้การยอมรับ อาทิ อาจารย์ แพทย์ ทนายความ ก็นับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ได้รับการชักชวนแนะนำธรรมเกิดความเชื่อถือและรับหลักธรรมนี้ไปปฏิบัติ

1.1.4 ความประทับใจในหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติ

ด้วยหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติที่มีความแตกต่างออกไปจากวิถีเดิมได้แก่ มุมมองและการจัดการกับคำว่า “กิเลส” ที่แต่เดิมชาวไทยพุทธมักถูกสอนให้ตัดออกไปจากจิตใจ แต่สำหรับผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตรแล้วกลับยอมรับว่าทุกคนล้วนมีกิเลสเป็นธรรมดา จากนั้นจึงสอนให้ควบคุมและเปลี่ยนกิเลสไปเป็นโพธิญาณ เปลี่ยนความอยากได้ให้เป็นความมานะพยายาม เปลี่ยนความทุกข์ให้เป็นความสุข เรียกว่า “การเปลี่ยนพิษให้เป็นยา” การปฏิบัติธรรมในวิถีเดิมอาจต้องปลีกตัวออกจากครอบครัวและสังคม การสร้างบุญวาสนาเน้นไปที่การบริจาคทานและเข้าวัดทำบุญผ่านพระสงฆ์ ซึ่งในความเป็นจริงด้วยภาระหน้าที่และสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น ประชาชนในพื้นที่จึงอาจกระทำสิ่งเหล่านั้นได้ไม่ถนัดนัก ในขณะที่วิถีปฏิบัติหลักของผู้ปฏิบัติหลักของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺทริกสูตรมีเพียงการ

สวดท่อง “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” และอธิษฐานด้วยความศรัทธาต่อโงะฮอนซัน ภายใต้การดูแลและถ่ายทอดหลักคำสอนโดยผู้นำในพื้นที่ซึ่งอยู่ในเทศมราวาส ส่วนสถานที่ในการปฏิบัติธรรมก็คือสถานที่ในการดำเนินชีวิตนั่นเอง หลักคำสอนและวิถีปฏิบัตินี้จึงสามารถเข้าถึงจิตใจของสมาชิกในพื้นที่ได้ไม่ยาก

1.1.5 สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้ประชาชนในพื้นที่โดยเฉพาะชาวไทยพุทธต้องดำเนินชีวิตอยู่บนความไม่ประมาท ทั้งในเรื่องของการดำเนินชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ การเดินทาง รวมไปถึงการปฏิบัติศาสนกิจที่จะต้องปรับเปลี่ยนเวลาและต้องคอยระแวดระวังเพื่อความปลอดภัย ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในพื้นที่ก็เช่นกัน โดยเฉพาะภายหลังเหตุการณ์ร้ายเมื่อปี พ.ศ. 2547 ส่งผลให้พวกเขาเกิดความกลัวจึงใช้เวลาในการสวดมนต์มากขึ้นในขณะเดียวกันก็เพียรพยายามชักชวนแนะนำธรรมสู่ประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามาปฏิบัติศรัทธาในหลัก คำสอนนี้เพื่อต่อสู้กับความกลัวและอธิษฐานถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประกอบกับความเชื่อที่ว่า การต่อสู้ในดินแดนแห่งความเลวร้ายจะได้รับบุญกุศลมากกว่าในดินแดนปกติ ทำให้การเผยแผ่ธรรม มีความก้าวหน้าโดยมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากที่ก่อนเกิดเหตุการณ์ร้ายในปี พ.ศ. 2547 มีจำนวนสมาชิกประมาณ 1,000 ครอบครัว จนกระทั่งในปัจจุบัน (พ.ศ. 2559) มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 6,500 ครอบครัว

1.2 วิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร

ผลการศึกษาวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านศาสนกิจ ด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม สามารถสรุปได้ดังนี้

1.2.1 วิถีชีวิตด้านศาสนกิจ

วิถีชีวิตด้านศาสนกิจของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มี 3 ลักษณะ คือ ด้านความศรัทธา ด้านการปฏิบัติ และด้านการศึกษา

ด้านความศรัทธา ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรมีความเชื่อมั่นในอานิสงส์ของการสวดท่อง “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” ด้วยความเชื่อมั่นในอานุภาพของโงะฮอนซันที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนไปสู่ความสุขหรือได้ในสิ่งที่หวัง ความศรัทธาที่ถูกต้องมาจากผลของการได้ศึกษาหลักธรรม จนเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง จนเกิดแรงบันดาลใจในการเผยแผ่คำสอนและร่วมกิจกรรมงานพระ

รวมถึงความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามคำชี้แนะ เช่น ไม่ทำหัตถิเดียนและไม่ทำร้ายผู้อื่น เมื่อผลการทำงานมีการอธิษฐานขอขมา เป็นต้น

ส่วนด้านการปฏิบัติ มี 2 ลักษณะ คือ การปฏิบัติเพื่อตนเองและการปฏิบัติเพื่อผู้อื่น การปฏิบัติเพื่อตนเอง ได้แก่ การสวดมนต์เช้า – เย็น (สวดคัมภีร์และไดโมขุ) ต่อหน้าโงะฮอนซน เพื่อเป็นสิริมงคลในการดำเนินชีวิตมีการถวายน้ำสะอาดและผลไม้ รวมถึงการหมั่นดูแลทำความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยบนโต๊ะบูชาโงะฮอนซนอย่างสม่ำเสมอ การสวดมนต์เป็นการปลูกเร้าสภาพชีวิตพุทธะ ซึ่งเป็นสภาพชีวิตสูงสุดแห่งการรู้แจ้ง และยังช่วยให้การทำงานของจักรวาลเล็ก ซึ่งอยู่ภายในชีวิตทำงานสอดคล้องประสานกับสภาพแวดล้อมรอบตัวหรือที่เรียกว่า จักรวาลใหญ่ ช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่น ส่วนการปฏิบัติเพื่อผู้อื่น ได้แก่ การเผยแผ่ธรรม การร่วมกิจกรรมตามระบบการของสมาคม และการทำบุญ เป็นการปฏิบัติเพื่อผู้อื่นเรียกอีกอย่างว่า “การทำงานพระ” จะได้รับบุญกุศลมากกว่าการปฏิบัติเพื่อตนเอง

สำหรับด้านการศึกษา ผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่เรียนรู้หลักคำสอนจากการฟัง การอ่าน และการชมวิดีโอ โดยผู้นำในพื้นที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดหลักคำสอนทั้งด้วยการสนทนา และการบรรยายธรรมในโอกาสการประชุมต่าง ๆ และยังส่งเสริมให้สมาชิกเรียนรู้ด้วยตนเองจากการอ่าน วารสาร หนังสือ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ วารสารสร้างคุณค่า คือสื่อประเภทหนังสือที่สมาชิกให้ความสำคัญในการอ่านและใช้เป็นคู่มือในการดำเนินชีวิต ส่วนการชมวิดีโอ เป็นกิจกรรมที่สมาชิกจะได้เรียนรู้เรื่องราวของสมาคมฯ ตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบัน และเป้าหมายสู่อนาคต รวมทั้งได้ฟังการกล่าวปราศรัยของอาจารย์ไดซาขุ อิเคดะ ประธานสมาคมสร้างคุณค่าสากล (SGI) จากบันทึกภาพการประชุมที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นประจำทุกเดือน ก่อให้เกิดความศรัทธาที่เรียกว่า “ต่างกายใจเดียว” ของศิษย์หรือสมาชิกฯ ทั่วโลกที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางของอาจารย์หรือประธานสมาคมโซคาทั้งสามท่าน และในฐานะศิษย์ของพระนิชิเร็นไดโชนิิน ผู้ประกาศคำสอน

1.2.2 วิถีชีวิตด้านครอบครัว

ผลการศึกษาวิถีชีวิตด้านครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรมพุทธริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใน 3 ด้านคือ ด้านการเลือกคู่ครอง ด้านการครองเรือน และด้านการเลี้ยงดูบุตร สรุปได้ว่า ผู้ปฏิบัติธรรมมีการสวดมนต์ภาวนาและอธิษฐานขอสติปัญญาและบุญวาสนาที่จะได้พบคู่ครองที่ดี ขอให้คู่ครองเป็นผู้ศรัทธาเช่นเดียวกัน สามารถครองใจญาติทั้งสองฝ่ายได้ การสวดมนต์ช่วยแก้ไขหรือช่วยให้แคล้วคลาดจากคู่ที่มีชะตากรรมร้ายต่อกัน มีการน้อมนำหลักธรรมมาใช้ในการครองเรือน ผู้นำในพื้นที่มีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำโดยหยิบยกธรรมนิพนธ์และคำชี้แนะของอาจารย์อิเคดะ

มาเป็นแนวทาง พ่อแม่หรือผู้ปกครองมีการปลูกฝังให้บุตรหลานสวดมนต์เช้า-เย็น เพื่อสั่งสมบุญวาสนา และส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมตามระบบการของสมาคมฯ เพื่อขัดเกลาจิตใจและฝึกฝนให้เติบโตขึ้นเป็นคนดีและมีคุณภาพของสังคม และทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเคารพในธรรมชาติพุทธรักษาของบุตรหลาน อบรมสั่งสอนโดยการสนทนาด้วยถ้อยคำที่นุ่มนวล ไม่ดุตำว่ากล่าว หากบุตรหลานเกรงถือว่าเป็นชะตากรรมที่สามารถแก้ไขได้ด้วยการสวดมนต์และอธิษฐานต่อโงะฮนซน

1.2.3 วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาวถีชีวิตด้านเศรษฐกิจของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุนทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใน 4 ประเด็น คือ แนวคิดการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ การใช้เงิน และการจัดการกับหนี้สิน สรุปได้ว่า สมาชิกผู้ปฏิบัติมีความเชื่อมั่นในอริยทรัพย์หรือทรัพย์ทางปัญญา มากกว่าทรัพย์สินทางวัตถุ มีความตั้งใจประกอบอาชีพ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีความกระตือรือร้นและศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ โดยมีแรงบันดาลใจหรือพลังใจจากการสวดมนต์และแรงอธิษฐานต่อโงะฮนซน มีการใช้เงินอย่างเหมาะสมกับฐานะ ไม่ฟุ่มเฟือย จึงสามารถจัดการกับรายได้และรายจ่ายอย่างลงตัว เสียสละงบประมาณส่วนตัวในการออกทำงานพระ

1.2.4 วิถีชีวิตด้านสังคม

ผลการศึกษาวถีชีวิตด้านสังคมของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุนทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ใน 5 ด้านคือ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามัคคี และด้านการเป็นมิตรที่ดี สรุปได้ว่าผู้ปฏิบัติธรรมให้ความสำคัญกับการทำงานพระหรือการเผยแผ่ธรรมเป็นสำคัญ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ละทิ้งหน้าที่ในการดูแลครอบครัวและการประกอบอาชีพ มีการนำวัฒนธรรมด้านระเบียบวินัยของประเทศญี่ปุ่นมาใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ส่งผลต่อความสามัคคีและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกัน ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยเฉพาะการเคารพผู้ใหญ่และภาวะพุทธรักษาของสมาชิกผู้ปฏิบัติธรรม ทุกคนเป็นมิตรที่ดีต่อกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยหลักการ 3 ประการคือ ไม่กู้หนี้ยืมสินหรือเล่นแชร์ ไม่มีหุ้นส่วนธุรกิจ และไม่มีเรื่องชู้สาวระหว่างสมาชิก

2. การเผยแพร่สัทธรรมปุณฑริกสูตรของผู้ปฏิบัติธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากผลการศึกษาถึงการเผยแพร่สัทธรรมปุณฑริกสูตรของผู้ปฏิบัติธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านแรงจูงใจในการเผยแพร่ธรรม ด้านวิธีการเผยแพร่ธรรม และด้านอุปสรรคในการเผยแพร่ธรรม สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

2.1 แรงจูงใจในการเผยแพร่ธรรม

แรงจูงใจในการเผยแพร่ธรรมของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปได้ใน 3 ประเด็น ได้แก่ แรงจูงใจภายใน แรงจูงใจภายนอก และแรงจูงใจจากสถานการณ์ความไม่สงบ ดังนี้

2.1.1 แรงจูงใจภายใน

แรงจูงใจภายในที่ก่อให้เกิดการเผยแพร่ธรรมของสมาชิกในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจากความศรัทธา ความต้องการชำระล้างชะตากรรม และความต้องการ สันถัมภ์บุญวาสนา ความศรัทธาที่ถูกต้องเกิดจากการปฏิบัติและศึกษาหลักคำสอนตามระบบการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย ก่อให้เกิดความกล้าที่จะแนะนำหลักธรรมนี้ออกไปสู่บุคคลในครอบครัวและเพื่อนบ้าน ด้วยเชื่อว่าหลักธรรมนี้จะช่วยเหลือผู้อื่นให้ข้ามพ้นจากความทุกข์และพบกับความสุขสมหวังในการดำเนินชีวิตได้เช่นเดียวกันกับตน นอกจากนี้ การเผยแพร่ธรรมจะได้รับผลบุญที่ยิ่งใหญ่มากพอที่จะสามารถชำระล้างชะตากรรมร้ายของตน และชะตากรรมร่วมกันของคนในพื้นที่นี้ ได้แก่ เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นอย่างยืดเยื้อยาวนาน ในขณะที่ชะตากรรมร้ายค่อย ๆ ถูกปิดเป่าไปออกไป สิ่งที่เกิดขึ้นแทนที่คือบุญวาสนาในการดำเนินชีวิต ทั้งบุญวาสนาสวนตัวบุคคล บุญวาสนาของสมาชิกในครอบครัว และบุญวาสนาของประชาชนในพื้นที่

2.1.2 แรงจูงใจภายนอก

แรงจูงใจภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเผยแพร่ธรรมของสมาชิกในพื้นที่ประกอบด้วย แรงจูงใจด้านบุคคล และแรงจูงใจด้านธรรม ผู้นำในพื้นที่คือแรงจูงใจด้านบุคคลที่สำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจ เป็นแบบอย่างและส่งเสริมให้สมาชิกตระหนักถึงภาระหน้าที่ในฐานะผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรตามเจตนารมณ์ของพระนชิเร็นไตโซนินและประธานสมาคมโซคาทั้งสามท่านที่มุ่งให้ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรปฏิบัติเพื่อตนเองด้วยการสวดมนต์ภาวนาไปพร้อมกับการศึกษาหลักคำสอนแล้ว ในขณะเดียวกันก็มีภาระหน้าที่ที่สำคัญอีกประการคือ การปฏิบัติเพื่อผู้อื่นด้วยการเผยแผ่

ธรรม เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้พบกับความสุขเช่นเดียวกันกับตน ด้วยหลักคำสอนของพระนิชิเร็น ไดโชนิิน อาทิ ทฤษฎี 10 โลก ที่สอนถึงการทำงานของชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา การสวดท่องมนต์ “นัม เมียว โฮ เร็งเง เคียว” คือวิธีการที่จะดึงสภาพชีวิตของมนุษย์สู่โลกพุทธะ หรือโลกแห่งความสุขที่แท้จริงได้ จึงอยากที่จะเผยแพร่หลักคำสอนนี้เพื่อช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกในชุมชนของตน

2.1.3 แรงจูงใจจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดน

ภาคใต้

ด้วยความเชื่อที่ว่า การเผยแพร่ธรรมในดินแดนที่มีแต่ความเลวร้าย จะได้รับบุญกุศลมากกว่าการเผยแพร่ธรรมในพื้นที่ปกติ สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติธรรมเกิดความกลัวไม่กล้าเดินทางออกจากบ้าน จึงมีความเพียรพยายามในการสวดมนต์เพื่อขจัดความกลัวและหาหนทางออกให้กับชีวิต การสวดมนต์ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมต่างรู้สึกได้รับบุญกุศล ทั้งจากความสุขที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ และความเจริญก้าวหน้าในการประกอบอาชีพการงานที่มากขึ้นกว่าเดิม จึงอยากบอกกล่าวพุทธธรรมนี้สู่บุคคลอื่น สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น จึงเป็นแรงจูงใจสำคัญอีกประการหนึ่ง ในการเผยแพร่หลักคำสอนของผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่นี้

2.2 วิธีการเผยแพร่ธรรม

จากผลการศึกษาพบว่า วิธีการเผยแพร่ธรรมพุทธิกสูตรของสมาชิกในพื้นที่ ประกอบไปด้วย การสนทนาระหว่างบุคคล การสนทนาระหว่างเยี่ยมบ้านสมาชิก การประชุมสนทนาธรรม และการเผยแพร่ธรรมผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

2.2.1 การสนทนาระหว่างบุคคลสู่บุคคล

การสนทนาระหว่างบุคคลสู่บุคคลเป็นพื้นฐานของการเผยแพร่ธรรมที่อยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ตกอยู่ในความทุกข์และต้องการสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ทั้งนี้ มีการคำนึงถึงกาลเทศะ ในช่วงเริ่มต้นหลักธรรมที่ถูกถ่ายทอดออกไปจะเป็นเนื้อหาสั้น ๆ และเป็นแนวทางในการแก้ไขเรื่องราวความทุกข์ของผู้รับคำแนะนำธรรม สมาชิกในพื้นที่ใช้หลักการแนะนำธรรมตามระบบการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ การชักชวนแนะนำธรรมแบบเข้มงวด (ชะชุกชุก) เป็นการแนะนำให้เปลี่ยนมาปฏิบัติศรัทธาในหลักธรรมนี้แทนศาสนาเดิมอย่างเด็ดขาด และ การชักชวนแนะนำธรรมแบบคล้อยตาม (โชจุ) คือการแนะนำให้ปฏิบัติศรัทธาในแนวทางนี้ควบคู่กันไปกับการปฏิบัติศาสนกิจในกลุ่มศาสนาเดิม การแนะนำธรรมแบบแรก เหมาะกับพื้นที่ที่ประชาชนรู้จัก

และมีความเข้าใจในหลักธรรมนี้มามากแล้ว เช่น ประเทศญี่ปุ่น สำหรับในประเทศไทยและในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่ใช้วิธีการแนะนำแบบค่อยๆตาม คือให้ปฏิบัติควบคู่กับการปฏิบัติศาสนกิจในกลุ่มศาสนาเดิมไปก่อน แล้วค่อย ๆ สร้างความเข้าใจภายหลัง

2.2.2 การสนทนาระหว่างการเยี่ยมบ้านสมาชิก

การเยี่ยมบ้านสมาชิกเป็นภาระหน้าที่ของผู้เฝ้าระวังในระดับหมู่ที่จะต้องวางแผนการเยี่ยมสมาชิกในความรับผิดชอบของตนเป็นประจำทุกเดือนโดยมีผู้นำระดับตำบลทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา กิจกรรมสำคัญของการเยี่ยมบ้านสมาชิกได้แก่ การจัดส่งวารสารสร้างคุณค่า อาจมีการสวดมนต์ร่วมกันและติดตามถามข่าวความทุกข์สุขพร้อมทั้งนำหลักธรรมสั้น ๆ ไปถ่ายทอด ทั้งนี้ ต้องไม่รบกวนเวลาทำงานหรือเวลาส่วนตัว และขึ้นอยู่กับความสะดวกของเจ้าของบ้าน และหากพบว่าสมาชิกกำลังประสบปัญหาที่เกินความสามารถในการให้คำปรึกษาของหัวหน้าระดับหมู่ ผู้นำในระดับสูงขึ้นไปพร้อมที่จะเข้ามาช่วยรับฟังและให้คำปรึกษาตามแนวทางในหลักคำสอน

2.2.3 การประชุมสนทนาธรรม

เป็นรูปแบบการเผยแผ่ธรรมที่ถูกจัดขึ้นตามระบบการของสมาคม เพื่อเผยแผ่หลักธรรมสู่สมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ อาทิ กลุ่มผู้ใหญ่ชาย กลุ่มผู้ใหญ่หญิง กลุ่มยุวชนชาย กลุ่มยุวชนหญิง และการประชุมสนทนาธรรม 6 ฝ่าย ที่รวมสมาชิกที่มีอายุไม่เกิน 12 ปี หรือที่เรียกว่ามิไรบุ ทั้งหญิงและชาย เข้าร่วมการประชุมด้วย กิจกรรมในการประชุมสนทนาธรรมนี้ ประกอบไปด้วย การสวดมนต์ร่วมกันต่อหน้าโงะฮอนซน การกล่าวปราศรัยของผู้นำ การบรรยายธรรมนิพนธ์ การบอกเล่าชัยชนะของความศรัทธา การบอกเล่าสาระน่ารู้ในการดำเนินชีวิต การร้องเพลงร่วมกัน การแจ้งข่าว และสวดมนต์ลาโงะฮอนซน เป็นอันเสร็จพิธี

หลักธรรมที่ถูกเผยแผ่สู่สมาชิกในพื้นที่ทั้งสามช่องทางข้างต้นถูกกำหนดขึ้นโดยสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย โดยผู้นำมีหน้าที่ต้องเข้ารับการศึกษาอบรมธรรมะจนถ่องแท้ ทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอดหลักธรรมสู่สมาชิกในพื้นที่ นอกจากนั้น บุคลิกภาพของผู้เผยแผ่ธรรมก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้ได้รับคำแนะนำธรรมเกิดความเชื่อถือและนำไปปฏิบัติ การปฏิบัติศรัทธาในพุทธธรรมนี้ ส่งผลให้ผู้นำในพื้นที่มีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ ทั้งบุคลิกภาพภายใน ได้แก่ การยิ้ม ลักษณะท่าทางที่เป็นมิตร ความสุภาพ อารมณ์ขัน และบุคลิกภาพภายนอก ได้แก่ รูปร่าง หน้าตา การแต่งกายที่เหมาะสมกับกาลเทศะ เป็นต้น

2.2.4 การใช้เอกสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์

สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทยได้จัดทำสื่อในการถ่ายทอดหลักธรรมผ่านเอกสารประกอบการฝึกอบรม คู่มือ วารสาร หนังสือ โปสเตอร์ ปฏิทิน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับให้สมาชิกได้เรียนรู้ คู่มือการฝึกอบรมถูกจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อให้ผู้ศรัทธาใหม่ได้เรียนรู้ประวัติพุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนิน หลักคำสอนและวิถีปฏิบัติของผู้ปฏิบัติธรรมปุนทริกสูตร และยังมีหนังสือที่สำคัญอีกสองเล่มคือ วารสารสร้างคุณค่า และจุลสารสู่ความสุข ที่ช่วยให้สมาชิกสามารถเรียนรู้หลักธรรมได้ด้วยตนเอง เป็นคู่มือในการดำเนินชีวิต และได้รับทราบข่าวสารของผู้ปฏิบัติศรัทธาทั่วโลก นอกจากนี้ ยังมีหนังสืออื่น ๆ อีกหลายเล่มที่สมาชิกในพื้นที่ให้ความสนใจในการอ่านเพื่อขัดเกลาชีวิตตนเอง และบอกเล่าสู่ผู้อื่นเพื่อให้ได้พบกับความสุข

การฉายวิดีโอ เป็นกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกเดือนโดยผู้นำในพื้นที่ โดยการนัดหมายสมาชิกให้มาร่วมชมวิดีโอบันทึกการกล่าวปราศรัยในการประชุมของสมาคมสร้างคุณค่าสากล (SGI) ณ ประเทศญี่ปุ่น เพื่อสร้างความศรัทธาที่ถูกต้องตรงกันกับสมาชิกในพื้นที่อื่นทั่วโลก ที่เรียกว่า “ความศรัทธาแบบต่างกายใจเดียว” ภายใต้คำชี้แนะของอาจารย์ไดซาซุ อิเคดะ ประธานสมาคม ในกิจกรรมการชมวิดีโอ สมาชิกยังจะได้รับฟังคำปราศรัยของผู้นำในพื้นที่ เรื่องราวชัยชนะแห่งความศรัทธาของเพื่อนสมาชิก และยังได้รับชมการแสดงที่ถูกจัดขึ้นโดยสมาชิกในพื้นที่ เพื่อสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้ร่วมกิจกรรมอีกด้วย

การเผยแพร่ธรรมผ่านเว็บไซต์ และสังคมออนไลน์ เป็นอีกช่องทางหนึ่งของการเผยแพร่ธรรมที่เหมาะสมกับยุคสมัย โดยสมาชิกในพื้นที่สามารถเรียนรู้หลักคำสอนได้จากเว็บไซต์ของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (SGT) นอกจากนี้สังคมออนไลน์ อาทิ เฟสบุ๊กส์ และไลน์แอปพลิเคชัน เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารด้านพุทธธรรม และถ่ายทอดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้สมาชิกในกลุ่มได้รับทราบข้อมูล รวมถึงเป็นช่องทางในการนำหลักธรรมมาใช้ในการส่งเสริมกำลังใจซึ่งกันและกัน โดยส่วนใหญ่เป็นการส่งต่อข้อความธรรมนิพนธ์ หรือคำชี้แนะในการดำเนินชีวิตสั้น ๆ ที่สมาชิกสามารถบันทึกไว้ อ่านยามที่พบกับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินชีวิตได้

2.3 อุปสรรคในการเผยแพร่ธรรม

อุปสรรคในการเผยแพร่ธรรมของผู้ปฏิบัติธรรมปุนทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำคัญได้แก่ ปัญหาส่วนบุคคล ปัญหาด้านความไม่ปลอดภัย ปัญหาด้านจำนวนของชาวไทยพุทธในพื้นที่ และปัญหาด้านอคติของผู้รับคำแนะนำธรรม

2.3.1 ปัญหาส่วนบุคคล สิ่งที่พบคือ สมาชิกขาดความกล้าและความน่าเชื่อถือในการแนะนำธรรมซึ่งมีสาเหตุมาจากยังมีความเข้าใจไม่มากพอ อย่างไรก็ตามการได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด

จากผู้นำในพื้นที่ ประกอบกับผลจากการปฏิบัติและศึกษาหลักคำสอนให้มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ก็สามารถแก้ปัญหานี้ไปได้

2.3.2 ปัญหาด้านความไม่ปลอดภัย ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบ ในเรื่องของความไม่ปลอดภัยก็เป็นอุปสรรคในระดับหนึ่ง โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ ในเรื่องนี้ผู้เผยแพร่ธรรมใช้วิธีพูดคุยกับสมาชิกทางโทรศัพท์ หรือให้สมาชิกซึ่งมีความชำนาญในการเดินทางในพื้นที่ของตนมากกว่าออกมาพบนอกพื้นที่

2.3.3 ปัญหาด้านจำนวนของชาวไทยพุทธในพื้นที่ เนื่องจากจำนวนของชาวไทยพุทธในพื้นที่ที่มีเพียงประมาณร้อยละสิบของประชากรทั้งหมด ทำให้โอกาสในการเผยแพร่ธรรมเกิดขึ้นได้น้อยตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม ด้วยความต้องการหาสิ่งยึดเหนี่ยวเพื่อต่อสู้กับความไม่ปลอดภัย การประกอบอาชีพ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เมื่อชาวไทยพุทธกลุ่มนี้ได้รับการเผยแพร่ธรรมก็มีโอกาสที่จะรับหลักการไปปฏิบัติสูงกว่าในพื้นที่อื่น

2.3.4 ปัญหาด้านอคติของผู้รับคำแนะนำธรรม เนื่องจากชาวไทยพุทธบางส่วนยังยึดมั่นอยู่ในวิถีเดิมของศาสนาพุทธในฝ่ายเถรวาท ทำให้เกิดอคติต่อผู้มาแนะนำธรรม เป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องสร้างความเข้าใจในหลักธรรมให้เป็นที่ยอมรับและศรัทธา อย่างไรก็ตาม แม้การเผยแพร่ธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีอุปสรรคดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่เมื่อสมาชิกในพื้นที่รับและยึดถือหลักธรรมนี้ไว้ปฏิบัติแล้ว กลับกลายเป็นว่า ผู้ปฏิบัติธรรมกลุ่มนี้มีความศรัทธาที่เข้มแข็ง และมีวิถีการปฏิบัติที่เคร่งครัดตามระบบการของสมาคมฯ มีจิตใจแห่งความกล้าหาญที่จะเผยแพร่ธรรมเพื่อช่วยเหลือชาวพุทธในชุมชนของตนให้พบกับความสุขในการดำเนินชีวิตท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “วิถีชีวิตและการเผยแพร่ของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ความมุ่งหมายของการวิจัยทั้งสองประการมีประเด็นนำสู่การอภิปรายผล ดังนี้

1. วิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ส่วนใหญ่เดิมนับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท แม้สถานการณ์ความไม่สงบจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติศาสนกิจ แต่ชาวไทยพุทธยังคงยึดมั่นในความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา เพียงแต่ต้องมีการปรับตัวในการปฏิบัติศาสนกิจ เช่น มีการปรับเปลี่ยนเวลา หรือศึกษาพระธรรมคำสอนด้วยการอ่านหรือการฟังจากวิทยุ เทป หรือซีดี เป็นต้น (พระทรงเกียรติ ศรีจันทร์, 2552) นอกจากนี้ ยังมีชาวไทยพุทธกลุ่มหนึ่งได้รับการเผยแพร่หลักคำสอนสัทธรรมปุณฑริกสูตร จากสมาชิกสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (SGT) องค์การทางพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานที่มีต้นกำเนิดมาจากประเทศญี่ปุ่น และมีการถ่ายทอดส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงทุกวันนี้ จากการศึกษาถึงวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น คือ มูลเหตุของความศรัทธา และวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร ดังนี้

มูลเหตุของความศรัทธา

มูลเหตุสำคัญของความศรัทธาในหลักคำสอนสัทธรรมปุณฑริกสูตรของสมาชิกในพื้นที่ ได้แก่ ความทุกข์ การเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรม ความเชื่อมั่นและศรัทธาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม ความประทับใจในหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติ และสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ ความทุกข์ เป็นมูลเหตุสำคัญอันดับหนึ่งที่ทำให้สมาชิกในพื้นที่รับหลักคำสอนนี้ไว้ยึดถือและปฏิบัติเพื่อบรรเทาหรือขจัดปัดเป่าความทุกข์ในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะ ความทุกข์ในเรื่องของเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่รบกวนจิตใจของสมาชิกในพื้นที่มากที่สุด นอกนั้นก็มีความทุกข์ในเรื่องของครอบครัว สุขภาพ ความผิดหวัง และอื่น ๆ เมื่อชีวิตไม่เป็นไปอย่างที่ใจตนต้องการมนุษย์เราจึงเกิดความทุกข์ นับตั้งแต่ลืมตาขึ้นมาดูโลกของทารกน้อย การร้องไห้คือการส่งสัญญาณขอความช่วยเหลือจากพ่อแม่ การต่อสู้ดิ้นรนบนกองทุกข์ของมนุษย์ ค่อย ๆ สร้างประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหา ร่วมด้วยการพึ่งพิงขอคำปรึกษาจากบุคคลที่ไว้วางใจ การบนบานศาลกล่าว และอีกหนทางหนึ่งที่สำคัญคือการใช้ศาสนาเป็นที่พึ่ง ดังผลการสำรวจขององค์กรพิวที่พบว่า ศาสนาที่มีผู้นับถือเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนา

ฮินดู ศาสนาพุทธ และศาสนาอื่น ๆ ตามลำดับ (ชานาญ จันทรเรือง, 2558) เพื่อใช้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ดังที่ ฟีน ดอกบัว (2554) กล่าวว่า ศาสนาเปรียบดังดวงประทีปส่องนำทางให้สามารถหลีกเลี่ยงอันตราย จากขวากหนามในการดำเนินชีวิต สำหรับพระพุทธศาสนานั้น เป็นศาสนาที่สอนให้ใช้สติปัญญาหรืออาศัย วิชาความรู้โดยเฉพาะ เพื่อใช้เป็นเครื่องทำลายความทุกข์ หรือต้นเหตุของความทุกข์ (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2555) สำหรับผู้ปฏิบัติศรัทธาในหลักคำสอนสัทธรรมปุณฑริกสูตร มียุทธวิธีที่ใช้ในการตีแตก สภาพชีวิตที่ตกอยู่ในห้วงแห่งความทุกข์ได้โดยการสวดท่อง “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” และอธิษฐานเพื่อ ขอแก้ไขชะตากรรมที่เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ แม้ในเบื้องต้นจะเป็นการปฏิบัติบนความไม่ความเข้าใจ แต่การภาวนาหาคำนี้ในขณะที่จิตใจตกอยู่ในห้วงแห่งความทุกข์ กลับส่งผลให้จิตใจของผู้ปฏิบัติได้คลาย ความกังวลลงไป บทสวดท่อง “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” จึงน่าจะเรียกได้ว่าเป็นคาถาขับไล่ความทุกข์ ยิ่ง ทุกข์มากยิ่งขึ้นได้มาก การสวดมนต์เป็นเวลานานช่วยให้จิตใจสงบและเกิดสติปัญญาที่เรียกว่า “ปัญญา พุทธะ” ประกอบกับการได้รับการดูแลจากผู้นำในพื้นที่ ผู้ซึ่งผ่านการพิสูจน์อานุภาพของพุทธธรรมนี้มา ก่อนแล้ว เป็นผู้ให้คำปรึกษาและบอกเล่าหลักคำสอน หลักธรรมนี้จึงเป็นอีกหนทางหนึ่งที่เป็นเครื่องมือ ต่อกรกับความทุกข์ของชาวไทยพุทธในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

นอกจากความทุกข์ ซึ่งเป็นมูลเหตุสำคัญของการเข้าศรัทธาในหลักคำสอนสัทธรรม ปุณฑริกสูตรแล้ว การเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรมยังเป็นหนทางที่ก่อให้เกิดการรับรู้และ ซึมซับวิถีปฏิบัติ เช่นเดียวกับกับผู้นับถือศาสนาอื่นๆ ทั่วโลก ที่มักจะนับถือศาสนาเดียวกันกับพ่อแม่ หรือ อาจเปลี่ยนไป นับถือศาสนาเดียวกันกับสมาชิกในครอบครัว ผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่หลายรายรู้จักหลักธรรม นี้และสวดท่องมนต์ “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” มาตั้งแต่เด็กตามพ่อแม่ หรือบางรายก็อาจรับรู้หลักธรรมนี้ จากบุคคลในครอบครัว ได้แก่ คู่สมรสหรือญาติพี่น้อง นับเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มคนจากรุ่นสู่รุ่น สอดคล้องกับแนวคิดของ เอื่องฟ้า เขากลม (2551) ที่กล่าวว่า วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิต (way of life) ของ มนุษย์ในสังคม วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของครอบครัว เศรษฐกิจ การปกครอง การศึกษา และ รวมถึงศาสนาด้วย เด็ก ๆ ที่เกิดมาในครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรม รวมถึงสมาชิกในครอบครัวจึงมีโอกาส ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมนี้ จากการดำเนินชีวิตประจำวันร่วมกันจนกระทั่งเกิดความเชื่อและรับไว้ ปฏิบัติในที่สุด

ความเชื่อมั่นและศรัทธาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม เป็นอีกมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้สมาชิกในพื้นที่ ตัดสินใจรับหลักคำสอนนี้ไว้ยึดถือและปฏิบัติ ทั้งจากเรื่องราวชัยชนะแห่งความศรัทธาที่ช่วยให้สมาชิกใน รุ่นบุกเบิกสามารถข้ามพ้นเรื่องราวแห่งความทุกข์ครั้งแล้วครั้งเล่า จนกระทั่งสามารถยืนหยัดขึ้นมา ในฐานะผู้ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและหน้าที่การงาน ด้วยการปฏิบัติศรัทธา การศึกษาหลัก คำสอนและการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสมาชิกและผู้นำตามระบบการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย

หล่อหลอมให้ผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่มีบุคลิกลักษณะที่น่าเชื่อถือ มีความเป็นมิตร มีท่าทีจิตใจแห่งความเมตตากรุณา มีภูมิความรู้และวิธีการเผยแผ่หลักคำสอน ซึ่งหากจะเปรียบเทียบกับคุณลักษณะของผู้เผยแผ่ธรรมตามแนวทางของพระพุทธเจ้าคือ การเป็นผู้มีองค์คุณของกัลยาณมิตร 7 ประการ ได้แก่ 1) ปิโย (น่ารัก) 2) ครุ (น่าเคารพ) 3) ภาวนีโย (น่ายกย่อง) 4) วตตา (รู้จักพูด) 5) วจนกขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) 6) คมกิริยจกถ กตตา (กล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งได้) และ 7) โน จฏฐาเน นियोชเย (ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย) (ธีรวัสส์ บำเพ็ญบุญบารมี, 2550) ทำให้ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในพื้นที่ นอกนั้น ความเป็นญาติ เพื่อนบ้าน หรือบุคคลที่สังคมให้การยอมรับ ก็เป็นสิ่งที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้รับการแนะนำธรรมได้เป็นอย่างดี

ความประทับใจในหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติ ในขณะที่ความทุกข์ยากกำลังถาโถม หรืออาจเป็นความปรารถนาที่ต้องการพลังผลักดันไปสู่ความสำเร็จ ในขณะที่การปฏิบัติศาสนกิจในวิถีเดิมมีเงื่อนไขด้านความไม่ปลอดภัยเข้ามาเกี่ยวข้อง การได้รับคำแนะนำให้ปฏิบัติเพียงภาวานาคำว่า “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” เข้า – เย็น ก็สามารถได้รับผลบุญจากการปฏิบัติ ทำให้ชาวไทยพุทธส่วนหนึ่งรับวิถีนี้ไปปฏิบัติ ดังที่ พระไพศาล วิสาโล (2548) กล่าวว่า เป็นธรรมดาของมนุษย์ที่การนับถือศาสนาจะเลื่อนไหลตามสิ่งแวดล้อม เพราะจิตมนุษย์อ่อนไหวมาก จิตใจที่ว้าวุ่นย่อมมีทางออก และมีแนวโน้มที่จะเรียนรู้หากสิ่งนั้นมีพลังเรียกร้องศรัทธาอย่างแรงกล้า ทั้งในยามทุกข์และสุข บทสวดท่อง “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” ได้เข้าไปอยู่ในชีวิตจิตใจของผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่ ควบคู่ไปกับการศึกษาหลักคำสอนที่แตกต่างและเข้ากับบริบททางสังคมในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะเป็นคำสอนที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในเพศฆราวาสที่สามารถปฏิบัติได้ง่ายไม่ต้องปลีกตัวออกจากสังคม และมีช่องทางให้ศึกษาหลักคำสอนทั้งด้วยตนเองและการเข้าร่วมระบบการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย นับวันจึงมีชาวไทยพุทธหันเหเข้ามาศรัทธาในหลักคำสอนนี้มากขึ้น

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งของการเข้าศรัทธาในหลักธรรมนี้ เพื่อเป็นที่พึ่งทางจิตใจให้รอดพ้นจากความกลัวและเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทดแทนหรือเพิ่มเติมจากวิถีปฏิบัติเดิม ซึ่งชาวไทยพุทธเป็นกลุ่มหลักที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว ดังที่ พิชามณูญ์ จิระกาญจน์ (2555) กล่าวว่า ความกลัวและความหวาดระแวงต่อภัยอันตรายต่าง ๆ เป็นเหตุให้ชาวไทยพุทธเกิดการปรับตัวทางสังคมในการดำเนินชีวิต ในขณะที่ยังมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น แต่มีการปรับเปลี่ยนเวลาในการปฏิบัติศาสนพิธีเพื่อความปลอดภัยสะท้อนให้เห็นว่า สถานการณ์ความไม่สงบไม่มีผลต่อความศรัทธาในพุทธศาสนา แต่ก่อให้เกิดการปรับตัวของชาวไทยพุทธในด้านพฤติกรรม ซึ่งมนุษย์ทุกคนต้องมีการปรับตัวและมีแบบแผนในการปรับตัวที่แตกต่างกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของตนทั้งทางร่างกาย สังคม และอารมณ์ (จารุ โรจนธรรม,

2537 อ้างถึงใน แนวนุรธาชาติ อิศาเฮาะ, 2554) ภายใต้ความเชื่อที่ว่า การต่อสู้ในดินแดนแห่งความเลวร้าย จะได้รับบุญกุศลที่มากกว่า สถานการณ์ความไม่สงบจึงเป็นเหตุให้การเผยแผ่หลักธรรมนี้มีความก้าวหน้า มากยิ่งขึ้น เป็นการต่อสู้ทางสังคมเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด บนพื้นฐานของหลักคำสอนของพระนิชิเร็นไดโชนิน ผู้ซึ่งปรับเปลี่ยนคำสอนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ที่ขณะนั้นประเทศญี่ปุ่นอยู่ในช่วงกลียุค ประชาชนต้องต่อสู้ กับการกดขี่ของรัฐบาลทหาร ภัยสงคราม และภัยธรรมชาติ (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2555) ประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันโดยเฉพาะกลุ่มชาวไทยพุทธต้องต่อสู้ในการดำเนิน ชีวิตภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบ ในขณะที่ความศรัทธาในพระพุทธศาสนายังเต็มเปี่ยม การ เปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิถีปฏิบัติตามแนวทางของพระนิชิเร็นไดโชนินจึงเป็นไปได้โดยง่าย เนื่องจากมี รากฐานคำสอนมาจากศาสดาองค์เดียวกัน ดังที่น้ำทิพย์ ภูธนชัย (2550) กล่าวว่า การปรับตัวทาง วัฒนธรรมหรือการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม จะเกิดขึ้นในสภาวะแห่งความสอดคล้อง (strain to consistency) ในจุดที่เกิดความพอดีหรือสมดุล และเกิดขึ้นได้ง่ายเมื่อวัฒนธรรมและทัศนคติของกลุ่มชน ทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน หากทัศนคติของกลุ่มยังฝังแน่นอยู่กับขนบธรรมเนียมและความเชื่อเดิมอยู่ มาก โอกาสที่จะเกิดการยอมรับวัฒนธรรมใหม่ย่อมเป็นไปได้น้อยมาก การเผยแผ่หลักคำสอนสัทธรรม ปุณชริกสูตรในพื้นที่ส่วนใหญ่จึงเกิดขึ้นภายในกลุ่มของชาวไทยพุทธ

วิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณชริกสูตร

วิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณชริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายหลังจากที่ ได้รับหลักธรรมนี้ไว้ปฏิบัติแล้วพบว่า ผู้ปฏิบัติธรรมได้นำหลักคำสอนไปใช้ในการดำเนินชีวิตทุกด้าน ได้แก่ ด้านศาสนกิจ ด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม โดยให้ความสำคัญกับการปฏิบัติศาสนกิจเป็น อันดับหนึ่ง เพื่อเป็นการสร้างบุญกุศลและสติปัญญาในการยกระดับชีวิตในทุก ๆ ด้าน ขณะเดียวกันก็มี ความเพียรพยายามในการเผยแผ่หลักธรรมนี้ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้พบกับความสุขด้วย

วิถีชีวิตด้านศาสนกิจของผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิด ศรัทธา ปฏิบัติ และศึกษา การบำเพ็ญเพียรพุทธมรรคที่ถูกต้องจะขาดข้อหนึ่งข้อใดใน 3 ข้อนี้ไม่ได้ (สมาคมสร้าง คุณค่าในประเทศไทย, 2555) ในด้านความศรัทธา ผู้ปฏิบัติธรรมมีความเชื่อมั่นในอานุกาพของโงะฮอนซัน อันเป็นสิ่งสักการบูชาสูงสุด และเชื่อว่าการสวดท่อง “นัม เมียว โฮ เร็งเง เคียว” และอธิษฐานต่อโงะฮอน ซันนั้น ไม่มีคำอธิษฐานใดไม่ได้รับคำตอบ ผู้ปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่จึงมักเขียนคำอธิษฐานหรือความ ปรารถนาของตนในทุกเรื่องไว้บริเวณหน้าตู้พระหรือโงะฮอนซันและอ่านคำอธิษฐานนั้นทุกเช้าค่ำ จนเกิด เรื่องราวช่วยชนะแห่งความศรัทธาที่นำมาบอกเล่าสู่กันฟังทั้งในเวทีของการประชุมสนทนาธรรม และใน วารสารสร้างคุณค่าในฐานะบทพิสูจน์ทางด้านบุคคล ดังที่ พรหมเทพ ปัญญาจารย์ (2545) ได้กล่าวถึง

การอธิษฐานไว้ว่า เป็นการแสดงความตั้งใจแน่วแน่ มุ่งมั่น ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงเป้าหมาย ไม่มีอะไรมาคลอนแคลนได้ เหมือนรากฐานของภูเขาที่ไม่หวั่นไหวด้วยน้ำ แดด หรือแม้แต่ลมที่พัดมาจากทุกทิศทุกทางก็ไม่มีอะไรจะทำให้ภูเขาสั่นไหวได้ โดยการบำเพ็ญอธิษฐานบารมีที่แท้จริงต้องบำเพ็ญในเหตุก่อน จึงจะได้รับผลสำเร็จที่เป็นจริงตามที่ได้อธิษฐานไว้ ด้วยความศรัทธาในอานุภาพของโงะฮอนชนและการอธิษฐานอย่างมุ่งมั่นเป็นเวลานานช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่เกิดปัญญาสมาธิ ประกอบกับการเข้าถึงหลักคำสอนและได้รับการชี้แนะให้มีความตั้งใจในการทำหน้าที่ทุกอย่างให้มากกว่าผู้อื่นถึงสามเท่า จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่พวกเขาจะได้รับคำตอบในทุกคำอธิษฐานมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นทุกวัน นอกจากนี้ความเพียรพยายามสวดมนต์ยังเป็นการปฏิบัติที่ช่วยชำระล้างขำตากรรม และเสริมสร้างบุญวาสนาในการดำเนินชีวิตทั้งของตนเองและครอบครัวอย่างไร้ขีดจำกัด และ จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากเทพธรรมาบาลทั้งสิบทิศสามชาติ

สมาธิในพื้นที่ปฏิบัติตามวิถีของการปฏิบัติศรัทธาในพุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนิน ในด้านรูปธรรม ซึ่งแบ่งการปฏิบัติออกเป็น 2 ด้าน คือ การปฏิบัติเพื่อตนเอง ประกอบด้วยการปฏิบัติหลัก คือ การสวดท่อง “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” และการปฏิบัติเสริม คือ การสวดท่องสัตธรรมปุณทริกสูตรในบทที่ 2 บทกุศลาย (โฮเซ็น) และบทที่ 16 บทการหยั่งอายุกาลของพระตถาคต (จูเรียว) กล่าวคือ แม้การภาวนาคำว่า “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” จะเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องครบถ้วนแล้ว แต่การปฏิบัติเสริมจะเป็นสิ่งที่เร่งให้ได้รับผลบุญในเวลาอันรวดเร็วขึ้น ส่วนการปฏิบัติเพื่อผู้อื่น คือ การเผยแผ่ธรรมเพื่อช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ให้พบกับความสุข เป็นการปฏิบัติที่ได้รับบุญกุศลมากกว่าการปฏิบัติเพื่อตนเอง

ความศรัทธาและการปฏิบัติที่ถูกต้องเกิดขึ้นได้ด้วยการศึกษา ซึ่งสมาธิในพื้นที่สามารถศึกษาหลักคำสอนนี้ได้ในชีวิตประจำวันจากการฟัง การอ่าน และการชมวีดีโอ โดยเฉพาะการอ่านวารสารสร้างคุณค่า นับเป็นความสำเร็จของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (SGT) ที่ผลิตสื่อธรรมะเพื่อถ่ายทอดหลักคำสอนได้อย่างเหมาะสมกับสมัยและสามารถณรงค์ให้สมาธิทั่วประเทศเห็นความสำคัญของการอ่านหนังสือเล่มนี้ ซึ่งเปรียบเสมือนคู่มือและภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตให้รอดพ้นจากความทุกข์และภัยพิบัติทางสังคมที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน และยังมีหนังสืออื่น ๆ อีกหลายเล่ม เช่น หนังสือสู่ความสุข หนังสือวจีบายบอกทางชีวิต ธรรมนิพนธ์ และพระสูตรสัตธรรมปุณทริกสูตร ฯลฯ ซึ่งถูกแปลไปในหลายภาษาทั่วโลก ช่วยให้สมาธิเข้าถึงหลักคำสอนและสามารถนำเอาเนื้อหาใช้ในการดำเนินชีวิตได้จริง ๆ

จากการศึกษาถึงวิถีชีวิตด้านศาสนิกของผูปฏิบัติธรรมในพื้นที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของสมาคมโซคาที่เผยแผ่แนวคิดในหลักคำสอนเพื่อแก้ปัญหาและเยียวยาผู้มีความทุกข์ สร้างความสุขให้แก่สมาธิในครอบครัวและชุมชนทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ผ่านวิธีการและกระบวนการที่เหมาะสมกับยุคสมัยและครอบคลุมทั้งความรู้ (ปริยัติ) การปฏิบัติ (ปฏิบัติ) และผลการปฏิบัติ (ปฏิบัติ)

เช่นเดียวกับสมัยพุทธกาล เพียงแต่เป็นการบำเพ็ญเพียรพุทธมรรคด้วยตนเองในองค์กรทางศาสนาของฆราวาส ดังที่ พระไพศาล วิสาโล (2555) ได้กล่าวไว้ว่า ในปัจจุบันพระสงฆ์มีบทบาทน้อยลง พร้อม ๆ กับปริมาณที่ลดลง และวัดมิได้เป็นศูนย์กลางของชุมชนอีกต่อไป จากข่าวสารที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่า ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกันและไม่มีทีท่าว่าจะยุติลงได้เมื่อไร วิถีปฏิบัติขององค์กรนี้จึงน่าจะเหมาะกับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งแม้ยังคงเข้าวัดทำบุญตามขนบธรรมเนียมและความเชื่อที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา แต่สิ่งที่เพิ่มเติมเข้ามาในชีวิตและจิตใจของผู้ปฏิบัติ สัทธรรมปุณฑริกสูตรตั้งแต่เข้าจรดคำ ทั้งยามทุกข์และยามสุข คือการภาวนาคำว่า “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” หกคำนี้มีความสำคัญดุจกุญแจที่เปิดหนทางสู่โลกแห่งความสุข การพูดคุยสนทนา การอ่าน และการร่วมระบบการของสมาคมโซคา เป็นการขัดเกลาสภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติไปสู่โลกพุทธะ เป็นวิถีทางแห่งศาสนาใหม่ที่เข้ามาช่วยให้ประชาชนในพื้นที่ได้พบกับความสุขและสร้างพลังในการดำเนินชีวิตตั้งเรื่องราวประสบการณ์ชัยชนะแห่งความศรัทธาของผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่ที่ถูกบอกเล่าสืบต่อกันมา

การดำเนินชีวิตด้านครอบครัวของสมาชิกในพื้นที่ ตั้งแต่การเลือกคู่ครอง การครองเรือน และการเลี้ยงดูบุตร ตั้งอยู่บนการพื้นฐานของการสวดมนต์และอธิษฐาน เช่น การอธิษฐานขอให้ มีสติปัญญาและมีบุญวาสนาได้พบคู่ครองที่ดี หากเลือกได้ขอให้พบคู่ที่เป็นผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร เช่นเดียวกัน หรืออาจแนะนำธรรมให้คู่ครองในภายหลัง ผู้วิจัยเห็นว่า การมีพื้นฐานทางด้านจิตใจ โดยเฉพาะอยู่ในกลุ่มศาสนาเดียวกัน เป็นสิ่งที่ช่วยประคับประคองชีวิตคู่ให้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและมีความสุข และจากการที่สมาชิกให้ความสำคัญกับการสวดมนต์และศึกษาหลักคำสอน จึงเป็นเหตุให้พวกเขา มีสติปัญญาในการเลือกคู่ครองที่ดีได้สมดังคำอธิษฐาน ในการครองเรือน ผู้ปฏิบัติธรรมจะถูกสอนให้เปลี่ยนแปลงตัวเองก่อน และให้เกียรติสมาชิกในครอบครัว ไม่ดูต่ำกว่ากล่าว มีการสวดมนต์ภาวนาเพื่อให้จิตใจสงบเยือกเย็นลง และรับฟังคำแนะนำจากผู้นำในพื้นที่ ส่งผลให้การใช้ชีวิตร่วมกันภายในครอบครัวดำเนินไปด้วยความเข้าใจ มีความรักความเมตตาต่อกัน เกิดเป็นครอบครัวที่อบอุ่น ในด้านการเลี้ยงดูบุตร ผู้ปฏิบัติธรรมมีการสวดมนต์และภาวนาเพื่อให้บุตรของตนเป็นผู้มีบุญวาสนาและได้รับการปกป้องคุ้มครองจากเทพธรรมาบาล และส่งเสริมให้บุตรหลานปฏิบัติตามแนวทางของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร คือการสวดมนต์เช้า-เย็น และร่วมระบบการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย เพื่อขัดเกลาจิตใจ และฝึกฝนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ ผู้ปฏิบัติธรรมเน้นการสร้างคุณค่ามากกว่าการสร้างมูลค่า คือไม่เน้นเกี่ยวกับทรัพย์สินสมบัติที่เป็นตัวเงิน แต่จะให้ความสำคัญกับทรัพย์สินสมบัติทางด้านจิตใจมากกว่า ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการมุ่งเน้นเฉพาะในเรื่องของทรัพย์สินสมบัติที่เป็นตัวเงินจะส่งผลทำให้บุคคลเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น อีกทั้งความสุขที่ได้จากทรัพย์สินเงินทองไม่ได้เป็นความสุขที่จีรังยั่งยืน เมื่อมีแล้วก็อยากมีมากขึ้นไป

อีกไม่มีที่สิ้นสุด สอดคล้องกับแนวคิดความสุขสัมบูรณ์และความสุขสัมพันธ์ (ความสุขเปรียบเทียบ) (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2555) ที่ว่า ความสุขสัมพัทธ์ หมายถึง สภาพที่พึงพอใจทางด้านวัตถุ สิ่งของ หรือความอยากปรารถนาของเราได้รับการเติมเต็ม ซึ่งไม่มีขอบเขตจำกัด ในขณะที่ ณ ช่วงเวลาหนึ่งจะดูเหมือนพอใจแล้วก็ตาม แต่ลักษณะเช่นนี้จะไม่ดำรงอยู่ตลอดไป ส่วนความสุขสัมบูรณ์ หมายถึง สภาพชีวิตที่แม้ว่าจะอยู่ที่ไหน หรือไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น เพียงแค่การได้มีชีวิตอยู่ก็มีความสุขถึงที่สุดแล้ว แม้ในเบื้องต้นผู้ปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ต้องการเข้ามาปฏิบัติศรัทธาในหลักธรรมนี้เพื่อแก้ไขชะตากรรมในเรื่องเศรษฐกิจก็ตาม แต่เมื่อศึกษาหลักธรรมจนเกิดความเข้าใจแล้ว ส่วนใหญ่จึงอุทิศชีวิตเพื่อการเผยแผ่ธรรม ด้วยความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้พบกับความสุขเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งบุญกุศลที่มากกว่า อย่างไรก็ตามสมาชิกที่มีความเข้มแข็งในการปฏิบัติศรัทธา มักประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เป็นบทพิสูจน์ที่ถูกบอกเล่าผ่านการประชุมสนทนาธรรมในโอกาสต่าง ๆ รวมถึงการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสร้างคุณค่า เพื่อบอกเล่าไปสู่สมาชิกในพื้นที่อื่นให้เกิดความเชื่อมั่นในการศรัทธา เป็นการลอกเลียนแบบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตต่อ ๆ กันไป

ตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานมากกว่า 30 ปี ในเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ทรงกล่าวถึงแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญจะต้องมี “สติ ปัญญาและ ความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2559) การเป็นผู้มีเศรษฐกิจที่ดี จึงไม่ใช่เพียงความสามารถในการหารายได้เพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงการรู้จักเก็บรู้จักจ่ายและการจัดการกับหนี้สิน ในขณะที่มีความเพียรพยายามสวดมนต์ภาวนาและอธิษฐานเพื่อขอสติปัญญาและบุญวาสนาในอาชีพการงานแล้ว ผู้ปฏิบัติธรรมยังนำหลักคำสอนในพุทธธรรม และรับฟังคำชี้แนะแนวทางของผู้นำในพื้นที่นำมาปฏิบัติ ดังเช่นคำชี้แนะที่ว่า ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรจะต้องทำงานหนักกว่าผู้อื่นสามเท่า จะต้องปฏิบัติต่อเจ้านายอย่างดีที่สุด (เจ้านายในที่นี้หมายถึงทุกคนไม่ใช่เพียงผู้บังคับบัญชา) และต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอไม่หยุดอยู่กับที่ จากผลการศึกษาของ แสงจิต จรรยาพรพงศ์ (2550) เป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่า ผู้ปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตด้านสติปัญญาในภาพรวมและทุกด้านในระดับมาก คำสอนสัทธรรมปุณฑริกสูตร เป็นคำสอนที่สมาชิกสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นหลักธรรมแห่งความเป็นจริงในชีวิต ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม นอกจากความสำเร็จในอาชีพการงานแล้ว ผู้ปฏิบัติธรรมมีการใช้จ่ายเงินอย่างเหมาะสมกับฐานะ รู้จักพอประมาณ ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป และยังมีการสละทรัพย์ส่วนตัวเพื่อใช้ในการทำงานพระ โดยเฉพาะสมาชิกในระดับผู้นำที่มีการจัดสรรเงินรายได้ส่วนตัวใน

การเดินทางไปรับธรรมะมาถ่ายทอดในพื้นที่ และการเยี่ยมเยียนสมาชิก โดยเชื่อว่า การเสียดสละทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อการเผยแผ่ธรรม พวกเขาจะไม่พบกับความยากลำบากในทางเศรษฐกิจ ตรงกันข้ามกลับจะยิ่งทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น นอกจากนั้น กฎข้อห้ามที่สำคัญประการหนึ่งที่สมาชิกต่างยึดถือคือ จะไม่มีการยืมเงิน เล่นแชร์ หรือร่วมหุ้นทางธุรกิจกันในหมู่สมาชิก ซึ่งเป็นหนทางที่จะก่อให้เกิดปัญหาในภายหลังได้ สังคมของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปณฺฑริกสูตรจึงเป็นสังคมที่ไม่ฟุ้งเฟ้อ และไม่มีปัญหาในเรื่องการกู้หนี้ยืมสิน และเป็นเขตปลอดผลประโยชน์ทางการเงิน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของสังคมในปัจจุบัน

วิถีชีวิตด้านการอยู่ร่วมกับสังคม ผู้ปฏิบัติธรรมมีการเปลี่ยนแปลงตัวเองจากภายใน ได้แก่ ความรับผิดชอบในหน้าที่ ความมีระเบียบวินัย ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคีและเป็นมิตรที่ดี ในหน้าที่สำคัญสามประการได้แก่ การทำงานพระ การดูแลครอบครัว และการประกอบอาชีพ ผู้ปฏิบัติธรรมให้ความสำคัญกับการทำงานพระเป็นอันดับหนึ่ง ในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับภาระหน้าที่ในการดูแลครอบครัว และการประกอบอาชีพ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่หรือการทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ถือว่าเป็นการพัฒนาตนเองและพัฒนาชีวิตได้อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดร.โตชาฯ อีเคตะ ประธานสมาคมสร้างคุณค่าสากล (SGI) ผู้ประพันธ์นวนิยายเรื่อง “การปฏิวัติมนุษย์” ได้กล่าวไว้ในข้อความตอนหนึ่งว่า “การปฏิวัติที่ยิ่งใหญ่ในชีวิตของบุคคลหนึ่ง สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงชะตากรรมของประเทศและชะตากรรมของมนุษยชาติได้” (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2555)

การร่วมงานพระ หรือการร่วมระบบการของสมาคม นำไปสู่การปฏิวัติชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรมทั้งในด้านชีวิตส่วนตัว ครอบครัว และการประกอบอาชีพ นอกจากนั้น พวกเขายังได้ซึมซับวัฒนธรรมในเรื่องความมีระเบียบวินัยตามแบบอย่างของวัฒนธรรมในประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมญี่ปุ่นได้เน้นเรื่องของ “วินัย” เป็นอันดับแรกในการฟื้นฟูพัฒนาประเทศชาติ วินัยเป็นปัจจัยพื้นฐานที่บ่งบอกถึงคุณภาพของบุคคลในชาติ โดยถือว่าถ้าบุคคลในชาติมีวินัยที่ดีแล้ว การพัฒนาในด้านอื่น ๆ ก็ง่ายและสำเร็จโดยเร็ว ในขณะเดียวกันวัฒนธรรมอันดีของความเป็นไทยที่สมาชิกได้ถูกส่งเสริมคือการยิ้ม การไหว้ และการกล่าวทักทายต่อกัน เป็นวัฒนธรรมที่สมาชิกในพื้นที่ยึดถือปฏิบัติเพื่อแสดงความเคารพต่อบุคคลแล้ว และยังถือว่าเป็นการแสดงความเคารพต่อพระพุทธรูปที่มีอยู่ในตัวของทุกคน สมาชิกที่อายุมากกว่าจึงสามารถพนมมือไหว้และกล่าวคำทักทายสมาชิกที่มีอายุน้อยกว่าก่อนได้ สำหรับวัฒนธรรมในการถ่อมถ่อมและแสดงความห่วงใยในเรื่องของสุขภาพ การเลือกใช้ถ้อยคำที่สุภาพไพเราะ และเป็นถ้อยคำที่ส่งเสริมกำลังใจแก่คู่สนทนา ในเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจเป็นเพราะในช่วงวัยยุวชนของอาจารย์อีเคตะ ท่านต้องต่อสู้กับโรคประจำตัวอย่างหนัก และมีอาจารย์หญิง (อาจารย์คานะโกะ อีเคตะ) เป็นผู้ซึ่งคอยดูแลและส่งเสริมกำลังใจให้อาจารย์ต่อสู้กับปัญหาด้านสุขภาพและการทำงานพระเพื่อเผยแผ่หลักธรรมนี้ จึงเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกทั่วโลกได้นำไปปฏิบัติจนเกิดเป็น

วัฒนธรรมภายในองค์กรนี้ นอกจากนี้ การร่วมงานพระช่วยให้สมาชิกเกิดการปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ผู้ปฏิบัติธรรมบางรายเดิมเป็นบุคคลที่ยึดมั่น และไม่ชอบพูดกับคนแปลกหน้า ต่อเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมงานพระบอญเข้า จึงเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตั้งแต่ในเรื่องของการยิ้ม การทักทาย ถามทุกข์สุขของบุคคลรอบข้าง ทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการอยู่ร่วมกัน ทั้งภายในครอบครัว ชุมชน และในกลุ่มของผู้ปฏิบัติธรรม ดังที่ จารุ โรจนธรรม (2537 อ้างถึงใน แวนุรฮายาตี อีสานเฮาะ, (2554)) กล่าวว่า การปรับตัวของบุคคลเป็นไปเพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางในสิ่งแวดล้อมของตน การปรับตัวยังช่วยให้การทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นไปอย่างราบรื่นด้านอารมณ์

ด้านความสามัคคี พบว่า ผู้ปฏิบัติธรรมถูกปลูกฝังให้เสียสละเพื่อส่วนรวม สร้างความสุขให้ตนเองและผู้อื่น และเรียนรู้ที่จะร่วมกันทำงานเป็นทีมให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการในการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางในการสร้างความสงบสุขในครอบครัวและสังคม และด้านการเป็นมิตรที่ดี พบว่า ผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเป็นกัลยาณมิตร มองจุดบกพร่องของตนเองเพื่อแก้ไข และมองจุดดีของผู้อื่น เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบของการเผยแพร่หลักคำสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติศีลธรรมปุณทริกสูตรใช้หลักของการสร้างความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน เพื่อนำไปสู่ความไว้วางใจซึ่งกันและกันและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ทั้งในกลุ่มของผู้ปฏิบัติธรรมเองและการอยู่ร่วมกับประชาชนในกลุ่มศาสนาอื่น ๆ ด้วย

2. การเผยแพร่ศีลธรรมปุณทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากวิถีปฏิบัติด้านศาสนกิจของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ไม่ได้มีเพียงการปฏิบัติเพื่อตนเองโดยการบำเพ็ญเพียรเพื่อให้ได้รับการผลบุญแห่งธรรมะเท่านั้น การปฏิบัติเพื่อผู้อื่นโดยการเผยแพร่ธรรม ยังเป็นการปฏิบัติอีกด้านหนึ่งที่สำคัญและจะขาดเสียไม่ได้ ด้วยว่าการลงมือปฏิบัติจริงทั้งในการปฏิบัติเพื่อตนเองและผู้อื่น เป็นการบำเพ็ญเพียรพุทธมรรคที่ถูกต้องในพุทธธรรมของพระนชิเร็นไดโซนิชิ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงแรงจูงใจในการเผยแพร่ธรรม วิธีการเผยแพร่ธรรม และอุปสรรคในการเผยแพร่ศีลธรรมปุณทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษานำไปสู่การอภิปรายผลดังนี้

แรงจูงใจในการเผยแพร่ธรรม

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเผยแพร่ธรรมของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสองด้าน คือ แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจภายในของการเผยแพร่ธรรมมีจุดเริ่มต้นจากความศรัทธาภายหลังการลงมือปฏิบัติและศึกษาหลัก

คำสอนในระยะเวลาหนึ่ง จนกระทั่งได้รับผลจากการปฏิบัติจึงมีความเชื่อมั่นว่าวิถีการปฏิบัตินี้จะสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้เช่นเดียวกัน จึงกล้าที่จะบอกออกไปด้วยความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ได้แก่ คนในครอบครัว เพื่อนบ้าน และคนรู้จัก เป็นแรงจูงใจภายในจากความต้องการที่จะเอื้ออาทรผู้อื่น (รังสรรค์ โฉมยา, 2559 น. 1) แรงจูงใจภายในของการเผยแผ่ธรรมจึงเกิดจากจิตใจแห่งความเมตตาที่ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้ข้ามพ้นจากความทุกข์ และได้รับบุญวาสนาในการดำเนินชีวิตเช่นเดียวกันกับตน ในขณะที่ในบางครั้งความเมตตาเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการแนะนำธรรมออกไป เนื่องจากคำสอนนี้เป็นสิ่งใหม่สำหรับชาวไทยพุทธ ซึ่งมีความเชื่อและวิถีปฏิบัติที่แตกต่างออกไป “ความกล้าหาญ” เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะทำให้เกิดการแนะนำธรรมขึ้นได้ ในทางจิตวิทยา แรงจูงใจ หมายถึงสภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมเพื่อไปยังจุดหมายปลายทาง (goal) เป็นพลังงานที่กระตุ้นให้แสดงพฤติกรรม เป็นตัวกำหนดทิศทาง และระดับของความพยายามในการแสดงพฤติกรรมนั้น (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 2559) แรงจูงใจที่ก่อให้เกิดความกล้าที่จะแนะนำธรรมออกไปของสมาชิกในพื้นที่ เกิดจากแรงกดดันจากสภาพปัญหาในการดำเนินชีวิตและต้องการจะหลุดพ้นจากภาวะเหล่านั้น เช่น แรงกดดันทางจิตใจจากการมีหนี้สิน ความเจ็บป่วย หรือปัญหาครอบครัวที่ยากจะหาหนทางเยียวยาแก้ไข บนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่าบุญกุศลจากการเผยแผ่ธรรมเป็นผลบุญที่ยิ่งใหญ่กว่าการปฏิบัติเพียงแค่สวดมนต์ภาวนาเพียงอย่างเดียว เพื่อต้องการเอาชนะชะตากรรมร้าย หรือความทุกข์จากสภาวะที่ถูกบีบคั้นจากสิ่งต่าง ๆ ผู้ปฏิบัติธรรมจึงอธิษฐานขอเปลี่ยนแปลงชะตากรรมโดยการเผยแผ่หลักคำสอนนี้ไปตลอดชีวิต แรงจูงใจภายในของการเผยแผ่ธรรมของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงประกอบไปด้วย ความเมตตา และความกล้าหาญ ที่จะแนะนำหลักคำสอนนี้ออกไป

แรงจูงใจภายนอกในการเผยแผ่ธรรม ได้แก่ แรงจูงใจด้านบุคคล และแรงจูงใจด้านธรรมและสถานการณ์ความไม่สงบ แรงจูงใจด้านบุคคลที่สำคัญ ได้แก่ พระนิชิเร็นโดโชนิน ผู้ประกาศคำสอนและประธานสมาคมโซคาทั้ง 3 ท่าน ผู้สานต่อเจตนารมณ์ในการเผยแผ่ธรรมของพระนิชิเร็นโดโชนินเพื่อช่วยเหลือประชาชนในประเทศญี่ปุ่นให้รอดพ้นจากความทุกข์ และต่อมาภายหลัง อาจารย์โดซาซุ อิเคดะ ประธานสมาคมโซคาท่านที่ 3 ได้ออกเดินทางไปทั่วโลกเพื่อเผยแผ่หลักคำสอนนี้ สำหรับในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ บุคคลผู้เป็นต้นแบบและเป็นเสาหลักแห่งการเผยแผ่หลักคำสอนศีลธรรมปุณฺฑริกสูตรในพื้นที่ได้แก่ ผู้นำระดับบรมภาคใต้ 2 ผู้ซึ่งได้พิสูจน์คุณภาพของโงะฮอนชนและการปฏิบัติศรัทธาจนสามารถข้ามพ้นความทุกข์ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ ครอบครัว และสุขภาพ เรื่องราวแห่งการต่อสู้ในการดำเนินชีวิตที่ต้องรอนแรมเดินทางออกค้าขายค้าไหนดอนนั้น เพื่อหารายได้ดูแลครอบครัว จนกระทั่งได้เข้าปฏิบัติศรัทธาในหลักคำสอนศีลธรรมปุณฺฑริกสูตรและได้รับบุญวาสนาในการดำเนินชีวิต ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว และสุขภาพ จึงเป็นบุคคลต้นแบบและเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจในการเผยแผ่หลักคำ

สอนสัทธรรมปุณฑริกสูตรของเหล่าสมาชิกในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งท่านได้ให้การดูแลและถ่ายทอดแนวคิดนี้ส่งต่อไปยังผู้นำในพื้นที่ในระดับภาค ระดับเขต ระดับตำบล ระดับหมู่ และสมาชิกทั่วไป และยังเดินทางไปทั่วประเทศในฐานะผู้นำของสมาชิกฝ่ายผู้ใหญ่ชาย ซึ่งเปรียบดั่งเสาหลักทองคำของครอบครัว

แรงจูงใจด้านธรรม ที่ทำให้สมาชิกในพื้นที่ต้องการบอกต่อพุทธธรรมนี้ไปยังบุคคลอื่น คือ ความแปลกใหม่ทางด้านแนวคิดและวิถีปฏิบัติที่เหมาะสมกับยุคสมัยที่ประชาชนทั่วโลกต้องต่อสู้กับความเลวร้ายทั้งจากพิษภัยทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และภัยธรรมชาติ และเหมาะสมกับบริบทของความเป็นฆราวาส หลัก 3 ข้อแห่ง “ศรัทธา ปฏิบัติ ศึกษา” เป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน โดยมีเงื่อนไขสำคัญอยู่ที่ความศรัทธา หรือความเชื่อที่ต้องเกิดขึ้นก่อนจึงจะสามารถลงมือปฏิบัติ โดยการสวดท่อง “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” ซึ่งเป็นวิถีปฏิบัติหลักของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรที่ง่ายและได้รับผลในเวลาไม่นานนัก ในรูปของพลังจากภายในจิตใจของแต่ละบุคคลให้ผ่านพ้นเรื่องราวแห่งความทุกข์ และก่อเกิดปัญญาที่จะนำพาชีวิตให้พบกับความสุขสมหวังในสิ่งที่ปรารถนาด้วยแนวทางในหลักคำสอนอาทิ ทฤษฎี 10 โลก ที่ชี้ให้เห็นถึงธาตุแท้ของการทำงานของชีวิตที่เปลี่ยนไปมาจากโลกต่ำสุดคือ โลกนรก ไปจนถึงโลกพุทธะ ซึ่งเป็นสภาพชีวิตที่สูงสุดของมนุษย์ เป็นการทำงานของชีวิตที่ใสสะอาดและแข็งแกร่งที่สุด ซึ่งตามแนวคิดการบรรลุพุทธภาวะในหนึ่งชั่วชีวิต ได้สอนว่า ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร หากบำเพ็ญเพียรตรงตามคำสอนแล้ว ในหนึ่งชั่วชีวิตนี้จะสามารถบรรลุพุทธภาวะได้อย่างแน่นอน โดยไม่มียกเว้นแม้แต่คนเดียว และยังมีแนวคิดทางพุทธธรรมอื่น ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ แนวคิดปฏิบัติชีวิตมนุษย์, แนวคิดความสุขสัมบูรณ์และความสุขสัมพัทธ์ (ความสุขเปรียบเทียบ), แนวคิดอุปสรรค 3 มาร 4 และแนวคิดเปลี่ยนหนักให้ได้รับโดยเบา (คู่มือแนะนำธรรมเบื้องต้น, 2555) ซึ่งล้วนเป็นคำสอนที่เพิ่มศักยภาพและเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติให้ได้พบกับความสุขอย่างจีรังยั่งยืน เป็นหนทางที่ประชาชนคนธรรมดาก็สามารถบรรลุพุทธภาวะได้ ผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่จึงมุ่งมั่นในการเผยแผ่หลักคำสอนนี้สู่บุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน โดยเฉพาะผู้ที่ตกอยู่ในห้วงแห่งความทุกข์ ด้วยเชื่อว่าแนวทางปฏิบัติตามหลักคำสอนนี้ จะเป็นหนทางที่นำพาชีวิตของตนเอง ครอบครัวและสังคมไปสู่ความสันติสุขได้

นอกเหนือจากแรงจูงใจด้านบุคคล และแรงจูงใจด้านธรรมแล้ว สถานการณ์ความไม่สงบยังเป็นแรงจูงใจในการเผยแผ่ธรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่งของสมาชิกในพื้นที่ ดังเห็นได้จากภายหลังเหตุการณ์ปล้นปืนที่ค่ายทหารใหญ่เมื่อปี พ.ศ. 2547 การเผยแผ่ธรรมกลับมีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นด้วยความเชื่อที่ว่า การเผยแผ่ธรรมในพื้นที่ที่มีแต่ความเลวร้าย จะทำให้ได้รับบุญกุศลมากกว่าในพื้นที่ปกติ โดยสมาชิกในพื้นที่เห็นพ้องต้องกันว่า แม้ไม่เคลื่อนไหวในการเผยแผ่ธรรม ก็ไม่เชื่อว่าจะรอดพ้นจากภัย

อันตรายต่าง ๆ ไปได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานการณ์ความไม่สงบจะทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเห็นใจในทุกข์ของผู้อื่น อยากจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน จึงยอมเสียสละตนเองในการเผยแผ่พุทธธรรมนี้

วิธีการเผยแผ่ธรรม

วิธีการเผยแผ่ธรรมของสมาชิกในพื้นที่ มีหลากหลายวิธี ได้แก่ การสนทนาระหว่างบุคคล การสนทนาระหว่างเยี่ยมบ้านสมาชิก การประชุมสนทนาธรรม และการเผยแผ่ธรรมผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พื้นฐานของการเผยแผ่ธรรมของสมาชิกในพื้นที่ คือการสนทนาระหว่างบุคคล สู่บุคคล เป็นวิธีการเผยแผ่ธรรมที่ปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวันด้วยจิตใจแห่งความเมตตาที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และความกล้าหาญที่จะแนะนำหลักคำสอนนี้ออกไป ซึ่งมี 2 วิธี คือ การชักชวนผู้อื่นโดยพูดตรง ๆ (ชะชุกขุ) และการชักชวนผู้อื่นโดยทำตามสันดานนิสัยของเขา (โชจุ) ชะชุกขุ คือการหักล้างทรรศนะที่ผิดของอีกฝ่ายในเรื่องของศาสนาและเรื่องในชีวิต แล้วทำให้เขากลับเข้าสู่พุทธธรรมที่ถูกถ่วงแท้จริง พร้อมกับนำพาไปสู่ความสุข ในทางกลับกัน โชจุ คือวิธีการเทศนาสั่งสอนโดยการยอมรับธรรมะที่ดีกว่าที่อีกฝ่ายยึดถืออยู่ไว้ชั่วคราว แล้วค่อย ๆ นำเขาเข้าสู่ธรรมะที่ถูกถ่วงแท้จริง ประเทศที่ไม่รู้จักพุทธธรรมของพระนชิเร็นไดโชนินเลย จะต้องใช้วิธีโชจุเป็นพื้นฐาน (คู่มือแนะนำธรรมเบื้องต้น, 2555 น. 50) ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ผู้เผยแผ่ธรรมจะพิจารณาตามสถานการณ์ และเงื่อนไขของผู้รับคำแนะนำแต่ละบุคคล เช่น กำลังทุกข์ในเรื่องอะไร อาจเป็นเรื่องของสุขภาพ เศรษฐกิจ หรือเรื่องครอบครัว แล้วจึงโยงเรื่องราวเหล่านั้นเข้าสู่การชักชวนแนะนำธรรม ดังการเผยแผ่ธรรมของพระพุทโธองค์ที่ทรงประยุกต์รูปแบบให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ทางสังคม จารีตประเพณีที่มีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น เช่น ทรงใช้อุบายในการเลือกบุคคล รอจังหวะหรือโอกาส เป็นต้น (โอภาส ธรรมภิกษุ, 2554)

การสนทนาระหว่างเยี่ยมบ้านสมาชิก เป็นไปตามระบบการของสมาคมโซคา ที่กำหนดให้ผู้นำระดับหมี่หน้าทีวางแผนออกเยี่ยมสมาชิกในชุมชนของตน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยมีผู้นำระดับตำบล ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในการวางแผนงาน การเผยแผ่ธรรมวิธีนี้มีรูปแบบที่เป็นทางการมากขึ้นกว่าในแบบแรก อาจมีการสวดมนต์ร่วมกันก่อนการพูดคุยสนทนา รับฟังเรื่องราวทั้งความทุกข์และความสุขของสมาชิก แล้วจึงหยิบยกธรรมนิพนธ์ของพระนชิเร็นไดโชนิน และคำชี้แนะของอาจารย์อิคะเดะนำมาบอกเล่าให้กับสมาชิกเพื่อเป็นแนวทางและกำลังใจในการดำเนินชีวิต การเยี่ยมบ้านสมาชิก เป็นการงานพระ อย่างหนึ่งในกิจกรรมตามระบบการของสมาคม เพื่อหยิบยื่นพุทธธรรมให้กับสมาชิกในพื้นที่ของตนดุจเดียวกับพระสงฆ์ที่เผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นการปฏิบัติเพื่อผู้อื่นด้วยจิตใจแห่งโพธิสัตว์ ที่ต้องการช่วยเหลือประชาชนที่ตกอยู่ในความทุกข์ ดังที่อาจารย์ไดซาซุ อิคะเดะ กล่าวถึง

โพธิสัตว์มรรคว่า การปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น คือสิ่งเดียวกันกับการปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของตัวเอง เมื่อเราเอาใจใส่ดูแลผู้อื่น ช่วยให้ผู้อื่นดึงพลังชีวิตออกมาแล้ว พลังชีวิตของเราก็จะเพิ่มพูนขึ้น (คู่มือฝึกอบรมสำหรับการประชุมหัวหน้าหมู่ขึ้นไปฝ่ายผู้ใหญ่หญิง, 2559 น. 22) การเยี่ยมสมาชิกเรียกได้ว่าเป็นภาระหน้าที่สำคัญของผู้นำในพื้นที่เพื่อความสุขของสมาชิกในชุมชนของตน

การประชุมสนทนาธรรม เป็นการเผยแผ่ธรรมที่มีเนื้อหาเหมาะกับสมาชิกในแต่ละกลุ่ม อาทิ กลุ่มผู้ใหญ่หญิง กลุ่มผู้ใหญ่ชาย กลุ่มเยาวชนหญิง กลุ่มเยาวชนชาย กลุ่มมิไรบู (สมาชิกที่มีอายุไม่เกิน 12 ปี) และ การประชุมสนทนาธรรมสี่ฝ่าย ในแต่ละการประชุมมีการนัดหมายวันเวลาและสถานที่รวมถึงผู้รับผิดชอบหน้าที่ไว้ล่วงหน้าในแต่ละเดือน มีการกำหนดวาระการประชุมได้แก่ การสวดมนต์ร่วมกัน การกล่าวปราศรัยของผู้นำ การบรรยายธรรมนิพนธ์ การบอกเล่าชัยชนะแห่งความศรัทธา สาระนั้นรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การร้องเพลงร่วมกัน การชมวีดีโอ การแจ้งข่าวสาร และจบลงด้วยการสวดมนต์ลาโงะฮนชน ถ้าเปรียบกับการศึกษาแล้ว การประชุมสนทนาธรรมของสมาชิกแต่ละกลุ่มก็เปรียบได้กับการเรียนพิเศษในเรื่องราวการดำเนินชีวิต เป็นการเพิ่มศักยภาพของบุคคลในสังคมอย่างเป็นรูปธรรมโดยหลักธรรมที่เหมาะสม การที่สมาชิกตัดสินใจเข้าร่วมการประชุมสนทนาธรรม นับเป็นความก้าวหน้าของความศรัทธา เนื่องจากการสวดมนต์ภาวนานั้นเป็นเพียงการปฏิบัติเพื่อตนเองเท่านั้น แต่การเข้าร่วมระบบการของสมาคมในการประชุมสนทนาธรรมในโอกาสต่าง ๆ หรือเรียกอีกอย่างว่าการทำงานพระ เป็นการปฏิบัติเพื่อผู้อื่น การปฏิบัติเพื่อตนเองเพียงอย่างเดียวเรียกว่าผู้ศรัทธาเท่านั้น แต่การทั้งเพื่อตนเองและปฏิบัติเพื่อผู้อื่นจึงจะเรียกได้ว่าเป็นผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร ซึ่งถือเป็นผู้ที่สามารถบรรลุพุทธะภาวะได้อย่างแน่นอนในชาตินี้

การเผยแผ่ธรรมของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งสามวิธีข้างต้น พบว่า บุคลิกภาพของผู้เผยแผ่ธรรม ทั้งบุคลิกภาพภายใน ได้แก่ ทศนคติ ความมีมนุษยสัมพันธ์ และความมั่นใจในตัวเอง และบุคลิกภาพภายนอก ได้แก่ รูปร่างหน้าตา การแต่งกาย กิริยาท่าทาง การโน้มน้าวใจ ทักษะการฟัง และการพูด ทำให้ได้รับการเชื่อถือจากผู้รับคำแนะนำธรรม ดังประวัติการเผยแผ่ธรรมของพระพุทธเจ้าที่อาจารย์โตชาชู อิศระ ได้กล่าวถึงในหนังสือ เจ้าพระยา...มหานทีแห่งความหวัง (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2557 น. 20) ที่ว่า ในสมัยนั้น ผู้มีจิตอวดดีนัดหมายกันว่า “หากพระพุทธเจ้าเสด็จมาถึง ทุกคนจงนั่งเฉยเสีย ไม่ลุกขึ้นตอบรับ” แต่แล้ว เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จมาถึง ทุกคนต่างตกตะลึงในพระบารมี ธิเบศร์ยืนขึ้นและออกต้อนรับดุจดั่งกับเศษเหล็กที่ถูกแม่เหล็กดูด ด้วยความสง่างามและท่าทีจิตใจที่มั่นคงของพระองค์ แม้มิได้ตรัสประการใดแต่บุคคลนับหมื่นก็เคารพยกย่อง และมีอาจปฏิเสธบุคลิกอันมีบุญบารมีของพระองค์ซึ่งเหนือกว่าคำพูดใด ๆ บุญญาธิการของพระองค์สามารถทำลายหอกแห่งความทรนงของผู้คนเหล่านั้น บารมีอันมหาศาลของพระองค์ มีอานุภาพประดุจอ้อมกอด

ของลมเย็นในฤดูใบไม้ผลิ นี้แหละคือ “การแสดงธรรมด้วยบุคลิก” และอาจารย์เอดะได้กล่าวถึงสมาชิกชาวไทยว่า “การพนมมือเคารพผู้อื่นของท่านนั้นงามนัก ข้าพเจ้าขออธิษฐานให้สิ่งนี้ เป็นพื้นฐานยังความรักใคร่จากผู้อื่น จงรักผู้อื่น จงเมตตาต่อผู้อื่น จงสนิทสนมกับผู้คนทั้งหลาย นี่คือนั่นที่ข้าพเจ้าปรารถนาจะ “ได้เห็น” ภาพที่ปรากฏชัดในตัวตนของผู้ปฏิบัติธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ บุคลิกภาพอันงดงามที่สาดส่องออกมาจากภายในจิตใจและภาพลักษณ์ภายนอกที่สร้างความไว้น้ำใจเชื่อใจแก่ผู้พบเห็น

การใช้สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นวิธีการเผยแพร่ธรรมของสมาคมโซคาที่เข้าถึงสมาชิกในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี จากการส่งเสริมให้สมาชิกเป็นผู้ที่รักการอ่านเพื่อให้เกิดความศรัทธาที่ถูกต้อง แล้วนำหลักคำสอนไปใช้ในการดำเนินชีวิต และถ่ายทอดสู่สมาชิกในชุมชนได้ สื่อสิ่งพิมพ์ที่พบในการเผยแพร่ธรรมได้แก่ เอกสารและคู่มือการฝึกอบรม โปสเตอร์ ปฎิทิน และหนังสือต่าง ๆ คู่มือการฝึกอบรมสร้างคุณค่า คือหนังสือเล่มแรกของผู้ศรัทธาใหม่ มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติพุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชชิน และอาจารย์ผู้ก่อตั้งสมาคมทั้งสามท่าน พื้นฐานเกี่ยวกับพุทธธรรม และผลบุญจากการปฏิบัติพุทธธรรม เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีหนังสือที่มีในทุกบ้านของสมาชิกคือ วารสารสร้างคุณค่า มีเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวสารของสมาคม พุทธธรรม คำชี้แนะในการดำเนินชีวิต และเรื่องราวชัยชนะในการดำเนินชีวิตของผู้ศรัทธาทั้งในประเทศและต่างประเทศทั่วโลก ในบางครั้งเรื่องราวของผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่ก็ถูกบอกเล่าในหนังสือนี้เช่นกัน วารสารสร้างคุณค่าจึงเปรียบคู่มือในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับโลกในยุคปัจจุบัน การอ่านวารสารสร้างคุณค่าทำให้เข้าใจสภาพสังคมในปัจจุบัน ช่วยให้ชีวิตรอดพ้นจากกระแสอันเลวร้ายของสังคมในยุคปัจจุบัน ในขณะที่สมาชิกบางรายก็อ่านวารสารสร้างคุณค่าเพื่อเยียวยาจิตใจด้วยเนื้อหาของพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในหนังสือช่วยให้จิตใจคลี่คลายจากความทุกข์ วารสารสร้างคุณค่าจึงทำหน้าที่เสมือนเป็นเพื่อนคู่คิด หรือเป็นยาสามัญประจำบ้านของสมาชิกในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และยังมีหนังสืออีกหลายเล่มที่ช่วยให้สมาชิกในพื้นที่เข้าถึงหลักธรรมได้ง่ายและเกิดความศรัทธาที่ถูกต้องเป็นหนึ่งเดียวกันกับสมาชิก ทั่วโลก ได้แก่ วารสารมุ่งสู่ความสุข วารสารลูกหงส์ หนังสือสู่ความสุข ฯลฯ การเผยแพร่ธรรมโดยสื่อสิ่งพิมพ์นี้ ยังสร้างความน่าเชื่อถือของหลักธรรมซึ่งมีที่มาที่ไปสามารถตรวจสอบได้ ไม่ใช่เพียงแค่ฟังเขาเล่า อีกทั้งยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

การเผยแพร่ธรรมโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประกอบด้วย การฉายวิดีโอ การเผยแพร่ธรรมทางเว็บไซต์ และการเผยแพร่ธรรมผ่านสังคมออนไลน์ การฉายวิดีโอช่วยให้สมาชิกในพื้นที่เกิดความใกล้ชิดกับอาจารย์เอดะ พร้อม ๆ กับการได้เรียนรู้วิวัฒนาการ วัฒนธรรมและความเคลื่อนไหวของสมาคมโซคาทั่วโลก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกนั้น สมาชิกสามารถศึกษาหลักธรรมคำสอนได้จากเว็บไซต์ของสมาคมฯ ที่มีการเชื่อมต่อกันทั่วโลก นอกนั้น ในพื้นที่ยังมีการเผยแพร่ธรรมผ่านสังคมออนไลน์ ทั้งในเฟซบุ๊ก

และไลน์แอปพลิเคชัน เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อการส่งเสริมกำลังใจ แจ้งข่าวสาร และเผยแพร่หลักคำสอน ซึ่งเป็นวิธีการเผยแพร่ธรรมที่เหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบัน

อุปสรรคในการเผยแพร่ธรรม

อุปสรรคที่พบในการเผยแพร่ธรรมของสมาชิกในพื้นที่ ได้แก่ ปัญหาส่วนบุคคล ปัญหาด้านความไม่ปลอดภัย ปัญหาด้านจำนวนของชาวไทยพุทธในพื้นที่ และอคติของผู้รับคำแนะนำธรรม ปัญหาส่วนบุคคลที่พบ ได้แก่ สมาชิกขาดความกล้าที่จะชักชวนแนะนำธรรมซึ่งมีสาเหตุมาจากยังมีความเข้าใจไม่มากพอ ทั้งนี้ การศึกษาจากการอ่าน การพูดคุยสนทนากับผู้อาวุโส การอบรมธรรม การประชุมสนทนาธรรม ส่งผลทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีความรู้ ความสามารถ มีโลกทัศน์ที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความมั่นใจในการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนนี้ แม้อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยจากสถานการณ์ความไม่สงบ โดยเฉพาะในบางพื้นที่ เช่น บ้านนังสตาร์ ซึ่งภูมิประเทศมีลักษณะเป็นคอกขวด หรือในพื้นที่ ตีอรอง ตาเนาะปุเต๊ะ ผู้ปฏิบัติธรรมใช้วิธีพูดคุยกับสมาชิกโดยทางโทรศัพท์ หรือให้คนในพื้นที่เดินทางออกมาพบในพื้นที่อื่น เป็นการปรับตัวทางสังคมที่เกิดจากความไม่มั่นใจ หวาดกลัวและหวาดระแวงต่อภัยอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังงานศึกษาของ พิษามณูญ์ จิระกาญจน์ (2555) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง วิธีการดำเนินชีวิตของชาวไทยพุทธท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในเขตพื้นที่ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี พบว่าสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลต่อความรู้สึกในการดำเนินชีวิตประจำวัน กล่าวคือ ทำให้ชาวไทยพุทธเกิดความหวาดกลัว หวาดระแวง ต่อภัยอันตรายต่าง ๆ ความรู้สึกเหล่านี้เห็นเหตุให้เกิดการปรับตัวทางสังคม ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ด้านความปลอดภัย การเดินทางในแต่ละวันต้องมีการเปลี่ยนเส้นทาง หรือเปลี่ยนเวลาไม่ให้ซ้ำกัน การปิดประตูหน้าบ้านเร็วขึ้น ปรับเปลี่ยนเวลาในการเปิดปิดร้านค้า สัมผัสกับกลุ่มเพื่อนน้อยลง จัดงานเลี้ยงในตอนกลางวันแทนกลางคืน การสวดพระอภิธรรมในงานอวมงคลจะสวดในตอนเย็นแทนตอนค่ำ ชาวบ้านช่วยกันสอดส่องระวังดูแลความปลอดภัยซึ่งกันและกัน

จากสภาพความเป็นชนกลุ่มน้อยของชาวไทยพุทธในพื้นที่ รวมไปถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ประเพณีวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการเผยแพร่หลักคำสอนนี้ในพื้นที่ การเผยแพร่หลักธรรมนี้ มักอยู่ภายในกลุ่มของชาวพุทธเดิมทั้งในนิคมหายานและเถรวาท ที่มีจำนวนน้อย แต่โอกาสในการรับหลักธรรมกลับสูงกว่าในพื้นที่อื่น เนื่องจากเป็นหนทางต่อสู้กับความไม่ปลอดภัยในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และก่อให้เกิดความมั่นใจและความหวังในการมีชีวิตที่ดีขึ้น สำหรับปัญหาด้านอคติของผู้รับคำแนะนำธรรม เกิดจากความยึดมั่นในวิถีเดิมของผู้รับคำแนะนำธรรม ทำให้เกิดอคติต่อผู้มาแนะนำธรรม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการเผยแพร่ศาสนาเป็นเรื่องของความเชื่อและความศรัทธา ดังนั้น ระยะเวลาจึงเป็นเครื่องพิสูจน์ รวมถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

การประชาสัมพันธ์ การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย การบริหารจัดการ สถานการณ์ทางด้านความไม่สงบ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ และ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรทางศาสนา ควรมีการประสานงานกันในเชิงนโยบายเพื่อขับเคลื่อนทางด้าน สันติภาพ วัฒนธรรม และการศึกษา เพื่อให้เกิดความสันติสุขในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ให้เกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรทางศาสนา ควรมีนโยบายในการคุ้มครองรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของศาสนิกชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรทางศาสนา ควรให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความแตกต่างทางด้านศาสนาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประยุกต์ใช้หลักสัทธรรมปุณฑริกสูตร มาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้มากยิ่งขึ้น ได้แก่ ความมีระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ตามแบบอย่างของวัฒนธรรมในประเทศญี่ปุ่น มนุษยสัมพันธ์ ความสามัคคี การเสียสละเพื่อส่วนรวม และการทำงานเป็นทีม เป็นต้น

2.2 ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรรู้จักคุณค่าของ “ความพอเพียง” เน้นทรัพย์สินสมบัติทางด้านจิตใจมากกว่าทรัพย์สินสมบัติที่เป็นตัวเงิน มาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้มากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ และส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีงาม ในการอยู่ร่วมกันในสังคม ตามหลักสัทธรรมปุณฑริกสูตร

2.4 ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปฏิบัติธรรมเริ่มต้นจากเด็กและเยาวชน โดยเริ่มมต้นที่สถาบันครอบครัว เพื่อให้เกิดพื้นฐานที่ดี ถูกต้อง เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา ประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 เนื่องจากศาสนาเป็นหลักสำคัญในการพัฒนามนุษย์ และจำเป็นต้องหาสร้างคนที่มีภาวะผู้นำในทางจิตวิญญาณ จึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุณฺฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือในพื้นที่อื่นของประเทศไทย

3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชีวิตผู้ปฏิบัติธรรมและเผยแผ่ศีลธรรมปุณฺฑริกสูตร ในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย

บรรณานุกรม

- เกลียวพร พุทธิภิญโญ. (2551). *การเผยแผ่ธรรมะในสังคมไทยร่วมสมัยศึกษาเปรียบเทียบ วรรณกรรมของ ว.วชิรเมธีและดั่งตฤณ*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไกรฤทธิ จันท์แซมซ้อย. (2552). *แนวคิดและนโยบายในการเสริมสร้างสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เขตกานต์ สุวรรณรัตน์, ณิชกร วงศ์พฤกษ์ และวีระยุทธ จันทรปาน. (2555). *วิถีการอยู่ร่วมกันของชาวพุทธและชาวมุสลิม: ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล*. โครงการศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาชุมชนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- คานะโกะ อิเคดะ. (2553). *ท่วงทำนองชีวิตของคานะโกะ*. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย พิมพ์ครั้งแรก เวลเชิร์ฟ ดิจิ : กรุงเทพฯ.
- โครงการวิชาบูรณาการหมวดศึกษาทั่วไป. (2542). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เจ้าอธิการวิฑูล แรงประโคน. (2551). *บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการพัฒนาจริยธรรมประชาชนในพื้นที่อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ชำนาญ จันท์เรือง. (2558). *ศาสนาของโลกในอนาคต*. ค้นเมื่อ 12 เมษายน 2559, จากเว็บไซต์ : <http://www.bangkokbizews.com>
- ณัฐฐา ศิวะเถาว์. (2554). *วิถีชาวพุทธในชุมชนแห่งหนึ่งท่ามกลางความไม่สงบในจังหวัดปัตตานี*. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณัฐฐินี สอนพรหม. (2550). *วิถีชีวิตและบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรมของนักบวชหญิงนิกายโรมันคาทอลิกในจังหวัดเลย*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- เดชา สัมฤทธิ์ (บรรณาธิการ). (มีนาคม 2559). *สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย*. *สร้างคุณค่า*, 31(363), ปกใน.
- ไคซาอุ อิเคดะ. (2545). *วชิ (ป้าย) บอกทางชีวิต*. นนทบุรี : สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 2 คอมพิวเตอร์ : กรุงเทพฯ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ไต่ซาซู อีเคตะ. (2547). *บทสนทนาเยาวชน*. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 3
คอมฟอร์ม : กรุงเทพฯ.
- ไต่ซาซู อีเคตะ. (2549). *บทสนทนาเกี่ยวกับชีวิต เรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย*. สมาคมสร้างคุณค่า
ในประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 2 คอมฟอร์ม : กรุงเทพฯ.
- ไต่ซาซู อีเคตะ. (2551). *บรรยายสัทธิธรรมปุณทริกสูตร บทกุกุโลบายและบทการหยั่งอายุกาลของ
พระตถาคต*. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 2 คอมฟอร์ม : กรุงเทพฯ.
- ไต่ซาซู อีเคตะ. (2551). *ปัญญาแห่งสัทธิธรรมปุณทริกสูตร เล่ม 1*. บทสนทนาเกี่ยวกับศาสนา
ในศตวรรษที่ 21. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย พิมพ์ครั้งแรก คอมฟอร์ม : กรุงเทพฯ.
- ไต่ซาซู อีเคตะ. (2551). *ปัญญาแห่งสัทธิธรรมปุณทริกสูตร เล่ม 2*. บทสนทนาเกี่ยวกับศาสนา
ในศตวรรษที่ 21. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย พิมพ์ครั้งแรก คอมฟอร์ม : กรุงเทพฯ.
- ไต่ซาซู อีเคตะ. (2551). *ปัญญาแห่งสัทธิธรรมปุณทริกสูตร เล่ม 3*. บทสนทนาเกี่ยวกับศาสนา
ในศตวรรษที่ 21. สร้างคุณค่าในประเทศไทย พิมพ์ครั้งแรก คอมฟอร์ม : กรุงเทพฯ.
- ไต่ซาซู อีเคตะ. (2554). *ปฏิวัติมนุษย์-ใหม่ เล่ม 1*. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 2
คอมฟอร์ม : กรุงเทพฯ.
- ไต่ซาซู อีเคตะ. (2555). *ปฏิวัติมนุษย์-ใหม่ เล่ม 2*. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย พิมพ์ครั้งแรก
คอมฟอร์ม : กรุงเทพฯ.
- ไต่ซาซู อีเคตะ. (2554). *สู่ความสุข*. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 3
THE SUN GROUP : กรุงเทพฯ.
- ไต่ซาซู อีเคตะ. (2556). *เปิดดวงตา*. คำบรรยายธรรมนิพนธ์ สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย
พิมพ์ครั้งแรก THE SUN GRORP : กรุงเทพฯ.
- ถนัด ตริยเลิศวิเชียร. (2548). *ศิลปะการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรม*.
วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ทวีป อภิลิทธิ. (2555). *สอนเป็น สอนดี สอนเก่ง*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย :
กรุงเทพฯ พิมพ์ครั้งที่ 1.
- ทิพย์สุดา นัยทรัพย์. (2549). *การดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา*. การพัฒนาชุดการเรียนรู้
การสอนวิชาความจริงของชีวิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์. (2550,ต.ค.). เหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ :
เปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุ และข้อเสนอแนะระหว่างผู้ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ที่ นับถือ
ศาสนาต่างกัน.วารสารพัฒนาสังคม. ปีที่ 9 (ฉบับที่ 1), 30-84.
- ทิตนา แคมมณี. (2552). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, อุทิศ สังขรัตน์ และปัญญา เทพสิงห์. (2556). ปัญหาและการ
ปรับตัวของผู้ประกอบการร้านค้าสะดวกซื้อในสามจังหวัดชายแดนใต้. วารสาร
พัฒนบริหารศาสตร์, ปีที่ 53 (ฉบับที่ 3/2556), 81-103.
- ธีรวัสส์ บำเพ็ญบุญบารมี. (2550). การเผยแพร่พระพุทธรูปศาสนา. กรุงเทพฯ : โครงการธรรมศึกษาวิจัย
มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย.
- น้ำทิพย์ ภูธนชัย. (2550). การปรับตัวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยโซ่งบ้านตลาดควาย
อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- เปี่ยมพงศ์ นุ้ยบ้านด่าน. 2558. องค์การแห่งการเรียนรู้. ค้นเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2558, จากเว็บไซต์ :
http://natres.psu.ac.th/Journal/Learn_Organ/index.htm.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2548). ย้อนรอยคดีปล้นปืน...ปฐมแห่งไฟใต้. ค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2559,
จากเว็บไซต์ : <http://www.manager.co.th>
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- พระครูสุจิตธรรมานุศาสน์. (2546). วิธีชีวิตอดีตนักบวชในจังหวัดหนองบัวลำพู. ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏเลย.
- พรหมเทพ ปัญญาจารย์. (2554) เคล็ดวิชาศักดิ์สิทธิ์ 4 ปาฏิหาริย์บารมี 10 ทศ พลิกชะตาชีวิต
ให้สุขและดีไปตลอดกาล. กรุงเทพฯ : แสบปี๊ปู้ค พับลิชชิ่ง.
- พระครูสุจิตธรรมานุศาสน์. (2546). วิธีชีวิตอดีตนักบวชในจังหวัดหนองบัวลำพู. ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏเลย.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระทรงเกียรติ ศรีจันทร์. (2552). *การศึกษาวิถีชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาชาวพุทธในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา ภาควิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2531). *พุทธธรรมกฎธรรมชาติและคุณค่าสำหรับชีวิต*. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2538). *ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2544). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พระไพศาล วิสาโล. (2548, มกราคม – มิถุนายน). *พลวัตรของศาสนาในยุคโลกาวัตน์*. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ. ปีที่ 6 (ฉบับที่ 2(12), 5-21.)
- พระไพศาล วิสาโล. (2555). *หนึ่งจุดหมายหลายหนทาง*. กรุงเทพฯ : หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ.
- พระมหาบรรจง ชุตินฺธโร (ผิวทอง). (2547). *สวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน ศึกษาเปรียบเทียบ*. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (ชัยดี). (2549). *บทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทฺธิปดี (วีระภัททจარი*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวรจักร ฉันทชาโต (มุ่งเกี่ยวกลาง). (2550). *ศึกษาบทบาทและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย)*. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุริย์ชัย ชูช่วย. (2545). *คุณค่าของชีวิตและการแสวงหาความสุขตามคำสอนของศาสนา*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจริยศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิชามญฺ์ จิระกาญจน์. (2555). *วิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยพุทธท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบเขตพื้นที่ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี*. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พุทธทาส อินทปณฺโญ. (2555). *คู่มือมนุษย*. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- พิทยา ว่องกุล. (2541). *ไทยยุควัฒนธรรมทาส*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- เฟื่องฟ้า ทองชั้นลูก. (2547). *วิธีดำเนินชีวิตและการปรับตัวของเด็กชาวเขาวัดสระแก้ว จังหวัดอ่างทอง*. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2559). *จุดเริ่มต้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. ค้นเมื่อ 12 เมษายน 2559, จากเว็บไซต์ : http://www.chaipat.or.th/site_content/34-13
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. (2559). *แรงจูงใจและการจูงใจ*. ค้นเมื่อ 1 เมษายน 2559, จากเว็บไซต์ : <http://larts.rmutp.ac.th/e-learning/suchunya/010-Unit-7.1.pdf>.
- รังสรรค์ โฉมยา. (2559). *แรงจูงใจภายในและภายนอก (Intrinsic and Extrinsic Motivation)*. เอกสารประกอบการสอน วิชา จิตวิทยา ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2559, จากเว็บไซต์ : <https://edu.msu.ac.th/rungson/document/ex%20&%20in.pdf>
- รชฎ จันทร์ทอง. (2550). *แนวทางแก้ไขปัญหาด้านทัศนคติในกรณีปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ตามแนวทางสมานฉันท์*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- รักชัย ขุนณรพานิช. (2548). *การศึกษาพัฒนาการการดำเนินชีวิตโดยวิธีอนุตตรธรรม กรณีศึกษา: สถานธรรมไท่ฉิง อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- วิทวัส ช้างศร. (2553). *การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธ หลังเหตุความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 – พ.ศ. 2554* ศึกษานิพนธ์ หมู่ 4 ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. ปัตตานี : สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- วีรวัฒน์ อินทรพร. (2545). *วิถีชีวิตชุมชนที่ปรากฏในวรรณคดีท้องถิ่นใต้ ประเภทนิทานประโลมโลก*. การวิจัยภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วุฒิกรณ์ วุฑฒิกโรณ(พรมพิมพ์). (2548). *ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแพร่พุทธธรรมของพระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตโต)*. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศักดิ์พิชิต ฐานสิทธิโร(ชัยดี). (2549). *ศึกษาบทบาทการเผยแพร่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปัตติ (วีระ ภาทหจारी)*. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (2542). *สังฆธรรมปุณฺธุริกสูตฺร*. กรุงเทพมหานคร : สุภา.
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (2554). *คู่มือการฝึกอบรมสร้างคุณค่า*. นนทบุรี : คอมพิวเตอร์.
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (2555). *คู่มือแนะนำธรรมเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7
สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย : นนทบุรี.
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (2557). *เจ้าพระยา... มหานทีแห่งความหวัง*. พิมพ์ครั้งที่ 1
สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย : นนทบุรี.
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (2558). *คู่มือฝึกอบรมสำหรับการประชุมหัวหน้าหมู่ขึ้นไปฝ่ายผู้ใหญ่หญิง ปี 2558*. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย : นนทบุรี.
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (2558). *คู่มือสอบธรรม ระดับต้น*. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย : นนทบุรี.
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (2558). *ข้อมูลทั่วไป สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย*.
ค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2558, สืบค้นจาก : <http://www.sgt.or.th>.
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (2558). *แนวคิดทางพระพุทธศาสนา*. ค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2558,
สืบค้นจาก : <http://www.sgt.or.th>.
- สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย. (2559). *คู่มือฝึกอบรมสำหรับการประชุมหัวหน้าหมู่ขึ้นไปฝ่ายผู้ใหญ่หญิง ปี 2559*. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย : นนทบุรี.
- สุพัตรา สุภาพ. (2530). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2551). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2551). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสฐียร พันธรังสี. (2542). *พุทธประวัติมหายาน (พุทธประวัติ ฉบับค้นพบใหม่)*. กรุงเทพฯ : สยาม.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- อาทิตยา เทียงวงษ์. (2548). การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม ในชุมชนรูสะมิแล จ.ปัตตานี ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาโทเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพาณิชยศาสตร์ ภาควิชาพาณิชยศาสตร์และการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอื้องฟ้า เขากลม. (2551). วิธีชีวิตแรงงานหญิงย้ายถิ่นในหน่วยงานก่อสร้างอาคารสำนักงาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลาและหอประชุมใหญ่. สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ฮารูโอะ ชูตะ. (2553). ปีศาจปริศนา. บทบรรยายธรรมนิพนธ์ สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย : นนทบุรี. พิมพ์ครั้งที่ 3.
- ฮารูโอะ ชูตะ. (2552). สายเลือดที่สำคัญยิ่งเพียงหนึ่งเดียวแห่งการเกิดตาย. บทบรรยายธรรมนิพนธ์ สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย: นนทบุรี. พิมพ์ครั้งที่ 4.

บุคลากรกรม

- โกวิทย์ พิทักษ์กุล. (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส, เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2557
- เครือวรรณ จิตกุล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2557
- จรินทร์ มนตรี (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่อำเภอสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558
- ชาติชาย สุขจริง (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558
- ไทรภาพ ประภัสสร (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
ที่อำเภอเมือง จังหวัดยะลา, เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2558
- ทิพย์สุดา โสภาคกุล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558
- ธีรพงษ์ รุ่งเรือง (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2557
- บารมี มั่นคงธรรม (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2557
- ปราถนา วรรณวงศ์ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่อำเภอสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558
- ผ่องเพ็ญ บริสุทธิ์ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558
- พัชรา แก้วมณี (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558
- พิณฑุอร ลิ้มสกุล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558
- พรพรรณ รุ่งเรืองพาณิชย์ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่อำเภอเมือง จังหวัดยะลา, เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2558

บุคลากรกรม (ต่อ)

- พรรณี รักษาทรัพย์ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
 ที่อำเภอเมือง จังหวัดยะลา, เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2557
- เพียงพิศ นนทรรัตน์ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
 ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558
- ภาณุ พรรณนา (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
 ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558
- ภาวินี จิตมั่นคง (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
 ที่อำเภอเมือง จังหวัดยะลา, เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2558
- มานี สุริยา (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
 ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558
- รุ่งฤดี วงศ์ขจร (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่อำเภอเมือง จังหวัดยะลา, เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2557
- รัตนา ทองเพชร (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
 ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558
- สุพจน์ จินตนา (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
 ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558
- สมถวิล กรองแก้ว (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส, เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2557
- สมพร ถาวร (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
 ที่อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558
- สมบูรณ์ วงศ์ภักดี (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
 ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558
- สายพิณ เพ็ชรพลอย (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
 ที่อำเภอเมือง จังหวัดยะลา, เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2558
- อลิสา ทองอุไร (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์
 ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558

บุคลากรกรม (ต่อ)

อรรวรรณ จิตใจดี (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์,

ที่อำเภอเมือง จังหวัดยะลา, เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2557

เอี่ยมพร พรหมโชติ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558

อานนท์ ทองเพชร (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558

อาภรณ์ ทองมี (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ฌมลชร บัญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2558

ภาคผนวก

ณมลชร บุญเอียด และปัญญา เทพสิงห์. (2558). วิธีชีวิตแห่งผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรใน
สามจังหวัดชายแดนใต้. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่
34 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2558 หน้า 1-12

วิถีชีวิตแห่งผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนใต้

The way of life among Saddharma Pundarika Sutra practitioners in the three Southern border provinces

ณมลสร บุญเอียด¹, ปัญญา เทพสิงห์²

Namonsorn Booneaid, Punya Tepsing

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามูลเหตุของความศรัทธาในหลักสัทธรรมปุณฑริกสูตร และวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นสมาชิกระดับผู้นำกับสมาชิกทั่วไปของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย 30 คน ผู้ให้ข้อมูลรองเป็นสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนบ้านของผู้ปฏิบัติธรรม 10 คน ซึ่งมีภูมิลำเนาในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม นำเสนอโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า มูลเหตุของความศรัทธาในหลักสัทธรรมปุณฑริกสูตร ได้แก่ ความทุกข์อันเกิดจากปัญหาเศรษฐกิจ ความเจ็บป่วย และความผิดหวัง การเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรม ความเชื่อมั่นและศรัทธาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม ความประทับใจในหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติ และสถานการณ์ความไม่สงบ ส่วนวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร มุ่งเน้นวิถีชีวิตด้านศาสนกิจ มีการท่องบทสวดประจำวัน นำหลักธรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นที่เรียกว่าการทำงานพระ ได้แก่ การประชุมสนทนาธรรม ศึกษาธรรม และนำธรรม และเยี่ยมเยียนสมาชิก ด้านครอบครัว มีการสวดมนต์อธิษฐานถึงกัน อยู่ร่วมกันด้วยความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ด้านเศรษฐกิจ พึ่งบทสวดมนต์ ใช้จ่ายเงินอย่างมีธรรมาภิบาล และมุ่งมั่นพัฒนาศักยภาพในการทำงาน สำหรับด้านการอยู่ร่วมกันกับสังคม ผู้ปฏิบัติธรรมมีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูงขึ้น ลดอคติและเอาใจใส่ต่อผู้อื่น การสวดมนต์และอธิษฐานสร้างความเชื่อมั่นในการใช้ชีวิตภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบและความแตกต่างทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ : วิถีชีวิต, ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร, สามจังหวัดชายแดนใต้

Abstracts

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

² อาจารย์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

¹ Master student, Human and Social Development, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

² Lecturer, Assoc. Prof., Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

The objective of this article was to investigate the causes of faith in the principles of the Saddharma Pundarika Sutra and the way of life among Saddharma Pundarika Sutra practitioners in the three Southern border provinces. The informants of this qualitative research were selected through purposive sampling. Thirty key informants were leading members and other members of the Soka Gakkai Thailand, and 10 secondary informants were family members and neighbors of the dharma practitioners who lived in Pattani, Yala, and Narathiwat. The data were collected through in-depth interviews and participatory observations, and presented using descriptive analysis.

The results of the study revealed that the causes of faith in the Saddharma Pundarika Sutra were suffering caused by economic problems, and illnesses; being family members of the Dharma practitioners; beliefs and faith in Saddharma Pundarika Sutra practitioners; impression in the teachings and methods of practice; and the unrest situation. Regarding the way of life among the Saddharma Pundarika Sutra practitioners, they focus on religious activities, daily mantras chanting, using dharma principles in self-development and helping others called Monks' Work including dharma discussion meetings, dharma studies, dharma introduction, and visiting members. In the family aspect, family members chanted mantras for each other, and live together and treat each other with respect. Economically, they relied on the mantra chanting, spending economically, and were determined to develop their work potential. For the aspect of living with others in society, the Dharma practitioners were emotionally more mature, less bias, and more caring towards others. Chanting and praying made the practitioners confident in spending their lives under the unrest situation and cultural differences.

Keywords: way of life, Saddharma Pundarika Sutra practitioners, the three Southern border provinces

บทนำ

สถาบันศาสนามีหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้มีศีลธรรมประจำใจ มีความเมตตากรุณาต่อกัน (จันทระดา เขียวแก้ว, 2547) ผู้คนในอดีตและปัจจุบันจึงมีศาสนาไว้เป็นที่ยึดเหนี่ยวและเยียวยาชีวิตที่ประสบกับความทุกข์และปัญหาต่าง ๆ ที่เข้ามาแล้วพาน อย่างไรก็ตามยังไม่ปรากฏว่า มวลมนุษย์ในสังคมจะผ่านพ้นทุกข์ภัยต่าง ๆ แต่กลับยังมีความรุนแรงและมีความหลากหลาย ตามบริบทสังคมยุคข่าวสารที่ถูกครอบงำด้วยเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ขณะที่คุณธรรม จริยธรรมของผู้คนกลับล่มสลาย ส่งผลต่อความสงบสุขของชีวิตและ

สันติภาพของสังคม ศาสนาจึงยังคงเป็นที่พึ่งสำหรับผู้มีความทุกข์เสมอมา ดังที่พระไพศาล วิสาโล (2548 : 47) แสดงทัศนะที่เกี่ยวกับภาวะวิกฤตของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ว่า ท่ามกลางค่านิยมแบบโลกียวิสัย เสรีนิยม และบริโภคนิยม คนจนยิ่งจน คนรวยยิ่งรวย ศาสนาจึงเปรียบเสมือนภูมิคุ้มกันทางจิตใจของผู้คน เป็นหลักยึดเหนี่ยวการดำเนินชีวิต

พุทธศาสนาเป็นที่พึ่งพิงของคนส่วนหนึ่ง ประกอบด้วยฝ่ายมหายานและหินยาน แต่ละฝ่ายยังแยกออกเป็นกลุ่มหรือองค์กรย่อยๆ ในประเทศไทยมีหลากหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีหลักคิดและวิถีปฏิบัติแตกต่างกันออกไป เช่น กลุ่มสันตโศก สถาบัน

พุทธศาสนิกชน สถาบันธรรมกาย สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย ฯลฯ แต่ละกลุ่มยังมีการสืบทอดและเผยแผ่แตกต่างกัน เป็นทางเลือกสำหรับพุทธศาสนิกชนในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรศาสนา ตามความศรัทธา และสอดคล้องกับบริบทของปัญหา ความเหมาะสมของพื้นที่และวิถีปฏิบัติมีจุดร่วมเดียวกัน คือการบำบัติทุกข

สมาคมสร้างคุณค่าสากล (Soka Gakkai International หรือ SGI) นับเป็นองค์กรพุทธศาสนาฝ่ายมหายานองค์กรหนึ่งที่มีการเผยแผ่หลักธรรมปณฺฑริกสูตรจนมีผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมาก เริ่มแรกจากประเทศญี่ปุ่น ด้วยความศรัทธาในหลักคำสอนของพระนชิเรนไตโซนิชิ ซึ่งมีหลักคิดให้ศรัทธาต่อโงะฮอนชุนและสวดมนต์ “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” เพื่อตั้งศรัทธาภาพและพลังซึ่งมีอยู่มากมาย ปัจจุบันมีเครือข่ายถึง 192 ประเทศและเขตการปกครองสำหรับประเทศไทยเริ่มก่อตั้งเมื่อปีพุทธศักราช 2504 สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย (Soka Gakkai Thailand หรือ SGT) มีบทบาทในการเผยแผ่หลักธรรมปณฺฑริกสูตรในประเทศไทย จนเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชน (สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย, 2557) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้คือจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ปัจจุบันมีผู้ศรัทธาในหลักธรรมปณฺฑริกสูตรประมาณ 4,000 ครอบครัว

พุทธศาสนิกชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จัดเป็นกลุ่มน้อย อาศัยอยู่ท่ามกลางวัฒนธรรมมุสลิมมลายูซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ เคยอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ท่ามกลางความแตกต่างในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภาษามายาวนาน (ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์, 2550) สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลต่อความไม่มั่นคงในชีวิตและจิตใจ ดังที่พระทองเกียรติ ศรีจันทร์ (2552) ได้สรุปผลการศึกษาวิถีชีวิตชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบใน

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า มีผลกระทบทำให้เกิดความหวาดระแวงระหว่างชาวพุทธและอิสลาม มีอุปสรรคด้านศาสนบุคคล ศาสนวัตถุ และศาสนธรรม รวมถึงการปฏิบัติศาสนกิจที่วัด ทำให้ชาวพุทธส่วนหนึ่งแสวงหาวิถีทางอื่นๆ หลักสัทธรรมปณฺฑริกสูตรเป็นทางเลือกหนึ่ง ซึ่งถูกยึดเหนี่ยวและเผยแพร่ต่อกันมา แต่ละคนต่างก็มีเหตุผลการยึดเหนี่ยวแตกต่างกัน แต่กระนั้นก็ดีเชื่อว่าเป็นโอกาสในการก้าวข้ามผ่านความทุกข์และสร้างความก้าวหน้าให้แก่ชีวิตผู้ปฏิบัติธรรม

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรมสัทธรรมปณฺฑริกสูตรของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย รวมถึงมูลเหตุความศรัทธาในหลักธรรมสัทธรรมปณฺฑริกสูตร ข้อมูลเชิงวิชาการจะยังประโยชน์ให้กับสมาคมฯ ตลอดจนถึงการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาได้อีกแนวทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามูลเหตุของความศรัทธาในหลักธรรมปณฺฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรมปณฺฑริกสูตร ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และข้อมูลภาคสนาม โดยเทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (purposive sampling) ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นสมาชิกในระดับผู้นำและสมาชิกทั่วไปของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทยจำนวน 30 คน ผู้ให้ข้อมูลรองจากครอบครัวและเพื่อนบ้านของผู้ปฏิบัติธรรมจำนวน 10 คน นำมาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

(data triangulation) เพื่อความถูกต้องและน่าเชื่อถือ แล้ววิเคราะห์หาประเด็นตามจุดประสงค์ นำเสนอองค์ความรู้โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ผลการศึกษา

มูลเหตุความศรัทธาในหลักสัทธรรมปุณฑริกสูตร

1. ความทุกข์

ความทุกข์เป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาของมวลมนุษย์ ความทุกข์ของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรเกิดจากปัญหาต่างๆ ทั้งทางกาย สังคม และจิตใจ เป็นภาวะที่ทำให้เกิดความพยายามหาวิธีการบรรเทาทุกข์ โดยแสวงหาหลักธรรมใหม่ๆ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ร้อยละ 99 เข้ามาปฏิบัติศรัทธาเพราะความทุกข์ มีเพียงประมาณหนึ่งเปอร์เซ็นต์เท่านั้นที่เข้ามาปฏิบัติศรัทธาเพราะความสนใจและอยากเรียนรู้สิ่งใหม่...”

(ธีรพงษ์ รุ่งเรือง (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2557)

ปัญหาเศรษฐกิจนับเป็นสาเหตุที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด ทุกคนต่างดิ้นรนเพื่อหาหนทางแก้ไข ทั้งการประกอบอาชีพเสริม กู้หนี้ยืมสิน บันานศาลกล่าว ตลอดจนการเสี่ยงโชคจากจากหวยบนดินใต้ดิน ทั้งจากเจ้ามือฝั่งไทยและมาเลเซีย แต่โดยส่วนใหญ่นอกจากไม่ได้ช่วยอะไรแล้วยังเป็นการเพิ่มภาระหนี้สินมากขึ้นไปอีก สวนยางสวนผลไม้ที่เคยเป็นแหล่งรายได้หลักถูกปล่อยทิ้งร้างหรือทยอยขายไปเพราะไม่สามารถเข้าไปดูแลเก็บเกี่ยวผลผลิต การปฏิบัติตามคำชักชวนที่ให้สวดท่อง นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว และอธิษฐาน เชื่อว่าส่งผลดีต่อเศรษฐกิจครอบครัว จากคำบอกเล่าของผู้ปฏิบัติธรรมพบว่าการสวดมนต์นี้ทำให้พวกเขามีกำลังใจขึ้นมา การคำ

คล่องตัว พันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ จนสามารถชำระหนี้สิน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...อธิษฐานต่อโงะฮนชนขอให้ลูกมีบุญวาสนา มีเงินไปชำระหนี้ ด้วยแรงอธิษฐานได้เงินเท่าไรเอาไปใส่ธนาคารหมดไม่เหลือแม้แต่บาทเดียว ปรากฏว่า จาก 15 ปี เราสามารถผ่อนหนี้ได้เพียง 4 ปี 8 เดือน...”

(รุ่งฤดี วงศ์ขจร (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2557)

ความทุกข์จากความเจ็บป่วย ทั้งที่เกิดขึ้นกับตนเองและเครือญาติก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่ง ที่ผลักดันให้หาวิธีการบำบัด นอกจากบำบัดทางกายตามอาการโดยแพทย์และใช้ยาตามหลักวิชาการแล้ว การบรรเทาด้วยการสร้างพลังใจที่เข้มแข็งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สมาชิกเข้ามาปฏิบัติธรรม ด้วยเชื่อว่าการสวดบริกรรม “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” สามารถเปิดภาวะพุทธะระหว่างผู้ป่วยและแพทย์ เป็นเหตุให้ได้พบเจอเพื่อรักษาหรือเยียวยาจนสามารถทำให้ผู้ป่วยปฏิบัติหรือญาติมิตรรอดพ้นจากความตายและอาการป่วยได้ดังประสงค์ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...น้องสาวฉันป่วยนอนราบ เค้ามอบอกให้สวดมนต์นี้ ฉันไม่ยอมให้น้องตาย เพราะเค้ามียุกลูกอีก 2 คน ตัวเองก็ลูก 5 แล้ว รับประทานไม่ไหว จึงได้สวดมนต์นี้...”

(อรรถรณ จิตใจดี (นามสมมุติ), สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2557)

ยังมีผู้ปฏิบัติธรรมอีกหลายคนซึ่งมีความทุกข์จากความผิดหวังทั้งของตนเองและครอบครัว ในด้านการศึกษา หน้าที่การงาน และชีวิตครอบครัว การเข้าหาหลักธรรมช่วยให้สมหวังในสิ่งที่ปรารถนา การสวดท่อง “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” ช่วยให้เราเขามีจิตใจที่เข้มแข็งมากขึ้น เปรียบเหมือนชำระล้างความขุ่นมัวของความรู้สึกที่เกาะกุมอยู่ในจิตใจ ยิ่งสวดมากยิ่งขึ้นทำให้เกิดสติปัญญาในการข้ามผ่าน

ปัญหาหรือความรู้สึกนั้น ทำให้เกิดความเข้าใจในความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิต เมื่อสามารถเข้าใจสภาพความเป็นจริงของสิ่งที่เกิดขึ้นได้ ก็จะสามารถข้ามผ่านความทุกข์ไปได้ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า ...

“...สวดไปเรื่อย ๆ ปรากฏว่าลูกก็เปลี่ยนไป จากใต้เกรต 1 กว่า ๆ ตอนนี้ได้เกรต 3 กว่า สอบที่ไหนก็ได้ กลายเป็นเด็กที่หัวเรียนเก่ง....” (เครือวรรณ จิตกุล (นามสมมติ), สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2557)

“...ลูกชายสอบเข้าเตรียมทหาร ปีแรกไม่ได้อธิษฐานขอ ยังสอบไม่ได้ พอปีที่ 2 สอบใหม่เพื่ออธิษฐานขออยู่ 1 ปี ปรากฏว่าลูกสอบได้ทั้ง 3 เหล่า ทำให้พี่เข้มแข็งในการปฏิบัติศรัทธาขึ้นมา ...” (โกวิท พิทักษ์กุล (นามสมมติ), สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2557)

2. การเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรม

การเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรม ทำให้ซึมซับหลักธรรมและวิถีปฏิบัติไปโดยปริยาย ทั้งจากที่สมาชิกปฏิบัติให้เห็นที่บ้านและการได้ติดตามไปร่วมกิจกรรมทั้งที่ตั้งใจหรือด้วยความบังเอิญ เช่น ต้องขับรถไปส่งสมาชิกในครอบครัว สมาชิกที่มีบุตรหลานมักนำเด็ก ๆ ไปร่วมกิจกรรมของสมาคมอย่างสม่ำเสมอในระหว่างอายุ 4-12 ปี จัดอยู่ในสมาชิกกลุ่ม “มิโรบุ” หรือสมาชิกฝ่ายอนาคตจะได้เรียนรู้หลักธรรมและวิถีปฏิบัติผ่านทางระบบการของสมาคม ในขณะที่เด็กโตพ่อแม่อาจต้องใช้อุบาย เช่น ให้สวดมนต์ 3 คำก่อนรับคำขนมที่วางอยู่หน้าตู้พระ คอยเตือนให้หมั่นสวดมนต์เพื่อการดำเนินชีวิตที่ราบรื่นปลอดภัยและส่งเสริมให้ทำหน้าที่ฐานะสมาชิกฝ่ายยุวชนเพื่อให้ได้รับการฝึกฝนและขัดเกลาชีวิตให้เจริญเติบโตขึ้นเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยมีหลักธรรมเป็นเกราะคุ้มกันภัย

3. เชื้อมั่นและศรัทธาในกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม

จากผลลัพธ์อันเป็นที่ประจักษ์ผู้ปฏิบัติธรรมซึ่งสามารถข้ามพ้นเรื่องราวแห่งความทุกข์ครั้งแล้วครั้งเล่าด้วยการสวดท่องนัมเมียวโฮเร็งเงเคียว ศึกษาและปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระนิชิเร็นไดโชนิน ตลอดจนคำชี้แนะของอาจารย์ไดซาซุ อิเคดะ อีกทั้งภาระหน้าที่ในฐานะสมาชิกและผู้นำตามระบบการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย ได้แก่ผู้นำระดับหมู่ ผู้นำระดับตำบล ผู้นำระดับเขต ผู้นำระดับภาค และผู้นำระดับรวมภาค (พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถูกเรียกว่า พื้นที่รวมภาคใต้ 2 สิ่งเหล่านี้ได้หล่อหลอมให้กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมดูเป็นคนมีความรู้ มีจิตใจและบุคลิกลักษณะที่น่าเชื่อถือ สามารถเข้าถึงจิตใจของผู้ที่ตกอยู่ในความทุกข์ได้ง่าย อีกทั้งคอยให้แนะนำที่เหมาะสมต่อผู้คนทุกชนชั้นวรรณะ ด้วยความเคารพในธรรมชาติพุทธะที่มีอยู่แล้วในตัวของคนจนสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาของกลุ่มผู้แรกเริ่มใหม่ ๆ ผู้ปฏิบัติธรรมนั้น เมื่อดูจากภายนอกอาจเป็นเพียงชาวบ้านธรรมดา แต่เมื่อได้สนทนาจึงพบว่าพวกเขามีแนวคิดในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างออกไป ทำให้คู่สนทนา รู้สึกได้ถึงความสุขที่ปรากฏขึ้นภายในจิตใจ ณ ขณะนั้น ในการออกเยี่ยมเยียนสมาชิกและทำงานพระแต่ละครั้ง มีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เพื่อนำธรรมะไปบอกเล่าและส่งเสริมกำลังใจในการดำเนินชีวิต นอกจากนั้นยังมีความไวเนื้อเชื่อใจจากความเป็นญาติ เป็นเพื่อนบ้านที่ดี ความเป็นสากล และผู้ที่สังคมให้การยอมรับ เช่น อาจารย์ แพทย์ ทนายความ หรือผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตแล้วในระดับหนึ่ง อันเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้ได้รับการชักชวน ซึ่งกำลังตัดสินใจเกิดความเชื่อถือและปฏิบัติตาม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...เพื่อนบ้านชวนป่าไปร่วมประชุม หลายครั้งจนป่าไปด้วยความเกรงใจ แต่เมื่อ

พบกับผู้นำเขาเข้ามาสวัสดิ์ป่าทั้งที่เค้าอายุมากกว่า และได้ฟังคำชี้แจงที่ดีมาก ป้าเลยตัดสินใจสวดมนต์นี้...”

(สมถวิล กรองแก้ว (นามสมมุติ), สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2557)

“...อาจารย์คนหนึ่งในที่ประชุม แกบอกว่าจะไปเรียน ป.โท ที่อเมริกา คนที่อเมริกาก็สวด พี่ก็เลยรู้สึกว่าคุณอเมริกาขอสวดอะไรกับคนเอเชีย สุดท้ายพี่ก็ค่อย ๆ เข้ามาและตั้งโต๊ะบูชาในบ้านโดยใช้ชื่อพี่เป็นผู้รับพระ...” (โกวิทย์ พิทักษ์กุล (นามสมมุติ), สัมภาษณ์ 14 กรกฎาคม 2557)

4. ความประทับใจในหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติ

ในขณะที่วิถีชีวิตแบบเดิมของชาวไทยพุทธถูกสอนให้ตัดกิเลส การปฏิบัติธรรมอาจต้องปลีกตัวออกจากสังคม ทั้งภาระหน้าที่ทั้งในเรื่องการทำงานและครอบครัวไว้เบื้องหลัง การสร้างบุญสร้างกุศลเน้นไปที่การทำบุญ ประกอบกับในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้การปฏิบัติศาสนกิจแต่ละครั้งจะต้องเลือกเวลาที่เหมาะสมและมักมีทหารเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ ท่ามกลางความเสี่ยงอันตรายและความไม่ปลอดภัย การได้รับคำแนะนำให้สวดท่อง “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” เป็นทางเลือกที่ง่ายต่อการปฏิบัติ โดยไม่ต้องเดินทางไปวัด คำสอนและวิถีปฏิบัติขององค์กรนี้แตกต่างออกไปจากวิถีเดิม ดังเช่น คำสอนที่ว่าธรรมชาติพุทธะมีอยู่ในตัวของทุกคนไม่ว่าหญิงหรือชายก็สามารถบรรลุพุทธะภาวะได้ ความรู้สึกที่ไม่ดีต่อคำวากิเลส มาวันนี้พวกเขาได้รับคำแนะนำให้เปลี่ยนกิเลสมาเป็นโพธิญาณ เปลี่ยนความอยากได้ให้เป็นความเพียร นำความทุกข์มาเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติธรรม หรือที่เรียกว่าการเปลี่ยนพิษให้เป็นยา ยิ่งทุกข์มากยิ่งขึ้น สวดมนต์ได้มาก ยิ่งสวดมนต์มาก ชะตากรรมที่สั่งสมมายังถูกชำระล้างจากชะตากรรมหนักให้ได้รับโดยเบา

จากชะตากรรมเบาให้สามารถชำระล้างได้หมดภายในชาตินี้ได้ และยังเป็นการสร้างบุญกุศลให้กับตนเองและญาติ ไม่ว่าจะความทุกข์จะถาโถมเข้ามามากมายเพียงไรที่ไหน และเมื่อใด ทั้งในเรื่องส่วนตัวและสถานการณ์เลวร้าย พวกเขาสามารถสร้างพลังให้เกิดขึ้นภายในจิตใจได้เสมอด้วยการปฏิบัติพุทธธรรมนี้ ภายใต้การดูแลและเสริมกำลังใจจากผู้นำในชุมชนที่ถูกฝึกฝนมาเป็นอย่างดีจากสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย พุทธธรรมนี้จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ทำให้สมาชิกในพื้นที่ประทับใจ ยึดหลักคำสอนและปฏิบัติ

5. สถานการณ์ความไม่สงบ

สถานการณ์ความไม่สงบทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความทุกข์เนื่องจากพวกเขาไม่มีที่พึ่ง กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมจึงใช้โอกาสนี้ในการชักชวนแนะนำธรรมแม้ว่าเหตุการณ์ในปี พ.ศ. 2547 จะทำให้ระบบการของสมาคมหยุดชะงักไปชั่วระยะเวลาหนึ่งก็ตาม แต่ด้วยความเชื่อมั่นในอานุภาพของโงะฮอนซุนว่าจะได้รับการปกป้องคุ้มครอง พวกเขากลับมาสวดมนต์พร้อมกับการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ด้วยความเชื่อตามคำสอนของพระนิชิเร็นไดโชนินที่ว่า การต่อสู้ในดินแดนแห่งความเลวร้ายจะได้รับบุญกุศลมากกว่า ทำให้สมาชิกมีความหวังและกำลังใจในการต่อสู้ เป็นการต่อสู้ทางสังคมเพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้โดยใช้ธรรมนิพนธ์เป็นที่ตั้ง สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจึงทำให้การเผยแพร่ธรรมมีความเจริญก้าวหน้า และเป็นเหตุให้สมาชิกใช้เวลาในการสวดมนต์มากขึ้น ช่วยให้มีความจิตใจแห่งการต่อสู้ มีความหวังและกำลังใจในการดำเนินชีวิต และได้รับผลบุญในรูปแบบต่าง ๆ ที่เห็นได้ชัดคือพุทธศาสนิกชนให้ความสนใจเพิ่มขึ้นมาก ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า ...

“...เพราะกลัวไปไหนไม่ได้ ทำให้เขาสวดมนต์มากขึ้น สมาชิกแต่ละคนก็มีบุญกุศลกลายเป็นชีวิตก้าวหน้ากว่าเก่า เก็บเงินเก็บทองได้มากกว่าปกติ...”

(โกวิท พิทักษ์กุล (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 14 กรกฎาคม 2557)

“...ก่อนเหตุการณ์เมื่อปี 2547 มีคนสวดมนต์นี้แค่ประมาณ 1,000 ครอบครัว แค่นั้น แต่พอหลังจากนั้นคนสวดมนต์นี้เพิ่มขึ้น จนตอนนี้มีประมาณ 4,000 ครอบครัวแล้ว ...”

(บารมี มั่นคงธรรม (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2557)

วิถีแห่งผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร

1. ด้านศาสนกิจ

ผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีวิถีทางปฏิบัติ ซึ่งต้องพิจารณาถึงกาลเทศะ การเดินทาง และการเข้าร่วมกิจกรรมนอกบ้าน ด้วยศรัทธาอันแรงกล้าพวกเขาเชื่อว่าการปฏิบัติในดินแดนนี้ 1 วัน เทียบได้กับ 100 วันในดินแดนปกติ โดยมีเป้าหมายที่สันติสุขและสันติภาพ การสวดมนต์เป็นศาสนกิจสำคัญที่สมาชิกต้องปฏิบัติควบคู่ไปกับการดำเนินชีวิตหรือเรียกว่า ศรัทธาท่ากับการดำเนินชีวิต เป็นการปฏิบัติทั้งเพื่อตนเองและผู้อื่น สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตและสถานการณ์ถือเป็นชะตากรรมที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการสวดมนต์และคำอธิษฐาน ซึ่งอยู่ในทุกห้วงเวลาของการดำเนินชีวิตทั้งเพื่อตนเองและส่วนรวม การอธิษฐานจะช่วยแก้ไขชะตากรรมที่กำลังประสบในเรื่องของสุขภาพ ครอบครัว เศรษฐกิจ โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตที่ราบรื่นปลอดภัย มีการอธิษฐานร่วมกัน

คำอธิษฐานในการดำเนินชีวิตได้แก่ 1) ขออย่าให้ความชั่วร้าย หรือพลังแห่งการทำลายล้างเข้ามาในชีวิตตน 2) ขอให้พระพรหม พระอินทร์ สุรียเทพ และจันทรเทพ เข้ามาในชีวิตแทน 3) ขอให้พลังในด้านดี พลังแห่งการปกป้อง เข้าไปอยู่ในชีวิตของสมาชิกทุกท่าน ส่วนคำอธิษฐานร่วมกันเพื่อความสงบสุขของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ 1) ขอให้พื้นที่จังหวัดยะลา, ปัตตานี, นราธิวาส และ

สงขลา มีความสงบสุข และสันติโดยเร็ว 2) ขอให้สมาชิกทุกคนและประชาชนทั้งหลายมีการดำเนินชีวิตที่แคล้วคลาด ปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง คำอธิษฐานดังกล่าวสะท้อนถึงความพยายามในการสร้างพลังชีวิตที่เข้มแข็งและการดำเนินชีวิตชีวิตที่ราบรื่นปลอดภัย การสวดมนต์เช้า-เย็นถือเป็นวิถีชีวิตหลัก ขณะที่การสวดมนต์พิเศษก็ถือเป็นสิ่งที่สมาชิกปฏิบัติควบคู่กันไปในการดำเนินชีวิตตลอดทั้งวันในทุกโอกาส ทั้งที่สามารถแปลงเสียงออกมาได้หรือเป็นการภาวนาอยู่ภายในใจ เป็นการเชื่อมต่อพลังจากภายในหรือเรียกว่าจักรวาลเล็ก ให้ทำงานสอดคล้องประสานกับพลังในจักรวาลใหญ่ เพื่อชัยชนะในเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังเช่น ...

“ปกติพี่สวดเช้า 1 ชั่วโมง เย็น 1 ชั่วโมง แต่ถ้ามีอะไรเกิดขึ้น 6 ชั่วโมงก็ทำได้ สวดแล้วมีพลังไม่เหนื่อยไม่อะไรเลย สู้สุด ๆ ...”

(รุ่งฤดี วงศ์ขจร (นามสมมุติ) ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 4 เมษายน 2557)

กิจกรรมศาสนาสำคัญอีกสิ่งหนึ่งคือการทำงานพระ ซึ่งถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามระบบการของสมาคมฯ อันได้แก่ การประชุมสนทนาศรรณการศึกษาธรรม การแนะนำธรรม และการเยี่ยมเยียนสมาชิก สมาชิกสามารถศึกษาหลักธรรมได้จากวารสารประจำเดือนของสมาคมที่ผู้นำระดับหมู่มีหน้าที่ดูแลจัดส่งให้ประจำทุกเดือน เป็นภาระหน้าที่สำคัญของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ความสำคัญควบคู่ไปกับการดำเนินชีวิต ถือเป็นการเพิ่มบุญวาสนามากกว่าการสวดมนต์เพียงอย่างเดียว เพราะเป็นการปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์

2. ด้านครอบครัว

วิถีชีวิตด้านครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรมมีสภาพปัญหาไม่น้อยแตกต่างกัน ความยากลำบากที่เกิดขึ้นในครอบครัว ถือเป็นสะพานที่สมาชิกจะต้อง

ผ่านพ้นไปในแต่ละครั้งโดยไม่หวั่นไหว ชีวิตคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อาจพร่าบ่น ดีโพยดีพาย ซึมเศร้า ท้อแท้ บางคนถึงกับต้องออกบวชเพื่อตัดกิเลส แต่สุดท้ายก็กลับมาใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัว เข้าหาหลักธรรม จนลืมความหลังอันขมขื่น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ตอนนั้นพี่หนีไปบวชซีเพราะมี
ปัญหาเรื่องครอบครัว ทั้งลูก 3 คน ไว้กับแฟน กะว่า
จะไม่กลับบ้านอีกแต่แล้วก็ต้องผิดหวัง ความทุกข์
ตามเข้ามาถึงในวัด จนได้ลูกตามไปร้องให้
กระจองอแง ผ่าขาวร้อน พี่เลยต้องกลับมาบ้าน จนมี
คนแนะนำให้สวดมนต์นี้....”

(พรธณี รักษาทรัพย์ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 22
เมษายน 2557)

การสวดมนต์และอธิษฐานต่อปัญหาที่เกิดขึ้น
อย่างมากมายทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงภายใน
ครอบครัวของสมาชิก ยิ่งทุกข์มากก็ยิ่งสวดมนต์ได้
มาก บางคนสวดมนต์ไปร้องไห้ไปจนกระทั่งจิตใจ
สงบ สิ่งก็ตามมาคือทำที่จิตใจที่เปลี่ยนแปลงไป จาก
ที่เคยใช้อารมณ์ใช้วาจาและการกระทำที่รุนแรง กลับ
กลายเป็นคนที่มีสติมากขึ้น พุดจาไพเราะ ไม่ตำหนิ
ติเตียนบุคคลในครอบครัว ปัญหาต่าง ๆ จึงค่อย ๆ
คลี่คลายไปในทางที่ดี ผู้วิจัยยังพบว่าความสัมพันธ์
ภายในครอบครัวของสมาชิกที่ปฏิบัติธรรมมาเป็น
ระยะเวลานาน ทั้งพ่อ แม่ ลูก และสมาชิกคนอื่น ๆ
ภายในบ้าน จะเป็นไปในลักษณะที่ทุกคนมีความ
เคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน แสดงบทบาท
หน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม มีการสวดมนต์และ
อธิษฐานถึงกันตลอดเวลาในทุก ๆ เรื่อง ดังเช่น พ่อ
แม่สวดมนต์อธิษฐานให้ลูกปลอดภัย เป็นเด็กดี
เรียนเก่ง ลูกสวดมนต์อธิษฐานให้พ่อแม่สุขภาพ
แข็งแรง หากมีใครต้องเดินทางออกจากบ้าน ก็
จะอธิษฐานให้เขาปลอดภัย พบเจอแต่คนที่ดี ๆ
เป็นต้น

3. ด้านเศรษฐกิจ

สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลต่อความกลัว
ในการเดินทาง การประกอบอาชีพหารายได้แก่
ครอบครัว ทั้งพ่อค้าแม่ขาย เจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน
ภาครัฐภาคเอกชน ชาวสวนยางและสวนผลไม้ ก่อน
เข้ามาปฏิบัติธรรมสมาชิกส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้าน
เศรษฐกิจ บางรายต้องสูญเสียผู้นำของครอบครัวทำให้
ต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูครอบครัวไว้
เพียงลำพัง บ้างก็โดนหุ้นส่วนธุรกิจโกงเงิน บ้างแทบ
ต้องสูญเสียบ้านที่อยู่อาศัยเนื่องจากการลงทุนที่ไม่
ประสบผลสำเร็จ ด้วยแรงอธิษฐานต่อโงะฮนชนช่วยให้
ผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่ส่วนใหญ่สามารถข้ามพ้นวิกฤติ
เศรษฐกิจได้ การสวดมนต์และอธิษฐานให้มีบุญ
วาสนาในเรื่องเศรษฐกิจหลายรายเปลี่ยนจากคนที่ม
หนี้สินล้นพ้นตัว ไม่มีบ้านกลายเป็นผู้ที่มีฐานะมั่นคง
มีทรัพย์สินเงินทองมากเพียงพอที่จะแบ่งปันไปสู่คน
อื่น ๆ ส่วนใหญ่เห็นว่าการที่คนเราเกิดมารวยหรือจน
เป็นเพราะแต่ละคนมีชะตากรรมและ บุญวาสนาไม่
เท่ากัน การประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจผู้ปฏิบัติธรรม
ถือว่านั่นเป็นชะตากรรมที่สามารถได้รับการแก้ไข
ความมุ่งมั่นในการสวดมนต์และอธิษฐานหนุนนำให้
ชีวิตครอบครัวดีขึ้น การไม่ออกนอกบ้านบ่อยครั้ง
ทำการสวด “นัมเมียวโฮเร็งเงเคียว” พร้อมคำ
อธิษฐานสามารถแก้ไขชะตากรรมไปได้ เก็บเงินทอง
ได้มากขึ้น พวกเขาเปลี่ยนความยากลำบากให้เป็น
พลังหรือเรียกว่าการเปลี่ยนพิษให้เป็นยา ยิ่งทุกข์ใจ
มีปัญหามากยิ่งสวดมาก ดังคำสัมภาษณ์ว่า...

“...ช่วงวิกฤติ ทำให้เราสวดมนต์มากขึ้น
แต่ละคนอยู่บ้านก็สวดมนต์กันเพราะกลัวและไปไหน
ไม่ได้ แต่ละคนก็มีบุญกุศลกลายเป็นชีวิตก้าวหน้า
กว่าเก็บเงินเก็บทองได้มากกว่าไม่มีเหตุการณ์ด้วย
ซ้ำไป...”

(โกวิทย์ พิทักษ์กุล (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 14
กรกฎาคม 2557)

4. ด้านการอยู่ร่วมกับสังคม

ในอดีตชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หลังจากเกิดสถานการณ์ความไม่สงบ ทำให้เกิดความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจกันซึ่งกันและกัน ไม่กล้าที่จะสนิทชิดเชื้อกันดังเช่นแต่ก่อน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า ...

“...แต่ก่อนป่าช้าบรรดาทุกย่าง เวลา รถติดโคลน บีน ๆ ๆ อยู่คนเดียวบ่อย เค้าบอกว่าให้ บีบแตรดัง ๆ เค้าได้ยินจะมาช่วยเหลือ แต่เดี๋ยวนี้ไม่แล้ว บางทีเขามาเรียกหน้าบ้าน แล้วเขาเรียนตั้งไว้ สอบหนึ่งแล้วก็รีบไป ไม่กล้าพูดด้วยแล้ว ...”

(สมถวิล กรองแก้ว (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 22 เมษายน 2557)

ผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่เข้าใจในสถานการณ์และไม่พยายามสร้างอคติให้เกิดความระแวงยิ่งขึ้น พวกเขาได้รับคำชี้แนะว่า เมื่อเราสวดมนต์แล้วจะต้องไม่อคติต่อผู้อื่น มีมุมมองในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นเรื่องของชะตากรรม แม้ในอดีตดินแดนแห่งนี้ประชาชนต่างเชื้อชาติศาสนาเคยอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เหตุการณ์ร้ายที่เกิดขึ้นก็เป็นเรื่องธรรมดาของโลกที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไป ที่อื่น ๆ ก็อาจเป็นเช่นนี้ เปรียบดังแม่น้ำบางที่ก็ยังมีเปลี่ยนทิศทางไปตามกระแส การสวดมนต์และอธิษฐานเพื่อความปลอดภัยและความสันติสุขของประชาชนในพื้นที่เป็นสิ่งที่พวกเขาปฏิบัติอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน แต่หากสวดมนต์แล้วยังเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ก็ขอให้สงบสุขพอที่คนไทยจะมีชีวิตอยู่ได้

ด้วยความเคารพในเพื่อนมนุษย์ ผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่ยึดหลักการอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความอ่อนน้อมต่อตนเอง มีสัมมาคารวะ พูดจาด้วยคำพูดที่สุภาพ ทั้งต่อสมาชิกในครอบครัว และเพื่อนบ้าน เมื่อพบเจอกันจะต้องยิ้มทักทายถามสารทุกข์สุกดิบ แสดงความเอาใจใส่ต่อบุคคลอื่น การเป็นผู้ปฏิบัติ

ธรรมที่ดีจะต้องได้รับการกล่าวขวัญจากผู้คนในสังคมว่าเป็นบุคคลที่ยอดเยียม วัฒนธรรมของการรวมกลุ่มคือการกล่าวทักทายสวัสดิ์และกล่าวว่า “...ทุกคนสบายดีมียะ/คับ” และทุกครั้งที่ต้องแยกย้ายจากกันพวกเขาก็จะใช้คำพูดว่า “ขอให้เดินทางปลอดภัยนะยะ/คับ” หรือ “ขอให้เดินทางโดยสวัสดิภาพนะยะ/คับ...”

อภิปรายผล

ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าความทุกข์เป็นมูลเหตุสำคัญของการเข้ามาปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร มนุษย์เมื่อเกิดความทุกข์ในจิตใจ ก็ต้องการสิ่งยึดเหนี่ยว ศาสนาจึงเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต ดังที่ พัน ดอกบัว (2544) กล่าวว่า บนเส้นทางชีวิตที่เต็มไปด้วยขวากหนาม ศาสนาเปรียบดังดวงประทีปส่องนำทางหลีกเลี่ยงอันตราย ความทุกข์ที่รบกวนจิตใจ เรียกร้องให้ผู้คนแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยว ปัญหาเศรษฐกิจ ความเจ็บป่วย และความผิดหวัง คือความทุกข์ยากที่ประชาชนในพื้นที่ต้องประสบและหาหนทางแก้ไข อย่างไรก็ตามในสามจังหวัดชายแดนใต้ชาวพุทธส่วนใหญ่ยังมีความทุกข์อันเนื่องมาจากความกังวลในเหตุร้ายรายวัน สอดรับกับงานวิจัยของพระทองเกียรติ ศรีจันทร์ (2552) ที่พบว่า สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม 2) ด้านการปฏิบัติศาสนกิจ 3) ด้านศาสนบุคคลและ 4) ด้านศาสนวัตถุ ผลกระทบดังกล่าวเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่หันมาปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร ส่วนความประทับใจในหลักคำสอนและวิถีปฏิบัติ การเป็นสมาชิกในครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรม และความเชื่อมั่นศรัทธา

ในสมาชิกและกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม สะท้อนภาพผู้ปฏิบัติธรรมอย่างน้อย 2 ประการก็คือผลสำเร็จในการถ่ายทอดหลักธรรมของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรและความต้องการแสวงหาหลักธรรมใหม่ของชาวพุทธในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังที่ไพศาล วิสาโล (2548) กล่าวว่า ความรู้สึกว่างเปล่าหรือแห้งแล้งทางจิตวิญญาณ เมื่อมาถึงจุดหนึ่งได้ทำให้ศาสนากลายเป็นที่ต้องการ เมื่อศาสนาดั้งเดิมทำหน้าที่นี้ไม่ได้ ศาสนาใหม่จึงเข้ามาทำหน้าที่เติมช่องว่างทางจิตวิญญาณให้แทน เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่การนับถือศาสนาจะเลื่อนไหลตามสิ่งแวดล้อม เพราะจิตมนุษย์อ่อนไหวมาก จิตใจที่วุ่นวายย่อมมีทางออก และมีแนวโน้มที่จะเรียนรู้หากสิ่งนั้นมีพลังเรียกร้องศรัทธาอย่างแรงกล้า

จากการศึกษาวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาอันแรงกล้า คำสวดท่อง “นมเมียวโฮเร็งเงเคียว” เป็นจุดเริ่มต้นของความศรัทธา จนกระทั่งกลายเป็นวิถีชีวิตหลักที่ยกสภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรมสู่โลกพุทธะก่อให้เกิดสติและปัญญาในการดำเนินชีวิต การสวดมนต์ เข้า-เย็น ต่อหน้าโงะฮนชน และการสวดมนต์พิเศษ เป็นการสร้างพลังให้ทุกคำอธิษฐานประสบผลสำเร็จ ในแต่ละวันผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการสวดมนต์อย่างน้อย 2 ชั่วโมง และอาจมากกว่านั้นหากมีเรื่องราวแห่งความทุกข์หรือปรารถนาสิ่งใดเป็นพิเศษ นอกเหนือจากการสวดมนต์แล้ว ผู้ปฏิบัติธรรมยังเข้าร่วมกิจกรรมตามระบบการของสมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทยที่เรียกว่าการทำงานพระ ได้แก่ การศึกษาธรรม การเผยแพร่ธรรม การประชุมสนทนาธรรมและ การเยี่ยมเยียนสมาชิก ก่อให้เกิดพลัง

ขับเคลื่อนในการดำเนินชีวิตของตนเองและมีการอธิษฐานร่วมกันเพื่อความปลอดภัยและความสันติสุขของประชาชนในขณะที่ชาวไทยพุทธส่วนใหญ่ในพื้นที่ยังคงยึดมั่นและศรัทธาในวิถีปฏิบัติตามหลักคำสอนฝ่ายเถรวาทที่ยึดมั่นในพระรัตนไตร ชาวไทยพุทธส่วนหนึ่งได้หันมาปฏิบัติศรัทธาในสัทธรรมปุณฑริกสูตรอันเป็นพระพุทธานุศาสนายุคใหม่ภายใต้หลักคำสอนของพระนิชิเร็นไดโชนิน พระสงฆ์ชาวญี่ปุ่นผู้ศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าและพบว่า สัทธรรมปุณฑริกสูตรเป็นคำสอนสูงสุด ศาสนิกชนทั้งสองกลุ่มแม้มีวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกันแต่สุดท้ายแล้วต่างก็ต้องการคำตอบคือการสามารถข้ามพ้นความทุกข์หรือการมีชีวิตที่มีความสุขนั่นเอง ดังที่เสฉิวร์ พันธรังสี (2542) กล่าวในพุทธประวัติมหายานว่า พุทธศาสนามีลัทธิมหายานแตกแยกไปจากลัทธิเถรวาทตามผลแห่งการศึกษาธรรมของนักปราชญ์ทั้งหลาย นักปราชญ์เหล่านั้นเปรียบพุทธศาสนาไว้เหมือนตัวนก ลัทธิเถรวาทเป็นปีกหนึ่ง และลัทธิมหายานเป็นอีกปีกหนึ่ง สามารถนำตัวนกให้ถึงซึ่งจุดปรารถนาได้รวดเร็วขึ้นฉนั้น การหันเหความศรัทธาไปอีกกลุ่มศาสนา ทำให้ต้องมีการปรับตัวทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านภาษา แบบแผนในการปฏิบัติ และแนวทางในการดำเนินชีวิต เช่นการสวดท่องคัมภีร์ในภาษาญี่ปุ่น การปฏิบัติศาสนกิจ และการวางตัวในการอยู่ร่วมกันกับสมาชิกทั้งภายในและภายนอกกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม เป็นต้น กรณีนี้นับว่าผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตรในพื้นที่ถือว่าสามารถปรับตัวได้เป็นอย่างดีเนื่องจากหลักธรรมของทั้งสองกลุ่มมีต้นกำเนิดมาจากพระพุทธเจ้าองค์เดียวกัน เพียงแต่มาแยกคำสอน

ออกเป็นสองฝ่ายเท่านั้น สอดคล้องกับที่ น้ำทิพย์ ภูธนชัย (2550) กล่าวว่า การปรับตัวทางวัฒนธรรมหรือการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม จะเกิดขึ้นในสภาวะแห่งความสอดคล้อง (strain to consistency) ในจุดที่เกิดความพอดีหรือสมดุล และเกิดขึ้นได้ง่ายเมื่อวัฒนธรรมและทัศนคติของกลุ่มชนทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน การปฏิบัติศาสนกิจของผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของวิทวัส ช่างคร (2553) ที่พบว่า ชาวไทยพุทธหลังเหตุความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 – พ.ศ. 2554 ใน หมู่ 4 ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ได้รับผลกระทบต่อระบบศาสนาและความเชื่อในเรื่องของช่วงเวลาในการจัดพิธีกรรมและการรับกัจฉิมนต์ของพระสงฆ์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของพิชามญชุ์ จิระกาญจน์ (2555) ซึ่งพบว่า สถานการณ์ความไม่สงบในเขตพื้นที่ตำบลลูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ส่งผลต่อความรู้สึกในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้ชาวไทยพุทธเกิดความกลัว หวาดระแวงต่อภัยอันตรายต่างๆ เป็นเหตุให้เกิดการปรับตัวทางสังคมในการดำเนินชีวิต กล่าวคือ สภาพครอบครัว ทั้งด้านการใช้ชีวิต การหารายได้ และการใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างคนต่างวัฒนธรรมในสังคมขาดความมั่นคง สำหรับผู้ปฏิบัติศาสนกิจ ปุณฺทริกสูตรในพื้นที่ มีความเชื่อว่าที่ได้มีเหตุการณ์ร้ายเกิดขึ้น เรื่องดั่งงามที่ยิ่งใหญ่ก็จะติดตามมา การปฏิบัติ 1 วัน ในดินแดนที่ไม่สะอาดบริสุทธิ์ เทียบเท่ากับการทำความดีในสวรรค์ 100 ปี การสวดมนต์และการรวมกลุ่มช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีความมั่นใจและมี

ทัศนคติที่ดีในการดำเนินชีวิต และมีความเชื่อว่าจะได้รับการคุ้มครองจากเทพธรรมาบาล เหตุการณ์ร้ายที่เกิดขึ้นถือเป็นเรื่องของชะตากรรม ดังนั้น ผู้ปฏิบัติธรรมในพื้นที่จึงมีการสวดมนต์และอธิษฐานร่วมกันเพื่อความปลอดภัยของประชาชนในพื้นที่ และอธิษฐานเพื่อความสันติสุขให้เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อเสนอแนะ

1. ในด้านการวิจัยครั้งต่อไป เนื่องจากการศาสนาเป็นหลักสำคัญในการพัฒนามนุษย์ และจำเป็นต้องหาสร้างคนที่มีภาวะผู้นำในทางจิตวิญญาณ จึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้ปฏิบัติศาสนกิจในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ในด้านนโยบาย สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทยควรศึกษาและกำหนดรูปแบบการใช้สังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิก เพื่อการเผยแพร่หลักธรรมและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ดา เขียวแก้ว. (2547). *วิถีชีวิตของสังคมชนบทไทยในบทเพลงลูกทุ่ง*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- พระทรงเกียรติ ศรีจันทร์. (2552). *การศึกษาวิถีชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาชาวพุทธในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา ภาควิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์. (2540,ต.ค.). *เหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : เปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุ และข้อเสนอแนะระหว่างผู้ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ที่นับถือศาสนาต่างกัน*. วารสารพัฒนาสังคม. ปีที่ 9 (ฉบับที่ 1), 30-84.
- น้ำทิพย์ ภูธนชัย. (2550). *การปรับตัวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยโชนบ้านตลาดควย อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- พิชามณูร์ จิระกาญจน์. (2555). *วิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยพุทธท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในเขตพื้นที่ตำบลสุระสมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี*. สารนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พระไพศาล วิสาโล. (2548, มกราคม – มิถุนายน). *พลวัตของศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์*. วารสาร สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ. ปีที่ 6 (ฉบับที่ 2(12), 5-21.
- พิน ดอกบัว. *ศาสนาเปรียบเทียบ*. โสภณการพิมพ์. กรุงเทพฯ 2544 พิมพ์ครั้งที่ 2 ศิลปาบรรณาการ.
- วิทวัส ช่างศร. (2553). *การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธ หลังเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 – พ.ศ. 2554 ศึกษากรณี หมู่ 4 ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. ปัตตานี : สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา*.
- เสฐียร พันธงศรี. (2542). *พุทธประวัติมหายาน (พุทธประวัติ ฉบับค้นพบใหม่)*. กรุงเทพฯ. : สยาม.

บุคลากรกรม

- โกวิทย์ พิทักษ์กุล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส, เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2557
- บารมี มั่นคงธรรม (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2557
- เครือวรรณ จิตกุล (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2557
- ธีรพงษ์ รุ่งเรือง (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2557
- รุ่งฤดี วงศ์ขจร (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ณมลชร บุญเอียด เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่อำเภอเมือง จังหวัดยะลา, เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2557

อรรวรรณ จิตใจดี (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ถนนลสร บุญเอี้ยต เป็นผู้สัมภาษณ์,

ที่อำเภอเมือง จังหวัดยะลา, เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2557

พรรณี รักษาทรัพย์ (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ถนนลสร บุญเอี้ยต เป็นผู้สัมภาษณ์

ที่อำเภอเมือง จังหวัดยะลา, เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2557

สมถวิล กรองแก้ว (นามสมมติ) ผู้ให้สัมภาษณ์, ถนนลสร บุญเอี้ยต เป็นผู้สัมภาษณ์,

ที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส, เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2557

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1

วิถีชีวิตและการเผยแพร่ของผู้ปฏิบัติศีลธรรมพุทธิกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ผู้ให้ข้อมูลหลัก)

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 : ข้อมูลด้านวิถีชีวิต

ตอนที่ 3 : ข้อมูลด้านการเผยแพร่ธรรม

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ - สกุลอายุ อาชีพ.....
เชื้อชาติ..... สัญชาติ ศาสนา ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 : ข้อมูลด้านวิถีชีวิต

1. สาเหตุของการเข้ามาปฏิบัติธรรม

1.1 ท่านได้รับการชักชวนแนะนำธรรมจากใคร

1.2 เหตุใดท่านถึงรับหลักธรรมนี้ไว้ปฏิบัติ

2. วิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรม

2.1 ด้านกิจกรรมทางศาสนา

- ผู้ปฏิบัติธรรมมีกิจกรรมทางศาสนามีอะไรบ้าง

- ปัญหาในการประกอบกิจกรรมทางศาสนามีอะไรบ้าง

- สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลต่อการประกอบกิจกรรมทางศาสนาอย่างไร

2.2 ด้านครอบครัว

- ผู้ปฏิบัติธรรมมีวิถีการดำเนินชีวิตด้านครอบครัวอย่างไร

- การปฏิบัติธรรมส่งผลกระทบต่อครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

- สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลต่อการดำเนินชีวิตด้านครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่อย่างไร

2.3 ด้านเศรษฐกิจ

- ผู้ปฏิบัติธรรมมีวิถีการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่างไร
- การปฏิบัติธรรมส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่างไร
- สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจของผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

2.4 ด้านการอยู่ร่วมกับสังคม

- ผู้ปฏิบัติธรรมมีวิถีชีวิตด้านการอยู่ร่วมกับสังคมอย่างไร
- การปฏิบัติธรรมส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตด้านการอยู่ร่วมกับสังคมอย่างไร
- สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตด้านการอยู่ร่วมกับสังคมของผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

ตอนที่ 3 : ข้อมูลด้านการเผยแพร่ธรรม

3.1 ผู้ปฏิบัติธรรมมีแรงจูงใจอะไรในการเผยแพร่ธรรม

- แรงจูงใจภายในของการเผยแพร่ธรรมคืออะไร
- แรงจูงใจภายนอกของการเผยแพร่ธรรมคืออะไร

3.2 ผู้ปฏิบัติธรรมมีวิธีการเผยแพร่ธรรมอย่างไร

- สมาคมฯ มีแบบแผนของการเผยแพร่ธรรมอย่างไร
- ผู้ปฏิบัติธรรมเรียนรู้วิธีการเผยแพร่ธรรมอย่างไร
- กลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่ธรรมเป็นใคร
- ตัวท่านมีบทบาทในการเผยแพร่ธรรมอย่างไร
- สมาคมฯ มีสื่อหรือสิ่งสนับสนุนในการเผยแพร่ธรรมหรือไม่ อย่างไร

3.3 ผู้ปฏิบัติธรรมพบปัญหาในการเผยแพร่ธรรมด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร

- ปัญหาส่วนตัวของผู้เผยแพร่ธรรม
- ปัญหาด้านงบประมาณ
- ปัญหาด้านการเดินทาง
- ปัญหาด้านความปลอดภัย

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2

วิถีชีวิตและการเผยแพร่ของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุนทริกสูตรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ผู้ให้ข้อมูลรอง)

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 : ข้อมูลการสะท้อนวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุนทริกสูตร

ตอนที่ 3 : ข้อมูลสะท้อนการเผยแพร่ของผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุนทริกสูตร

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ – สกุลอายุ อาชีพ.....
เชื้อชาติ..... สัญชาติ ศาสนา ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 : ข้อมูลด้านวิถีชีวิต

1. สาเหตุของการเข้ามาปฏิบัติธรรม

1.1 ท่านรู้จักผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุนทริกสูตรในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่

1.2 ท่านทราบถึงสาเหตุของการปฏิบัติธรรมหรือไม่

2. วิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรม

2.1 ด้านกิจกรรมทางศาสนา

- ท่านทราบวิธีการปฏิบัติศีลธรรมปุนทริกสูตรหรือไม่

- ผู้ปฏิบัติศีลธรรมปุนทริกสูตรประสบปัญหาอะไรบ้าง

- สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลต่อการประกอบกิจกรรมทางศาสนาอย่างไร

2.2 ด้านครอบครัว

- ท่านทราบถึงวิธีการดำเนินชีวิตด้านครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

- การปฏิบัติธรรมส่งผลกระทบต่อครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

- สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลต่อการดำเนินชีวิตด้านครอบครัวของผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่อย่างไร

2.3 ด้านเศรษฐกิจ

- ท่านทราบถึงวิธีการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจของผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร
- การปฏิบัติธรรมส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่างไร
- สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจของผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

2.4 ด้านการอยู่ร่วมกับสังคม

- ท่านทราบถึงวิถีชีวิตด้านการอยู่ร่วมกับสังคมของผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร
- การปฏิบัติธรรมส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตด้านการอยู่ร่วมกับสังคมอย่างไร
- สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตด้านการอยู่ร่วมกับสังคมของผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร

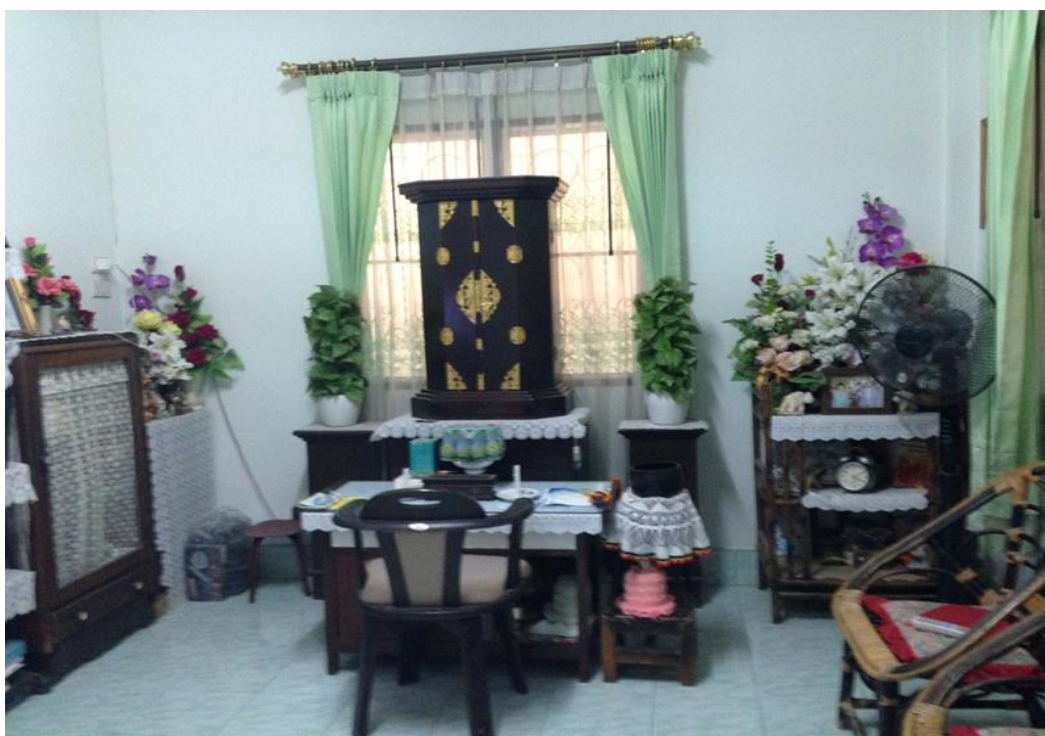
ตอนที่ 3 : ข้อมูลด้านการเผยแพร่ธรรม

- 3.1 ท่านทราบถึงแรงจูงใจในการเผยแพร่ของผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร
- 3.2 ท่านเคยได้รับการเผยแพร่จากผู้ปฏิบัติธรรมหรือไม่ อย่างไร
- 3.4 ท่านมีความเข้าใจในสัทธรรมปุณฑริกสูตรหรือไม่ อย่างไร
- 3.5 เมื่อได้รับการเผยแพร่ธรรม ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

ภาพประกอบ

ภาพที่ 1 สถานที่ประดิษฐานโงะฮอนชนภายในอาคารสมาคม เขตสุขโขงโก-ลก
ที่มา : ผู้วิจัย, ถ่ายเมื่อ 9 พฤษภาคม 2558

ภาพที่ 2 สถานที่ประดิษฐานโงะฮอนชนภายในบ้านสมาชิกภาคยะลา
ที่มา : ผู้วิจัย, ถ่ายเมื่อ 4 เมษายน 2557

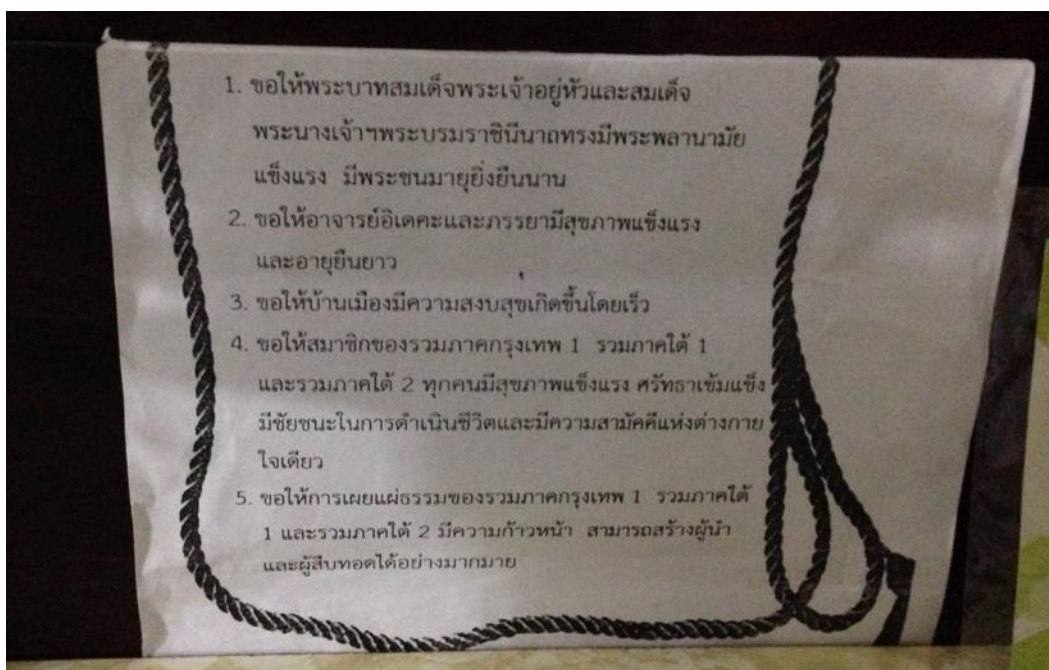
ภาพที่ 3 บรรยายภาคการประชุมสนทนาธรรม 4 ฝ่าย เขตสุโขทัย-ลก
ที่มา : ผู้วิจัย, ถ่ายเมื่อ 9 พฤษภาคม 2558

ภาพที่ 4 บรรยายภาคการประชุมสนทนาธรรม 4 ฝ่าย เขตสุโขทัย-ลก
ที่มา : ผู้วิจัย, ถ่ายเมื่อ 9 พฤษภาคม 2558

ภาพที่ 5 การรณรงค์เพื่อการเผยแพร่ธรรมภายในห้องพระผู้นำภาคปัตตานี
ที่มา : ผู้วิจัย, ถ่ายเมื่อ 8 พฤษภาคม 2558

ภาพที่ 6 คำอธิษฐานประจำวันของสมาชิกในพื้นที่ภาคปัตตานี
ที่มา : ผู้วิจัย, ถ่ายเมื่อ 9 พฤษภาคม 2558

ภาพที่ 7 บรรยากาศการต้อนรับในพิธีสวดมนต์ในโอกาสพิเศษภาคยะลา
ที่มา : ผู้วิจัย, ถ่ายเมื่อ 20 ธันวาคม 2558

ภาพที่ 8 บรรยากาศในพิธีสวดมนต์ตั้งโต๊ะบูชาและกระถางรูปภาคยะลา
ที่มา : ผู้วิจัย, ถ่ายเมื่อ 22 เมษายน 2558

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ สกุล นางณมลชรร บุญเอียด

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5511121050

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการทั่วไป)	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	2542

ทุนการศึกษา

ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ ประจำปีงบประมาณ 2557 ระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนา
มนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ระดับ 7
สถานที่ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) สาขาท่าอากาศยานหาดใหญ่
ระยะเวลา กันยายน 2535 - ปัจจุบัน

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

ณมลชรร บุญเอียดและ ปัญญา เทพสิงห์. (2558). วิธีชีวิตแห่งผู้ปฏิบัติสัทธรรมปุณฑริกสูตร
ในสามจังหวัดชายแดนใต้. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ปีที่ 34 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม 2558